สัญญาเลขที่ RDG 4940017

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ
“การศึกษาแบบมีส่วนร่วม
เพื่อยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติ พ.ศ. ....”

เรื่อง

การสำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ สถิติ จำนวนและผลของคดี
เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลยุติธรรม

โดย นายพงษ์เดช วานิชกิตติกูล และคณะ

เรื่อง

การสำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ สถิติ จำนวนและผลของคดี
เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลปกครอง

โดย นายประพจน์ คล้ายสุบรรณ

หัวหน้าโครงการ นายโสภณ ตะติโชติพันธุ์

มิถุนายน 2551

เล่ม 2/6

คณะผู้จัดทำวิจัย

โครงการ

“การศึกษาแบบมีส่วนร่วม

เพื่อยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติ พ.ศ. ....”

หัวหน้าโครงการ

- **นายโสภณ ตะติโชติพันธุ์**

นักวิจัย

- **นายพิเชษฐ เมาลานนท์ และคณะ**
- **นายพงษ์เดช วานิชกิตติกูล และคณะ**
- **นายประพจน์ คล้ายสุบรรณ**
- **นายวิพล กิติทัศนาสรชัย**
- **ดร.สุนทรียา เหมือนพะวงศ์**
- **นายมนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต**
- **นายสรวิศ ลิมปรังษี**
- **ผศ.อุดมศักดิ์ สินธิพงศ์**
- **นายสุรชัย ตรงงาม และคณะ**
- **นายคนันท์ ชัยชนะ**
- **นางสาววรรณภา ติระสังขะ**

สารบัญ

เล่ม 1/6

- ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ....
- สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ....
- วิเคราะห์ข้อมูล

เล่ม 2/6

- การสำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ สถิติ จำนวนและผลของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลยุติธรรม
- การสำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ สถิติ จำนวนและผลของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลปกครอง

เล่ม 3/6

- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเยอรมัน
- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศฝรั่งเศส
- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น
- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศสหรัฐอเมริกา
- การศึกษาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลและวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศสวีเดน นอร์เวย์ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

เล่ม 4/6

- การศึกษาคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศและศาลระหว่างประเทศ เกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยมิชอบ และการเยียวยาฟื้นฟู

- การศึกษากระบวนการและกลไกทางเลือกในการระงับข้อพิพาท(ADR) ในคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบอนุญาโตตุลาการ ระบบไกล่เกลี่ย และระบบอื่นในต่างประเทศ

เล่ม 5/6

- การศึกษาเปรียบเทียบการจัดตั้งองค์การและรูปแบบขององค์กรช่วยที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และการฟ้องร้องดำเนินคดีในประเทศไทยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาการจัดตั้งองค์การและรูปแบบองค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ด้านการฟ้องร้องดำเนินคดีที่เหมาะสมกับประเทศไทย

- การศึกษาเปรียบเทียบการจัดตั้งองค์การและรูปแบบขององค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน และการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของประเทศต่างๆ รวมทั้งศึกษาการจัดตั้งองค์การและรูปแบบองค์กรที่ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนด้านการฟ้องร้องดำเนินคดีที่เหมาะสมกับประเทศไทย

เล่ม 6/6

ภาคผนวก

บทที่ 1
บทนำ

มนุษย์ทุกคนต้องการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิต ไม่มีมนุษย์คนใดไม่ต้องการอากาศหายใจ ไม่ต้องการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ไม่ต้องการที่ดินเพื่ออยู่อาศัย ไม่ต้องการต้นไม้หรือพืชเพื่อการบริโภค ไม่ต้องการชายหาดเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและอื่นๆ มากมายที่มนุษย์ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในอดีตมนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่มีข้อจำกัด ทั้งนี้ เพราะจำนวนประชากรยังมีน้อย ประกอบกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตัวเป็นสำคัญ ไม่มีลักษณะของการใช้ประโยชน์เพื่อการค้าและการลงทุน เพื่อตอบสนองความต้องการของคนหมู่มาก อัตราการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์จึงไม่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นับแต่ยุคที่มนุษย์เริ่มมีการพัฒนาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์จนถึงยุคที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่มนุษย์เริ่มมีเครื่องไม้เครื่องมือตลอดจนเครื่องจักรที่มาช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้อัตราการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเกิดความไม่สมดุลกับอัตราการกลับมาทดแทนของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ ในช่วงแรกของการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ มนุษย์ยังใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยปราศจากความรับผิดชอบ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี

ในปัจจุบันโลกเรากำลังประสบภัยพิบัติในรูปแบบต่างๆ จากธรรมชาติที่ถูกทำลายและขาดสมดุล มนุษย์เราจึงเริ่มตระหนักถึงผลร้ายจากการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม คนไทยก็เช่นเดียวกันกับคนในประเทศอื่นทั่วโลกที่ต้องเผชิญกับภัยทางธรรมชาติมากขึ้น บ่อยขึ้น และรุนแรงมากขึ้น ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยพบเหตุร้ายทางธรรมชาติมากมาย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ในปี พ.ศ.2531 เกิดเหตุการณ์โคลนถล่มที่ ต.กระทูน อ. พิปูน จ. นครศรีธรรมราช ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 700 คน

ในปี พ.ศ.2534 เกิดเหตุไฟไหม้ป่าในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จ.อุทัยธานี ทำลายป่าไม้ในเขตอนุรักษ์แห่งนี้ ในรัศมีเกือบ 200 กิโลเมตร และเกิดเหตุไปไหม้ที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งอีกครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ.2537 พื้นที่ป่าไม้เสียหายไปประมาณ 3,000 ไร่

ในปี พ.ศ.2535 มีกากน้ำตาลจำนวนมากไหลลงสู่แม่น้ำพอง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดขอนแก่น ทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมไม่สามารถใช้อุปโภคบริโภคได้เป็นระยะทางไกลถึง 338 กิโลเมตร ในปีต่อมาคือปี พ.ศ.2536 มีการปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงานกระดาษลงสู่แม่น้ำพอ ทำให้คุณภาพน้ำยิ่งเสื่อมโทรมลงไปอีก

ในปี พ.ศ.2535 เกิดมลภาวะทางอากาศอันเป็นผลมาจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ทำให้ชาวบ้านและคนงานเจ็บป่วยมากกว่า 1,000 คน

ในปี พ.ศ.2538 เกิดเหตุคราบน้ำมันปกคลุมชยายาดหาดยาดที่บ้านเพและหาดแม่รำพึง จังหวัดระยองเป็นระยะทางถึง 30 กิโลเมตร และในปีต่อมาพบคราบน้ำมันที่หาดจอมเทียน พัทยา ซึ่งไม่สามารถค้นหาแหล่งที่มาได้

เหตุการณ์ล่าสุดที่ทำให้คนไทยตระหนักถึงภัยพิบัติทางธรรมชาติมากขึ้นว่าเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ก็คือการเกิดเหตุคลื่นยักษ์สึนามิในปี พ.ศ.2547 ทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมากอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

นอกจากนี้ ปัญหาของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่คนไทยเรากำลังเผชิญอยู่ยังสร้างข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมดังข่าวต่อไปนี้

แหล่งที่มา : หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ประจำวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ.2548

ชาวบ้านโคราชสุดทนร้องโรงงานชำแหละ และแปรรูปเนื้อไก่ขนาดใหญ่ของยักษ์ซีพี ปล่อยน้ำเสียทำแม่น้ำมูลเส้นเลือดใหญ่อีสานเน่าเหม็นรุนแรง ทำลายแหล่งน้ำดิบผลิตประปาและอาชีพประมงของชุมชนจนไม่กล้านำมาใช้ประโยชน์ สร้างความเดือดร้อนอย่างหนัก ด้านหน่วยงานรัฐรุดตรวจพื้นที่เก็บตัวอย่างน้ำพิสูจน์ ฝ่ายนายทุนยืนยันน้ำทิ้งจากโรงงานได้มาตรฐาน อ้างน้ำมูลเน่าเพราะภัยแล้ง วานนี้ (12 พ.ค.) นายประหยัด เจริญศรี นายอำเภอโชคชัย จ.นครราชสีมา พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา และสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่11 นครราชสีมา ลงพื้นที่ตรวจคุณภาพน้ำในลำน้ำมูล บริเวณด้านหลังโรงงานชำแหละและแปรรูปเนื้อไก่ขนาดใหญ่ของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหารจำกัด (มหาชน) หรือ ซีพีเอฟ ในเครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ ซีพี ตั้งอยู่เลขที่ 333,333/1-2 ม. 9 บ้านโนนเพชร ต.ท่าเยี่ยม อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 5 ถนนโชคชัย-เดชอุดม หลังจากได้รับการร้องเรียนจากกลุ่มชาวบ้านบริเวณดังกล่าวว่า ลำน้ำมูลมีสภาพน้ำสีเขียวคล้ำผิดปกติ และส่งกลิ่นเหม็นอย่างรุนแรง คณะของนายประหยัดได้เข้าตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียของบริษัทซีพีเอฟ ซึ่งเป็น โรงงานชำแหละไก่ขนาดใหญ่ที่ปล่อยน้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วลงสู่ลำน้ำมูลช่วงดังกล่าว โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 11 ได้ลงไปเก็บตัวอย่างน้ำจากบ่อบำบัดของโรงงานซีพีเอฟ และน้ำในลำมูลที่อยู่ติดกับโรงงานเพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพน้ำในห้องปฏิบัติการหรือห้องแล็ป ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 1 สัปดาห์จึงจะทราบผล นายสุชาติ สิทธิชัย รองกรรมการผู้จัดการบริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) เปิดเผยภายหลังพาคณะของนายประหยัดฯ เดินตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียของโรงงานว่า โรงงานฯ ให้ความสำคัญดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่ โดยน้ำเสียที่เกิดจากโรงงานจะผ่านการบำบัดด้วยระบบที่ทันสมัย ซึ่งลงทุนไปกว่า 100 ล้านบาท และยืนยันว่าได้มาตรฐานสิ่งแวดล้อมทุกประการ น้ำที่ปล่อยลงสู่ลำน้ำมูลด้านหลังของโรงงานจะต้องผ่านการบำบัดให้ได้ค่ามาตรฐานเกณฑ์น้ำทิ้งตามที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนด ฉะนั้นน้ำที่มีสีเขียวและกลิ่นเหม็นของลำน้ำมูลไม่ใช่เกิดจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานแต่อย่างใด ซึ่งสามารถนำน้ำของโรงงานที่ปล่อยลงสู่ลำมูลไปตรวจสอบได้ นายสุชาติฯ กล่าวต่อว่า ทางโรงงานได้มีการตรวจสอบและติดตามสถานการณ์น้ำในลำน้ำมูลอยู่ตลอดเวลา โดยมีวิศวกรสิ่งแวดล้อมของบริษัทคอยดูแลและตรวจสอบเป็นประจำ ซึ่งผลการตรวจของเดือน มี.ค.ที่ผ่านมาพบว่า น้ำที่ผ่าน

การบำบัดของโรงงานเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงานตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม 2/2539 ส่วนคุณภาพน้ำมูลด้านเหนือโรงงาน จัดเป็นแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 5 (คุณภาพต่ำ) เหมาะสำหรับการใช้ประโยชน์เพื่อการคมนาคมเท่านั้น ซึ่งในจุดเดียวกันนี้ในช่วง ก.ย.ปี พ.ศ.2547 ในฤดูน้ำมากจัดอยู่ในแหล่งน้ำผิวดินประเภทที่ 1 ซึ่งเป็นน้ำคุณภาพดีที่เหมาะสำหรับการอุปโภคบริโภค และขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ ส่วนลำน้ำมูลด้านท้ายโรงงานระยะ 0-1 กิโลเมตร พบว่า มีคุณภาพน้ำใกล้เคียงกับด้านเหนือน้ำ และน้ำที่ผ่านการบำบัดของโรงงาน ซึ่งเทียบเท่าคุณภาพน้ำทิ้งที่ดี ทั้งนี้ สภาพลำน้ำมูลโดยรวมปัจจุบัน เกิดสภาวะสาหร่ายเติบโตจำนวนมาก เนื่องจากมีธาตุอาหารมากและน้ำนิ่ง ทำให้ช่วงเวลากลางคืนออกซิเจนอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากภาวะภัยแล้งทำให้น้ำขาดหรือแห้งขอดเป็นช่วงๆ ทั้งบริเวณด้านใต้และเหนือโรงงานขึ้นไป ทำให้น้ำในลำมูลไม่ไหลเวียน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของน้ำสีเขียวดังกล่าวได้ ด้านนายประหยัด เจริญศรี นายอำเภอโชคชัยกล่าวว่า จากการตรวจสอบระบบบำบัดน้ำเสียของโรงงานชำแหละไก่ของซีพีเอฟนั้น คาดว่าจะได้มาตรฐานและคงไม่เป็นสาเหตุของการเกิดน้ำเสียในลำน้ำมูล ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อทางทีมงานเจ้าหน้าที่ได้เดินทางขึ้นไปตรวจสอบลำน้ำมูลด้านเหนือโรงงานซีพีเอฟขึ้นไปพบว่าน้ำในลำมูล มีสีเขียวและเน่าเสียเช่นกัน ซึ่งน่าจะมาจากปัญหาภัยแล้งทำให้น้ำไม่ไหลเวียน และซากพืชซากสัตว์ที่อยู่ในลำน้ำอาจเน่าจึงเป็นสาเหตุให้ลำมูลมีสีเขียวดังกล่าว แต่ทั้งนี้จะต้องรอผลการตรวจสอบจากห้องแล็บของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 11 อีกครั้งหนึ่ง ขณะที่นายณรงค์ ปลอดกระโทก ราษฎรบ้านโนนเพชร ต.ท่าเยี่ยม อ.โชคชัย กล่าวว่า ชาวบ้านไม่มีความมั่นใจถึงความสะอาดของลำน้ำมูล หลังจากที่โรงงานชำแหละไก่เข้ามาตั้ง และปล่อยน้ำเสียลงลำน้ำมูลจำนวนมาก ทำให้วิถีชีวิตชาวบ้านเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยสูบน้ำมูลขึ้นมาทำประปาตอนนี้ก็ไม่กล้านำมาผลิตน้ำประปาใช้แล้ว และจากอดีตที่ชาวบ้านเคยทำการประมงลงหาปลาในลำมูลเพื่อใช้เป็นอาหารและจำหน่ายสร้างรายได้ ก็ไม่มีใครกล้าที่จะลงหาปลาอีกเนื่องจากเกรงว่าน้ำไม่สะอาดและอาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้เมื่อนำปลามาบริโภค ช่วงเดือน ธ.ค.ปีที่ผ่านมา หลังจากที่โรงงานชำแหละไก่ของซีพีเอฟมาตั้ง และเปิดดำเนินการได้ไม่นานปลาในลำน้ำมูลก็ตายลอยเป็นแพและที่หนักไปกว่านั้นขณะนี้น้ำในลำมูลมีสีเขียวและมีกลิ่นเหม็นมาก ชาวบ้านริมน้ำมูลใต้โรงงานในพื้นที่บ้านโนนสะอาด โนนเพชร และคลองบง ต.ท่าเยี่ยมเกือบ 1,000 คนได้รับความเดือดร้อนมาหลายเดือน จึงอยากให้ทางการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาแก้ปัญหา และตรวจสอบสภาพน้ำว่าปลอดภัยหรือไม่ เพื่อให้ชาวบ้านได้มั่นใจและไม่สับสนเหมือนเช่นปัจจุบันนี้ นายณรงค์กล่าว อนึ่ง โรงงานชำแหละและแปรรูปเนื้อไก่ของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) หรือซีพีเอฟ ผู้บริหารซีพีเอฟเคยออกมาระบุว่า เป็นโรงงานชำแหละและแปรรูปเนื้อไก่ (further processing plant) ที่ทันสมัยและใหญ่ที่สุดในเอเชีย สามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากเนื้อไก่ทั้งย่าง นึ่ง ทอด อบได้ถึงปีละ 86,000 ตัน ผลิตไส้กรอกเพื่อการส่งออก และขายภายในประเทศปีละ 40,000 ตัน ตั้งอยู่บนพื้นที่ 167 ไร่ บริเวณกิโลเมตรที่ 5 ของถนนสายโชคชัย-เดชอุดม สามารถชำแหละไก่ได้สูงสุด 2 ล้านตัวต่อสัปดาห์ และผลิตเป็นไก่แปรรูปได้ถึง 9,000 ตันต่อปี โดยโรงงานแห่งนี้ เป็น 1 ใน 6 โครงการการลงทุนอุตสาหกรรมผลิตไก่เนื้อครบวงจรครั้งใหญ่ของเครือซีพี ในจ.นครราชสีมาที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ รวมมูลค่ากว่า 8,500 ล้านบาท บนพื้นที่ก่อสร้างรวมกว่า 4,400 ไร่ กระจาย

อยู่ในหลายอำเภอประกอบด้วย 1.โรงงานอาหารสัตว์ 2.ฟาร์มไก่พันธุ์ 3.โรงฟักไข่ 4.ฟาร์มเลี้ยงไก่กระทง 5.โรงงานผลิตขนไก่ปั่น และ 6.โรงงานชำแหละและแปรรูปเนื้อไก่

แหล่งที่มา : หนังสือพิมพ์มติชน ประจำวันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2548

ดร.ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ หัวหน้าโครงการวิจัยการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามลภาวะทางอากาศในเมืองเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดเผยว่า จากสถิติของกรมควบคุมมลพิษยืนยันว่า ปัญหามลพิษทางอากาศของจังหวัดเชียงใหม่กำลังอยู่ในขั้นวิกฤติ เนื่องจากมีฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินมาตรฐานความปลอดภัย โดยเฉพาะในช่วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ จะส่งผลกระทบต่อคนเชียงใหม่อย่างมาก เพราะมีการเผาขยะในที่โล่ง รวมทั้งการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ทุกชนิด ทำให้คนในพื้นที่มีอัตราเสี่ยงค่อนข้างสูงที่จะเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ เช่น มะเร็งปอด โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ

ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน โดยต้องงดการเผาขยะในที่โล่งในทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นการเผาขยะ เผาใบไม้กิ่งไม้ เผาหญ้า เผาป่า ทั่วทั้งแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน และต้องลดการ ใช้รถส่วนตัวลงด้วย ที่สำคัญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการแก้ปัญหาให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการผลักดันให้มีระบบขนส่งมวลชนในเมืองเพื่อลดการใช้รถส่วนตัวและลดอากาศเสีย การผลักดันให้มีการย้ายสนามบินออกไปอยู่นอกเมือง รวมไปถึงการใช้กฎหมายพิเศษเพื่อบริหารจัดการเมืองให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์

เบื้องต้นโครงการวิจัยฯได้พยายามรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นแก้ปัญหาดังกล่าว โดยการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์อากาศ ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีโดยเฉพาะจากโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 37 โรงเรียนได้จัดกิจกรรมรณรงค์สร้างความเข้าใจให้กับชาวเชียงใหม่ให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

แหล่งที่มา : หนังสือพิมพ์แนวหน้า ประจำวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2550

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า ได้รับการร้องเรียนจากชาวบ้าน ในหมู่ 7 และหมู่ 11 บ้านนาแขม ต.นาแขม อ.เมือง จ.เลย จำนวน 20 คน ว่านายสมหมาย แก้วบุดดี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) นาแขม บุกรุกที่ป่าสงวนป่าโคกใหญ่ และป่าชุมชนกว่า 200 ไร่ บริเวณถนนสายนาแขม-วังยาว ห่างจากตัวหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร

นายรัน สุพรหมอินทร์ ชาวต.นาแขมกล่าวว่า ที่ดินตรงจุดนี้เดิมเป็นที่ป่าชุมชนของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าโคกใหญ่ พื้นที่ดินดังกล่าวทางนายก อบต.นาแขมได้อ้างว่าทางอบต.ได้ทำโครงการเลี้ยงโค-กระบือในชุมชน โดยรวบรวมเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือมาเลี้ยงในพื้นที่นี้ โดยการเช่ากับหมู่บ้าน และนำเกษตรกรมาเลี้ยงโคกระบืออยู่ ต่อมาก็ได้ยุบตัวลงและไม่มีเกษตรกรมาร่วมโครงการด้วย เหลือแต่เพียงของโค-กระบือของนายกฯ เอง และเวลาผ่านไปชาวบ้านก็เห็นว่านายกฯได้ทำการบุกเบิกพื้นที่ดินใหม่รุกเข้าไปในพื้นที่ป่ามากขึ้นจาก 20 ไร่ เป็น 100 ไร่ และกำลังจะบุกเบิกอีกหลายจุด มีการนำ รถแบ็คโฮบุกพื้นที่ป่า ทำถนนเข้าไปเพื่อเป็นการเปิดทาง เพื่อจะบุกรุกพื้นที่ป่าไปเรื่อยๆ โดยไม่สนใจสายตาชาวบ้าน 3, 000 คน ในหมู่บ้านซึ่งแคลงใจในการกระทำครั้งนี้ ดังนั้นจึงมีได้รวมตัวกันออกมาร้องเรียนสื่อมวลชนเพื่อขอความเป็นธรรมบนที่ดินแปลงนี้

ด้านนายสมหมาย นายก อบต.นาแขม กล่าวว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ดินในโครงการเลี้ยงโคกระบือของหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันนี้ได้แตกกลุ่มไปแล้ว แต่ก็ยังมีโคกระบือเลี้ยงอยู่ 2-3 ราย ซึ่งตามสัญญาที่ทำไว้กับหมู่บ้าน หากไม่มีใครใช้พื้นที่แล้วก็จะต้องคืนพื้นที่ดินนี้คืนกลับให้กับหมู่บ้าน

แหล่งที่มา : หนังสือพิมพ์ข่าวสด ประจำวันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2550

ศาลากลาง จ.เชียงราย ชาวบ้านจากหมู่บ้านร่องเจริญและบ้านร่องห้า ต.ผางาม อ.เวียงชัย จ.เชียงราย ประมาณ 30 คน นำโดยนางหอมหวล บุญเรือง ตัวแทนชาวบ้านได้เข้ายื่นหนังสือต่อนายสงัด ปัถวี ผู้เชี่ยวชาญสำนักงานผู้ตรวจราชการแผ่นดินรัฐสภาที่ไปราชการที่ จ.เชียงราย เพื่อเรียกร้องให้ทางผู้ตรวจการฯ ผลักดันให้ยกเลิกการระเบิดหินบนเขาดอยแม่ออกฮู ซึ่งเป็นภูเขาหินที่มีเนื้อที่ประมาณ 300 ไร่ ตั้งอยู่ติดถนนสายผางาม-พญาเม็งราย ต.ผางาม ดำเนินการโดยเอกชน 2 ราย ที่ได้รับอนุญาตจากจังหวัดเนื่องจากเป็นแหล่งหินจังหวัด

ทั้งนี้ ชาวบ้านเกรงว่าหากปล่อยให้ระเบิดหินออกมาใช้ต่อไปจะกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยดอยแม่ออกฮูที่ชาวบ้านอนุรักษ์ไว้ตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งนายสงัดฯ ได้รับเรื่องไว้และระบุเพียงว่าจะนำรายละเอียดที่ชาวบ้านเสนอไปศึกษาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป นางหอมหวลฯ กล่าวว่า ดอยแม่ออกฮูเป็นต้นน้ำที่สำคัญของชาวบ้าน เพราะมีตาน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรในเขต ต.ผางาม ต.เวียงชัย อ.เวียงชัย และ ต.แม่เปา อ.พญาเม็งราย รวมเนื้อที่กว่า 2,000 ไร่ และที่ผ่านมาคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็เคยเข้าไปตรวจสอบแล้ว พบว่ามีการทำลายแหล่งต้นน้ำและมี น้ำไหลออกมาจากรูกลางภูเขาจนได้ชื่อว่า "แม่ออกฮู" หรือ "แม่ออกรู" นาทีละ 35 ลิตร แต่ทางจังหวัดก็ยังอนุญาตต่อไป จึงมีการระเบิดหินจากภูเขาลงมาอย่างต่อเนื่อง สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านด้านมลพิษทางเสียงที่สำคัญเกรงว่าแหล่งต้นน้ำจะเสียหายจนเกิดภาวะภัยแล้ง ด้านนางไกรสรณ์ พุทธจันทร์ อายุ 46 ปี ตัวแทนชาวบ้านอีกคน กล่าวว่า นอกจากความเดือดร้อนดังกล่าว ชาวบ้านที่ลุกขึ้นต่อต้านการระเบิดหินดังกล่าวยังถูกกลั่นแกล้ง สำหรับตนแล้วถึงขั้นต้องเสียสามี คือ นายบุญยงค์ อินต๊ะวงศ์ อายุ 45 ปี ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านร่องห้า ต.ผางาม เมื่อปี พ.ศ.2545 เพราะถูกชายฉกรรจ์ยิงจนเสียชีวิตในช่วงที่สามีเป็นแกนนำในการเรียกร้องให้อนุรักษ์ภูเขาลูกนี้เอาไว้ และจนกระทั่งปัจจุบันคดีก็ไม่คืบหน้าโดย ไม่สามารถจับกุมคนร้ายมาดำเนินคดีได้ จึงหวังเพียงผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่จะช่วยเหลือได้

จากสภาพปัญหาและข่าวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทุกภาคและทุกพื้นที่เห็นได้ว่าปัญหาอันเกิดจากสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปของทรัพยากรธรรมชาติมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกิดมลภาวะ ขาดแคลนที่ดิน สภาวะแห้งแล้ง หรือการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสิ่งสำคัญต่อกระบวนการผลิตและการใช้สอยของบุคคลทุกกลุ่ม ทำให้โอกาสของการเผชิญหน้ากันของกลุ่มที่มีผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกัน มีมากขึ้นและบ่อยขึ้น บางครั้งนำไปสู่กระบวนการฟ้องร้องในชั้นศาลที่สุด ด้วยเหตุนี้เองกระบวนพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของบุคคลทุกคน

1. <u>หัวข้อของการศึกษา</u>

ด้วยผลจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทำให้ประเทศไทยมีระบบศาลเพิ่มขึ้นอีกระบบหนึ่ง คือ ศาลปกครองซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองแยกไปจากระบบของศาลยุติธรรม ข้อพิพาทใดที่เป็นคดีปกครองจึงต้องไปฟ้องร้องยังศาลปกครองไม่ใช่ศาลยุติธรรม ส่วนข้อพิพาทใดเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาก็ต้องนำคดีไปฟ้องต่อศาลยุติธรรม

คดีสิ่งแวดล้อมนั้นอาจเป็นข้อพิพาทในทางแพ่ง อาญา หรือปกครองก็ได้ แต่ในรายงานการศึกษาวิจัยฉบับนี้ขอมุ่งเน้นไปที่ข้อมูลในคดีของศาลยุติธรรมเป็นสำคัญ แต่ในบางโอกาสอาจเกี่ยวเนื่องไปในคดีปกครองด้วย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมเพื่อยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติ **:** สำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ สถิติจำนวนและผลของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลยุติธรรม

2. <u>หลักการและเหตุผล</u>

ปัจจุบันข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติที่ได้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรม ต้องประสบปัญหาในการแก้ไขเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายและได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป เนื่องจากข้อจำกัดของระบบกฎหมายวิธีพิจารณาคดีที่กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบต่อตนเองโดยตรงเท่านั้นที่มีสิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดี ซึ่งระบบการพิจารณาในศาลยุติธรรมเป็นระบบที่ให้คู่ความต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียมกัน การกำหนดให้ผู้กล่าวหามีหน้าที่นำสืบย่อมเป็นการยากที่จะสืบได้สม เพราะการนำสืบถึงความเสียหายจะเห็นชัดเจนเฉพาะกรณีที่เกิดความเสียหายโดยตรงต่อผู้ฟ้องคดีและเป็นความเสียหายในปัจจุบันเท่านั้น รวมทั้งการกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจว่าจะรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญหรือไม่ก็ได้ หรือผู้พิพากษาจะไต่สวนหรือการเดินเผชิญสืบหรือไม่ก็ได้ อีกทั้งเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องเทคนิคและมีความซับซ้อน ส่งผลกระทบในระยะยาว ดังนั้น หากจะดำเนินการยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ จึงมีความจำเป็นต้องสำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ สถิติจำนวนและผลของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลยุติธรรม เพื่อหาข้อบกพร่องและจุดอ่อนเกี่ยวกับผลของคดีจากวิธีพิจารณาความ รวมถึงปัญหาเขตอำนาจศาล

3. <u>วัตถุประสงค์</u>

3.1 เพื่อทราบลักษณะการดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม ว่ามีการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับฐานทรัพยากรอย่างไร ลักษณะของคดี ตลอดจนภูมิภาคหรือจังหวัดที่เกิดข้อพิพาท

3.2 เพื่อทราบผลฟ้องของการร้องดำเนินคดีในศาลยุติธรรม ทั้งในคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชน และเอกชนกับรัฐ

3.3 เพื่อทราบแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานโดยการเดินเผชิญสืบ ดุลพินิจในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนแนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรม

3.4 เพื่อทราบแนวทางในการเยียวยาทรัพยากรธรรมชาติของศาลยุติธรรม เช่น การให้ชดใช้เป็นตัวเงิน การทำให้ทรัพยากรธรรมชาติคืนสภาพคงเดิม

4. <u>ขอบเขตการศึกษา</u>

วิจัยเอกสาร และสำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์ แบบสอบถามจากบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม

5. <u>บทสรุปและข้อเสนอแนะ</u>

5.1 เสนอเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของไทย

5.2 เสนอระบบการพิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ว่าควรเป็นระบบไต่สวน ระบบกล่าวหา หรือระบบอื่นที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

5.3 เสนอกระบวนการวิธีพิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งการกำหนดหน้าที่นำสืบ การรับฟังพยานหลักฐาน การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

5.4 เสนอวิธีการในการเยียวยา ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมกับประเทศไทย

บทที่ 2
วิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ

1. การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกา

หากกล่าวโดยทั่วไปแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกานั้นไม่มีการจัดตั้งศาลคดีสิ่งแวดล้อมไว้เป็นการเฉพาะเพื่อพิจารณาคดีประเภทนี้เหมือนอย่างบางประเทศ การฟ้องคดีและการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงกระทำที่ศาลตามปกติเหมือนคดีทั่วไป (ยกเว้นในบางมลรัฐ ได้แก่ มลรัฐเวอร์มอนท์ที่มีการออกกฎหมายจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม)

1.1 ระบบศาลของสหรัฐอเมริกา

การดำเนินคดีในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่าเป็นระบบกล่าวหา (Adversary System) ในระบบกล่าวหานั้น ผู้ค้นหาข้อเท็จจริง (ศาลหรือลูกขุนแล้วแต่กรณี) จะทำหน้าที่อย่างเป็นกลางและวางบทบาทแบบนิ่งเฉย (Passive Role) (ไม่มีบทบาทเชิงรุก (Active Role) เหมือนอย่างระบบไต่สวน) ในการรับฟังพยานหลักฐานและข้ออ้างของทั้งสองฝ่ายแล้วทำคำชี้ขาดหรือพิพากษาบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายที่มีการนำเสนอโดยคู่ความแต่ละฝ่าย

เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีการปกครองแบบสหพันธรัฐ โดยมีรัฐบาลกลาง(Federal government) กับมลรัฐ (State) และต่างก็มีการจัดตั้งศาลของตนเองตามเขตอำนาจที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สหรัฐอเมริกาจึงมีระบบศาลคู่ ได้แก่ ศาลรัฐบาลกลาง (Federal Court System) และศาลมลรัฐ (State Court System)

1.1.1 ระบบศาลของรัฐบาลกลาง

ศาลของรัฐบาลกลางนั้นแบ่งลำดับชั้นได้เป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

1) ศาลชั้นต้น (District Court)

ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่ทำหน้าที่ดำเนินกระบวนพิจารณาโดยมีการสืบพยาน (Trial Court) และมีคำพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดีในคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาล (Jurisdiction) ของตน โดยทั่วไปเรียกว่า U.S. district court ซึ่งแบ่งเป็น 96 เขต (district) ในแต่ละเขตจะมี district court อย่างน้อย 1 ศาลเกือบทุกคดีที่เป็นคดีตามกฎหมายรัฐบาลกลางจะต้องทำการพิจารณาที่ District Court

2) ศาลชั้นกลางศาลอุทธรณ์ (Appeal Court)

ศาลอุทธรณ์เป็นศาลในลำดับชั้นที่สอง โดยแบ่งเป็น 12 ภาค (Circuit) กับ 1 เขต ได้แก่ เขตดิสทริกออฟโคลัมเบีย หรือเรียกย่อๆว่า ดีซี (District of Columbia, D.C.) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐบาลกลาง ศาลอุทธรณ์ในแต่ละภาคจะพิจารณาคดีที่มาจาก district court ในภาคของตน นอกจากนี้

การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองจากหน่วยงานทางปกครอง (administrative agency) ก็ทำการพิจารณาที่ศาลอุทธรณ์ภาคนั้นๆ

3) ศาลสูงสุดหรือศาลฎีกา (Supreme Court)

ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาเป็นศาลสูงสุด โดยจะพิจารณาคดีที่มีการฎีกาขึ้นมาจากศาลอุทธรณ์ภาคต่างๆ ในบางกรณีก็มีการสืบพยานที่ศาลฎีกาด้วย แต่ก็ทำน้อยมาก เช่น คดีที่ฟ้องดำเนินคดีเอกอัคราชทูตต่างประเทศ เป็นต้น

1.1.2 ระบบศาลมลรัฐ

ศาลของมลรัฐนั้นไม่มีลักษณะโครงสร้างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ละรัฐก็มีระบบเป็นของตนเอง อย่างไรก็ดีทุกรัฐยังคงเดินตามโครงสร้างทั่วไปของระบบศาลรัฐบาลกลาง กล่าวคือ โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วย ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา อย่างไรก็ดี บางมลรัฐก็มีเพียงสองลำดับชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น และศาลสูง

1) ศาลชั้นต้น

ในระบบศาลมลรัฐ ศาลชั้นต้นหรือศาลที่ทำการพิจารณาโดยมีการสืบพยาน(Trial Court) จะถูกกำหนดและจัดตั้งโดยมลรัฐนั้นเอง ซึ่งโดยปกติมักจะกำหนดตามเขตจังหวัด (county) โดยเรียกชื่อศาลแตกต่างกันไป อาทิเช่น courts of common plea หรือ county courts สำหรับรัฐนิวยอร์คนั้นมีเอกลักษณ์พิเศษ กล่าวคือ ใช้คำว่า supreme court สำหรับศาลชั้นต้น

2) ศาลชั้นกลางหรือศาลอุทธรณ์

มีโครงสร้างคล้ายกับศาลอุทธรณ์ของรัฐบาลกลาง โดยเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ทั้งหลายที่มาจากศาลชั้นต้น แต่อำนาจจะจำกัดในคดีที่อุทธรณ์มาจากหน่วยงานทางปกครอง ชื่อเรียกก็จะแตกต่างกันไปตามแต่ละรัฐ เช่น Court of appeal หรือ superior courts

3) ศาลสูงสุดหรือศาลฎีกา

เป็นศาลสูงสุดของทุกรัฐ โดยทั่วไปจะเรียก Supreme Court ในบางรัฐเป็นที่รู้จักในนาม court of appeals มีรัฐจำนวนประมาณครึ่งหนึ่งที่คู่ความสามารถอุทธรณ์ได้สองครั้ง (อุทธรณ์และฎีกา) แต่อีกครึ่งที่เหลือมีเพียงศาลอุทธรณ์เท่านั้น

1.2 การฟ้องคดีและเขตอำนาจศาล

การฟ้องคดีโดยทั่วไปแล้วต้องฟ้องที่ศาลชั้นต้น โจทก์จะเป็นผู้เลือกศาลที่จะฟ้องคดี ซึ่งคิดว่าเหมาะสมกับตน และมีบางคดีที่โจทก์อาจจะเลือกว่าจะฟ้องคดีต่อศาลมลรัฐหรือศาลรัฐบาลกลาง อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าโจทก์จะเลือกฟ้องคดีต่อศาลมลรัฐแต่จำเลยยังคงมีสิทธิขอโอนคดีไปยังศาลรัฐบาลกลาง การกำหนดว่าศาลในระบบใดจะเป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาคดีใดนั้น ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ฟ้องร้องกันหรือเนื้อหาสาระแห่งคดี (Subject matter) ซึ่งกำหนดโดยกฎหมายซึ่งจะกล่าวถึงอันดับต่อไป

1.2.1 เขตอำนาจศาลมลรัฐ

ศาลมลรัฐมีเขตอำนาจเหนือทุกคดีที่มิได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐบาลกลางซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป คดีส่วนใหญ่มักจะดำเนินกระบวนพิจารณาที่ศาลมลรัฐ

คดีเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมของศาลมลรัฐโดยทั่วไปจะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลมลรัฐ รวมทั้งคดีละเมิดของเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย

1.2.2 เขตอำนาจของศาลรัฐบาลกลาง

มีประเภทคดีจำนวนหนึ่งที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลรัฐบาลกลาง หากศาลมลรัฐทำการพิจารณาและพิพากษาคดีเหล่านี้ คำพิพากษาจะตกเป็นโมฆะเพราะไม่มีเขตอำนาจเหนือคดี ได้แก่ คดีเกี่ยวกับพาณิชย์นาวี (admiralty) ล้มละลาย (bankruptcy) ลิขสิทธิ์ (copyright) สิทธิบัตร (patent) เครื่องหมายการค้า (trademark) คดีฟ้องรัฐบาลสหรัฐ (claims against theU.S. Government) คดีตามกฎหมายระบุให้อยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลรัฐบาลกลาง (claims arising under statues providing for Exclusive Federal Jurisdictions) คดีอาญาที่ดำเนินคดีรัฐบาลกลางสหรัฐ (Federal Criminal Prosecutions) คดีเหล่านี้จะดำเนินกระบวนพิจารณที่ศาลรัฐบาลกลาง รวมทั้งกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ออกโดยรัฐบาลกลางหลายฉบับที่ให้ศาลรัฐบาลกลางเป็นผู้มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีตามกฎหมายฉบับนั้น

คดีสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐบาลกลาง ได้แก่ คดีสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายของรัฐบาลกลางที่มอบให้ศาลของรัฐบาลกลางเป็นผู้มีเขตอำนาจ เช่น กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบการชดเชยและความรับผิดในสิ่งแวดล้อม (Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act of 1980, CERCLA) กฎหมายว่าด้วยการรักษาและฟื้นฟูแหล่งทรัพยากร (Resource Conservation and Recovery Act, RCRA) กฎหมายว่าด้วยอากาศที่สะอาด (Clean Air Act) หรือกฎหมายว่าด้วยน้ำสะอาด (Clean Water Act) ตลอดจนคดีละเมิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ มีลักษณะข้ามรัฐ (Inter-states) เช่น มีผลกระทบจากรัฐหนึ่งไปสู่อีกรัฐหนึ่ง หรือกรณีคู่ความเป็นพลเมืองต่างรัฐกัน และการโต้แย้งการใช้อำนาจออกกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของมลรัฐหรือรัฐบาลกลางที่มีผลกระทบต่อการพาณิชย์ระหว่างมลรัฐ (Inter-states Commerce) หรือขัดต่อรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

1.3 การทับซ้อนของเขตอำนาจศาล (Concurrent of Jurisdiction)

มีหลายคดีที่อาจพิจารณาได้โดยศาลรัฐบาลกลางและศาลมลรัฐ โดยเป็นกรณีที่มีการทับซ้อนของเขตอำนาจศาลทั้งสองระบบ ทำให้โจทก์สามารถเลือกฟ้องในศาลใดศาลหนึ่งได้ ทั้งนี้ มีอยู่สองกรณี กล่าวคือ กรณีแรกถ้าคดีนั้นจำเป็นต้องตีความรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา กฎหมายรัฐบาลกลาง หรือสนธิสัญญาเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องรัฐบาลกลาง เรียกว่าเป็นคดีปัญหาของรัฐบาลกลาง (Federal question cases) แต่อาจพิจารณาได้ที่ศาลมลรัฐหรือศาลรัฐบาลกลาง เพราะกฎหมายของรัฐบาลกลางไม่ได้มอบเขตอำนาจโดยเฉพาะให้กับศาลรัฐบาลกลางทั้งหมด

กรณีที่สองเป็นเรื่องที่มาจากความหลากหลายของพลเมืองสหรัฐ (Diversity of citizenship) ประชาชนของรัฐหนึ่งอาจเข้าไปหรืออยู่อาศัยในอีกรัฐหนึ่ง เมื่อเกิดข้อพิพาทกันขึ้นอาจทำให้คดีมีองค์ประกอบเกี่ยวกับความแตกต่างของพลเมืองที่เป็นคู่ความ ทั้งนี้ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่าย(โจทก์-จำเลย) มีถิ่นที่อยู่ต่างรัฐกันก็เข้าเงื่อนไขเรื่องความแตกต่าง แต่หากคู่ความทั้งสองฝ่ายมีถิ่น ที่อยู่ในรัฐเดียวกันความแตกต่างก็หมดไป ตัวอย่างเช่น โจทก์เป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ที่รัฐโอไฮโอ ส่วนจำเลยคนหนึ่งมีถิ่นที่อยู่ที่รัฐมิชิแกนและอีกคนมีถิ่นที่อยู่ที่รัฐอินเดียนา กรณีนี้จะมีประเด็นเรื่องความแตกต่างเกิดขึ้นทำให้มีเขตอำนาจพิจารณาทั้งศาลมลรัฐและศาลของรัฐบาลกลาง แต่ถ้าโจทก์ชาวโอไฮโอฟ้องจำเลยชาวโอไฮโอกับมิชิแกน ถือว่ามีคู่ความทั้งสองฝ่ายอาศัยอยู่ในรัฐเดียวกันแล้ว ก็ไม่เข้าเงื่อนไขในความแตกต่างนี้และไม่เกิดการทับซ้อนของเขตอำนาจศาล อย่างไรก็ดี ถ้าโจทก์ประสงค์จะฟ้องคดีต่อศาลรัฐบาลกลางโดยอาศัยฐานของเขตอำนาจมาจากเรื่องความหลากหลายของพลเมือง (Diversity of citizenship) ข้อพิพาทนั้นต้องมีทุนทรัพย์ตั้งแต่ 50,000 เหรียญสหรัฐขึ้นไป

เมื่อคดีมีความทับซ้อนของเขตอำนาจศาลรัฐบาลกลางกับศาลมลรัฐทั้งกรณีคดีปัญหาของรัฐบาลกลางหรือความแตกต่างของพลเมือง โจทก์อาจฟ้องคดีได้ไม่ว่าที่ศาลรัฐบาลกลางหรือศาลมลรัฐ อย่างไรก็ดี ถ้าโจทก์ฟ้องร้องคดีที่ศาลมลรัฐ จำเลยก็มีสิทธิขอโอนคดีไปยังศาลรัฐบาลกลางได้ แต่ถ้าโจทก์ฟ้องคดีที่ศาลรัฐบาลกลางก็คงต้องพิจารณาที่ศาลของรัฐบาลกลางนั้น

เหตุที่กำหนดให้คู่ความมีสิทธิขึ้นศาลรัฐบาลกลาง ก็เพื่อหลีกเลี่ยงความกังวลของคู่ความในเรื่องอคติของศาลมลรัฐ ทั้งนี้ ลูกขุนของศาลมลรัฐโดยทั่วไปก็มักจะคัดเลือกมาจากคนใน County นั้นเอง แต่ลูกขุนในศาลรัฐบาลกลางจะคัดเลือกมาจากคนในเขต (District) ทั้งหมด ซึ่งรวมหลาย County ลูกขุนในศาลมลรัฐจึงมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันมากกว่าในศาลรัฐบาลกลาง นอกจากนี้ หลายคนเชื่อว่าผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลางมีประสบการณ์ดีกว่าในการแก้ปัญหาการตีความกฎหมายรัฐบาลกลาง และมีคุณภาพมากกว่าในการรับพยานหลักฐานและพิจารณาคดี นอกจากนี้หากคู่ความ มีความจำเป็นต้องยื่นฎีกาต่อศาลฎีกา การเริ่มต้นฟ้องคดีที่ศาลชั้นต้นของรัฐบาลกลางจะช่วยลดขั้นตอนในการอุทธรณ์ไปหนึ่งขั้น กล่าวคือ หากฟ้องคดีต่อศาลมลรัฐแล้วไม่พอใจคำพิพากษาศาลชั้นต้น ก็อุทธรณ์ไปที่ศาลอุทธรณ์ของมลรัฐ หากไม่พอใจอีกก็ฎีกาต่อศาลฎีกามลรัฐและฎีกาต่อศาลฎีกาของสหรัฐตามลำดับ แต่หากโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลของรัฐบาลกลางแล้วไม่พอใจคำพิพากษาศาลชั้นต้นก็สามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์และฎีกาต่อศาลฎีกาของสหรัฐได้ตามลำดับ[1]

[1] Nancy K. Kubasek and Gary S. Silverman, Environmental Law 49-50 (4th Ed., Prentice Hall 2002)

1.4 เขตศาล (Venue)

เขตอำนาจศาลตามสาระแห่งคดี (Jurisdiction over subject matter) กับเขตศาล (Venue) เป็นคนละเรื่องกัน กล่าวคือ เมื่อทราบแล้วว่าศาลในระบบใดมีเขตอำนาจพิจารณาคดีแล้ว สิ่งที่ต้องทราบต่อไปคือ ศาลใดในระบบนั้นจะมีอำนาจรับคดีไว้พิจารณา โดยพิจารณาตามเขตทางภูมิศาสตร์ (Geographic location) โดยทั่วไปจะยึดเกณฑ์ที่คล้ายกัน กล่าวคือ ถิ่นที่อยู่ของจำเลย ที่ตั้งของทรัพย์ที่พิพาท หรือสถานที่มูลคดีเกิดขึ้น หากมีจำเลยหลายคนที่อาศัยอยู่ในเขตศาลต่างกัน โจทก์สามารถเลือกฟ้องยังศาลใดศาลหนึ่งที่จำเลยเหล่านั้นมีถิ่นที่อยู่อยู่ในเขตอำนาจศาลได้ ในกรณีของบริษัทถิ่นที่อยู่ได้แก่ ที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ถ้าเป็นบริษัทขนาดเล็กก็อาจหมายถึงที่ตั้งโรงงานหรือสำนักงาน ตัวอย่างเช่น ถ้าโจทก์อาศัยอยู่ที่ Wood County ฟ้องจำเลยที่อาศัยอยู่ที่ Lucas County ในคดีอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นที่ Huron County ศาลที่มีอำนาจจะพิจารณาได้แก่ทั้งสามเขตศาลนั้น ซึ่งโจทก์อาจเลือกฟ้องยังศาลใดศาลหนึ่งในสามศาลนี้

ในกรณีที่ศาลที่รับคดีไว้พิจารณาไม่สะดวกแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็อาจขอให้โอนคดีไปยังศาลที่สะดวกกว่าตามหลัก *forum non conveniens* ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลในอันที่จะอนุญาตตามคำขอดังกล่าวหรือไม่

1.5 บุคคลที่เกี่ยวข้องกระบวนการพิจารณาพิพากษา

บุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดี ได้แก่ ทนายความ ลูกขุน และผู้พิพากษา โดยแต่ละคนอาจมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทั้งหลายตลอดจนคดีสิ่งแวดล้อมดังนี้

1.5.1 ทนายความ

โดยปกติแล้ว เมื่อเกิดกรณีพิพาทคู่ความซึ่งอาจเป็นเอกชนหรือเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม (environmental group) หรือตัวแทนทางธุรกิจปกติมักจะติดต่อกับทนายความก่อน ซึ่งทนายความนั้น นอกจากจะเป็นตัวแทนตัวความในศาลหรือในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการทางปกครองแล้ว บางครั้งยังทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาด้วย อาทิเช่น ถ้าเอกชนต้องการทำโครงการพัฒนาที่ดิน แต่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมีความกังวลเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งสองฝ่ายต่างก็อาจจ้างทนายความเข้าไปเจรจาเพื่อหาทางเลือกหรือทางออกร่วมกัน

1.5.2 ลูกขุน (Jury)

ลูกขุนมีความสำคัญในการแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล มีรากฐานไม่ใช่เพียงมาจากวัฒนธรรมกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษหากแต่สามารถย้อนไปถึงวัฒนธรรมกรีกโบราณ บ่อยครั้งที่มองว่าเป็นการแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยในการพิจารณาคดีรูปแบบหนึ่ง ลูกขุนเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกมาโดยการ

สุ่มเลือกมาจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ศาลนั้นตั้งอยู่ เพื่อเข้ามาตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงโดยแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ Petit Juries กับ Grand Juries สำหรับลูกขุนประเภทแรกนั้น หมายถึง คณะลูกขุนที่ทำหน้าที่ค้นหาข้อเท็จจริงในศาล ในยุคแรกประกอบด้วยลูกขุนจำนวน 12 นาย แต่ในหลายรัฐลดจำนวนลงเหลือเพียงไม่กี่นายสำหรับการพิจารณาคดีแพ่ง โดยปกติคำตัดสินของลูกขุนต้องเป็นเอกฉันท์ ทุกวันนี้ในคดีแพ่งนั้นกว่าครึ่งของมลรัฐทั้งหมดไม่ได้ยึดถือว่าต้องถึงกับเป็นเอกฉันท์ ในคดีแพ่งซึ่งโจทก์ต้องการเยียวยาในรูปของค่าเสียหาย ลูกขุนก็จะเป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายให้ อย่างไรก็ดี คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจตกลงกันสละสิทธิในการได้รับการพิจารณาโดยมีลูกขุน และกรณีเช่นนี้จะไม่มีลูกขุนร่วมในการพิจารณาโดยผู้พิพากษาจะเป็นผู้ตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงและกำหนดค่าเสียหาย ทั้งนี้ ไม่มีหลักเกณฑ์ใดบอกว่าเมื่อใดคู่ความควรเลือกใช้การพิจารณาแบบลูกขุนและเมื่อใดไม่ควรใช้ แต่มีปัจจัยประกอบการพิจารณาของคู่ความบางประการ ข้อหนึ่งก็คือธรรมชาติทางเทคนิคของคดี ถ้าคดีมีข้อทางเทคนิคมากอาจจะดูเป็นธรรมกว่าหากพิจารณาโดยผู้พิพากษา โดยเฉพาะผู้ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในเรื่องที่พิพาทกัน ปัจจัยอื่น เช่น อารมณ์ของคู่ความในคดี บางครั้งข้อเรียกร้องของแต่ละฝ่ายเต็มไปด้วยความรุนแรงทางอารมณ์ ผู้พิพากษาอาจมีคำตัดสินที่เป็นธรรมมากกว่า นอกจากนี้ ในคดีสิ่งแวดล้อมจำนวนมากการเยียวยาความเสียหายมุ่งไปที่การรักษาความเป็นธรรม ความสงบสุขของสังคมโดยขอเพียงให้ศาลมีคำสั่งห้าม (Injunction) มิให้จำเลยกระทำการใดๆ อันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน แต่ไม่มีการขอค่าเสียหาย อย่างเช่นการขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามมิให้จำเลยปล่อยน้ำทิ้งจากโรงงานโดยที่ยังไม่มีการบำบัดเสียก่อนเพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้เรียกร้องค่าเสียหาย เมื่อใดก็ตามที่ศาลได้มีคำสั่งออกไป เช่น คำสั่งห้ามตามที่ร้องขอมาคดีก็เป็นอันเสร็จไม่ต้องมีการพิจารณาเรื่องค่าเสียหาย ก็ไม่ต้องมีการใช้ลูกขุนในคดีนั้น

ส่วนลูกขุนในประเภทที่สอง เป็นคณะลูกขุนที่ใช้เฉพาะในคดีอาญาตามการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 5 (The Fifth Amendment) นั้น ในการดำเนินคดีอาญาร้ายแรงโดยรัฐบาลกลาง (รวมทั้งคดีความผิดต่อรัฐบาลกลางทุกคดีที่มีโทษจำคุกกว่า 1 ปีขึ้นไป) ต้องได้รับการพิจารณาและมีการทำความเห็นของคณะลูกขุน (grand jury) ในรูปการกล่าวหาอย่างเป็นทางการซึ่งต้องทำก่อนมีการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีกับจำเลย ลูกขุนประเภทนี้จะรับฟังพยานหลักฐานซึ่งนำเสนอโดยพนักงานอัยการ และพิจารณาว่าพยานหลักฐานนั้นเพียงพอต่อการดำเนินคดีกับจำเลยหรือไม่

1.5.3 ผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นประธานในการดำเนินกระบวนพิจารณา ควบคุมการพิจารณา ตัดสินปัญหาข้อกฎหมาย อาทิ ปัญหาว่าพยานหลักฐานใดอาจรับได้ (admissible) หรือกฎหมายใดที่จะใช้บังคับแก่คดี ซึ่งผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาในคดีนั้นจะอธิบายถึงกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีแก่ลูกขุน ในคดีนั้นในรูปคำแนะนำ ในกรณีที่คู่ความสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยมีลูกขุน หรือในบางกรณีตามกฎหมายบางฉบับที่กำหนดให้การพิจารณาทำโดยไม่ต้องมีลูกขุน ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นจะเป็นผู้ตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงด้วย โดยปกติจะมีผู้พิพากษาเพียงนายเดียวขึ้นนั่งพิจารณาในแต่ละคดีในศาลที่ทำการสืบพยาน

ผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์ทำหน้าที่เป็นองค์คณะโดยมีหน้าที่ทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้น และในบางครั้งก็มีการรับฟังการแถลงการณ์ด้วยวาจาจากคู่ความ

อย่างไรก็ดีเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้พิพากษายังจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจในเรื่องวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมแก่คดีประเภทนี้ ผู้พิพากษาศาลมลรัฐปกติมักมาจากการเลือกตั้ง แต่ก็มีบางแห่งมาจากการแต่งตั้งบ้าง ในขณะที่ผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลางมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีตามคำแนะนำและยินยอมจากวุฒิสภา ผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลางอยู่ในตำแหน่งตลอดชีวิต ส่วนผู้พิพากษาศาล มลรัฐมักจะมีวาระการดำรงตำแหน่งแต่คราวละกี่ปีจะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ เพราะว่าการดำรงตำแหน่งของผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลางยาวนานจนตลอดชีวิต ทำให้ประชาชนจำนวนมากถึงกับเปรียบเปรยว่าอำนาจที่มากที่สุดของประธานาธิบดีนั้นก็คือการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลาง

1.6 ขั้นตอนในการพิจารณาคดีแพ่ง

กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการดำเนินคดีแพ่งเรียกว่า Rules of Civil Procedure โดยมีกฎเกณฑ์ที่เป็นของรัฐบาลกลางใช้ในศาลรัฐบาลกลางและกฎเกณฑ์ของมลรัฐใช้ในศาลมลรัฐ ทั้งนี้กฎเกณฑ์ของศาลมลรัฐส่วนใหญ่ก็จะคล้ายกับหรือมีพื้นฐานมาจากกฎเกณฑ์ของรัฐบาลกลาง ส่วนวิธีพิจารณาคดีอาญานั้นก็มีส่วนคล้ายกับวิธีพิจารณาคดีแพ่งเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นแต่เรื่องการปล่อยชั่วคราวและการทำคำพิพากษา

ก่อนเข้าสู่การพิจารณาคู่ความต้องเข้าเงื่อนไขเบื้องต้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าคดีนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยการพิจารณาคดีโดยศาลและคู่ความทั้งสองฝ่ายนั้นอยู่ในฐานะเป็นคู่ความที่แท้จริง เงื่อนไขที่ต้องพิจารณาในชั้นนี้มีเรื่องอำนาจฟ้อง (Standing) มีการโต้แย้งสิทธิ (Controversy) และคดีพอวินิจฉัยได้ (Ripeness) ทั้งนี้ ในคดีสิ่งแวดล้อมประเด็นเรื่องอำนาจฟ้องเป็นข้อสำคัญที่สุด นอกจากนี้ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินคดีโดยประชาชน (Citizen Suit) ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

ก่อนการดำเนินกระบวนพิจารณา (Pretrial) อาจมีการเจรจาระหว่างคู่ความอย่างไม่เป็นทางการ(Informal Negotiation) และคู่ความอาจยุติข้อพิพาทได้ หากข้อพิพาทไม่อาจยุติได้ก็จะมีการ ยื่นฟ้อง ยื่นคำให้การ ฟ้องแย้ง ยื่นคำให้การแก้ฟ้องแย้ง โดยการยื่นคำฟ้องนั้นต้องยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนในช่วงเริ่มแรกซึ่งคู่ความอาจมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อน ศาลมีคำพิพากษา (Temporary Relief) เช่น ให้จำเลยหยุดการระเบิดหินซึ่งทำให้เกิดฝุ่นผงฟุ้งกระจายไปทั่วชุมชนของโจทก์ไว้ชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา และจะมีการดำเนินกระบวนพิจารณาที่เรียกว่า Discovery[2] หรือเป็นการเปิดเผยข้อความสำคัญของคู่ความฝ่ายปรปักษ์ รวมทั้งคำถามซึ่งคู่ความส่งไปให้ฝ่ายตรงข้ามตอบมาเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมกับสาบาน และมี

[2] ประเทศไทยไม่มีขั้นตอนนี้แต่มีการตรวจพยานหลักฐานและชี้สองสถาน

การขอเอกสารและคำให้การของพยาน ในช่วงนี้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยชี้ขาดให้ฝ่ายตนชนะคดีหากข้อเท็จจริงเพียงพอแก่การวินิจฉัยแล้ว ถ้าผู้พิพากษาพบว่ามีประเด็นปัญหาข้อเท็จจริง (Question of fact) ก็มักจะเรียกประชุมทนายความของคู่ความทุกฝ่าย โดยจะพยายามบีบประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้แคบลงหรือให้มีการยอมรับข้อเท็จจริงร่วมกัน และจะคงเหลือแต่ข้อเท็จจริงที่ยังเป็นประเด็นข้อพิพาทที่ยังไม่อาจรับข้อเท็จจริงกันได้เท่านั้น และบ่อยครั้งที่คู่ความสามารถบรรลุความตกลงและยอมความกันในชั้นนี้ แต่หากตกลงกันไม่ได้ก็จะเข้าสู่การพิจารณาและสืบพยาน (Trial) ในการสืบพยานนั้นหากโจทก์ฟ้องขอให้ศาลมีการเยียวยาให้ตามกฎหมาย (Legal Remedy) ซึ่งตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา โดยทั่วไปแล้วการเยียวยาประเภทนี้ได้แก่ การขอให้มีกำหนดค่าเสียหายให้แก่โจทก์ (Moneytary Damages) แล้ว ลูกขุนจะเป็นผู้พิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง แต่หากต้องการขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามหรือคำสั่งคุ้มครองใดๆ เพื่อระงับความเสียหาย (injunction or other court order) หรือคู่ความสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุน ผู้ที่จะพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงก็คือ ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดี ตัวอย่างเช่น หากโจทก์ฟ้องเจ้าของโรงงานแห่งหนึ่งเป็นจำเลยในความประมาทที่ทำให้เกิดการรั่วไหลของสารพิษเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับอันตรายแก่สุขภาพโดยขอให้ศาลกำหนดค่าเสียหายให้จำเลยชำระแก่โจทก์เป็นเงิน 10,000 เหรียญสหรัฐ เพื่อเป็นค่ารักษาพยาบาล ก็เป็นการขอให้จำเลยจ่ายค่าเสียหาย กรณีนี้จะพิจารณาโดยใช้ลูกขุน แต่หากเป็นกรณีที่โจทก์ขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามมิให้มีการก่อสร้างเขื่อนซึ่งจะส่งผลกระทบร้ายแรงต่อแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ใกล้สูญพันธุ์แล้ว จะเป็นการพิจารณาโดยไม่มีลูกขุน เป็นต้น ทั้งนี้ในขั้นตอนการพิจารณาและสืบพยานนั้น จะประกอบด้วยการคัดเลือกลูกขุน แถลงการณ์เปิดคดีโดยโจทก์และจำเลย การนำพยานโจทก์และพยานจำเลยเข้าสืบ การให้คำแนะนำแก่ลูกขุนในการรับฟังพยานหลักฐานและการทำคำวินิจฉัยชี้ขาด แถลงการณ์ปิดคดีโดยโจทก์และจำเลย และอาจมีกระบวนการหลังการพิจารณคดี อาทิ การร้องขอต่อศาลให้มีคำตัดสินที่แตกต่างจากคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะลูกขุน ตัวอย่างเช่น โจทก์เรียกร้องค่าเสียหายจำนวน 500 เหรียญสหรัฐ แต่กลับนำสืบแสดงพยานหลักฐานในส่วนของค่าเสียหายเพียงจำนวน 100 เหรียญสหรัฐ คณะลูกขุนจึงไม่อาจกำหนดให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายที่เหลือจำนวน 400 เหรียญสหรัฐ ซึ่งโจทก์ไม่ได้นำพยานหลักฐานมาสืบแสดงให้สมกับที่เรียกร้องได้ ดังนั้น จำเลยจึงอาจยื่นคำร้องโต้แย้งในส่วนนี้ นอกจากนี้ คู่ความที่ไม่พอใจคำวินิจฉัยชี้ขาดอาจร้องขอให้มีการพิจารณาใหม่เนื่องจากคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะลูกขุนนั้นขัดกับน้ำหนักของพยานหลักฐานอย่างชัดเจน หากคำร้องไม่เป็นผลและศาลมีคำพิพากษาตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะลูกขุน คู่ความฝ่ายที่ไม่พอใจในคำพิพากษาก็มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลสูงต่อไป

แผนภาพแสดงขั้นตอนการพิจารณาคดีแพ่ง[3]

โจทก์ยื่นคำฟ้องและส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องแก่จำเลย

↓

จำเลยยื่นคำให้การและฟ้องแย้ง

↓

โจทก์แก้ฟ้องแย้ง

↓

โจทก์หรือจำเลยอาจขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นหรือการขอคุ้มครองชั่วคราว

↓

การเปิดเผยข้อความสำคัญของคู่ความฝ่ายปรปักษ์ (Discovery) รวมทั้ง คำถามซึ่งคู่ความส่งไปให้ฝ่ายตรงข้ามตอบมาเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมกับสาบานตัวแล้ว (interrogatories) การขอเอกสารและคำให้การของพยาน (requests for production of documents and depositions)

↓

โจทก์หรือจำเลยขอให้ศาลมีคำชี้ขาดเบื้องต้น (Summary judgment)

↓

การประชุมคดีก่อนมีการพิจารณาคดี (Pretrial conference)

↓

การสืบพยาน โจทก์นำเสนอพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ เสร็จแล้วตามด้วยจำเลยนำเสนอพยานหลักฐาน
ฝ่ายจำเลย

↓

ในการพิจารณาคดีที่มีลูกขุน ผู้พิพากษาให้คำแนะนำลูกขุน ลูกขุนพักการนั่งพิจารณา ประชุม และมีคำตัดสิน

---

[3] Nancy K. Kubasek and Gary S. Silverman, Supra p. 53-54.

↓

หลังจากกระบวนการพิจารณาโดยลูกขุน คู่ความฝ่ายที่แพ้อาจขอให้มีกระบวนการหลังการพิจารณาคดี เช่น การขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ หรือการขอให้มีคำพิพากษาทั้งที่มีคำตัดสินของลูกขุน (Motion for a new trial or a motion for a judgment notwithstanding the verdict)

↓

ผู้พิพากษามีคำพิพากษาลงมา

↓

คู่ความฝ่ายที่แพ้คดีอุทธรณ์คำพิพากษาต่อไป

1.7 การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative to Civil Litigation)

โดยทั่วไปแล้ว การดำเนินคดีนั้นมักเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก ทำให้มีการมองหาทางเลือกอื่นในการระงับข้อพิพาท สำหรับคดีสิ่งแวดล้อมนั้นมีการใช้การระงับข้อพิพาททางเลือก(Alternative Dispute Resolution) หลักๆ สองวิธีด้วยกันได้แก่ การไกล่เกลี่ย (Mediation) และอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) ซึ่งทั้งสองวิธีนี้มีข้อได้เปรียบการดำเนินคดี กล่าวคือ มักจะใช้เวลาน้อยกว่า คู่กรณีสามารถเลือกสถานที่และเวลาได้ตามความสะดวกของตน ตลอดจนสามารถเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นประธานในการระงับข้อพิพาทได้ อีกทั้งยังเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่พิพาทมากกว่าลูกขุนและผู้พิพากษาที่มาจากการสุ่มเลือกให้มาทำหน้าที่พิจารณาคดี นอกจากนี้ยังไม่จำเป็นต้องพิจารณาโดยเปิดเผยต่อสาธารณะอันอาจจะส่งผลกระทบกระเทือนต่อธุรกิจ และจะมีความสำคัญอย่างยิ่งหากมีประเด็นเกี่ยวข้องกับความลับทางการค้า

1.7.1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation)

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 เป็นต้นมา มีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยมาใช้ในการระงับข้อพิพาทในคดีสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเรื่อยมา โดยเฉพาะในคดีที่มีประเด็นซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์หลายฝ่าย ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1974- ค.ศ.1984 มีการใช้วิธีการไกล่เกลี่ยในการระงับข้อพิพาทในคดีสิ่งแวดล้อมประมาณ 160 เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมลพิษทางอากาศ การใช้ที่ดิน และการทิ้งขยะที่เป็นสารพิษ การไกล่เกลี่ยนั้นแตกต่างจากอนุญาโตตุลาการและการฟ้องคดีต่อศาลตรงที่ผู้ไกล่เกลี่ยมิได้เป็นผู้ชี้ขาด หากแต่เป็นเพียงผู้ที่อำนวยความสะดวกให้คู่ความสามารถบรรลุข้อตกลงกันได้ และเป็นกระบวนการที่มิได้เป็นทางการ คู่ความสามารถเลือกผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่พิพาทมาช่วยในการไกล่เกลี่ยและระงับความขัดแย้งของคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ และเมื่อคู่ความสามารถตกลงกันได้ก็

สามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อยุติข้อพิพาท หากต่อมาปรากฏว่าคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดสัญญาคู่ความอีกฝ่ายก็สามารถฟ้องเพื่อบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นได้ ในเดือนตุลาคมปี ค.ศ.1998 มีความพยายามส่งเสริมให้การไกล่เกลี่ยเป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทแทนการฟ้องคดี รัฐสภาสหรัฐได้จัดตั้งสถาบันระงับความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อม(Institute for Environmental Conflict Resolution) ขึ้น โดยได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลกลางให้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโดยเฉลี่ยแล้วมีการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมต่อศาลชั้นต้นของรัฐบาลกลาง (District Court) ประมาณ 1,000 เรื่องและใช้เวลาในการพิจารณาแต่ละคดีเกินกว่าสองปี

สำหรับข้อดีของการไกล่เกลี่ยนั้น อาจกล่าวได้ว่าการไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่ยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างคู่กรณี และบ่อยครั้งที่คดีความขัดแย้งในชุมชนสามารถยุติลงได้โดย ที่ฝ่ายที่ขัดแย้งยังเกิดความเข้าใจในฝ่ายอื่นอีกด้วยอันเป็นการส่งผลป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งในอนาคตได้อีกส่วนหนึ่งด้วย อีกทั้ง กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยปกติแล้วจะใช้เวลาน้อยกว่าค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการและศาล เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายบางประการ เช่น ค่าป่วยการและค่าพาหนะเดินทางของพยานและผู้เชี่ยวชาญที่จะมาเบิกความ เป็นต้น นอกจากนี้ ข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เรื่องที่จะชี้ว่าฝ่ายใดถูกและฝ่ายใดผิด แต่บ่อยครั้งที่มีผลประโยชน์หลายฝ่ายหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง การแก้ปัญหาจึงต้องคำนึงถึงกลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้นทุกๆ ฝ่าย ซึ่งการไกล่เกลี่ยสามารถช่วยในการประสานประโยชน์ทุกฝ่ายและอาจกล่าวได้ว่าในที่สุด เมื่อคดีหรือข้อพิพาทเป็นอันยุติ ทุกฝ่ายต่างก็เป็นผู้ชนะในข้อพิพาทนั้น (win-win) ซึ่งต่างจากการพิจารณาพิพากษาของศาลที่โดยปกติแล้วผู้ชนะคดีจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ทั้งหมด (Winner –Take –All) และถึงแม้ว่าจะไม่สามารถยุติข้อพิพาทในขั้นตอนการไกล่เกลี่ยได้ แต่อย่างน้อยก็ทำให้แต่ละฝ่ายได้ทราบถึงจุดยืนของอีกฝ่าย ซึ่งต่อมาคู่พิพาทหรือคู่ความก็อาจยุติปัญหาระหว่างกันได้ อย่างไรก็ดี ไม่ใช่ข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมดจะสามารถระงับได้โดยวิธีการไกล่เกลี่ย และอาจไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ในบางกรณี เช่น กรณีที่คู่ความต้องการให้มีการตีความกฎหมายเป็นบรรทัดฐาน หรือชุมชนมีความหวาดระวังกับภยันตรายที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพของตน ครอบครัว สัตว์เลี้ยงและสิ่งแวดล้อม และต้องการให้ศาลมีคำสั่งห้ามให้จำเลยหยุดหรือมิให้มีการกระทำการในประการใดๆ ที่คุกคามต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมก็จำเป็นต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล นอกจากนี้ เนื่องจากไม่อาจบังคับให้คู่ความเข้าสู่การไกล่เกลี่ยได้ คู่ความต้องเข้าสู่การไกล่เกลี่ยโดยความสมัครใจก็ยังคงต้องนำคดีสู่การพิจารณาของศาล อาทิเช่น มีบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของจำเลยจำนวน 20 คน และหนึ่งในนั้นไม่ยอมเข้า สู่การไกล่เกลี่ย บุคคลนั้นก็ฟ้องคดีต่อศาลได้ และมีปัญหาที่บางรายอาจไม่มีความต้องการอย่างแท้จริงที่จะให้มีการยุติข้อพิพาทในชั้นไกล่เกลี่ยและยังคงต้องการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาล แต่ก็นำข้อพิพาทเข้าสู่การไกล่เกลี่ยก่อนเพื่อเป็นการประวิงคดีก็มี

1.7.2 อนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

อนุญาโตตุลาการเป็นการระงับข้อพิพาทโดยการตั้งคนกลางมาเป็นผู้ชี้ขาดโดยมิใช่ศาล การพิจารณาคดีโดยอนุญาโตตุลาการก็มีส่วนคล้ายคลึงกับศาล แต่ไม่มีขั้นตอนเปิดเผยข้อความสำคัญของฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ (Discovery)กฎเกณฑ์เรื่องพยานหลักฐานก็มีความยืดหยุ่นมากกว่าตัวอนุญาโตตุลาการก็อาจมีบทบาทในการสืบพยานมากกว่าผู้พิพากษา โดยอาจสอบถามข้อมูลที่ต้องการทราบจากพยานมิใช่นิ่งเฉยอย่างผู้พิพากษา และโดยปกติก็ไม่จำต้องบันทึกคำพยาน เว้นแต่คู่ความต้องการแต่ก็ต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ และเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย คู่ความอาจไปปรึกษาทนายความพียงเพื่อปรึกษาวางแผนต่อสู้คดีแล้วไปในการพิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการด้วยตนเองเพียงลำพัง ในบางกรณี ตัวอนุโตตุลาการอาจขอให้คู่ความทำสรุปย่อเป็นหนังสือ (Arbitration Briefs) และโดยทั่วไปแล้วอนุญาโตตุลาการมักมีคำชี้ขาดภาย 30 วันนับจากเสร็จสิ้นการสืบพยานโดยอาจให้หรือไม่ให้เหตุผลในคำชี้ขาด และมักมีความรอมชอมมากกว่าคำพิพากษาเพราะไม่ต้องผูกมัดจากแนวคำพิพากษาเหมือนผู้พิพากษาโดยมุ่งพิจารณาที่ปัญหาข้อเท็จจริงเป็นหลัก และไม่ต้องเคร่งครัดในกฎเกณฑ์ของกฎหมายแต่ก็มิใช่ว่าจะถึงกับชี้ขาดโดยขัดกับกฎหมาย นอกจากนี้อนุญาโตตุลาการมักจะให้ความสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่ความ มุ่งไปที่การรอมชอมมากกว่าจะเป็นเรื่องแพ้ชนะ แต่หากปรากฏชัดว่าข้อเท็จจริงมีน้ำหนักไปที่ฝ่ายใดก็ต้องมีคำชี้ขาดให้ฝ่ายนั้นเป็นผู้ชนะ แต่อย่างไรก็ดี คดีส่วนใหญ่ไม่ค่อยปรากฏชัดเจนเช่นว่านั้น อนุญาโตตุลาการก็มักชี้ขาดให้คู่ความแต่ละฝ่ายในบางอย่างบางประการ และคดีเหล่านี้มักต้องชี้ขาดในเรื่องเฉพาะทางอนุญาโตตุลาการก็จำต้องรักษาชื่อเสียงของตนในเรื่องความสุจริตและยุติธรรมกับคู่ความทุกฝ่ายเพื่อจะได้รับเลือกให้พิจารณาคดีในอนาคตต่อไป

คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้นมีผลผูกพันตามกฎหมาย แต่คู่ความสามารถอุทธรณ์คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่อศาลได้ อย่างไรก็ดี มีการกลับหรือยกคำวินิจฉัยชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการน้อยมาก ซึ่งส่วนมากจะเนื่องมาจากอนุญาโตตุลาการวินิจฉัยเกินขอบอำนาจที่มีอยู่

การเลือกใช้วิธีระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการนั้น อาจทำโดยคู่ความตกลงกันเป็นข้อหนึ่งในสัญญาระหว่างกันให้นำข้อพิพาทที่จะเกิดตามสัญญานั้นในอนาคต ให้นำเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ ซึ่งในปัจจุบันในการทำสัญญานั้น มีเป็นจำนวนถึงร้อยละ 95 ที่ระบุเป็นข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการไว้ในสัญญาหลัก ในกรณีที่ไม่มีการตกลงเรื่องอนุญาโตตุลาการไว้ก่อนต่อมาเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นแล้ว คู่ความก็อาจตกลงกันเป็นหนังสือเพื่อนำคดีเข้าสู่การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการได้ ซึ่งปกติมักจะกล่าวถึงวิธีการเลือกอนุญาโตตุลาการและขอบอำนาจของอนุญาโตตุลาการ เช่น ในคดีละเมิดอาจจำกัดอำนาจของอนุญาโตตุลาการเฉพาะการกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนให้แก่โจทก์เท่านั้น ทั้งนี้ หากปรากฏว่ามีสัญญาหรือข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการแล้ว แต่คู่ความกลับนำข้อพิพาทมาฟ้องเป็นคดีต่อศาล ทั้งศาลของรัฐบาลกลางและศาลของมลรัฐจะให้นำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการเสียก่อน

การเลือกตัวอนุญาโตตุลาการนั้น มักเลือกจากทนายความ อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะ หากคู่ความไม่อาจตกลงเลือกอนุญาโตตุลาการได้ก็มักใช้หนึ่งในสององค์กรต่อไปนี้ ในการเลือกอนุญาโตตุลาการ ได้แก่ Federal Mediation and Conciliation Service

(FMCS) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ กับ American Arbitration Association (AAA) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร เมื่อคู่กรณีได้ติดต่อกับองค์กรข้างต้นจะได้รับบัญชีรายชื่ออนุญาโตตุลาการพร้อมประวัติ และเมื่อเลือกอนุญาโตตุลาการได้แล้ว คู่ความจะตกลงกับอนุญาโตตุลาการเกี่ยวกับวันเวลาและสถานที่ซึ่งจะดำเนินกระบวนพิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการ ตลอดจนกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติที่จะนำมาใช้ในชั้นอนุญาโตตุลาการ

ข้อด้อยของวิธีการอนุญาโตตุลาการก็มี เช่น คู่ความอาจต้องการให้มีคำพิพากษาในเรื่องนั้นไว้เป็นบรรทัดฐาน แต่คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการไม่อาจสร้างบรรทัดฐานเช่นนั้นได้ คู่ความก็ไม่เลือกวิธีการนี้ในการระงับข้อพิพาท แต่จะเลือกฟ้องคดีต่อศาลแทน

1.8 ประเภทคดีสิ่งแวดล้อม

ในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมนั้น หากเราถือเอาประเภทกฎหมายที่ให้สิทธิในการฟ้องคดีมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งก็อาจแบ่งประเภทคดีสิ่งแวดล้อมได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การฟ้องตามคอมมอนลอว์ (Common law claim) กับการฟ้องคดีตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ออกเป็นการเฉพาะ

ในส่วนของคดีคอมมอนลอว์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นคดีละเมิดทั่วไปได้แก่การฟ้องในมูลเรื่องการบุกรุก (Trespass) การก่อความเดือดร้อนรำคาญ (Nuisance) การกระทำละเมิดที่เป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) การกระทำละเมิดโดยประมาท (Negligence) นอกจากนี้ก็มีเรื่องการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (Public Trust Doctrine) เป็นต้น

การฟ้องคดีตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ออกเป็นการเฉพาะ ได้แก่ การฟ้องคดีตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ออกมาเป็นการเฉพาะ อาทิ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ การชดเชย และความรับผิดในสิ่งแวดล้อม (Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act of 1980, CERCLA) และกฎหมายว่าด้วยการรักษาและฟื้นฟูแหล่งทรัพยากร (Resource Conservation and Recovery Act, RCRA) ซึ่งมุ่งคุ้มครอง ฟื้นฟู ดิน และน้ำทั้งบนดินและใต้ดินที่มีการทิ้งของเสียและวัตถุมีพิษจนเป็นหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสารพิษ (Toxic Substances Control Act) กฎหมายว่าด้วยอากาศที่สะอาด (Clean Air Act) กฎหมายว่าด้วยน้ำสะอาด (Clean Water Act) กฎหมายว่าด้วยถังกักเก็บใต้ดิน (Underground Storage Tank Act, USTA) กฎหมายว่าด้วยนโยบายสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (National Environmental Policy Act) เป็นต้น

1.9 การดำเนินคดีโดยประชาชนและอำนาจฟ้อง (Citizen Suite and Standing)

ในคดีสิ่งแวดล้อมมีประเด็นซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันว่า กลุ่มของประชาชน (Citizen's Group) ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมีอำนาจฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมได้หรือไม่ ทั้งนี้ ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าบทบาทของกลุ่มของประชาชนในการนำคดีสู่ศาลเพื่อเป็นการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้นไม่อาจจะปฏิเสธได้ ในคดีสิ่งแวดล้อมหากไม่นับคดีที่ดำเนินการ

โดยกระทรวงพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของสหรัฐ (Environmental Protection Agency, EPA) แล้ว เกือบทั้งหมดฟ้องโดยกลุ่มประชาชน ในช่วงทศวรรษ 1970-1980 เมื่อกฎหมายสิ่งแวดล้อมเริ่มถูกนำมาตีความใช้บังคับ คดีส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่กลุ่มรักษาประโยชน์สาธารณะ (Public Interest Group) ฟ้องรัฐบาลเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบในการจัดการกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยไม่บังคับใช้ให้เหมาะสม เหตุที่เรื่องเหล่านี้ได้มีการพิจารณาทบทวนดุลพินิจในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็เพราะมีการยอมรับให้กลุ่มประชาชนมีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้ และมีคดีลักษณะเดียวกันเป็นจำนวนมากที่กลุ่มประชาชนได้นำมาฟ้องต่อศาลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดี ยังมีกระแสมีกระแสอนุรักษ์นิยมในยุครัฐบาลประธานาธิบดีเรแกนและบุช ยกข้อโต้แย้งว่าผู้ที่มีอำนาจฟ้องต้องเป็นผู้ที่เสียหายเป็นพิเศษ (Particularized Injury) และทุกคนก็มีน้ำและอากาศที่ดีและสะอาดอยู่แล้ว กลุ่มประชาชนก็ไม่ควรได้รับอนุญาตให้ฟ้องคดีเหล่านี้

สำหรับเงื่อนไขเรื่องอำนาจฟ้องตามรัฐธรรมนูญสหรัฐนั้น มีข้อพิจารณา 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก ต้องมีความเสียหายเกิดขึ้น (Injury) โดยโจทก์ต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำอันละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่คุ้มครองสิทธินั้นแล้ว

ประการที่สอง ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) กล่าวคือ ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายและการกระทำที่ถูกฟ้อง ในคดี Massachusetts v. Environmental Protection Agency[4] ศาลฎีกาสหรัฐ เห็นว่าภาวะโลกร้อนอันมีสาเหตุมาจากการที่ EPA ปฏิเสธไม่ควบคุมจัดการการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าเงื่อนไของค์ประกอบข้อนี้ ซึ่งรัฐแมสสาชูเสทส์กล่าวหาว่าก่อเกิดความเสียหายโดยทำให้เกิดการสูญเสียที่ดินชายฝั่งทะเลแล้ว

ประการที่สาม ต้องเป็นเรื่องที่ศาลอาจเยียวยาให้ได้ (Redressability) กล่าวคือ คำขอตามฟ้องต้องเป็นสิ่งที่ศาลที่มีการฟ้องคดีนั้นสามารถจะเยียวยาให้ได้ อาทิเช่น คดี *Lujan v. Defenders of Wildlife* กรณีที่ต้องอาศัยอำนาจของประธานาธิบดีในการเยียวยาความเสียหายด้วยนั้น เป็นเรื่องที่ศาลไม่อาจจะพิพากษาให้ได้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดของคดีต่อไป

สำหรับในประเด็นเรื่องอำนาจฟ้องในกรณีราษฎรฟ้องหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายนั้น ศาลฎีกาของสหรัฐถือเกณฑ์พิจารณา 2 ข้อตาม Administrative Procedure Act หรือ APA เรียกว่า Data Processing Test ได้แก่ ประการแรก โจทก์ต้องมีความเสียหายตามความเป็นจริงหรือความเสียหายในทางข้อเท็จจริง (injury in fact) และประการที่สอง โจทก์มีผลประโยชน์อยู่ในข่ายที่ได้รับการปกป้องหรือควบคุมจัดการโดยกฎหมายซึ่งหน่วยงานของรัฐถูกกล่าวหาว่า กระทำการฝ่าฝืนนั้น (Zone of interest)[5]

ศาลฎีกาสหรัฐได้ตัดสินในประเด็นเรื่องอำนาจฟ้องไว้หลายคดีด้วยกัน ได้แก่ คดี Sierra Club v. Morton[6] ซึ่ง Sierra Club ได้โต้แย้ง Forest Service และ Department of Interior (กรมป่าไม้และกรมการกิจการภายในหรือมหาดไทย) ที่อนุมัติโครงการของบริษัท วอลท์ ดิสนีย์ เอเตอร์

---

[4] Massachusetts v. Environmental Protection Agency , 59 U.S. 1438 (2007)

[5] Danial A. Farber, Jody Freeman, Ann E. Carlson and Roger W. Findley, Cases and material on Environmental Law 365-415, (7th Ed. Thomson West, 2006) (1981)

[6] Sierra Club v. Morton, 405 U.S. 727, 92 S. Ct. 1361, 31 L. Ed. 2d 636 (1972)

ไพรซ์ เพื่อปรับสภาพพื้นที่หุบเขา Mineral King Valley ซึ่งมีสภาพกึ่งป่าทึบและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทรีสอร์ท ทั้งนี้ Sierra Club อ้างว่าตนมีอำนาจฟ้องและมีสิทธิขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามมิให้มีการออกใบอนุญาตให้แก่บริษัทดังกล่าว เพราะกลุ่มสมาชิกของตนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนสถานที่อยู่อาศัยและหลบภัยของสัตว์ และผืนป่าของประเทศ แต่ศาลฎีกาสหรัฐปฏิเสธว่าคดีดังกล่าว Sierra Club ไม่มีอำนาจฟ้อง โดยศาลให้เหตุผลว่า Sierra Club อ้างว่าตนหรือสมาชิกของตนอาจได้รับผลกระทบต่อกิจกรรมใดๆ ที่ดำเนินอยู่หรือเกิดผลกระทบเป็นครั้งคราวจากโครงการพัฒนาของบริษัทดิสนีย์ที่พิพาทนั้น แต่ไม่ปรากฏว่ามีถ้อยคำหรือข้อความใดที่ Sierra Club ชี้ให้เห็นว่าการกระทำของจำเลยจะส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงจนทำให้สมาชิกของตนจะได้ใช้ประโยชน์ใน Mineral King เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์อันหนึ่งอันใดลดลงไปอย่างมากแต่อย่างใดไม่ ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าศาลฎีกาจะได้ปฏิเสธอำนาจฟ้องของ Sierra Club ในคดีดังกล่าวก็ตาม แต่คำพิพากษาในคดีนี้กลับทำให้เกิดการตีความว่า องค์กรหนึ่งองค์กรใดที่มีสมาชิก ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับใดก็ตาม ย่อมมีอำนาจฟ้องได้หากองค์กรและสมาชิกขององค์กรนั้นได้รับความเสียหายตามความเป็นจริง (injury in fact) จากโครงการดังกล่าว[7]

คดีต่อมาได้แก่คดี United States v. Students Challenging Regulatory Agency Procedure (SCRAP I)[8] ซึ่งเกี่ยวกับการโต้แย้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการค้าระหว่างมลรัฐ (the Interstate Commerce Commission, ICC) ที่อนุญาตให้กิจการรถไฟเก็บค่าระวางเพิ่ม 2.5 เปอร์เซ็นต์ จากสินค้ารีไซเคิลที่ขนส่งโดยปราศจากการทำรายงานแถลงผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Statement) และเป็นการเลือกปฏิบัติต่อสินค้าประเภทนี้ ซึ่งจะทำให้มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นทั่วประเทศและจะตกอยู่ตามป่าและสวนสาธารณะอันเป็นที่ปีนเขา ตกปลาและพักผ่อนหย่อนใจ กลุ่มดังกล่าวยังกล่าวหาอีกว่าสมาชิกในกลุ่มสูดเอาอากาศที่มีมลพิษอันเป็นผลเกี่ยวเนื่องจากอัตราค่าระวางที่เพิ่มขึ้น และสมาชิกทุกคนต้องจ่ายภาษีเพิ่มขึ้นเพราะต้องใช้เงินในการกำจัดขยะ คณะกรรมการดังกล่าวโต้แย้งเรื่องอำนาจฟ้อง แต่ศาลฎีกาสหรัฐตัดสินว่าโจทก์มีอำนาจฟ้องโดยสมาชิกแต่ละคนได้รับความเสียหายโดยตรงจากโครงสร้างค่าระวางสินค้าดังกล่าว ซึ่งกระทบต่อเศรษฐกิจและความสุนทรีย์ โดยสมาชิกได้ใช้ป่า แม่น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ รอบบริเวณเมืองวอชิงตัน เพื่อตั้งแคมป์ ปีนเขา ตกปลา ชมทิวทัศน์ และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

คดี Duke Power Co. v. Carolina Environmental Study Group, Inc.[9] ซึ่งโจทก์ในคดีนี้โต้แย้งว่า กฎหมาย Price Anderson Act ขัดต่อรัฐธรรมนูญสหรัฐ โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวจำกัดความรับผิดของโรงงานนิวเคลียร์ในความเสียหายจากอุบัติเหตุแต่ละครั้งไว้ โจทก์อ้างว่าหากปราศจากข้อจำกัดดังกล่าวก็จะไม่มีการสร้างเตาปฏิกรณ์ ซึ่งมันก็เหมือนกับการเก็บสิ่งที่พร้อมจะ

---

[7]Roger W. Findley and Daniel A. Farber, Environmental Law in a nutshell 2-4, (6th Ed. Thomson West, 2004) (1983)

[8]United States v. Students Challenging Regulatory Agency Procedure, 412 U.S. 669, 93 S. Ct. 2405, 37 L. Ed. 2d 254 (S. Ct. 1973)

[9]Duke Power Co. v. Carolina Environmental Study Group, Inc. , 438 U.S. 59, 98 S. Ct. 2630, 57 L. Ed. 2d 595 (S. Ct. 1978)

ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมได้ในทันทีทันใดไว้ เช่น อาจเกิดความเสียหายต่อการตกปลา เป็นต้น และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ปรากฏว่าความเสียหายคิดคำนวนแล้วสูงกว่าที่จำกัดไว้ในกฎหมายฉบับดังกล่าว ผู้เสียหายก็จะไม่สามารถเรียกค่าสียหายส่วนนั้นได้ เท่ากับเป็นการเอาทรัพย์สินของประชาชนไปโดย ไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ และศาลเห็นว่ามีความเป็นไปได้ว่าถ้าไม่มีบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ก็คงไม่มีการสร้างหรือดำเนินการเตาปฏิกรณ์นั้นใกล้บ้านโจทก์ ดังนั้น โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้อง อย่างไรก็ดี จำเลยได้ต่อสู้ว่าความเสียหายที่โจทก์อ้างเป็นเหตุว่าตนมีอำนาจฟ้องกับข้อเรียกร้องของโจทก์นั้นไม่เกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน แต่ศาลได้ปฏิเสธข้อต่อสู้ของจำเลย โดยให้เหตุผลว่าความเสียหายที่โจทก์ยกมาเป็นเหตุแห่งอำนาจฟ้องนั้นไม่จำต้องสัมพันธ์กับข้อเรียกร้องของโจทก์

คดี Lujan v. National Wildlife Federation[10] เกี่ยวกับการที่สำนักงานบริหารจัดการที่ดิน (Bureau of Land Management, BLM) ทบทวนคำสั่งทางบริหารที่เดิมให้ปกป้องที่ดินสาธารณะจากการพัฒนาทรัพยากร ซึ่งในปี ค.ศ.1976 รัฐสภาสหรัฐสั่งการให้ BLM ทบทวนเรื่องการเพิกถอนที่ดินสาธารณะใน 11 รัฐฝั่งตะวันตกและเปิดให้มีการเข้าไปพัฒนาว่าเหมาะสมหรือไม่ โจทก์ (National Wildlife Federation) โต้แย้งการกระทำของ BLM ว่าฝ่าฝืนเงื่อนไขตามขั้นตอนของกฎหมาย และเป็นการเปิดพื้นที่ดินเพื่อการทำเหมืองแร่ แต่ศาลตัดสินว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะ โจทก์อ้างเพียงว่ามีสมาชิก ที่ใช้ที่ดินของรัฐบาลกลางในบริเวณที่ได้รับผลกระทบจากคำสั่งดังกล่าว หากจะโต้แย้งคงโต้แย้งได้เฉพาะโครงการในพื้นที่เหล่านั้น มิใช่โต้แย้งโครงการทั้งหมดของ BLM ตามฟ้อง

คดี Lujan v. Defenders of Wildlife[11] ขึ้นสู่ศาลฎีกาเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ.1991 ในคดีนี้ The Defenders (กลุ่มอนุรักษ์สัตว์ป่า) เรียกร้องว่ากฎหมายคุ้มครองสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ (the Endangered Species Act of 1973) ควรบังคับใช้กับกิจกรรมต่างๆ ในต่างประเทศที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลสหรัฐด้วย โครงการที่พิพาทหรือเป็นประเด็นที่นำมาพิจารณานั้นเป็นการใช้เงินจากรัฐบาลสหรัฐในโครงการชลประทานที่ดำเนินการในประเทศศรีลังกาและการสร้างเขื่อนอัสวานขึ้นใหม่ที่แม่น้ำไนล์ ประเทศอียิปต์ ซึ่งโครงการดังกล่าวส่งผลคุกคามสัตว์ใกล้สูญพันธุ์อย่างช้างในศรีลังกาและจระเข้ในอียิปต์รวมถึงสัตว์อีกหลายชนิด Lujan ยกประเด็นต่อสู้เรื่องอำนาจฟ้องโดยโต้แย้งว่าการที่กลุ่ม Defenders of Wildlife จะนำคดีนี้มาฟ้องต่อศาลนั้น อย่างน้อยกลุ่มเคลื่อนไหวดังกล่าวต้องแสดงให้ศาลเห็นว่ามีข้อเท็จจริงอันหนึ่งอันใดที่แสดงว่าพวกตนได้รับความเสียหายในความเป็นจริงหรือในทางข้อเท็จจริง (injury in fact) โดยมีสาเหตุมาจากกฎหมายดังกล่าว ส่วน The Defenders อ้างว่าพวกตนมีอำนาจฟ้อง เพราะพวกตนเป็นตัวแทนสมาชิกองค์กรที่ได้เข้าไปในสถานที่ก่อสร้างตามระเบียบเพื่อศึกษาเกี่ยวกับสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ในบริเวณพื้นที่เหล่านั้นภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าว แต่ก็ไม่สามารถพิสูจน์ถึงความเสียหายได้ โดยสมาชิกสองคนอ้างว่าพวกตนได้เข้าไปเยี่ยมชมพื้นที่ตามโครงการทั้งที่อียิปต์และศรีลังกา และหวังว่าจะมีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชมอีกในอนาคต โดยไม่ได้มีแผนการที่แน่นอน แต่อย่างใด ซึ่งไม่เพียงพอที่จะสนับสุนนอำนาจฟ้องของตน

---

[10] Lujan v. National Wildlife Federation, 497 U.S. 871, 110 S. Ct. 3177, 111 L. Ed. 2d 695 (S. Ct. 1990)

[11] Lujan v. Defenders of Wildlife, 504 U.S. 555, 112 Sx. Ct. 2130, 119 L. Ed. 2d 351 (S. Ct. 1992)

และศาลตัดสินว่าเจตนาที่จะกลับไปยังพื้นที่ดังกล่าวในบางครั้งในอนาคตนั้นไกลไปที่จะโต้แย้งการตัดสินใจที่ให้เงินสนับสนุนการก่อสร้างเขื่อนในบริเวณดังกล่าว และเรื่องดังกล่าวตามที่ขอมาในฟ้องเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยอำนาจของประธานาธิบดีด้วย จึงเป็นเรื่องที่ศาลไม่อาจเยียวยาให้ได้

คดีดังกล่าวข้างต้น เป็นคดีแรกๆ ที่สร้างบรรทัดฐานเรื่องอำนาจฟ้อง สำหรับคดี Lujan นั้น ศาลเลือกที่จะจำกัดสิทธิของประชาชนโดยจำกัดเรื่องอำนาจฟ้อง แต่ศาลฎีกาสหรัฐในปัจจุบันมีแนวคิดแตกต่างจากยุค ค.ศ.1970 แม้กระนั้นก็ตามประเด็นเรื่องอำนาจฟ้องยังคงเป็นที่ถกเถียงกัน ในปี ค.ศ.1997 มีคำตัดสินในคดี *Bennett v. Spear* ว่าประชาชนสามารถฟ้องรัฐเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดเกินไปได้หรือไม่ คดีนี้กลุ่มเจ้าของปศุสัตว์ในเขตชลประทานหลายแห่งฟ้อง Fish and Wildlife Service ที่จำกัดการปล่อยน้ำจากโครงการชลประทานเพื่อปกป้องปลาใกล้สูญพันธุ์สองชนิด กลุ่มเจ้าของปศุสัตว์อ้างว่า การกระทำดังกล่าวทำให้พวกตนเสียหายทางเศรษฐกิจ ศาล District Court ยกฟ้อง ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน โดยยกเหตุเรื่องโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง แต่ศาลฎีกากลับคำตัดสินของศาลล่าง โดยกล่าวว่าสิทธิที่จะโต้แย้งกฎข้อบังคับใดภายใต้ the Endanger Species Act (ESA) ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกับนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม Justice Scalia เน้นว่า the Endanger Species Act ให้อำนาจทุกคนฟ้องโต้แย้งการบังคับใช้กฎหมายของฝ่ายปกครองได้ ทั้งที่เข้มงวดไปและย่อหย่อนเกินสมควรแก่เหตุ

หากกล่าวโดยสรุปแล้ว ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา องค์กรเคลื่อนไหวต่างๆ อาจฟ้องคดีแทนสมาชิกได้ถ้า (1) สมาชิกอย่างน้อยหนึ่งคนมีอำนาจฟ้อง (2) คดีนั้นเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการรวมตัวกันเป็นองค์กรนั้น และ(3) การเข้าร่วมของสมาชิกแต่ละคนนั้นไม่จำเป็นต้องได้รับการปลดเปลื้องทุกข์[12] ตัวอย่างเช่น สมาคมปอดแห่งสหรัฐอเมริกามักจะฟ้องกระทรวงพิทักษ์สิ่งแวดล้อม (EPA) ให้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ และสมาคมนักตกปลามักจะฟ้องการกระทำที่ทำลายแม่น้ำที่มีการตกปลา อย่างไรก็ดี องค์กรดังกล่าวไม่อาจฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากอันตรายต่อสุขภาพหรือทรัพย์สินที่เกิดแก่สมาชิกเพราะแม้จะมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกแต่ก็ยังคงมีความจำเป็นต้องพิสูจน์ความเสียหายส่วนบุคคลและจำนวนค่าเสียหายที่ควรจะได้รับในทางปฏิบัติ องค์ด้านสิ่งแวดล้อมฟ้องคดีเพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม หยุดการสร้างมลภาวะหรือฟื้นฟูสังคม เป็นการเรียกร้องให้ผู้ที่ปล่อยมลพิษโดยผิดกฎหมายต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ในปี ค.ศ.1990 มีหลายคดีที่สร้างข้อจำกัดในการใช้สิทธิทางศาลตามประเภทของกฎหมายปกครองและการฟ้องคดีโดยประชาชนปกติแล้วจะมาจากองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดใหม่มาจากรัฐธรรมนูญมาตรา 3 ซึ่งจำกัดเขตอำนาจของศาลรัฐบาลกลางเหนือคดีหรือข้อพิพาท รวมทั้งหลักการแบ่งแยกอำนาจ ซึ่งแบ่งเป็น นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการทำให้ศาลมีข้อจำกัดในการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารภายใต้หลักรัฐธรรมนูญเช่นนี้ มีหลายคนกล่าวว่าองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมควรลอบบี้ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือร้องขอให้องค์กรทางปกครองกระทำการใดๆ มากกว่าการนำคดีฟ้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องให้มีการปฏิบัติหรือบังคับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม หน่วยงานของรัฐก็โต้แย้งว่า

---

[12] (1) at least one member has standing; (2) the case is germane to the association's purpose; and (3) participation of individual member is not necessary to obtain relief. , Hunt v. Washington State Apple's Advertising Commission, 432U.S. 333, 343-44 (1977)

ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปนั้นเป็นนามธรรม หรือยากที่จะนำเสนอคดีหรือข้อพิพาทต่อศาลเพื่อตัดสินได้อย่างชัดแจ้ง เช่น คดี Lujan v. National Widelife Federation ประชาชนผู้ใช้ที่ดินหลายแปลงใกล้เคียงกับพื้นที่ซึ่งงมีการเปิดให้ทำเหมืองแร่ไม่สามารถแสดงให้เห็นว่าได้อย่างเพียงพอว่าได้รับความเสียหาย และในคดี Lujan v. Defender of Widelife ศาลตัดสินว่าเพียงแต่สมาชิกในกลุ่มบางคนอ้างว่าพวกตนอาจจะกลับเข้าพื้นที่โครงการที่พิพาทในอนาคตเป็นบางครั้งนั้นไกลไปที่จะถือว่าได้รับความเสียหายที่จะเป็นการโต้แย้งการตัดสินใจของรัฐบาลสหรัฐที่ให้เงินสนับสนุนการก่อสร้างเขื่อนในบริเวณดังกล่าว ข้อจำกัดเหล่านี้นำปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องไปสู่คดีเล็กๆ ซึ่งศาลต้องการให้โจทก์แสดงพยานหลักฐานให้เพียงพอว่าได้รับอันตรายอย่างไรจากการกระทำตามฟ้องตั้งแต่ในชั้นเริ่มต้นคดีก่อนถึงเวลาที่พยานหลักฐานซึ่งจะแสดงให้เห็นว่ามีการละเมิดกฎหมายจะได้ถูกนำเสนอต่อศาล และบางครั้งศาลยังต้องการพยานหลักฐานมากกว่านั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีการละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมตามที่อ้างมาในฟ้อง ข้อจำกัดดังกล่าวยังมีผลต่อการส่งเสริมการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม อาทิ การโต้แย้งการถอนที่ดินทั้งหมดออกจากการเป็นที่ดินสาธารณะซึ่งอยู่ในสถานะที่ได้รับการคุ้มครอง หรือการสนับสนุนการเงินแก่โครงการขนาดใหญ่ที่เป็นอันตรายต่อสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ การที่องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมต้องรอจนกระทั่งมีพยานหลักฐานว่ามีอันตรายด้านสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นอย่างชัดเจนแล้วนั้น ไม่เพียงแต่จะให้กระบวนการทบทวนการกระทำทางปกครองโดยศาลเกิดความล่าช้าเท่านั้น แต่ยังเป็นการละจากโครงการทั้งหมด แล้วมุ่งไปที่ที่ดินแต่ละแปลงหรือ โครงการย่อยภายใต้โครงการใหญ่

อย่างไรก็ดี เมื่อปี ค.ศ.2000 มีคดี Friend of the Earth Inc. v. Laidlaw Environmental Services (TOC) Inc. ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาสหรัฐ ซึ่งคดีนี้ น้ำเสียที่ถูกปล่อยจากโรงงานของจำเลย หลังการบำบัดแล้วยังคงมีปริมาณของสารปรอทสูงเกินกว่าที่ได้รับอนุญาตไว้ในระบบการกำจัดมลพิษที่มีการปลดปล่อยแห่งชาติ (National Pollution Discharged Elimination System, NPDES) ซึ่งศาลวางบรรทัดฐานในประเด็นอำนาจฟ้องว่า 1. โจทก์ได้รับความเสียหายตามความจริงหรือมีลักษณะเป็นภัยคุกคาม 2.ความเสียหายที่ว่านั้นสมควรที่จะนำมาฟ้องร้องจำเลย และ 3.ความเสียหายนั้นสามารถเยียวยาโดยคำพิพากษาได้ ทั้งนี้ โจทก์ในคดีสิ่งแวดล้อมไม่จำต้องพิสูจน์ว่าการปลดปล่อยนั้นก่อให้เกิดมลพิษที่เป็นภยันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แต่ต้องแสดงให้เห็นว่ามลพิษดังกล่าวทำให้โจทก์ไม่สามารถใช้แหล่งน้ำนั้นได้ตามปกติเหมือนเช่นในอดีตและจะส่งผลถึงในอนาคตด้วย เช่น ไม่อาจตกปลา แล่นเรือ หรือว่ายน้ำในแหล่งน้ำนั้นได้ อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการช่วยบังคับให้การปล่อยมลพิษลงสู่แหล่งน้ำเป็นไปตามที่ได้รับอนุญาตอีกทางหนึ่ง

การฟ้องคดีโดยประชาชน (citizen suit) นั้น กฎหมายสิ่งแวดล้อมอนุญาตให้ประชาชนฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมได้สองประเภท กล่าวคือ ประเภทแรก ประชาชนมีสิทธิฟ้องผู้บริหาร EPA ด้วยเหตุอันเนื่องมาจากความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หรือไม่กระทำภายในกำหนดเวลาเมื่อพิจารณาในแง่มุมนี้การฟ้องคดีโดยประชาชน จึงเป็นการช่วยควบคุมให้ EPA กระทำการตามหน้าที่ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเภทที่สอง เป็นการอนุญาตให้ประชาชนสามารถฟ้องเพื่อดำเนินคดีผู้ก่อมลพิษหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อมได้

การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ได้แก่ การปล่อยมลพิษโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือเกินกว่าปริมาณที่ได้รับอนุญาต ล้มเหลวในการตรวจสอบมลพิษ หรือในการรายงานผลการตรวจสอบแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างกฎหมายที่อนุญาตให้ประชาชนอาจร้องขอให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมได้ อาทิตาม Clean Air Act (CAA) กำหนดให้บุคคลใดๆ สามารถร้องต่อ EPA เพื่อให้โต้แย้งคัดค้านคำอนุญาตของมลรัฐตาม Title V โดยต้องร้องขอภายใน 60 วันหลังจากช่วงเวลาในการทบทวนของ EPA ได้สิ้นสุดลงโดยไม่มีข้อท้วงติงใดๆ จาก EPA ส่วน CERCLA กำหนดให้ผู้ใดที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยวัตถุอันตรายสามารถร้องขอต่อ EPA ให้ทำการประเมินเบื้องตนในเขตพื้นที่ซึ่งมีการทิ้งวัตถุเช่นว่านั้นว่ามีอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมหรือไม่ โดยจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 12 เดือน มิฉะนั้นต้องแจ้งให้ทราบถึงเหตุที่ไม่อาจกระทำการดังกล่าวได้ เป็นต้น ในส่วนการใช้สิทธิฟ้องร้องผู้กระทำความผิดตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้น รัฐสภาสหรัฐแสดงออกอย่างชัดเจนว่า ประชาชนจะต้องไม่ถูกรบกวนหรือสร้างปัญหาให้ และสามารถมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเป็นการประกันว่ากฎหมาย (Clean Air Act) จะมีการบังคับใช้[13] โดยทำหน้าที่เสมือนเป็นอัยการในภาคเอกชน (Private Attorney Generals) ทั้งนี้ ประชาชนสามารถฟ้องคดีได้ที่ศาลมลรัฐเพื่อขอให้มีคำสั่งห้ามเพื่อบรรเทาความเสียหาย (Injunctive Relief) โดยให้แก้ไขหรือหยุดการกระทำอันละเมิดต่อกฎหมาย และให้มีการชำระค่าปรับเป็นค่าเสียหายที่จ่ายให้แก่รัฐ (Civil Penalty) โดยมีกฎหมายสิ่งแวดล้อมหลักๆ ที่ให้อำนาจส่วนนี้แก่ประชาชนไว้ เช่น Clean Air Act (CAA),Clean Water Act (CWA),Resource Conservation and Recovery Act (RCRA) และ Comprehensive Environmental Response Compensation and Liability Act (CERCLA)

ตัวอย่างการฟ้องคดีโดยประชาชนตาม Clean Water Act เริ่มจากมีการฝ่าฝืนบัญญัติของ CWA ซึ่งก่อนอื่นในการปล่อยของเสีย ผู้ปล่อยของเสียต้องได้รับอนุญาตตามระบบการกำจัดของเสียที่มีการปลดปล่อยแห่งชาติ (National Pollutant Discharge Elimination System, NPDES) ให้ปล่อยของเสียลงสู่ทางน้ำของสหรัฐ โดย NPDES จะกำหนดมาตรฐานหรือข้อจำกัดในการปลดปล่อย รวมถึงการตรวจสอบและรายงานการปฏิบัติการโดยใช้มาตรฐานการปฏิบัติที่มีการจัดการที่ดีที่สุด (Best Management Practices, BMPS) การฝ่าฝืนข้อจำกัดหรือเงื่อนไขตามคำอนุญาตที่ระบุไว้ใน NPDES ถือเป็นการฝ่าฝืน CWA และมีการกำหนดเรื่องอำนาจฟ้องไว้ดังนี้[14] 1.บุคคลใดๆ อาจฟ้องคดีแพ่งเพื่อประโยชน์ของตนได้ คำว่า “ประชาชน” (Citizen) หมายถึง ประชาชนใดๆ หรือบุคคลหลายคนซึ่งมีผลประโยชน์ซึ่งได้รับผลกระทบหรืออาจจะได้รับผลกระทบ 2.ประชาชนจะมีอำนาจฟ้องก็เมื่อตนได้รับความเสียหายจากการกระทำอันฝ่าฝืนกฎหมายของจำเลย การปล่อยมลพิษซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ การพักผ่อนหย่อนใจ ความสุนทรีย์ และสิ่งแวดล้อม โดยประชาชนที่จะฟ้องคดีนั้นต้องใช้น้ำที่ได้รับผลกระทบนั้นเป็นประจำ อาศัยหรือพักผ่อนหย่อนใจใกล้ทางน้ำนั้น ทั้งนี้ ก่อนฟ้องคดี ประชาชนผู้จะฟ้องคดีต้องส่งหนังสือทักท้วงเพื่อให้ผู้ที่ฝ่าฝืนมีโอกาสแก้ไข และส่งไปยังหน่วยงานที่ปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (EPA) เพื่อให้โอกาสดำเนินคดีผู้ฝ่าฝืน

---

[13] Friends of the Earth v. Carey, 535 F.2d 165 (2nd Cir. 1976).

[14] 33 U.S.C. s 1365

เป็นเวลา 60 วันก่อนฟ้องคดี หากศาลพิจารณาแล้วพบว่ามีการฝ่าฝืนจริงศาลจะกำหนดค่าปรับแต่ถือเป็นโทษในทางแพ่ง (Civil Penalty) ทั้งนี้ CWA ไม่ได้ให้อำนาจศาลมลรัฐในการพิจารณาคดีที่ฟ้องโดยประชาชน[15] และการฝ่าฝืนนั้นต้องยังคงมีอยู่ในขณะฟ้อง การฟ้องคดีต้องกระทำโดยเจตนาสุจริต (Good-Faith) และมีภาระการพิสูจน์แก่ผู้ฝ่าฝืนว่า จะต้องแสดงให้ประจักษ์ชัดว่าพฤติกรรมการฝ่าฝืนนั้นจะไม่เกิดขึ้นอีก[16] อย่างไรก็ดี ประชาชนยังไม่อาจฟ้องคดีได้หากหน่วยงานของรัฐได้ฟ้องคดีในเรื่องเดียวกันต่อศาลก่อนแล้ว[17] ในส่วนของค่าปรับนั้นอาจสูงถึง 32,500 ดอลล่าร์สหรัฐต่อวัน ซึ่งการกำหนดค่าปรับนั้นศาลจะพิจารณาจากความรุนแรงของการฝ่าฝืน ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผู้ฝ่าฝืนได้รับจากการฝ่าฝืน ความจริงใจในการพยายามปฏิบัติตามกฎหมาย ผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้ฝ่าฝืน และปัจจัยอื่นอันเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ค่าปรับจะถูกส่งไปยังกระทวงการคลัง แต่ศาลอาจกำหนดให้มอบเงินดังกล่าวแก่โครงการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของ CWA นอกจากนี้ ศาลอาจพิพากษาให้จำเลยจ่ายค่าฤชาธรรมเนียมตลอดจนทนายความและค่าป่วยการพยานผู้เชี่ยวชาญแทนโจทก์ได้[18] โดยค่าทนายความจะกำหนดตามอัตราท้องตลาด (Market Rates) การทำยอมอาจมีได้ โดยมักจะมีกำหนดการที่จะดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย ค่าปรับ(Civil Penalty) ที่ต้องจ่ายให้แก่กระทรวงการคลัง ค่าใช้จ่ายที่จะมอบให้แก่โครงการสิ่งแวดล้อม ค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งต้องส่งข้อตกลงไปให้รัฐบาลสหรัฐทราบก่อนศาลมีคำพิพากษาตามยอมเป็นเวลา 45 วัน[19] และในการพิจารณาว่าจะพิพากษาตามยอมให้หรือไม่นั้น ศาลต้องพิจารณาว่าข้อตกลงนั้นเป็นไปโดยเป็นธรรม(Fair) สมเหตุสมผล (Reasonable) เที่ยงธรรม (Equitable) และไม่ขัดต่อความสงบและศีลธรรมอันดีของประชาชน (Public Policy)

1.10 ค่าเสียหาย (Damages)

ค่าเสียหายตามกฎหมายสหรัฐสามารถแบ่งออกเป็น ค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหาย (Compensatory Damages) กับค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages)
สำหรับค่าเสียหายที่เป็นการเยียวยาความเสียหายนั้นเป็นค่าเสียหายที่ตามปกติศาลจะสั่งให้จำเลยจ่ายแก่ผู้เสียหายเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ได้รับ[20] ซึ่งแบ่งออกได้ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรกคือ ค่าเสียหายในความเสียหายที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary damages) โดยเป็นค่าเสียหายที่จ่ายให้แก่ผู้เสียหายแทนตัวเงินที่สูญเสียไป เช่น ค่ารักษาพยายาบาล หรือค่าขาดรายได้ อันเนื่องจากอาการบาดเจ็บ ประการที่สองคือ ค่าเสียหายในความเสียหายที่มิใช่ตัวเงิน (Non-

---

[15] Gwaltney of Smithfield Ltd. V. Chesapeake Bay Foundation, Inc. 108 S. Ct. 376 (1987)

[16] Gwaltney, อ้างแล้ว

[17] 33 U.S.C. s 1365(b)(1)(b)

[18] 33 U.S.C. s 1365(d)

[19] 40 C.F.R. Part 135.5

[20] John L.Diamond, Lawrence C.Levine and M.Stuart Madden, Understanding Tort, (2nd ed, Lexis Publishing, 2000) (1996), p.242.

pecuniary damages) โดยเป็นการจ่ายเพื่อชดเชยความเสียหายที่มิใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวดทางกายและจิตใจ ประการสุดท้ายคือ ค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความสุข (Hedonic losses) เป็นการชดเชยความสงบสุขในชีวิตที่สูญเสียไป

ส่วนค่าเสียหายในเชิงลงโทษนั้น เป็นค่าเสียหายที่ศาลสั่งให้จำเลยจ่ายให้แก่โจทก์เพื่อเป็นการลงโทษ โดยจะสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายประเภทนี้เมื่อการกระทำละเมิดนั้นเป็นการกระทำโดยมีเจตนาชั่วร้ายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Malicious and reckless) เช่น จำเลยมีเจตนาปล่อยมลพิษลงสู่แหล่งน้ำโดยรู้อยู่แล้วว่าวัตถุที่ปล่อยออกมานั้นเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ทำให้โจทก์ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้รับอันตรายจากมลพิษนั้น หรือเกิดการรั่วไหลของมลพิษโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของจำเลยหรือลูกจ้าง

สำหรับคดีสิ่งแวดล้อมที่ฟ้องโดยอาศัยมูลละเมิดนั้น ปกติจะพิจารณาโดยมีลูกขุน และลูกขุนจะเป็นผู้กำหนดจำนวนค่าเสียหาย ทั้งนี้ ในแต่ละรัฐอาจจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายในเชิงลงโทษไว้แตกต่างกัน เช่น บางรัฐกำหนดไว้ว่าต้องไม่เกินสองเท่า สามเท่า หรือสี่เท่าของค่าเสียหายตามปกติ (Compensatory damages) หรือบางรัฐก็ไม่มีข้อจำกัดไว้ก็อาจกำหนดสูงถึงร้อยเท่าของค่าเสียหายปกติได้ ส่วนคดีที่ไม่ได้พิจารณาโดยมีลูกขุนนั้น ผู้พิพากษาจะเป็นผู้กำหนดค่าเสียหาย เช่น คดีที่ฟ้อง ให้เจ้าของที่ดินที่มีการทิ้งของเสียรับผิดชอบในการฟื้นฟูสภาพที่ดินตาม CERCLA เป็นการพิจารณาโดยผู้พิพากษาไม่ใช้ลูกขุน เป็นต้น

1.11 การดำเนินคดีกลุ่ม (Class Action)

การดำเนินคดีกลุ่มเป็นการดำเนินคดีในกรณีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก เช่น คดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิธีการดำเนินคดีจะกระทำในรูปของกลุ่มบุคคล ซึ่งจะเป็นกลุ่มบุคคลด้านโจทก์หรือจำเลยก็ได้ การดำเนินคดีกลุ่มจะเริ่มโดยการที่โจทก์ยื่นคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มพร้อมกับเสนอคำฟ้องต่อศาล โดยผลของคำพิพากษาจะผูกพันสมาชิกในกลุ่มทุกคน

การดำเนินคดีกลุ่ม (Class Action) มีบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (Federal Rule of Civil Procedure, FRCP) ซึ่งมีการนำมาใช้ทั้งในคดีแพ่งที่ฟ้องยังศาลรัฐบาลกลางและศาลมลรัฐ แต่ก็มีบางรัฐ เช่น รัฐนิวยอร์คและรัฐฟลอริด้าที่ปฏิเสธรูปแบบการดำเนินคดีกลุ่มที่บัญญัติไว้ใน FRCP ทั้งนี้เป็นอิสระของมลรัฐต่างๆ ที่จะนำ FRCP มาใช้หรือไม่ก็ได้

ตาม Rule 23 (a)[21] เงื่อนไขเบื้องต้นของการดำเนินคดีกลุ่ม บุคคลหนึ่งหรือมากกว่าอาจฟ้องหรือถูกฟ้องเหมือนเช่นคู่ความผู้แทนคดีในนามของสมาชิกในกลุ่มทั้งหมดได้ ถ้า

---

[21]Rule 23. Class Actions (a) Prerequisites to a Class Action. One or more members of a class may sue or be sued as representative parties on behalf of all only if (1) the class is so numerous that joinder of all members is impracticable, (2) there are questions of law or fact common to the class, (3) the claims or defenses of the representative parties are typical of the claims or defenses of the class, and (4) the representative parties will fairly and adequately protect the interests of the class.

(1) สมาชิกของกลุ่มมีจำนวนมากและการที่สมาชิกของกลุ่มจะเข้ามาร่วมกันในคดีนั้นเป็นสิ่งที่ยาก

(2) มีปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันในกลุ่ม

(3) ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของคู่ความผู้แทนคดีเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกัน

(4) คู่ความผู้แทนคดีสามารถป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอ

ในการขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้ จะต้องปรากฏแก่ศาลว่า กรณีเข้าเงื่อนไขครบทั้ง 4 ประการข้างต้น โดยผู้ร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มจะมีภาระในการแสดงข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่าจำนวนสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลยนี้มีเป็นจำนวนมาก โดยขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดี และไม่สามารถระบุหรือกำหนดจำนวนผู้เสียหายได้ว่า ต้องมีจำนวนอย่างน้อยเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ไม่จำต้องกำหนดจำนวนสมาชิกไว้ แต่กำหนดลักษณะของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างชัดเจนก็เพียงพอแล้ว โดยสมาชิกในกลุ่มจะต้องเป็นผู้ที่เสียหายที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วจริง ความเสียหายนั้นปรากฏอย่างชัดแจ้งในขณะร้องขอให้ดำเนินแบบกลุ่ม แต่หากเพียงเป็นการคาดคะเนว่า อาจจะมีผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนใดจำนวนหนึ่ง ยังไม่อาจถือได้ว่าบุคคลเหล่านั้นได้รับความเสียหายแล้ว[22] และไม่อาจจะนับรวมเอาบุคคลเหล่านั้นมาเป็นสมาชิกกลุ่มได้ สำหรับในคดีสิ่งแวดล้อม โดยส่วนมากผู้ที่ได้รับสารพิษอันเกิดจากการรั่วไหลจากแหล่งกำเนิดมลพิษ มักจะใช้เวลานานกว่าจะมีการแสดงอาการ เมื่อปรากฏว่ามีการรั่วไหลของสารพิษจากแหล่งของจำเลย แต่ยังไม่สามารถตรวจสอบพบความเสียหาย จะเกิดปัญหาว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้เสียหายที่จะขอให้ดำเนินคดีกลุ่มได้หรือไม่ นอกจากนี้ เนื่องจาก Rule 23 กำหนดเงื่อนไขไว้อีกว่า การที่สมาชิกของกลุ่มจะเข้ามาร่วมกันในคดีนั้นเป็นไปได้ยากด้วย ดังนั้น แม้สมาชิกในกลุ่มจะมีจำนวนมาก แต่ก็มากเกินไป จะทำให้คดียุ่งยากเกินสมควร ศาลก็อาจไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม[23] และเนื่องจากการดำเนินคดีในรูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาเป็นอย่างเดียวกันในระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนคดีจึงต้องเป็นอย่างเดียวกับข้อเรียกร้อง หรือข้อต่อสู้ของสมาชิกในกลุ่มทำให้การฟ้องคดีของโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มเป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม และในประการสุดท้ายคู่ความที่เป็นผู้แทนกลุ่มตลอดจนทนายความต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะทำหน้าที่เพื่อคุ้มครองประโยชน์ให้สมาชิกในกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ในกรณีที่ผู้เป็นตัวแทนกลุ่มมีผลประโยชน์ขัดกับสมาชิกในกลุ่ม ไม่ถือว่าบุคคลเหล่านี้เป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน[24] เมื่อคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มครบเงื่อนไขเบื้องต้นตาม Rule 23 (a) (1) แล้ว ผู้แทนกลุ่มหรือผู้แทนคดีต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าด้วยการดำเนินคดีแบบลุ่มเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการดำเนินคดีตาม Rule 23 (b)

---

[22] Makuc V. American Honda Motor Co Inc., 835 F.2d 389 (1st Cir. 1987)

[23] Hackett V. General Host Corporation, 455 F.2d 618 (CA3 1972) คดีนี้โจทก์ร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม แต่ศาลเห็นว่าเนื่องจากจำนวนผู้ที่ได้รับความเสียหายมีมากเกินไป จะทำให้คดียุ่งยากเกินสมควร จึงไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

[24] Hansberry V. Lee, 311 U.S. 32, 61 S. Ct. 115, 85 L. Ed. 22 (1940)

Rule 23 (b) คือ การดำเนินคดีอาจจะทำในรูปแบบ Class Action ได้เมื่อเงื่อนไขตามข้อ (a) ได้ ถูกดำเนินการแล้ว และมีรายละเอียดดังนี้

Rule 23 (b) (1) การแยกดำเนินคดีโดยหรือต่อสมาชิกของกลุ่มเป็นรายบุคคลจะก่อให้เกิดโอกาส ที่จะมีความเสียหาย ดังต่อไปนี้[25]

(A) การพิจารณาวินิจฉัยของศาลที่แตกต่างกันหรือขัดแย้งกันที่ส่งผลต่อสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม จะก่อให้เกิดมาตรฐานที่แตกต่างกันต่อคู่ความฝ่ายตรงข้ามของกลุ่ม หรือ

(B) การพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มในทางปฏิบัติจะกระทบต่อผลประโยชน์ของสมาชิกที่มิใช่คู่ความในคดี หรือทำให้พวกเขาขาดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของตน

Rule 23 (b) (2)[26] คู่ความฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มได้กระทำหรือปฏิเสธที่จะกระทำตามหลักการพื้นฐานที่เหมาะสมต่อกลุ่ม เช่น การกระทำที่เป็นไปตามคำสั่งอันถึงที่สุดเพื่อการบรรเทาผลร้ายหรือกระทำการตามประกาศเพื่อบรรเทาการเสียหายต่อสมาชิกทั้งหมด หรือ

Rule 23 (b) (3)[27] ศาลพบว่าปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มเหนือกว่าปัญหาที่มีผลกระทบต่อเฉพาะแต่ละบุคคล และ Class Action เป็นวิธีการที่ดีกว่าวิธีอื่นๆ มีความเป็นธรรมและก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพิจารณาข้อโต้แย้งได้ดีกว่า รายละเอียดในการพิจารณาประกอบด้วย

---

[25] (b) Class Actions Maintainable. An action may be maintained as a class action if the prerequisites of subdivision (a) are satisfied, and in addition:

(1) the prosecution of separate actions by or against individual members of the class would create a risk

(A) inconsistent or varying adjudications with respect to individual members of the class which would establish incompatible standards of conduct for the party opposing the class, or

(B) adjudications with respect to individual members of the class which would as a practical matter be dispositive of the interests of the other members not parties to the adjudications or substantially impair or impede their ability to protect their interests; or

[26](2) the party opposing the class has acted or refused to act on grounds generally applicable to the class, thereby making appropriate final injunctive relief or corresponding declaratory relief with respect to the class as a whole; or

[27](3) the court finds that the questions of law or fact common to the members of the class predominate over any questions affecting only individual members, and that a class action is superior to other available methods for the fair and efficient adjudication of the controversy. The matters pertinent to the findings include: (A) the interest of members of the class in individually controlling the prosecution or defense of separate actions; (B) the extent and nature of any litigation concerning the controversy already commenced by or against members of the class; (C) the desirability or undesirability of concentrating the litigation of the claims in the particular forum; (D) the difficulties likely to be encountered in the management of a class action.

(A) ผลประโยชน์ของสมาชิกของกลุ่มในแต่ละรายควบคุมการฟ้องร้องหรือการแก้ข้อกล่าวหาใน แต่ละคดีที่แยกกัน

(B) ขอบเขตเนื้อหาของแต่ละการดำเนินคดีเกี่ยวข้องกับข้อโต้แย้งที่ได้ดำเนินการไปแล้วโดยหรือต่อสมาชิกของกลุ่ม

(C) ความประสงค์หรือไม่ประสงค์ที่จะดำเนินการเรียกร้องในศาลหนึ่งศาลใดเป็นการเฉพาะเจาะจง

(D) ความยุ่งยากที่จะต้องเผชิญในการจัดการคดีแบบ Class Action

เงื่อนไขตาม Rule 23 (a) เป็นเงื่อนไขหรือองค์ประกอบในทางรูปแบบของคดี ส่วนเงื่อนไขตาม Rule 23 (b) เป็นเงื่อนไขในทางเนื้อหาของคดี เมื่อพิจารณาเงื่อนไขตาม Rule 23 (a) แล้วจะต้องพิจารณาเงื่อนไขตาม Rule 23 (b) ด้วย เนื่องจาก Rule 23 (b) จะเป็นเงื่อนไขที่แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมหรือผลดีผลเสียในการดำเนินคดีแบบ Class Action[28] ส่วน Rule 23 (c) เป็นกรณีที่จะมีคำสั่งว่าให้ดำเนินคดีแบบ Class Action การบอกกล่าวดำเนินคดี การทำคำพิพากษา หรือการสั่งให้มีการดำเนินคดีแบบ Class Action เพียงบางส่วนหรือไม่ ทั้งนี้ประการแรก ทันทีที่ปฏิบัติได้หลังจากเมื่อ มีการเริ่มนำคดีแบบ Class Action ขึ้นสู่ศาล ศาลจะมีคำสั่งว่าจะให้ดำเนินคดีแบบ Class Action หรือไม่ คำสั่งที่อยู่ภายใต้อนุมาตรานี้ อาจอยู่ภายใต้เงื่อนไขและอาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงก่อนจะมีการพิจารณาในเนื้อหาของคดี ประการที่ 2 การดำเนินคดี Class Action ตาม (b) (3) ศาลจะต้องแจ้งไปยังสมาชิกของกลุ่มโดยตรงด้วยการส่งหนังสือบอกกล่าวให้สมาชิกของกลุ่มรับทราบเรื่องโดยวิธีที่ดีที่สุดตามสภาพการณ์ รวมถึงการแจ้งไปยังสมาชิกแต่ละคนหากทำการระบุได้โดยใช้วิธีการตามสมควร[29] เพื่อใช้สิทธิอยู่หรือขอออกจากกลุ่ม (opt-out) และประการที่ 3 คำพิพากษาในคดี Class Action ตาม (b) (1) หรือ (2) ไม่ว่าจะเป็นคุณต่อกลุ่มหรือไม่ จะครอบคลุมและระบุโดยเฉพาะเจาะจงต่อบุคคลที่ศาลถือว่าเป็นสมาชิกในกลุ่ม ส่วนคำพิพากษาตาม (b) (3) ไม่ว่าจะเป็นคุณต่อกลุ่มหรือไม่ จะครอบคลุมถึงบุคคลที่ถูกระบุโดยเฉพาะเจาะจงและที่ได้รับการส่งหนังสือบอกกล่าวตาม (c) (2) และไม่ได้ร้องขอแยกออกจากกลุ่ม และประการที่ 4 เมื่อศาลเห็นสมควรจะอนุญาตให้ การยื่นฟ้องคดีแบบ Class Action เพียงแค่ประเด็นหนึ่งประเด็นใดก็ได้ หรือกลุ่มใหญ่ใน Class แบ่งเป็นกลุ่มย่อย และแต่ละกลุ่มย่อยจะถือเสมือนเป็นกลุ่มและในนำบทบัญญัติของกฎหมายนี้มาใช้บังคับ สำหรับการถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความนั้น ตาม Rule 23 (e) จะกระทำไม่ได้หากไม่ได้รับความยินยอมจากศาลและจะต้องมีหนังสือแจ้งความประสงค์ในการที่จะถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความส่งไปถึงสมาชิกของกลุ่มทุกคนตามคำสั่งศาล ทั้งนี้เพื่อให้ศาลตรวจสอบว่าการถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความนั้น จะเกิดความเสียหายแก่สมาชิกในกลุ่มหรือไม่ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบ Class Action

---

[28] น้ำแท้ มีบุญสล้าง, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา 2547, หน้า 65-66.

[29] ในหนังสือบอกกล่าวนั้น ศาลจะแจ้งให้สมาชิกแต่ละคนทราบ ดังนี้

(a) ศาลจะตัดสมาชิกออกจากกลุ่มถ้าสมาชิกร้องขอภายในเวลาที่กำหนดไว้

(b) คำพิพากษาไม่ว่าเป็นคุณหรือโทษจะมีผลต่อสมาชิกทั้งหมดที่ไม่ร้องขอให้ตัดออกจากกลุ่มและ

(c) สมาชิกแต่ละคนซึ่งไม่ได้ร้องขอให้ตัดออกจากกลุ่ม ถ้าสมาชิกในกลุ่มต้องการอาจจะดำเนินการให้มีที่ปรึกษาก็ได้

คู่ความที่ไม่พอใจคำสั่งสามารถอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นได้ แต่ต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ภายในกำหนด 10 วันนับแต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่ง ทั้งนี้การอุทธรณ์นั้น จะไม่ทำให้การดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลชั้นต้นสะดุดหยุดลง เว้นแต่ผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์นั้นจะมีคำสั่งเช่นว่านั้น[30]

สำหรับคดีละเมิดที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก (MassTort Litigation) เช่น กรณีการแพร่กระจายของแร่ใยหิน (Asbestos)[31] ในช่วงกลางทศวรรษ 1980 มีการฟ้องคดีเกี่ยวกับการแพร่กระจายของแร่ใยหินหลายคดีที่ใช้วิธีการการฟ้องคดีแบบกลุ่ม และศาลมักจะอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้[32] ในคดี Jenkins V. Raymark Industries[33] ศาลอุทธรณ์ภาค 5 ของสหรัฐได้รับรองการเข้าเงื่อนไขการดำเนินคดีกลุ่มตาม Rule 23(b) (3) ในข้อเรียกร้องหลายร้อยรายเกี่ยวกับความเสียหายของแต่ละบุคคลจากแร่ใยหิน ซึ่งศาลกล่าวว่า ในตอนแรกก็ไม่เต็มใจนักที่จะอนุญาต แต่เมื่อพิจารณาถึงคดีที่รอการพิจารณาอยู่ถึงกว่า 5 ,000 คดีแล้วก็ต้องเปลี่ยนความคิดใหม่

ในคดี School Asbestos ศาลอุทธรณ์ภาค 3 มีคำสั่งยืนตามคำสั่งอนุญาตของศาลชั้นต้นในคดีที่โรงเรียนหลายแห่งฟ้องขอให้มีการนำแร่ใยหินออกไปจากบริเวณโรงเรียนและเรียกให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ และในคดี Agent Orange ศาลอุทธรณ์ภาค 2 อนุญาตให้อดีตทหารและครอบครัวดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายจากการแพร่กระจายของยากำจัดศัตรูพืช ประเด็นข้อหนึ่งที่สำคัญคือ เมื่อยังไม่ปรากฏว่ามีอาการเจ็บป่วย ก็ยังไม่อาจเรียกค่าเสียหายได้ อย่างไรก็ดี สำหรับกรณีแร่ใยหินนั้น ศาลส่วนใหญ่ก็อนุญาตให้ข้อเรียกร้องนั้นดำเนินต่อไปได้ เพราะเห็นว่าแม้จะยังไม่ปรากฏอาการของโรคอย่างน้อยผู้เสียหายก็ได้รับอันตรายในระดับเซลล์แล้ว แต่ก็มีหลายศาลที่ปฏิเสธที่จะให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหากปรากฏเพียงว่า มีการแพร่กระจายของสารพิษแต่ยังไม่ปรากฏอาการเจ็บป่วยตามร่างกาย โดยให้เหตุผลว่ากรณียังไม่เข้าเงื่อนไขตาม Rule 23 บางศาลก็ชี้ไปที่ประเด็นว่า เป็นเรื่องยากในการส่งหมายแจ้งไปยังโจทก์ในคดีที่มีเพียงการแพร่กระจายของสารพิษซึ่งพวกเขาอาจไม่ทราบว่าตนอยู่ในเขตที่มีการแพร่กระจายและไม่มีข้อมูลเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกอยู่หรือออก (opt-out) จากกลุ่ม ในคดี Oritz V. Fibreboard[34] ศาลฎีกาก็เพียงแต่ยกประเด็นว่าโจทก์ในคดีที่มีเพียงการแพร่กระจายของสารพิษแต่ไม่พบความเสียหายมีอำนาจฟ้องหรือไม่ โดยไม่วินิจฉัยชี้ขาดในข้อนี้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการพิสูจน์ในนามกลุ่ม (Class-wide Proof) ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่อีกประการหนึ่งว่าเมื่อมีสมาชิกเป็นจำนวนมาก โจทก์จะสามารถพิสูจน์โดยใช้พยานผู้เชี่ยวชาญและเหตุผลทางสถิติหรือการประเมิน

---

[30] (f) Appeals. A court of appeals may in its discretion permit an appeal from an order of a district court granting or denying class action certification under this rule if application is made to it within ten days after entry of the order. An appeal does not stay proceedings in the district court unless the district judge or the court of appeals so orders.

[31] แร่ใยหิน Asbestos เป็นสารที่ทนความร้อนได้สูง มีประโยชน์ในทางอุตสาหกรรม แต่เป็นสารก่อมะเร็งซึ่งอันตรายต่อสุขภาพ

[32] Robert H. Klonoff. Class Actions and Other Multi-Party Litigation In a Nutshell 218-219, West Group, 1999).

[33] Jerkins V. Raymark Industries, 782 F. 2d 468 (5th Cir. 1986)

[34] Oritz V. Fibreboard, 119 S. Ct. 2295 (1999)

โดยอาศัยการคำนวนแทนได้หรือไม่ ในคดี In re Fibreboard Corporation[35] ศาลอุทธรณ์ภาค 5 ปฏิเสธกระบวนการดังกล่าวเนื่องด้วยคดีนั้น รวมข้อเรียกร้องของโจทก์หลายพันคน และตามแผนการที่จะดำเนินกระบวนพิจารณาซึ่งกำหนดโดยศาลชั้นต้นนั้น ฝ่ายโจทก์และจำเลยต่างจะเลือกตัวโจทก์ที่จะออกมานำสืบแสดงรายละเอียด 15 คน โดยแต่ละคนนั้นเป็นตัวแทนของ 11 กลุ่มคดี ที่มีจำนวนคดีกลุ่มละ 41 คดี บวกกับที่จะต้องนำสืบพยานผู้เชี่ยวชาญด้วยแล้ว คณะลูกขุนต้องกำหนดค่าเสียหายทั้งหมดที่เกิดกับสมาชิกในกลุ่มจำนวนถึง 2,990 ราย นอกจากนี้ยังมีคดีที่ศาลอุทธรณ์ภาค 5 ปฏิเสธแผนของโจทก์ที่จะใช้วิธีการคำนวนเพื่อประเมินค่าเสียหายจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่มีลักษณะความเสียหายในทำนองเดียวกันนั้นว่า ไม่เพียงพอแก่คณะลูกขุนในการกำหนดค่าเสียหาย แต่จะต้องแสดงให้เห็นถึงความเสียหายที่แท้จริง โดยอ้างหลัก Due Process และ Seventh Amendment

ในส่วนของการเยียวยาความเสียหายสำหรับคดีกลุ่มนั้น ศาลใช้หลายวิธีการเพื่อเยียวยาสำหรับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งในบางกรณีสมาชิกบางคนอาจต้องพิสูจน์ความเสียหายของตนแยกต่างหาก ศาลหลายแห่งได้นำหลักการ Fluid Recovery หรือ cypress หมายถึง ให้ใกล้เคียงความเป็นไปได้มากที่สุดมาใช้ และในคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน ศาลอาจใช้วิธีการให้จำเลยจ่ายเงินให้แก่องค์กรรักษาประโยชน์สาธารณะหรือโครงการที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวม เช่น มอบเงินให้หน่วยงานของรัฐเพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพหรือเพื่อการกำจัดมลพิษไปจากแหล่งน้ำ เป็นต้น

1.12 ศาลคดีสิ่งแวดล้อมของมลรัฐเวอร์มอนท์

มลรัฐเวอร์มอนท์มีความก้าวหน้าในเรื่องการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรัฐธรรมนูญของมลรัฐเวอร์มอนท์ได้บัญญัติให้มีศาลสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ เพื่อตัดสินข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม โดยเป็นศาลที่มีเขตอำนาจทั่วมลรัฐ จัดตั้งโดยศาลฎีกาของมลรัฐ ประกอบด้วยผู้พิพากษาสองนาย โดยผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม เลือกจากทนายความ ที่ทำหน้าที่ที่ศาลฎีกาของมลรัฐเวอร์มอนท์ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี หรือไม่มีกำหนดเวลา โดยมีอำนาจพิจารณาคดี ได้แก่ คดีเกี่ยวกับการอนุญาตทางปกครองต่างๆ โดยให้ทำการสืบพยานในท้องที่ที่ตั้งที่ดินที่เกิดเหตุหรือที่มีการฝ่าฝืนกฎหมายเกิดขึ้น เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงให้ทำที่อื่น

สำหรับการพิจารณาคดีที่ไม่จำต้องมีการสืบพยานนั้นสามารถกระทำได้ทางโทรศัพท์ โดยบันทึกเสียงหรือบันทึกวิดีโอ แต่หากมีการคัดค้านศาลอาจขอให้คู่ความมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล ศาลฎีกามีอำนาจออกกฎ และพัฒนาวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวางกฎเพื่อเร่งรัดคดี เพื่อให้ผู้พิพากษาทำ Pre-trial Conferences ทางโทรศัพท์หรือจำกัดกระบวนการ Discovery เพื่อ

---

[35] In re Fibreboard Corporation, 893 F. 2d. 706 (5th Cir. 1990)

ความเป็นธรรมในการดำเนินกระบวนพิจารณา และในบางกรณีผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีอาจออกไปเดินเผชิญสืบ เพื่อช่วยในการพิพากษาคดีของศาล[36]

ศาลคดีสิ่งแวดล้อมของมลรัฐเวอร์มอนท์นี้ นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในสหรัฐอเมริกา และแสดงถึงการเอาใจใส่ในเรื่องสิ่งแวดล้อมของมลรัฐนี้เป็นพิเศษ

2.<u>คดีสิ่งแวดล้อมในประเทศญี่ปุ่น</u>

2.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการออกมาตรการท้องถิ่น

ประเทศญี่ปุ่นได้เผชิญหน้ากับปัญหามลพิษตั้งแต่ในช่วงปลายศตวรรษที่19 และต้นศตวรรษที่ 20 การทำเหมืองแร่ทองแดงในเขตเมืองอาชิโอะ เบชชิ ฮิตาชิ และซาก้า ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับมลพิษ ทั้งทางน้ำและทางอากาศโดยในขณะนั้นประเทศญี่ปุ่นยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันมลพิษ หรือมาตรการในการเยียวยาผู้เสียหายที่ประสิทธิภาพ เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวนโยบายหลักของประเทศคือการสร้างความเข้มแข็งทางทหารและความรุ่งเรืองของประเทศ
ในช่วงทศวรรษที่ 1890 เกษตรกรและชาวประมงที่ได้รับความเสียหายจากการทำเหมืองแร่ทองแดงอาชิโอะ ได้ร้องเรียนต่อองค์กรท้องถิ่นของรัฐในสภาจังหวัดโทชิกิเพื่อขอความช่วยเหลือสภาจังหวัดโทชิกิได้แต่งตั้งคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการนอกศาลขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาท แต่เนื่องจากสภาจังหวัดอยู่ภายใต้ความดูแลของรัฐมนตรีมหาดไทยการตัดสินใจที่สำคัญใดๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลกลาง ในคดีนี้คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการมิได้มีคำชี้ขาดแต่ได้โน้มน้าวให้ผู้ได้รับมลพิษตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับบริษัทโดยบริษัทยินยอมจ่ายเงินค่าเสียหายในจำนวนไม่มากนัก แลกกับการที่ผู้ได้รับมลพิษตกลงจะไม่ทำการฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายใดๆ อีกต่อไป อย่างไรก็ตาม ปริมาณการปนเปื้อนของสารพิษในน้ำที่เกิดจากการทำเหมืองแร่ทองแดง ก่อให้เกิดการประท้วงและการรณรงค์เรียกร้องค่าเสียหาย ในปี ค.ศ.1900 ผู้ชุมนุมกว่าหนึ่งหมื่นคน จากจังหวัดโทชิกิเดินขบวนไปในเมืองโตเกียว เพื่อที่จะเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าทำการปราบปรามผู้ประท้วง มีเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษส่วนหนึ่งถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม ต่อมาในปี ค.ศ.1974 บริษัทเหมืองแร่ทองแดงได้ออกมาแสดงความรับผิดชอบและยอมชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้น คดีนี้แสดงให้เห็นตัวอย่างของการระงับข้อพิพาทในคดีสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ระบบการยุติธรรมทางศาลและกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นเข้าสู่ยุครุ่งเรืองถึงขีดสุด รายได้ประชาชาติมีการเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนี้เองที่ก่อให้เกิดการ

---

[36] สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, ตัวอย่างว่าด้วยศาลสิ่งแวดล้อมในสหรัฐอเมริกา : เอกสารโครงการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม, (สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม : 2550), หน้า 288-290

ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยไปพร้อมกับขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมี การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั้งคิดและการปล่อยควันจากโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหามลพิษที่ร้ายแรงอันเป็นอันตรายต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชนในเวลาต่อมา การแพร่กระจายของโรคติดต่อต่าง เกิดขึ้นในเมืองที่เป็นเมืองอุตสาหกรรม เช่น การแพร่กระจายของโรคมินามาตะในเมืองคุมาโมโต้และเมืองนีกะตะ การแพร่กระจายของโรคอิตัย อิตัย ในเมืองโทยามา และปัญหาโรคภูมิแพ้โยกาอิชิในเมืองมิเอะ ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้การแก้ปัญหามลพิษจึงเป็นนโยบายที่ต้องกระทำอย่างเร่งด่วน

ในระยะแรกของการแก้ไขปัญหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นฝ่ายที่มีบทบาทสำคัญในการออกมาตรการต่อต้านมลพิษทางสิ่งแวดล้อม เนื่องจากรัฐธรรมนูญสมัยนั้นมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง โดยมาตรา 82 บัญญัติว่า “ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างองค์กรและการทำงานขององค์กรส่วนท้องถิ่นจะถูกกำหนดโดยกฎหมายภายใต้หลักการปกครองตนเองของท้องถิ่น” มาตรา 94 บัญญัติว่า “องค์กรส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะออกกฎระเบียบของตนเองภายใต้บังคับของกฎหมาย” ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ชูนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และนักปฏิรูปจะได้รับการเลือกตั้งในเขตที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดในการรักษาสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลให้นักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเหล่านี้ออกระเบียบปฏิบัติหลายประการเกี่ยวกับคำสั่งและข้อตกลงในการควบคุมมลพิษ รวมทั้งออกมาตรการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพหลายอย่าง

ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 1964 เมืองโยโกฮามาได้ทำความตกลงอย่างไม่เป็นทางการกับบริษัทโตเกียวอิเลคทริคในอันที่จะควบคุมปริมาณของมลพิษที่ปล่อยจากโรงงานพลังงานความร้อนในอนาคต ความตกลงนี้ส่งผลให้ในปี ค.ศ.1974 องค์กรบริหารของเมืองอื่นๆ และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 1292 องค์กรจาก 40 จังหวัดทั่วประเทศทำความตกลงเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษกับบริษัทเอกชน ถึงแม้ว่าความตกลงนี้จะมีผลสำเร็จที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีปัญหาและข้อจำกัดบางประการ เช่น การไม่มีสภาพบังคับในกรณีบริษัทไม่ปฏิบัติตามสัญญา

นอกจากนี้ ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1969 เมืองโตเกียวได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษที่มีมาตรฐานสูงกว่ากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่บังคับใช้ในประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้ออกมาคัดค้านโดยให้ความเห็นว่าคำสั่งดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ท้ายที่สุดแล้วรัฐบาลก็ต้องยอมรับให้มีการออกคำสั่งดังกล่าวเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการต่อต้านการก่อให้เกิดมลพิษ

อย่างไรก็ตาม ในเขตเมืองที่ความตื่นตัวทางสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อย ผู้ได้รับมลพิษได้นำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทน คดีเกี่ยวกับมลพิษที่สำคัญมีอยู่ 4 คดี ได้แก่ คดี โรคมินามาตะที่เมืองคุมาโมโต้ คดีโรคมินามะตะที่เมืองนีกาต้า คดีโรคอิตัยอิตัย และคดีโรคภูมิแพ้โยกาอิชิ อย่างไรก็ตาม การฟ้องร้องคดีทางสิ่งแวดล้อมมีอุปสรรคที่สำคัญหลายประการกล่าวคือ จำนวนผู้เสียหายที่มีจำนวนมาก ความเสียหายที่เกิดขึ้นแตกต่างกันโดยมีตั้งแต่ความเสียหายต่อทรัพย์สิน ความเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย และความเสียหายต่อสุขภาพอนามัย นอกจากนี้ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลซึ่งสามารถพิสูจน์ได้โดยยาก อย่างไรก็ตามในคดีสำคัญทางสิ่งแวดล้อมทั้ง 4 คดีที่กล่าวถึงข้างต้น ศาลได้มีคำ

พิพากษาให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดี ซึ่งความสำเร็จนี้เป็นผลมาจากความร่วมมือของบรรดานักกฎหมาย และคำให้การอันเป็นประโยชน์ แก่การพิจารณาคดีของผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การออกกฎหมายควบคุมมลพิษ

การต่อต้านของประชาชนและการฟ้องร้องคดีต่อศาลทำให้รัฐบาลกลางออกกฎหมายควบคุมมลพิษเพื่อใช้แทนมาตรการต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่รัฐและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้สร้างขึ้น โดยในปี ค.ศ.1967 กฎหมายควบคุมมลพิษทางสิ่งแวดล้อมได้ผ่านการพิจารณาของสภา ซึ่งก่อให้เกิดมาตรการทางนโยบายสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบกฎหมายได้ระบุถึงหน้าที่ของผู้ประกอบการ รัฐบาลกลาง และรัฐบาลท้องถิ่นรวมถึงประชาชนไว้อย่างชัดแจ้ง ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ.1970 สภาไดเอ็ทได้จัดการประชุมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและได้มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมลพิษ 14 ฉบับ ในปี ค.ศ. 1971 กรมสิ่งแวดล้อมได้ถูกจัดตั้งขึ้น และรัฐบาลเริ่มที่จะนำมาตรการทางนโยบายที่เป็นรูปธรรมมาใช้ เช่น การปรับปรุงกฎหมายสิ่งแวดล้อมให้มีขอบเขตการบังคับใช้ที่กว้างขึ้น เพื่อประโยชน์ในการควบคุมมลพิษ และจากคำตัดสินในคดีมลพิษที่สำคัญทั้ง 4 คดีก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหลายประการ เช่น

1) การบัญญัติหลักความรับผิดโดยสิ้นเชิง (absolute Liability) ไว้ในกฎหมายมลพิษทางอากาศ

2) การปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานคุณภาพทางสิ่งแวดล้อมสำหรับอากาศและมลพิษประเภทอื่นๆ

โดยรัฐบาลได้นำระบบมาตรฐานคุณภาพทางสิ่งแวดล้อมที่มีมาตรฐานสูงที่สุดในโลกมาใช้ในการควบคุมมลพิษ อันเป็นผลให้โรงงานอุตสาหกรรมต้องลงทุนกว่า 964.5 ล้านเยนในปี1975 เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

3) ในปี ค.ศ.1973 กฎหมายเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายต่อสุขภาพอนามัยที่เกิดจากการได้รับมลพิษได้ผ่านการพิจารณาเป็นกฎหมายและนำมาใช้บังคับแทนกฎหมายฉบับเดิม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้เยียวยาอย่างรวดเร็ว ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ผู้เสียหายจะได้รับค่าเสียหาย เช่น ค่ารักษาพยาบาล และค่าสินไหมทดแทนจากความพิการ หากผู้เสียหาย (1) เจ็บป่วยด้วยโรคที่ระบุไว้ (2) อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่กำหนด (3) ได้รับมลพิษ และได้รับการตรวจยืนยันว่าเป็นผู้ป่วยภายใต้การตรวจสอบของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งอยู่ภายในเขตพื้นที่ดังกล่าว อันเป็นผลให้ผู้ก่อให้เกิดมลพิษต้องออกค่ารักษาพยาบาลและค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ป่วย

อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลังปี ค.ศ.1973 ราคาน้ำมันโลกได้พุ่งขึ้นสูงเป็นประวัติการณ์ส่งผลให้เกิดสภาวะถดถอยทั่วโลก นโยบายทางสิ่งแวดล้อมของรัฐบาลในประเทศญี่ปุ่นและประเทศอื่นอีกหลายประเทศเริ่มที่จะผ่อนคลายลง และมีความพยายามที่จะกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางสิ่งแวดล้อม โดยในช่วงทศวรรษที่ 1972 ผู้ว่าราชการซึ่งมีแนวคิดในปฏิรูปในหลายจังหวัดถูกย้าย เนื่องจากความนิยมทางการเมืองได้กลับไปสู่นักการเมืองฝ่ายอนุรักษ์นิยม กรมสิ่งแวดล้อมได้ประกาศผ่อนคลายมาตรฐานการควบคุมไนโตรเจนไดอ๊อกไซด์ EQS จาก 0.02 ppm เป็น 0.04-06

ppm. มาตรการเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายต่อสุขภาพอนามัยที่เกิดจากการได้รับมลพิษได้ถูกแก้ไขในปี ค.ศ.1998 และในเดือนมีนาคมของปีเดียวกันนั้น รัฐบาลได้ยกเลิกเขตที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตมลพิษทางอากาศลง ซึ่งทำให้ผู้ป่วยในภายหลังไม่ได้รับการชดเชย

ถึงแม้ว่าในคดีมลพิษที่สำคัญทั้ง 4 คดีศาลจะตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยได้รับค่าเสียหายจากผู้ก่อให้เกิดมลพิษก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้ที่เห็นว่าการป้องกันการเกิดมลพิษเป็นสิ่งจำเป็นมากกว่าการเรียกค่าชดเชย ด้วยเหตุนี้เองจึงมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งใช้มาตรการคุ้มครองประโยชน์โดยสั่งห้ามจำเลยกระทำการใดๆ ที่ก่อให้เกิดมลพิษและเป็นผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ในคดีท่าอากาศยานนานาชาติเมืองโอซาก้า ซึ่งเป็นคดีเกี่ยวกับมลพิษทางเสียง โจทก์ฟ้องขอให้ศาลบังคับจำเลยชดใช้ค่าเสียหายและขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว โดยอ้างถึงสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิในสิ่งแวดล้อม โดยมีคำขอให้ศาลสั่งห้ามท่าอากาศยานโอซาก้ามิให้ทำการบินในตอนกลางคืน

ศาลสูงแห่งเมืองโอซาก้า มีคำพิพากษาบังคับตามคำขอของโจทก์ทั้งสามประการ คือให้จำเลยชำระค่าเสียหาย ห้ามมิให้จำเลยอนุญาตให้ทำการบินในตอนกลางคืน และให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายในอนาคต อย่างไรก็ตามเมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาได้มีคำพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลสูงเมืองโอซาก้า และให้ท่าอากาศยานเป็นฝ่ายชนะคดี โดยให้เหตุผลว่า ท่าอากาศยานมีอำนาจในการบริหารจัดการและออกกฎระเบียบเกี่ยวข้องกับการบินรวมทั้งสามารถที่จะใช้อำนาจเช่นว่านี้ได้ ในกรณีเช่นนี้ คำขอที่ให้ศาลมีคำสั่งให้คุ้มครองประโยชน์อันเป็นมาตรการทางแพ่งไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้ เนื่องจากคำขอที่ให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ดังกล่าวเป็นการที่ขอให้ศาลยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจบริหารของท่าอากาศยาน อย่างไรก็ตามศาลฎีกาไม่ได้ระบุว่าคำขอที่ถูกต้องควรมีลักษณะเช่นใด

2.3 การพัฒนากฎหมายสิ่งแวดล้อมครั้งใหม่

การประชุมสุดยอด ณ เมือง ริโอในปี ค.ศ.1992 ก่อให้เกิดความก้าวหน้าครั้งใหม่ในแนวนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศญี่ปุ่น สังคมญี่ปุ่นได้เผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในรูปแบบใหม่ เช่น มลพิษจากขยะและของเสียในปริมาณมาก ควันพิษจากท่อไอเสียของยานยนต์ รัฐบาลญี่ปุ่นได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเตือน ให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1993 รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม และต่อมาขึ้นในเดือนธันวาคม ค.ศ.1994 แผนงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ถูกร่างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขในปี ค.ศ. 2000 นอกจากนี้ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1997 ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม รัฐบาลยังได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะและนำขยะกลับมาใช้ใหม่ โดยกฎหมายเกี่ยวการหมุนเวียนวัตถุได้ผ่านเป็นกฎหมายในปี ค.ศ 2000 และกฎหมายที่เกี่ยวกับการรีไซเคิลวัตถุประเภทต่างๆหลายฉบับได้ประกาศใช้ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับที่ใส่ขยะและการบรรจุขยะรีไซเคิล ในปี ค.ศ. 2000 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อผลิตภัณฑ์ธรรมชาติได้ออกมาบังคับใช้ และในปี ค.ศ 2003 ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยัง

มีการปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับโครงสร้างในทางบริหารโดยในเดือน กรกฎาคม ค.ศ.2001 กรมสิ่งแวดล้อมได้ถูกยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะประกันความเป็นอิสระของการกระทำทางปกครองที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความร่วมมือกับหน่วยงานทางปกครองอื่น

2.4 บทบาทของศาลยุติธรรมในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

คดีมลพิษเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่แล้วโจทก์จะมีคำขอให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหาย ซึ่งในระยะแรกนั้นรัฐบาลและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นยังไม่ถูกฟ้องร้องเป็นจำเลย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันรัฐบาลและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมักถูกฟ้องเป็นจำเลยและโจทก์มักจะมีคำขอเพื่อให้ศาลออกมาตรการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยเฉพาะคำขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์และห้ามมิให้จำเลยหรือ ผู้ก่อมลพิษกระทำการใดๆ ชั่วคราวหรือโดยถาวร ในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมอาจมีการดำเนินคดีได้ทั้งในทางแพ่งและทางปกครอง ซึ่งระบบการศาลของประเทศญี่ปุ่นนั้นคดีปกครองจะถูกจัดไว้ในคดีส่วนแพ่ง ซึ่งแยกต่างหากจากคดีอาญา การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในคดีส่วนแพ่งจึงสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.4.1 คดีปกครอง

ระบบศาลปกครองในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเคยแยกต่างหากจากศาลแพ่งได้ถูกยกเลิกในช่วงการปฏิรูปการเมืองการปกครองของประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในลักษณะคดีทั้งสองประเภทนี้ยังคงมีอยู่โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะรวมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาทางปกครอง ค.ศ.1926 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการพิจารณาคดีทางปกครองไว้ด้วย ซึ่งการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในทางปกครองนั้นยังมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาการนำคดีขึ้นสู่ศาล ปัญหาเรื่องอำนาจฟ้อง และปัญหาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ไม่เพียงพอแก่การพิจารณา

คดีท่าอากาศยานนานาชาติเมืองโอซาก้า เป็นคดีที่แสดงให้เห็นถึงการเลือกใช้กฎหมายที่ผิดพลาดในการนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยคดีนี้โจทก์เลือกที่จะใช้กระบวนการทางแพ่งในการฟ้องเรียกค่าเสียหายและเพื่อคุ้มครองประโยชน์มิให้มีการกระทำใดใดอันก่อให้เกิดมลพิษทางเสียง หลังจากคดีได้ ยืดเยื้อมาเป็นเวลา 12 ปี ในปี ค.ศ.1989 ศาลฎีกามีคำตัดสินให้ท่าอากาศยานชำระค่าเสียหายบางส่วนแก่โจทก์ และยกฟ้องโจทก์สำหรับคำขอที่ให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ เนื่องจากโจทก์นำคดีมาสู่ศาลโดยการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิใช่วิธีพิจารณาทางปกครอง ซึ่งศาลยกคำขอของโจทก์ในส่วนนี้โดยให้เหตุผลว่าการคุ้มครองประโยชน์เป็นผลเป็นการแทรกแซงอำนาจทางปกครองในการบริหารจัดการท่าอากาศยานและการบินซึ่งศาลมิอาจกระทำได้

สำหรับเรื่องเกี่ยวกับอำนาจฟ้องนั้นโจทก์จะต้องนำสืบให้เห็นถึงความเป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย และต้องพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล สำหรับการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐและความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสิทธิตามกฎหมายของโจทก์ ซึ่งคำว่า “สิทธิตามกฎหมาย” หมายถึง

ผลประโยชน์ส่วนได้เสียในทางกฎหมายตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ และหน่วยงานทางปกครองมีอำนาจหน้าที่ที่จะปกป้องประโยชน์ของปัจเจกชน ซึ่งในการพิจารณาสิทธิตามกฎหมายจะต้องจำแนกระหว่างสิทธิตามกฎหมายของปัจเจกชนและสิทธิตามกฎหมายของสาธารณชนซึ่งอาจถูกกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และศาลมักมองว่าเฉพาะสิทธิตามกฎหมายของปัจเจกชนเท่านั้นที่ก่อให้เกิดอำนาจฟ้อง สิทธิตามกฎหมายของสาธารณชนหรือสิทธิสาธารณะไม่อาจก่อให้เกิดอำนาจฟ้องได้ อย่างไรก็ตามในบางคดีศาลชั้นต้นได้ตีความอำนาจฟ้องไว้อย่างกว้าง เช่น ในคดีโรงงานพลังงานไฟฟ้าอิคาดะ ซึ่งประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตดังกล่าวออกมาคัดค้านการที่นายกรัฐมนตรีอนุญาตให้ทำการก่อสร้างโรงงานพลังไฟฟ้านิวเคลียร์ ศาลได้ตีความอำนาจฟ้องอย่างกว้างและเห็นว่าโจทก์มีอำนาจฟ้อง นอกจากนี้ในคดีต้นซีด้าร์ เป็นคดีตัวอย่างที่ศาลยกเว้นหลักการในเรื่องอำนาจฟ้อง ซึ่งในคดีนี้ศาลเจ้านิกโก้ โทโชคุ ได้ฟ้องเพิกถอนการกระทำทางปกครองที่อนุญาตให้มีการขยายขนาดของถนน ศาลสูงแห่งเมืองโตเกียวมีคำตัดสินว่า การรักษาไว้ซึ่งทิวทัศน์สถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของ สิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบจากหน่วยงานทางปกครองของบ้านเมือง เนื่องจากเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี ภายใต้วัฒนธรรมอันดีงาม โดยศาลเห็นว่าสิทธิทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์และทิวทัศน์เป็นสิทธิที่ก่อให้เกิดอำนาจฟ้องได้ และเมื่อไม่นานมานี้ในคดีท่าอากาศยานนีกาตะ ศาลฎีกาได้ตีความในประเด็นของอำนาจฟ้องกว้างกว่าที่เคยเป็นมา โดยในคดีนี้ประชาชนผู้อยู่อาศัยในแถบดังกล่าวได้ฟ้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมในการอนุญาตให้เปิดเส้นทางการบินใหม่เพื่อใช้ในการขนส่งสินค้า ศาลฎีกาพิพากษาว่า ในการพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับอำนาจฟ้อง จำต้องพิจารณากฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดอันมีวัตถุประสงค์เดียวกัน มิใช่เพียงพิจารณาแต่เฉพาะกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดแต่เพียงอย่างเดียว อันแสดงให้เห็นว่าศาลฎีกาได้ตีความอำนาจฟ้องไปในทางกว้าง

หลักการที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกอย่างในการพิจารณาคดีปกครองคือหลักที่ว่าด้วยข้อเท็จจริงที่เพียงพอแก่การพิจารณาหรือข้อพิสูจน์การกระทำทางปกครองที่สามารถตรวจสอบได้โดยศาล ซึ่งมุ่งที่จะพิจารณาว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีลักษณะเป็นการก่อให้เกิดสิทธิหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ศาลจะต้องยกฟ้อง ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นศาลได้แปลความในเรื่องนี้อย่างแคบ ซึ่งศาลฎีกาเคยมีคำตัดสินว่า เฉพาะการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่โดยตรงต่อเอกชนผู้ใดผู้หนึ่งเท่านั้น จึงจะเป็นไปตามหลักดังกล่าวนี้ ดังนั้นคำสั่งของหัวหน้าและการให้ความเห็นชอบแก่การกระทำภายในองค์กรเองจึงไม่อาจที่จะถูกโต้แย้งได้ เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่โดยตรงต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ในคดีรถไฟชินกังเซน เมืองนาริตะ ศาลเขตเมืองโตเกียวพิพากษายกฟ้องคดีที่ประชาชนฟ้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมในการให้ความเห็นชอบอย่างเป็นทางการต่อการก่อสร้างทางรถไฟชินกังเซนในนาริตะ ดังนั้นแนวทางและคำแนะนำของฝ่ายบริหาร มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมาตรฐานในการปล่อยควันพิษ ไม่อาจที่จะถูกนำมาเป็นเหตุในการฟ้องร้องคดีต่อศาลได้ นอกจากนี้ นโยบายและแผนงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นทางการหรือ เป็นแผนการขั้นสุดท้ายหรือไม่ ไม่อาจที่จะถูกตรวจสอบโดยศาลได้ ดังนั้น กรณีของผังเมือง แม้จะมีความเป็นไปได้ในอันที่จะมีผลในการทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ก็ไม่อยู่ในขอบข่าย

การตรวจสอบโดยศาลในขั้นของการวางผังเมือง เนื่องจากยังไม่มีข้อเท็จจริงที่เพียงพอในการพิจารณาจนกว่าการก่อสร้างจะได้เริ่มขึ้น

ต่อมารัฐบาลได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นฐานสำหรับคดีสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผลมาจาก คำตัดสินของศาลในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้อาจช่วยให้ศาลแปลความในเรื่องอำนาจฟ้องและข้อเท็จจริงที่เพียงพอแก่การพิจารณาคดีในแนวทางที่กว้างกว่าที่เป็นอยู่ ปัจจัยซึ่งทำให้การฟ้องคดีโดยประชาชนสามารถกระทำได้แม้จะมีเพียงแต่สิทธิสาธารณะก็ตาม เป็นความคิดพื้นฐานของการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นวิธีป้องกันโดยรัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อการคิดและทำแผนการในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม และประชาชนมีหน้าที่ที่จะต้องพยายามรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนั้น แม้แต่การละเมิดสิทธิสาธารณะก็อาจชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลมิได้ทำการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างเพียงพอ ซึ่งก่อให้เกิดอำนาจฟ้องแก่ประชาชน นอกจากนี้ ในการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมประชาชนมีหน้าที่จะปกป้องสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจก่อให้เกิดอำนาจฟ้องในขั้นตอนที่เร็วกว่าที่ผ่านมา พระราชบัญญัติกระบวนการทางปกครองยังได้ขยายอำนาจของศาลในอันที่จะตรวจสอบแนวทางปฏิบัติทางปกครองใดๆ

2.4.2 การฟ้องคดีแพ่ง

ระบบการศาลทางคดีแพ่งของประเทศญี่ปุ่นไม่อนุญาตให้มีการฟ้องคดีแบบกลุ่ม การพิสูจน์ก่อนฟ้อง การพิจารณาโดยลูกขุน และการเรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยอนุญาตให้นำการคุ้มครองประโยชน์ถาวรบางประเภทมาใช้เท่านั้น อย่างไรก็ตามโจทก์ในคดีสิ่งแวดล้อมก็เป็นฝ่ายชนะคดีในทางแพ่งหลายคดี ถึงแม้ว่าแนวความคิดในเรื่องอำนาจฟ้องในทางแพ่งจะเคร่งครัดน้อยกว่าในคดีทางปกครองก็ตาม แต่ก็ยังคงมีปัญหาหลายประการซึ่งศาลยุติธรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนากฎหมายในคดีสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างเช่นการยอมรับถึงสิทธิของประชาชนในอันที่จะได้รับแสงอาทิตย์ ในทางประวัติศาสตร์ ชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญการได้รับแสงอาทิตย์ คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับแสงอาทิตย์เริ่มขึ้นสู่ การพิจารณาของศาลมากขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 และในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 เนื่องจากประชาชนจำนวนมากได้รับผลประทบต่อการสร้างตึกสูง ในปี ค.ศ.1972 ในคดีมาตามูระ โจทก์ได้ฟ้องร้องจำเลยเพื่อเรียกค่าเสียหายจากการปิดกั้นทางระบายอากาศและแสงอาทิตย์ ศาลฎีกาตัดสินโดยวางหลักว่า การระบายอากาศและแสงแดดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคุณภาพชีวิตที่มีสุขภาพอนามัยที่ดี และสมควรที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แม้ว่าในคดีนี้ศาลจะไม่ได้กล่าวถึงการมีสิทธิในการได้รับแสงจากดวงอาทิตย์ไว้อย่างชัดเจน แต่ก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้ประชาชนที่ได้รับความเสียหายฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน และมีคำขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ จึงเห็นได้ว่าในคดีนี้ศาลได้ตระหนักถึงสิทธิของประชาชนในอันที่จะได้รับแสงอาทิตย์ที่เพียงพอ และกำหนดค่าเสียหายสำหรับการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิดังกล่าว แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ

ตัวอย่างที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม คือ การตระหนักถึงความสำคัญในการวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะเริ่ม

ดำเนินการใด ในคำตัดสินหลายคดีศาลตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำใดๆ โดยพิจารณาว่าจำเลยได้ทำการตรวจสอบผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมที่เทียบเท่ากับการจัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมแล้วหรือไม่ ถึงแม้ว่าจะไม่มีกฎหมายหรือคำสั่งใดๆ ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้ เช่น ในคดีบำบัดสิ่งปฏิกูลในเมือง Ushibuka โจทก์ฟ้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ในเบื้องต้นโดยห้ามมิให้มีการก่อสร้างโรงงานบำบัดสิ่งปฏิกูล ศาลเมืองคุมาโมโต้มีคำตัดสินว่า จำเลยควรต้องทำการตรวจสอบและออกแบบสอบถามเกี่ยวกับทิศทางและความเร็วลมในบริเวณพื้นที่ที่จะทำการก่อสร้าง และต้องทำการตรวจสอบสภาพทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับผลกระทบของน้ำเสียต่อปลาและหอยก่อนที่จะเริ่มดำเนินการใดๆ แม้จะไม่มีกฎหมายบังคับไว้ก็ตามอันเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายในกรณีดังกล่าว

แม้ว่าศาลยุติธรรมจะมีคำตัดสินอันเป็นการสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมก็ตาม แต่ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายทั้งทางสารบัญญัติและสบัญญัติยังคงมีอยู่ เช่น ในทางกฎหมายสารบัญญัตินั้นยังเป็นที่โต้เถียงกันว่าสิทธิใดที่โจทก์สามารถที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ได้ สิทธิในอสังหาริมทรัพย์ สิทธิส่วนบุคคล สิทธิทางสิ่งแวดล้อม หรือสิทธิอื่น นอกจากปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหากฎหมายแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์ เป็นที่สังเกตว่าน้อยครั้งที่ศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์อย่างถาวรในคดีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในคดีที่จำเลยเป็นบริษัทขนาดใหญ่และเป็นองค์กรของรัฐ เช่น ในคดีที่โจทก์ขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์จากการที่โรงงานก่อให้เกิดเสียงดังเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ศาลมักจะยกคำขอดังกล่าวโดยให้เหตุผลทางกฎหมายวิธีพิจารณาความว่าฟ้องโจทก์ฟ้องเคลือบคลุมทำให้จำเลยไม่อาจต่อสู้คดีได้ถูกต้อง ซึ่งในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ค.ศ.1890 นั้นไม่มีบทบัญญัติที่ชัดแจ้งเกี่ยวกับลักษณะของคำฟ้อง

ในปี ค.ศ.1991 ในคดีโอซาก้า นิชิโยโดกาว่า และคดีบริษัทเหล็กกล้าคาคาวาซากิ ศาลชั้นต้นได้ตัดสินยกฟ้องโจทก์ที่ขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ เนื่องจากเป็นฟ้องเคลือบคลุม นอกจากนี้ในคดีสายที่ 43 ผู้ที่อยู่อาศัยในแถบใกล้เคียงขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ในอันที่จะป้องกันเสียงดังจากการจราจร ศาลชั้นต้นตัดสินให้โจทก์แพ้คดีเนื่องจากฟ้องเคลือบคลุม โจทก์อุทธรณ์ ซึ่งในคดีนี้ศาลสูงเมืองโอซาก้ามีคำพิพากษาว่าเนื่องจากจำเลยสามารถเข้าใจคำขอท้ายฟ้องและศาลสามารถมีคำบังคับตามคำพิพากษาได้โดยการกำหนดค่าเสียหายเป็นตัวเงิน ดังนั้นฟ้องของโจทก์ ที่ขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ห้ามมิให้ขับขี่รถยนต์ที่มีเสียงดังเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนดในบางช่วงเวลาของแต่ละวัน เป็นฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าศาลในคดีนี้จะมีคำตัดสินที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายโจทก์ก็ตาม แต่โดยส่วนมากแล้วศาลมักลังเลที่จะมีคำสั่งคุ้มครองประโยชน์ระหว่างพิจารณา

2.5 การระงับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมโดยทางอื่น

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 การระงับข้อพิพาทโดยทางอื่น (ADR) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการระงับข้อพิพาท นอกเหนือจากการฟ้องร้องคดีต่อศาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการระงับข้อพิพาทในชั้นปกครอง เนื่องจากการฟ้องคดีทำได้โดยยากและมีข้อจำกัดหลายประการ กล่าวคือ

1) ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

2) การฟ้องร้องคดีและการสืบพยานมีค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

3) กระบวนการพิจารณาคดีทางศาลไม่ยืดหยุ่นและใช้เวลานานกว่าที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุด

ดังนั้น ระบบการระงับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานทางปกครองจึงได้ถูกจัดตั้งขึ้นในประเทศญี่โดยมีรากฐานมาจากกฎหมายระงับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมปี ค.ศ.1970 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการใช้วิธีระงับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและมีวิธีพิจารณาที่ไม่ยุ่งยาก โดยรัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการความร่วมมือเกี่ยวกับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมสำคัญและผลกระทบต่อประเทศ รวมถึงรับผิดชอบข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างจังหวัด ซึ่งไม่ได้อยู่ในขอบอำนาจของคณะกรรมการตรวจสอบมลพิษประจำจังหวัด นับตั้งแต่จัดตั้งในปี ค.ศ.1970 จนกระทั่งในปี ค.ศ.2002 ได้มีข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาของคณะกรรมการความร่วมมือเกี่ยวกับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อม จำนวนทั้งสิ้น 756 เรื่องโดยมีข้อพิพาทที่ระงับไปทั้งสิ้น 746 เรื่อง

บทที่ 3
ลักษณะและการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมของไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้จัดตั้งศาลปกครองขึ้นในประเทศไทย นับแต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาปกครอง พ.ศ. 2542 ใช้บังคับ ทำให้เกิดลักษณะคดีปกครองขึ้นอีกประเภทหนึ่งนอกจากคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป คดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมก็เช่นกัน อาจเกิดข้อพิพาทให้มีการฟ้องร้องคดีได้ด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ

1. การดำเนินคดีอาญา คดีประเภทนี้จำเลยต้องมีโทษทางอาญา เช่น จำคุก กักขัง หรือปรับ ได้แก่ ความผิดตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีบทกำหนดโทษทางอาญา เช่น กฎหมายป่าไม้ กฎหมายสงวนพันธุ์สัตว์ป่า กฎหมายการเดินเรือในน่านน้ำไทย เป็นต้น

2. การดำเนินคดีแพ่ง การดำเนินคดีประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นการฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายในชีวิต สุขภาพอนามัย หรือทรัพย์สินที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของจำเลย เช่น การฟ้องคดีละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือการฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นต้น

3. การดำเนินคดีปกครอง คดีประเภทนี้เป็นเรื่องใหม่ล่าสุดของประชาชนคนไทย คดีส่วนใหญ่เป็นการฟ้องหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีการกระทำทางปกครองไปกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ประชาชนสามารถฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหยุดการกระทำทางปกครองหรือเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง เช่น เพิกถอนใบอนุญาตตั้งโรงงาน คำสั่งระงับการก่อสร้างอาคาร เป็นต้น

คดีแต่ละประเภทจะต้องดำเนินกระบวนพิจารณาต่อศาลที่มีเขตอำนาจตามกฎหมาย กล่าวคือ คดีแพ่งและคดีอาญาอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ส่วนคดีปกครองอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง หากนำคดีแพ่งไปฟ้องยังศาลปกครอง ศาลปกครองก็ไม่อาจรับคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษาได้ ต้องสั่งไม่รับคดี ในทำนองเดียวกันหากนำคดีปกครองไปฟ้องยังศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมก็ไม่มีอำนาจที่จะรับคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษาได้ ต้องมีคำสั่งไม่รับคดีนั้นไว้พิจารณา

นอกจากนั้น สภาพข้อเท็จจริงในกรณีพิพาทบางเรื่องอาจมีส่วนทับซ้อนกับระหว่างคดีแพ่งและคดีปกครอง หรือระหว่างคดีอาญากับคดีปกครอง การขัดแย้งกันเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลยุติธรรมและศาลปกครองจึงอาจเกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล” มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่มีการขัดแย้งกันระหว่างศาลเกี่ยวกับเขตอำนาจศาล เพื่อชี้ขาดว่าคดีใดควรอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลใดระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร หรือศาลอื่น

คดีสิ่งแวดล้อมซึ่งมีลักษณะของข้อพิพาทได้ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง จึงสามารถเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้ทุกระบบไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาวิจัยฉบับนี้ขอเน้นที่กระบวนพิจารณาของศาลยุติธรรมเป็นสำคัญ เพราะเป็นศาลที่มีมาก่อนศาลอื่น และมีลักษณะการดำเนินคดีที่แสดงถึงสภาพปัญหาและข้อขัดข้องในกระบวนพิจารณาได้อย่างดี

คดีสิ่งแวดล้อมซึ่งมีลักษณะของข้อพิพาทได้ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง จึงสามารถเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้ทุกระบบไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาวิจัยฉบับนี้ขอเน้นที่กระบวนพิจารณาของศาลยุติธรรมเป็นสำคัญ เพราะเป็นศาลที่มีมาก่อนศาลอื่น และมีลักษณะการดำเนินคดีที่แสดงถึงสภาพปัญหาและข้อขัดข้องในกระบวนพิจารณาได้อย่างดี

โครงสร้างการดำเนินคดีแพ่ง

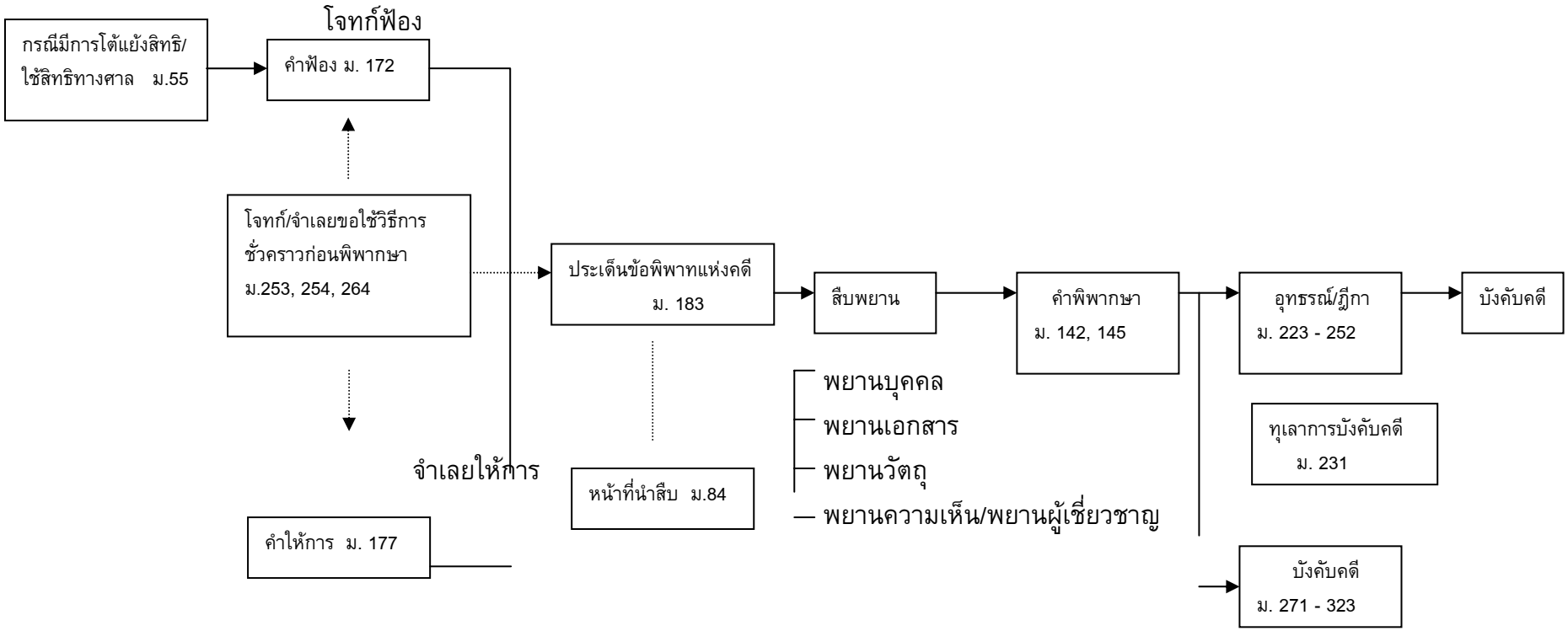

คำฟ้อง ข้อหา
สภาพบังคับ

ต้องแสดงโดยชัดแจ้งซึ่งสภาพแห่งข้อหา [เหตุ/สิทธิของโจทก์ที่ขอให้ศาลบังคับ] และคำขอบังคับ

คำให้การ : ต้องแสดงชัดแจ้งว่ารับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ รวมทั้งเหตุผลโดยตรงในข้อเท็จจริงที่เป็นข้อต่อสู้

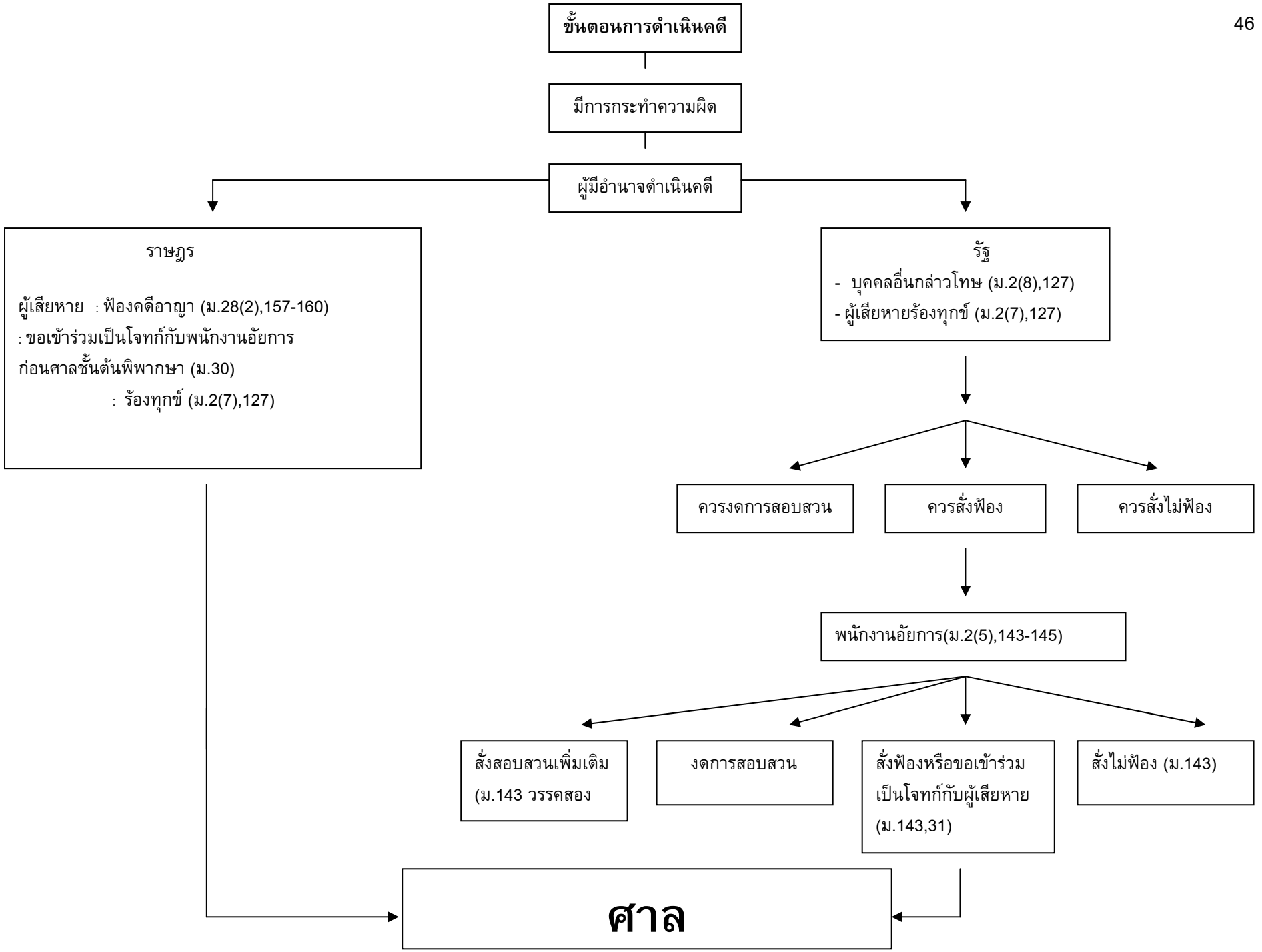
ขั้นตอนการดำเนินคดี
มีการกระทำความผิด
ผู้มีอำนาจดำเนินคดี
ราษฎร
ผู้เสียหาย : ฟ้องคดีอาญา (ม.28(2),157-160)
: ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ
ก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา (ม.30)
: ร้องทุกข์ (ม.2(7),127)
รัฐ
- บุคคลอื่นกล่าวโทษ (ม.2(8),127)
- ผู้เสียหายร้องทุกข์ (ม.2(7),127)
ควรงดการสอบสวน
ควรสั่งฟ้อง
ควรสั่งไม่ฟ้อง
พนักงานอัยการ(ม.2(5),143-145)
สั่งสอบสวนเพิ่มเติม
(ม.143 วรรคสอง
งดการสอบสวน
สั่งฟ้องหรือขอเข้าร่วม
เป็นโจทก์กับผู้เสียหาย
(ม.143,31)
สั่งไม่ฟ้อง (ม.143)
ศาล

<u>คดีท่าเรือคลองเตย</u>

นางสาวบังเอิญ เจริญลักษณ์	ที่ 1	โจทก์
นายสมชาย เจริญกิจการ	ที่ 2	
ระหว่าง		
การท่าเรือแห่งประเทศไทย	ที่ 1	
เรือเอกพงษ์ศักดิ์ วงศ์สุนทร	ที่ 2	จำเลย

<u>ข้อเท็จจริง</u> โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้งสองมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลควบคุมวัตถุมีพิษวัตถุอันตรายไม่ให้เกิดระเบิดหรือรั่วไหล แต่จำเลยทั้งสองได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการโดยไม่ใช้ความระมัดระวังตามวิสัยวิญญูชน และตามระเบียบกฎเกณฑ์ของจำเลยทั้งสองเป็นเหตุให้สารเคมีอันเป็นวัตถุอันตรายที่อยู่ในคลังเก็บสินค้าอันตรายและอยู่ในความครอบครองของจำเลยที่ 1 เกิดระเบิดขึ้นมีเปลวไฟพุ่งสูง เศษวัสดุและเขม่าควันไฟฟุ้งกระจายรอบบริเวณทำให้โจทก์ทั้งสองซึ่งพักอาศัยในบริเวณใกล้เคียงได้รับอันตรายแสบคอเวียนศีรษะ อาเจียน คันตามร่างกาย อ่อนเพลีย แขนอ่อนแรง หมดสติ จำเลยให้การว่าโจทก์เสี่ยงภัยพักอาศัยในบริเวณเกิดเหตุถือไม่ได้ว่าจำเลยทำละเมิดโจทก์ จำเลยทั้งสองได้ใช้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์แล้ว ทั้งเป็นกรณีสุดวิสัย ขณะเกิดเหตุยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับวัตถุอันตรายบังคับใช้ ค่าเสียหายที่โจทก์ฟ้องมาสูงกินไป

<u>ประเด็น</u> จำเลยที่ 1 จงใจหรือประมาทเลินเล่อในการเก็บสารเคมีในคลังสินค้าจนเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้หรือไม่ และโจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหายจากเหตุเพลิงไหม้หรือไม่ ค่าเสียหายมีเพียงใด

<u>พิพากษา</u> ประเด็นข้อพิพาทโจทก์กล่าวอ้าง ภาระการพิสูจน์ตกแก่โจทก์ โจทก์มีรายงานการตรวจสถานที่เกิดเหตุและภาพถ่ายคลังสินค้าทั้งที่ถูกไฟไหม้และไม่ถูกไฟไหม้ซึ่งทำขึ้นโดยกองพิสูจน์หลักฐานแสดงให้เห็นถึงการจัดเก็บสารเคมีที่ไม่เหมาะสม ทั้งมีเอกสารแสดงว่าเคยมีเหตุระเบิดเพราะสารเคมีมาก่อนแล้วจำเลยที่ 1 ยิ่งต้องเพิ่มความระวังไม่ให้เกิดซ้ำ แต่จากเอกสารแสดงว่าจำเลยที่ 1 ยังไม่เอาใจใส่ในการจัดเก็บ ที่จำเลยมีพยานเบิกความว่าจัดเก็บสารเคมีถูกต้องตามหลักเกณฑ์ไม่มีน้ำหนักหักล้างพยานโจทก์ ทั้งจำเลยไม่แสดงว่าหากเก็บตามหลักเกณฑ์แล้วจะไม่เกิดระเบิดขึ้น ส่วนที่จำเลยนำสืบว่าเหตุเพลิงไหม้เกิดเพราะอากาศร้อนก็ไม่มีหลักฐานว่าจำเลยที่ 1 มีมาตรการใดเมื่ออากาศร้อน ฟังว่าจำเลยที่ 1 ประมาทเลินเล่อในการเก็บสารเคมีเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ ส่วนประเด็นที่ว่า โจทก์ได้รับความเสียหายจากเหตุเพลิงไหม้หรือไม่ โจทก์มีแพทย์ซึ่งมีประสบการณ์ในการตรวจผู้ป่วยด้านสารพิษ และลงทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของกระทรวงยุติธรรมผู้ตรวจร่างกายจำเลยทั้งสอง เบิกความว่าอาการเจ็บป่วยของโจทก์เกิดจากสารพิษอันเป็นฝุ่นที่เกิดจากเหตุไฟไหม้ครั้งนี้ จำเลยเพียงแต่นำแพทย์ ซึ่งไม่ได้ตรวจร่างกายโจทก์มาเบิกความโต้แย้งการ

วินิจฉัยโรคเท่านั้น พยานจำเลยมีน้ำหนักน้อย ฟังว่าโจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหายจากเหตุเพลิงไหม้ จำเลยที่ 1 จึงต้องใช้ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้จากการประกอบการงานให้โจทก์ทั้งสอง และเมื่อแพทย์ยืนยันว่าโจทก์ทั้งสองต้องทำการรักษาตลอดชีวิต จึงกำหนดค่ารักษาพยาบาลในอนาคตและค่าขาดรายได้จากการประกอบอาชีพการงานในอนาคตให้ด้วย

ภายหลังศาลชั้นต้นพิพากษา จำเลยที่ 1 มีหนังสือถึงพนักงานอัยการขอให้ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์โจทก์มีหนังสือถึงจำเลยที่ 1 ว่าโจทก์พอใจในคำพิพากษา ไม่ประสงค์จะอุทธรณ์ และขอไม่ให้จำเลยที่ 1 ยื่นอุทธรณ์

ข้อหารือกรณีภาวะน้ำเสียในลำน้ำพอง ชี มูล

กระทรวงสาธารณสุข
ข้อหารือที่ 47/2535
ป.พ.พ. ละเมิด มาตรา 420
พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ข้อเท็จจริง ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2535 ถึงเมษายน พ.ศ.2535 มีผู้กระทำผิดทำให้เกิดภาวะน้ำเสียในลำน้ำพอง ชี มูล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานีได้ดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าวในส่วนพื้นที่รับผิดชอบและได้ประมาณค่าเสียหายในเบื้องต้นเป็นเงินประมาณ 480,750 บาท ซึ่งเงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวน่าจะเป็นความเสียหายที่สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขได้รับและใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อให้ได้ชดใช้คืนมา จึงหารือไปยังสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาว่าจำนวนเงินค่าเสียหายดังกล่าวจะถือเป็นค่าเสียหายตามกฎหมายและสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจฟ้องหรือไม่

ประเด็น กระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจฟ้องหรือไม่

ข้อวินิจฉัย แหล่งน้ำธรรมชาติเป็นทรัพยากรธรรมชาติ มิใช่ทรัพย์สินของกระทรวงสาธารณสุข แม้จะมีผู้จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวเสียหาย ยังไม่เป็นการละเมิดต่อกระทรวงสาธารณสุข ตามนัยของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และแม้กระทรวงสาธารณสุขจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพแหล่งน้ำก็เป็นเพียงผลต่อเนื่อง อันเกิดจากการกระทำที่มิได้ “ทำต่อ” กระทรวงสาธารณสุข จึงไม่ใช่ผู้ถูกทำละเมิดตามมาตรา 420 ทั้งในขณะเกิดเหตุ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ยังไม่มีผลใช้บังคับ ฉะนั้น กระทรวงสาธารณสุขจึงไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายได้

หมายเหตุ แม่น้ำลำคลองเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังนั้น เมื่อมีใครไปกระทำต่อ “น้ำ” ใน “ทางน้ำ” จะไม่เป็นการละเมิดต่อผู้ใด เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้อื่นแต่เป็นทรัพย์ของส่วนรวม เมื่อกระทรวงสาธารณสุขไม่อาจอ้างเป็นเจ้าของลำน้ำพอง ดังนั้น ย่อมไม่เป็นการละเมิดต่อกระทรวงสาธารณสุข บุคคลที่จะฟ้องร้องทางละเมิดแก่ผู้ที่ทำให้เกิดภาวะน้ำเสียในลำน้ำพอง คือ ผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ เช่น เทศบาลต้องบำรุงทางน้ำทางบกในเขตเทศบาล ตาม พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 ดังนั้น หากผู้ใดทำให้น้ำหรือถนนเสียต้องถือว่าเป็นการละเมิดต่อเทศบาล ต้องชดใช้ความเสียหายให้แก่เทศบาล

ข้อหารือกรณีภาวะน้ำเสียในลำน้ำพอง ชี มูล

การไฟฟ้าฝ่ายผลิต
พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

ข้อเท็จจริง ช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2536 บริษัท ฟินิกซ์ พัลพ์ แอนด์เพเพอร์ จำกัด ปล่อยน้ำเสียปนสารเคมีลงลำน้ำพองเป็นเหตุให้น้ำเน่าเสีย จังหวัดขอนแก่นขอให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตช่วยปล่อยน้ำจากเขื่อนอุบลรัตน์เพื่อเจือจางและปรับสภาพน้ำในลำน้ำพองเพื่อลดมลพิษและให้คุณภาพน้ำใช้ได้สำหรับระบบประปาของจังหวัดขอนแก่น การไฟฟ้าได้ปล่อยน้ำเพิ่มขึ้นจากวันละ 600,000 ลูกบาศก์เมตร เป็นวันละ 800,000 ลูกบาศก์เมตร รวม 7 วัน หากนำพลังจากน้ำจำนวนนั้นไปผลิตกระแสไฟฟ้าจะได้พลังงานไฟฟ้า 67,830 หน่วย มีมูลค่า 373,068 บาท กรมควบคุมมลพิษได้ประสานงานกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตให้ฟ้องเรียกเงินจำนวนดังกล่าวคืนจากบริษัท การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแจ้งกรมควบคุมมลพิษว่าตนไม่มีอำนาจฟ้องตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 และเห็นว่าอำนาจฟ้องควรเป็นของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จึงหารือสำนักงานอัยการสูงสุดว่า กรณีดังกล่าวหน่วยงานของรัฐแห่งใดจะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องเรียกค่าเสียหายจากบริษัท ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535และอายุความในการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายมีกำหนดเท่าใด

ประเด็นอำนาจฟ้อง และอายุความ

ข้อวินิจฉัย พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มุ่งกระจายอำนาจแก่ส่วนราชการต่างๆ ตลอดจนภาคเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ส่วนราชการแห่งใดแห่งหนึ่งรวมทั้งเอกชน สามารถมีอำนาจฟ้องได้หากเป็นผู้ได้รับความเสียหายหรือถูกโต้แย้งสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 หรือหน่วยงานราชการที่รับภาระค่าใช้จ่ายในการขจัดมลพิษ ตามพ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 96 วรรคสอง คำว่า “ราชการ” ต้องตีความอย่างกว้างในเชิงกฎหมายให้มีผลบังคับใช้ และส่งเสริมให้ส่วนราชการต่างๆ ร่วมมือ

กันขจัดมลพิษในโอกาสแรกที่ทำได้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตจึงมีอำนาจฟ้องและค่าใช้จ่ายจำนวน 373,068 บาทนี้เป็นค่าเสียหายที่มาตรา 96 วรรคสองกำหนดไว้โดยเฉพาะซึ่งเป็นไปตามหลัก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” (Polluters Pay Principle) จึงไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นค่าเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการทำละเมิดหรือเป็นค่าเสียหายที่ไกลกว่าเหตุหรือไม่ ค่าเสียหายยังรวมถึงค่าใช้จ่ายด้านอื่นในการขจัดมลพิษที่การไฟฟ้าได้จ่ายไปจริงด้วย เช่น ค่าพนักงานในการทำงานล่วงเวลา (หากมี) เป็นต้น ส่วนเรื่องอายุความนั้น กรณีนี้ไม่ใช่เรื่องละเมิดแต่เป็นความผิดต่อพ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 อายุความทั่วไป 10 ปี

<u>คดีเซ็นทรัลเคมี</u>

พนักงานอัยการประจำศาลแขวงสมุทรปราการ โจทก์

ระหว่าง

บริษัทไทยเซ็นทรัลเคมีจำกัด (มหาชน) กับพวก จำเลย

<u>ข้อเท็จจริง</u> โจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันเททิ้ง ปล่อยสิ่งปฏิกูล น้ำมัน เคมีภัณฑ์ และไขมันปะปนกับน้ำมันลงในแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้แม่น้ำสกปรกเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตหรือต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในแม่น้ำขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.2456 มาตรา 119,119 ทวิ,204 พ.ร.บ.การเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2535 มาตรา 27,28,42 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83,90 จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพ

<u>ศาลชั้นต้น</u> ปรับจำเลยที่ 1 เป็นเงินจำนวน 60,000 บาท จำเลยที่ 2 จำคุก 6 เดือน จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพลดโทษให้กึ่งหนึ่งคงลงโทษจำเลยที่ 1 ปรับ 30,000 บาท จำเลยที่ 2 จำคุก 3 เดือน พิเคราะห์เจตนารมณ์ของพ.ร.บ. การเดินเรือในน่านน้ำไทย มาตรา 119 ทวิ แล้วเห็นว่าผู้กระทำผิดยังต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการแก้ไขสิ่งที่เป็นพิษหรือชดใช้ค่าเสียหายเหล่านั้นด้วย เมื่อพิจารณาจากรายงานการสืบเสาะและคุมประพฤติจำเลยทั้งสองแล้วเห็นสมควรให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าเสียหายแก่กรมเจ้าท่าจำนวน 1,000,000 บาท พฤติการณ์แห่งคดีการกระทำของจำเลยเป็นการทำลายระบบนิเวศวิทยาซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชน จึงไม่สมควรรอการลงโทษจำเลยที่ 2

<u>ศาลอุทธรณ์</u> พิพากษายืน

<u>ศาลฎีกา</u> ปรับจำเลยที่ 1 เป็นเงินจำนวน 60,000 บาทเหมาะสมกับพฤติการณ์แล้ว ส่วนจำเลยที่ 2 เป็นเพียงพนักงานรักษาความปลอดภัยของจำเลยที่ 1 ได้มาช่วยทำงานพิเศษ ทั้งไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน จึงให้รอการลงโทษจำเลยที่ 2 แต่ให้ปรับจำเลยที่ 2 เป็นเงินจำนวน 60,000 บาท

จำเลยที่ 2 รับสารภาพลดโทษให้กึ่งหนึ่งคงปรับ 30,000 บาท ส่วนที่ศาลอุทธรณ์ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระค่าเสียหายแก่กรมเจ้าท่าเป็นเงินจำนวน 1,000,000 บาทเห็นว่าโจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องว่ากรมเจ้าท่าได้เสียค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษจำนวนเท่าใด ทั้งมิได้ขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกัน ใช้ค่าเสียหายส่วนนี้จำนวนเท่าใด และข้อเท็จจริงก็ไม่ปรากฏว่ากรมเจ้าท่าได้เสียค่าใช้จ่ายที่ต้องเสีย ไปในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษจำนวนเท่าใด จึงไม่อาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้ให้กรมเจ้าท่าได้ ให้ยกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในส่วนนี้

ประเด็นปัญหา

1. เหตุแห่งการฟ้องคดี (Standing to Sue)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 861/2540

ข้อเท็จจริง รัฐบาลได้อนุมัติให้ก่อสร้างอาคารที่ทำการของกรมประชาสัมพันธ์ แทนหลังเดิมที่ถูกเพลิงไหม้ในบริเวณซอยพหลโยธิน 7 และพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งเป็นที่ชุมชนและใกล้ที่อยู่อาศัยของโจทก์ โจทก์อ้างว่าการก่อสร้างดังกล่าวจะทำลายสภาพพื้นที่ตามฟ้องซึ่งเป็นที่ชุ่มน้ำ มีพันธุ์ไม้และสัตว์หลายชนิด ทั้งก่อให้เกิดการจราจรที่ติดขัด มลพิษทางอากาศ เสียง ฝุ่นและควัน ทำให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมโจทก์และประชาชน ขอให้ระงับการก่อสร้างและโครงการดังกล่าว

คำวินิจฉัย สิทธิและหน้าที่ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 58 สิทธิในการมีอากาศสะอาดบริสุทธิ์หายใจ เพื่อสุขภาพพลานามัย และคุณภาพชีวิตที่ดี สิทธิในการได้รับความรื่นรมย์ตามธรรมชาติของพื้นที่ตามฟ้อง สิทธิที่จะปลอดจากความเสียหายและเดือดร้อนอันเกิดจากปัญหาน้ำท่วมชุมชนในบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ตามฟ้อง และสิทธิที่จะปลอดจากเหตุเดือดร้อนรำคาญอันเกิดจากการจราจรติดขัด ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาความร้อนที่ระบายจากอาคารสูง ล้วนเป็นสิทธิตามปกติธรรมดาของคนทั่วไปซึ่งมีสิทธิได้รับตามที่กฎหมายกำหนดอยู่แล้ว ไม่ใช่สิทธิที่โจทก์ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ

สภาพปัญหา ผู้เสียหายไม่อาจใช้สิทธิทางศาล เพื่อฟ้องขอให้ระงับความเสียหายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ศาลไม่ควรใช้และแปลความมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอย่างเคร่งครัด และควรแปลความกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

2. ควรมีกฎหมายกำหนดอำนาจฟ้องของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในคดีสิ่งแวดล้อมให้กว้างขวางและชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรมีกฎหมายกำหนดให้ประชาชนทั่วไปมีอำนาจฟ้องหรือกำหนดหลักเกณฑ์ให้องค์กรพัฒนาเพื่อเอกชนสามารถฟ้องแทนผู้เสียหายได้

2. หลักกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1733/2543

ข้อเท็จจริง รัฐบาลมีโครงการก่อสร้างสนามบินพาณิชย์ในจังหวัดขอนแก่น โจทก์กับพวกรวม 16 คนยื่นฟ้องขอให้ระงับโครงการพัฒนาท่าอากาศยานขอนแก่น และเพิกถอนมติคณะรัฐมนตรี อ้างว่าการก่อสร้างขยายท่าอากาศยานทำให้เกิดฝุ่นละอองเป็นผลให้โจทก์เป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจและส่งผลให้หมู่บ้านของโจทก์มีน้ำท่วมขัง เกิดความเสียหายแก่สุขภาพอนามัยและทรัพย์สินของโจทก์

คำวินิจฉัย

1. ความเสียหายที่โจทก์ทั้งสิบหกคนอ้างนั้น โจทก์ชอบที่จะฟ้องเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ทำละเมิดนั้นให้รับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 หรือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ได้

2. โจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องให้เห็นว่า หากมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมแล้วจะมีผลถึงขนาดที่คณะรัฐมนตรีจะไม่อนุมัติการก่อสร้างโครงการพัฒนาท่าอากาศยานขอนแก่น

3. ความเสียหายที่เกิดเป็นผลโดยตรงจากความบกพร่องของผู้ก่อสร้างที่ไม่ป้องกันมลพิษไม่ใช่ผลโดยตรงจากมติคณะรัฐมนตรี

โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

สภาพปัญหา ฟ้องของโจทก์ไม่ได้รับการพิจารณาพิพากษาเพราะติดขัดเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ ซึ่งทำให้หลักกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะขั้นตอนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่ได้รับพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ทนายความและนักกฎหมายควรศึกษากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความให้ถูกต้องและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของศาล

2. ศาลไม่ควรใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความเกี่ยวกับคำฟ้องเคลือบคลุมอย่างเคร่งครัดเกินไปในคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

3. ควรมีกฎหมายกำหนดให้อำนาจศาลในการเรียกคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อมเข้ามาในคดีได้ในลักษณะเดียวกันกับอำนาจของศาลฎีกาของอินเดีย

3. ภาระการพิสูจน์ (Burden of Proof)

คำพิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้คดีหมายเลขแดงที่ ปค. 9/2544

ข้อเท็จจริง เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2534 เกิดเหตุเพลิงไหม้คลังเก็บสินค้าของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสถานที่เก็บสารเคมีอันเป็นวัตถุอันตรายหลายชนิด จึงเกิดระเบิดและเพลิงลุกไหม้

บ้านเรือนประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง (ชุมชนท่าเรือคลองเตย) โจทก์ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ระเบิดและเพลิงไหม้จึงได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการท่าเรือแห่งประเทศไทย

คำวินิจฉัย ศาลกำหนดประเด็นในคดี ดังนี้

1. ฟ้องเคลือบคลุมหรือไม่

2. สารเคมีที่จำเลยที่ 1 (การท่าเรือแห่งประเทศไทย) เก็บไว้ในคลังสินค้าที่เกิดเหตุเพลิงไหม้ขณะเกิดเหตุถือเป็นสารเคมีอันเป็นวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 หรือไม่ และจำเลยที่ 1 จงใจหรือประมาทเลินเล่อในการเก็บสารเคมีในคลังสินค้า จนเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้หรือไม่

3. โจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหายจากเหตุเพลิงไหม้หรือไม่

4. ค่าเสียหายมีเพียงใด

5. จำเลยทั้งสองต้องร่วมกันรับผิดต่อโจทก์ทั้งสองหรือไม่ เพียงใด

6. คดีขาดอายุความหรือไม่

ประเด็นข้อ 1 เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ศาลวินิจฉัยได้เอง ส่วนประเด็นข้อ 2 ถึงข้อ 6 โจทก์ทั้งสองกล่าวอ้าง ภาระการพิสูจน์ตกแก่โจทก์ทั้งสอง ให้โจทก์ทั้งสองนำสืบก่อน แล้วให้จำเลยทั้งสองนำสืบแก้

คำพิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้คดีหมายเลขแดงที่ 17223/2542

ข้อเท็จจริง โจทก์อ้างว่าจำเลยยอมให้มีการขนย้ายและวางตู้คอนเทนเนอร์ในที่ดินของจำเลย ซึ่งอยู่ติดกับรั้วบ้านโจทก์ ก่อให้เกิดแรงสะเทือนและฝุ่นละออง ทั้งยังถมที่ดินของจำเลยสูงกว่าที่ดินของโจทก์เป็นการเปลี่ยนสภาพที่ดินทำให้น้ำไหลลงที่ดินของโจทก์ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สุขภาพอนามัยและทรัพย์สินของโจทก์ ขอให้จำเลยระงับการกระทำและเรียกค่าเสียหายจากจำเลย

คำวินิจฉัย โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนในฐานะเป็นเจ้าของที่ดินเป็นแหล่งกำเนิดหรือแพร่กระจายมลพิษอันเป็นสาเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 และเป็นผู้ทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 – 422 โจทก์จึงมีหน้าที่พิสูจน์ให้ได้ความว่าจำเลยได้กระทำละเมิดต่อโจทก์ และฝุ่นละอองเสียง และความสั่นสะเทือนที่เกิดจากการขนย้ายตู้คอนเทนเนอร์ดังกล่าวเป็นมลพิษสูงเกินมาตรฐานสิ่งแวดล้อม ตามที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติกำหนด โจทก์มิได้นำสืบว่าเสียง ความสั่นสะเทือนและฝุ่นละอองอยู่ในระดับใด สูงเกินมาตรฐานหรือไม่ จำเลยไม่ต้องรับผิดตามฟ้อง

สภาพปัญหา การกำหนดประเด็นข้อพิพาทในคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อม ศาลมักจะกำหนดตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป โดยกำหนดให้ภาระการพิสูจน์ตกแก่ฝ่ายโจทก์ผู้เสียหาย ทำให้เป็นภาระแก่ผู้เสียหายในการนำสืบพยานหลักฐาน เนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและความพร้อมในการนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยาน

ข้อเสนอแนะ ศาลควรทำความเข้าใจหลักกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหลักการในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่ผลักภาระ การพิสูจน์ไปยังจำเลยผู้ก่อให้เกิดมลพิษ

4. <u>การเยียวยาความเสียหาย</u> (Remedies)

<u>คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 638/2538</u>

<u>ข้อเท็จจริง</u> พนักงานอัยการอ้างว่า จำเลยซึ่งเป็นบริษัทผลิตสารเคมีปล่อยสิ่งปฏิกูล น้ำมันเคมีภัณฑ์ และไขมันปนกับน้ำมันลงในแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นทางสัญจรที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นเหตุให้เกิดความสกปรก เป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตหรือต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในแม่น้ำ ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้อง และให้จำเลยชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษแก่กรมเจ้าท่าด้วย

ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษายืน

<u>คำวินิจฉัย</u> ศาลฎีกาเห็นว่า โจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องว่า กรมเจ้าท่าได้เสียค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษเป็นจำนวนเท่าใด อีกทั้งมิได้ขอให้จำเลยร่วมกันใช้ค่าเสียหายส่วนนี้จำนวนเท่าใด และข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่ากรมเจ้าท่าได้เสียค่าใช้จ่ายในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษเป็นจำนวนเท่าใด จึงไม่อาจกำหนดค่าเสียหายส่วนนี้ให้แก่กรมเจ้าท่าได้ (มาตรา 119ทวิ (3) ห้ามมิให้ผู้ใดเท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใดๆ ให้น้ำมันและเคมีภัณฑ์หรือสิ่งใดๆ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบอันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทยอันอาจจะเป็นเหตุให้เกิดเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตหรือ ต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นอันตราย ต่อการเดินเรือในแม่น้ำลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบดังกล่าว ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับ ไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษ หรือชดใช้ค่าเสียหายเหล่านั้นด้วย)

<u>สภาพปัญหา</u> บทลงโทษในการให้ผู้ก่อมลพิษชำระค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ไม่อาจเป็นผลได้ตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

1. ศาลฎีกาควรคำนึงถึงหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ให้ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายค่าฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ (Polluter pays) และควรใช้มาตรการตามกฎหมายเป็นบทลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อให้เกิดผลในทางยับยั้งและป้องกันไม่ให้ผู้อื่นกระทำผิดอีก

2. ควรมีกฎหมายให้ชดใช้ค่าเสียหายในลักษณะลงโทษ (punitive damages)

<u>คำพิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้หมายเลขแดงที่ ปค. 8/2544</u>

<u>คำพิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้หมายเลขแดงที่ 8918/2544</u>

<u>ข้อเท็จจริง</u> กรณีเพลิงไหม้คลังเก็บสินค้าของการท่าเรือแห่งประเทศไทย

<u>คำวินิจฉัย</u> ศาลพิพากษาให้การท่าเรือแห่งประเทศไทยชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ผู้เสียหายโดยอาศัยการนำสืบของโจทก์เกี่ยวกับความเสียหายที่ได้รับ

สภาพปัญหา หากโจทก์พิสูจน์ได้ว่าเกิดความเสียหาย แต่ไม่สามารถนำสืบถึงจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริง ศาลมักกำหนดให้ตามสมควร ซึ่งไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เป็นไปตามดุลพินิจของศาล ซึ่งอาจไม่คุ้มกับความเสียหายที่แท้จริงในอนาคต และศาลมักไม่กำหนดค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินให้แก่ผู้เสียหาย

ข้อเสนอแนะ

1. ศาลควรพิจารณากำหนดค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินให้มากขึ้นโดยยึดเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นสำคัญ
2. ควรนำมาตรา 444 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้กำหนดค่าเสียหายในอนาคตให้มากขึ้น
3. ควรนำวิธีการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยในการพิจารณากำหนดค่าเสียหาย

5. จำนวนผู้เสียหาย (numerous injured persons)

กรณีเพลิงไหม้คลังเก็บสินค้าของการท่าเรือแห่งประเทศไทย

กรณีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

กรณีลำน้ำพอง

สภาพปัญหา ผู้เสียหายมีเป็นจำนวนมาก หากต้องการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายต่อศาลต้องยื่นฟ้องเข้ามาเป็นโจทก์ทุกคนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ข้อเสนอแนะ ควรมีกฎหมายกำหนดให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือการดำเนินคดีแทนกลุ่ม ผู้เสียหายโดยองค์กรพัฒนาเพื่อเอกชน เพื่อลดความซ้ำซ้อนในกระบวนพิจารณาของศาล

6. การคุ้มครองชั่วคราว

คดีเดอะบีชมีการขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาแต่ศาลแพ่งยกคำร้อง

สภาพปัญหา หากมีการกระทำที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วไม่มีการหยุดการกระทำนั้นไว้ก่อนโดยทันที จะทำให้เกิดความเสียหายอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ศาลควรพิจารณาใช้วิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาให้มากยิ่งขึ้นในคดีสิ่งแวดล้อม
2. ศาลควรใช้วิธีการเดินเผชิญสืบ
3. ควรมีกฎหมายให้อำนาจศาลออกคำสั่งระงับการกระทำก่อนมีการฟ้องคดีได้

7. <u>อำนาจศาล</u> (Jurisdictions of Courts)

คดีโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ฝ่ายจำเลยคือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยพนักงานอัยการได้โต้แย้งเขตอำนาจของศาลยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลได้วินิจฉัยว่า คดีนี้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง

<u>สภาพปัญหา</u> หากคดีใดมีมูลเหตุแห่งคดีเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของหน่วยงานทางปกครองและเอกชน ผู้เสียหายต้องแยกฟ้องจำเลยแต่ละคนในศาลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ฟ้องจำเลยที่เป็นเอกชนหรือบริษัทเอกชนต่อศาลยุติธรรม และฟ้องจำเลยที่เป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อศาลปกครอง ทำให้เกิดเหตุขัดข้องในการนำสืบพยานหลักฐานที่เป็นชุดเดียวกัน ความซ้ำซ้อนในกระบวนพิจารณาและความแตกต่างในกระบวนพิจารณา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

1. กำหนดให้มีวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมระหว่างศาลยุติธรรมและศาลปกครองในคดีที่มีประเด็นข้อพิพาทเรื่องเดียวกันให้รวมคดีกันได้

2. จัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมทั้งปวง ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

8. <u>ประเด็นพิจารณา</u>

1. ข้อจำกัดในการใช้สิทธิทางศาลของผู้เสียหาย
2. การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action)
3. กฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม
4. การประสานงานการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมของศาลยุติธรรมและศาลปกครอง
5. หลักเกณฑ์และดุลยพินิจในการคำนวณและกำหนดค่าเสียหาย
6. การขยายขอบเขตในการชดใช้ค่าเสียหายนอกจากหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
7. การสืบพยานผู้เชี่ยวชาญและพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์
8. การตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญของศาล
9. ผู้พิพากษาสบทบในคดีสิ่งแวดล้อม

บทที่ 4
แบบสอบถามเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม

"การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม" เป็นรายงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ : การวิจัยสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มได้เจาะจงเลือกกลุ่มตัวอย่าง (purposive sampling) เพราะเป็นคดีที่มีลักษณะเฉพาะหรือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง ประกอบด้วย

1) กลุ่มผู้แทนราชการของกระทรวงที่มีหน้าที่ดูแลโครงการสิ่งแวดล้อม : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงมหาดไทย รวม 200 ตัวอย่าง/คน

2) กลุ่มประชาชนผู้เคยหรือกำลังได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่การนิคมอุตสาหกรรมและบริเวณใกล้เคียง จำนวน 200 ตัวอย่าง/คน

3) กลุ่มประชาชนทั่วไป 200 ตัวอย่าง/คน

4) กลุ่มนักพัฒนาเอกชน (NGO) 50 ตัวอย่าง/คน

5) กลุ่มผู้แทนสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์สายสิ่งแวดล้อม 50 ตัวอย่าง/คน

การสำรวจความเห็นได้ใช้แบบสอบถาม 5 ชุด ซึ่งให้กลุ่มตัวอย่างกรอกคำตอบเอง (Self-Administrated Questionnaires) ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ผลการสำรวจความเห็นพบสาระสำคัญเรียงลำดับตามกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ดังต่อไปนี้

1. ความเห็นของผู้แทนหน่วยราชการ

จากการสำรวจความเห็นของผู้แทนหน่วยราชการ จำนวน 200 (คิดเป็นร้อยละ 100.0) ตัวอย่าง จาก 7 กรม 1 สำนัก ของ 4 กระทรวง คือ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ **กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** กรมชลประทาน **กระทรวงเกษตรและสหกรณ์** กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและเหมืองแร่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม **กระทรวงอุตสาหกรรม** และกรมโยธาธิการและผังเมือง **กระทรวงมหาดไทย** พบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสิ่งแวดล้อม การดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความเห็นต่อการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการสิ่งแวดล้อม

พบว่าหน่วยงานภาคราชการ 4 กระทรวงดังกล่าวข้างต้น ต้องรับผิดชอบโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวม 8 ประเภท เรียงลำดับจากจำนวนโครงการมากไปหาน้อย คือ

1) ป่าไม้
2) ชลประทาน

3) อุตสาหกรรม
4) ที่อยู่อาศัย
5) สาธารณูปโภค : ไฟฟ้า ประปา
6) อาคารสูง
7) เหมืองแร่
8) การคมนาคมขนส่งมวลชน

- **การคำนึงถึงสิทธิของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม** พบว่า

ร้อยละ 68.0 ได้คำนึงทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน
ร้อยละ 26.5 คำนึงถึงขั้นตอนก่อนการดำเนินงาน
ร้อยละ 8.5 คำนึงถึงขั้นตอนขณะดำเนินงาน
ร้อยละ 6.5 คำนึงถึงขั้นตอนหลังดำเนินงาน
ร้อยละ 0.5 ไม่ได้คำนึงเลย

- **มีกระบวนการส่วนร่วมจากภาคประชาชน** พบว่า โครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 86.5 มีกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน โดย**กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน** ร้อยละ 76.5 หมายถึง การทำความเข้าใจ ให้คำชี้แจง เปิดเผยข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับโครงการต่อประชาชนหรือสาธารณชน รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชนเป็นระยะๆ นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ร้อยละ 23.0 หมายถึง การประชุมของภาคประชาชนก่อนดำเนินโครงการ อีกร้อยละ 8.5 หมายถึง การรับฟังปัญหาในเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน แล้วนำมาประมวลจัดทำรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม อบรมให้ความรู้กับภาคประชาชน และจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพองค์กรภาคประชาชน

- **รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม** พบว่า ร้อยละ 65.0 อยู่ในรูปแบบการประชุมร่วมกับภาคประชาชน รองลงมา ร้อยละ 59.0 อยู่ในรูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และเว็บไซต์ ร้อยละ 40.5 มีรูปแบบการออกแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นจากภาคประชาชน อีกร้อยละ 30.0 อยู่ในรูปแบบการติดประกาศในที่สาธารณะ และอื่นๆ ร้อยละ 4.5 อยู่ในรูปแบบการจัดกิจกรรม (event) นิทรรศการวันสิ่งแวดล้อมโลก - ไทย โดยร้อยละ 55.5 **ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนก่อนดำเนินงานตามโครงการ** รองลงมา ขณะดำเนินงานตามโครงการ ร้อยละ 37.5 หลังดำเนินงานเสร็จสิ้นตามโครงการ ร้อยละ 10.5 **เมื่อมีการเรียกร้องของผู้เสียประโยชน์** ร้อยละ 7.5 และเปิดให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานตามโครงการ ร้อยละ 4.5

- **ปัญหาความขัดแย้ง** พบว่าในการดำเนินงานตามโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโครงการต่างๆ ร้อยละ 58.5 พบปัญหาความขัดแย้ง หลังจากพบปัญหา**หน่วยงานได้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการ** 1) เจรจากับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก่อนวิธีการอื่น รองลงมา 2) ทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน (memorandum of understanding) 3) ขอคำตัดสินจากอนุญาโตตุลาการ ฟ้องศาล และ 4) หน่วยงานผู้อนุญาตเป็นผู้ดำเนินการแก้ไข **ส่วนใหญ่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจน้อย นอกเหนือไปจากวิธีการแก้ไข**

ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว หน่วยงานเคยใช้วิธีการไกล่เกลี่ย ร้อยละ 31.0 วิธีการไกล่เกลี่ย ร้อยละ 33.0 มีบุคคลอื่นเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย

ในกรณีที่ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ มีการดำเนินคดีต่อ มี "โจทก์" ส่วนใหญ่ คือประชาชนในพื้นที่ "จำเลย" คือ หน่วยงานภาคราชการ เป็นทั้งคดีปกครอง คดีแพ่ง และคดีอาญา

1.2 การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม

พบว่าหน่วยงานภาคราชการกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 6.0 เคยมีประสบการณ์ในคดีแพ่งและคดีปกครอง

การดำเนินคดีความในชั้นศาล พบว่า ร้อยละ 15.0 มีอุปสรรคข้อขัดข้อง

การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในชั้นศาล พบว่า **ร้อยละ 72.5 จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการประมาณการค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ร้อยละ 64.5 ในการคำนวณค่าเสียหาย ร้อยละ 61.5 ในการพิสูจน์การกระทำผิดตามฟ้อง** และอีกร้อยละ 3.0 ในการพิสูจนแหล่งมลพิษที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

- **ความเหมาะสมของโทษทางอาญากับลักษณะคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน** พบว่า ร้อยละ 49.0 เห็นว่ายังไม่เหมาะสม เพราะ
  - การกำหนดโทษถูกบังคับใช้โดยกฎหมายอื่น
  - ปัจจุบันโทษที่กำหนดยังน้อยเกินไป
  - ความเสียหายที่เกิดขึ้นมากกว่าโทษที่ได้รับ
  - ค่าปรับไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ส่งผลในระยะยาว
- **เมื่ออัตราโทษต่ำเกินไป ควรเพิ่มมาตรการอื่นเพื่อเสริมโทษทางอาญา** พบว่า
  - ร้อยละ 71.5 เห็นควรให้ กำหนดให้ชำระเงินค่าฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม
  - ร้อยละ 59.5 เห็นควรให้ ปิดโรงงาน
  - ร้อยละ 49.5 เห็นควรให้ ห้ามมิให้ประกอบอาชีพบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
  - ร้อยละ 8.0 เห็นควรให้
    - จ่ายค่าชดเชยให้กับผู้ได้รับผลกระทบ
    - จำคุกในกรณีมีผลกระทบต่อชีวิตของประชาชน
    - ทำประโยชน์ต่อสาธารณะ/สังคม
    - เข้าร่วมฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิม
    - การคำนวณค่าปรับทางสังคมควรคิดค่าเสียโอกาสเข้าไปด้วย
- **ความเหมาะสมของมาตรการบังคับทางแพ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน** พบว่าร้อยละ 65.5 เห็นว่า ยังไม่เหมาะสม และร้อยละ 79.5 เห็นว่าควรกำหนดมาตรการบังคับเสริมทางคดีแพ่ง โดย
  - ร้อยละ 77.5 เห็นควรให้มีค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

ร้อยละ 62.0 เห็นควรให้มีค่าเสียหายในเชิงลงโทษ

ร้อยละ 54.5 เห็นควรให้ห้ามประกอบอาชีพบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

และอีกร้อยละ 6.5 เห็นควรให้

- จ่ายค่าชดเชยแก่ผู้ได้รับผลกระทบ
- จ่ายค่าใช้จ่ายการเยียวยาสุขภาพอนามัยแก่ผู้ได้รับผลกระทบ
- ปรับเป็นเงินค่าใช้จ่ายเข้ากองทุนที่สนับสนุนงานด้านการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม
- เก็บภาษีเพิ่มขึ้น 2 เท่าตัว
- เข้าไปมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูพื้นที่ที่มีส่วนทำให้เกิดความเสียหาย
- ปิดกิจการชั่วคราวจนกว่าจะแก้ไขปัญหาได้เป็นที่น่าพอใจ
- จำคุก
- ทำประโยชน์ต่อสังคม/สาธารณะ

1.3 ความเห็นต่อการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

พบว่าจากประสบการณ์ของผู้แทนหน่วยราชการกลุ่มตัวอย่าง เพียงร้อยละ 11.0 เท่านั้น ที่เห็นว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมสามารถนำข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาคดีได้ง่ายและสะดวก อีกร้อยละ 89.0 เห็นว่าไม่ง่ายและไม่สะดวก

- เพราะภาคประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดี (ร้อยละ 59.5)
- เพราะภาคประชาชนยังไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางราชการเพียงพอ (ร้อยละ 49.0)
- เพราะการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานและเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องไม่มีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 48.0)
- เพราะกฎหมายปัจจุบันไม่เอื้อต่อการใช้สิทธิทางศาลของประชาชน (ร้อยละ 46.5)
- เพราะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล (ร้อยละ 44.5)
- เพราะองค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนายังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากภาครัฐ (ร้อยละ 32.0)
- เพราะชุมชนยังไม่มีสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาล (ร้อยละ 27.0)

อีกร้อยละ 8.0 ตอบว่า เป็นเพราะสาเหตุอื่น เช่น

- การจัดเก็บ ตรวจสอบ และการรวบรวมหลักฐานขาดความน่าเชื่อถือ ไม่เป็นที่ยอมรับ
- ขั้นตอนมาก เสียเวลา มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมน้อย
- คดีสิ่งแวดล้อมพิสูจน์ความผิดยากและต้องใช้เวลานาน
- ประชาชนเกรงกลัวผู้ประกอบการ
- ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมตีเป็นมูลค่าได้ยาก ต้องใช้ผู้มีความสามารถเฉพาะด้าน

- ผู้มีอำนาจกระทำผิดเอง
- ภาระการพิสูจน์การกระทำผิดตามฟ้องมีค่าใช้จ่ายสูง

- **ประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์/ประเมินผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม** พบว่า ร้อยละ 69.5 ไม่เคยมีประสบการณ์ มีเพียงร้อยละ 11.0 ที่เคยมีประสบการณ์ ซึ่งพบว่า ปัญหาของการจัดทำรายงานผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1. ปัญหาข้อมูลในเอกสารรายงานไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ขาดความครบถ้วน ถูกต้อง และไม่ชัดเจน
2. การประเมินผลไม่สะท้อนภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ทั้งไม่ให้ความสำคัญในการนำมาตรการไปปฏิบัติอย่างจริงจัง
3. ขาดการตรวจสอบโครงการอย่างต่อเนื่อง/สม่ำเสมอ
4. เป็นรายงานที่เอื้อต่อประโยชน์ของหน่วยงาน
5. เอกสารรายงานไม่เสนอบทลงโทษกรณีที่ดำเนินการไม่ได้ตามโครงการ

- **เมื่อพบว่ามีข้อขัดแย้งในรายงานผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม เห็นว่าควรฟ้องร้องต่อศาลหรือไม่** พบว่า ร้อยละ 61.0 ตอบว่าควร

- **หากข้อขัดแย้งที่เป็นปัญหาไม่ควรส่งฟ้องคดีต่อศาล ควรจะจัดการอย่างไร** พบว่า ร้อยละ 67.5 เห็นว่า ควรตั้งผู้ไกล่เกลี่ย ร้อยละ 31.5 เห็นว่า ควรตั้งอนุญาโตตุลาการ อีกร้อยละ 5.5 เห็นว่า ควรใช้วิธีการอื่น ๆ เช่น การเจรจาให้ได้ข้อยุติ ร่วมประชุมผู้เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อหาทางแก้ไขเป็นราย ๆ ไป ให้ระงับ/ชะลอโครงการจนกว่าจะได้ข้อยุติ

- **ในอนาคตเห็นควรมีการจัดตั้งศาลพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเฉพาะทางหรือไม่** ร้อยละ 83.5 เห็นว่า ควร อีกร้อยละ 2.0 เห็นว่า ไม่ควร เพราะศาลเท่าที่มีอยู่เพียงพอแล้ว

- **ความเห็นต่อการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (เพิ่มเติม)** ได้แก่

- การใช้มาตรการบังคับจะยิ่งทำให้มีการละเมิดกฎมากขึ้น การบังคับจะใช้ได้ในบางกรณี
- ควรจัดตั้งศาลคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์
- ควรมีการให้ใช้เงินจากกองทุนที่ดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อม ให้การสนับสนุนแก่ชาวบ้านที่ได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบการในขั้นตอนระหว่างการดำเนินคดีก่อน เมื่อคดีเป็นที่ยุติแล้วจึงค่อยให้มีการนำเงินมาชดเชยกองทุนต่อไป
- ควรมีการเอาจริงเอาจังกับผู้กระทำความผิดดังกล่าวเพื่อเป็นกรณีตัวอย่างให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม
- ควรมีขั้นตอนให้น้อยลงหรือมีองค์กรกลางในการดำเนินงานเรื่องนี้
- ควรยึดหลักผู้กระทำผิดหรือสร้างมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Principle)
- ควรยึดหลักเสมอภาคกับทุกฝ่ายไม่มีการยกเว้นหรือลดหย่อนให้แก่ฝ่ายใดทั้งสิ้น
- ควรเลือกผู้พิพากษาที่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมด้วย หรืออย่างน้อยมีผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมเป็นที่ปรึกษาทางด้านเทคนิค เพื่อความชัดเจนและยุติธรรมกับทุกฝ่าย

- ควรให้ความรู้กับประชาชนในการฟ้องร้องดำเนินคดี ควรมีเงินสนับสนุนประชาชนและเรื่องความปลอดภัยของผู้เสียหายที่ดำเนินการฟ้องร้อง ต่อสู้ และพยาน
- ควรให้ผู้ก่อความเสียหายเป็นผู้แก้คดี พิสูจน์ความจริงว่าไม่ได้เกิดจากตนเอง โทษจะต้องสูงกว่าคดีทั่วไป เพราะก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง
- ควรให้อำนาจชุมชนในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในเบื้องต้นก่อนฟ้องคดีต่อศาล
- ต้องมีการใช้หลักการเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมมาพิจารณา
- ถ้ามีผู้กระทำผิดควรให้มีการปรับทั้งเงินและแรงงาน โดยให้มาสัมผัสหรือร่วมกันในการตรวจสอบและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อม
- รัฐธรรมนูญจะต้องระบุให้สิทธิประชาชนในการฟ้องร้องคดีสิ่งแวดล้อม และรัฐจะต้องมีกลไกส่งเสริมรองรับภาระการพิสูจน์การกระทำความผิด
- รูปแบบการดำเนินคดีควรเป็นในรูปแบบไต่สวน เพื่อให้ได้ความจริงอย่างเต็มที่

2. <u>ความเห็นผู้เคย/กำลังได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม</u>

จากการสำรวจความเห็นผู้เคยหรือกำลังได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมในพื้นที่การนิคมอุตสาหกรรมที่สำคัญ คือ มาบตะพุด อมตะซิตี้ จังหวัดระยอง บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บางกระดี่ จังหวัดปทุมธานี, เกตเวย์ซิตี้ และเวลโกรว์ จังหวัดฉะเชิงเทรา, รอบท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 200 คน พบข้อมูลดังนี้ .-

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล

พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ 106 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0 เป็นชาย อีก 92 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 เป็นหญิง อายุต่ำสุด 15 ปี สูงสุด 63 ปี อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 32.04 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรี 110 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาคือ ระดับปวช./ปวส. 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 ระดับสูงกว่าปริญญาตรีมี 24 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 และระดับการศึกษาภาคบังคับ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ 112 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 มีอาชีพรับจ้างเป็นพนักงานบริษัท 54 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ที่เหลือ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 มีอาชีพอื่น ๆ เช่น ทนายความ นักศึกษา 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ค้าขาย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 รับจ้างทั่วไป และอีก 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ประกอบอาชีพส่วนตัว โดยเฉลี่ยมีรายได้ต่อเดือน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 มีรายได้เดือนละ 10,001 – 15,000 บาท รองลงมา 56 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0 มีรายได้เดือนละ 5,001 – 10,000 บาท 28 คน หรือร้อยละ 14.0 มีรายได้เดือนละ 20,001 – 30,000 บาท 26 คน หรือร้อยละ 13.0 มีรายได้เดือนละ 15,001 – 20,000 บาท และอีก 18 คน หรือร้อยละ 9.0 มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาทขึ้นไป

2.2 ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือที่อยู่ปัจจุบัน ต่ำสุด 17 ปี สูงสุด 55 ปี เฉลี่ย 12.12 ปี ขณะนี้ประสบปัญหาหรือได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม มาก-น้อย เรียงตามลำดับ* ได้ดังนี้.-

อันดับ 1 ฝุ่น (124 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0)
อันดับ 2 ควัน (102 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0)
อันดับ 3 เสียง (95 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5)
อันดับ 4 กลิ่น (92 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0)
อันดับ 5 สารเคมี (53 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5)
(*ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เคย/กำลังได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมมากกว่า 1 ปัญหา และพบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลัง หรือเคยได้รับผลกระทบนั้นมาจากที่ต่างๆ กัน ส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ (ดังแสดงไว้ในภาคผนวก)

ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ทำให้กลุ่มตัวอย่างและบุคคลในครอบครัว มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เจ็บป่วยเกี่ยวกับโรคทางเดินหายใจ ผิวหนัง และประสาทหู เสียสุขภาพจิต

ผลกระทบข้างต้น กลุ่มตัวอย่าง 133 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 ตอบว่า ยังไม่มีเจ้าของกิจการหรือหน่วยงานใดเข้ามาช่วยจัดการแก้ไข ส่วนอีก 67 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 มีเจ้าของกิจการหรือบริษัทต้นเหตุแห่งปัญหา และหน่วยงานระดับจังหวัดเข้ามาช่วยจัดการแก้ไข โดยส่วนใหญ่ยังไม่เป็นที่พอใจหรือพอใจน้อยต่อการแก้ไขปัญหาหรือความช่วยเหลือ

เมื่อยังไม่เป็นที่พอใจหรือพอใจน้อย กลุ่มตัวอย่างได้จัดการกับปัญหานี้โดย ทำหนังสือแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ขอความช่วยเหลือจากหัวหน้างาน แจ้งตำรวจ และหาทางดำเนินการฟ้องร้องในชั้นศาล นอกเหนือไปจากนี้ ก็ปรับทุกข์กันเองในหมู่ผู้ได้รับผลกระทบด้วยกัน และปล่อยไปตามยถากรรม

2.3 ความเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

- กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (196 คน หรือร้อยละ 98.0) ไม่เคยดำเนินคดีฟ้องร้องต่อศาลหลังจากได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม หนึ่งในสี่รายที่เคยดำเนินคดีฟ้องร้องแต่ไม่ระบุว่าเป็นคดีอาญา คดีแพ่ง หรือคดีปกครอง ตอบว่า พบปัญหาคือ **ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดี และไม่มีทุนทรัพย์ในการดำเนินคดีฟ้องร้อง**

- **ความหวังจะได้รับความเป็นธรรมจากคดีสิ่งแวดล้อมมากที่สุด** ได้แก่
  - การพิจารณาคดีโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีการลงโทษในเชิงค่าความเสียหายเพื่อปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

- การพิจารณาคดีที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- การบังคับให้เป็นไปตามพิพากษาของคดีอย่างแท้จริง
- ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่สมควร รวมทั้งระบบการจัดการเกี่ยวกับมลพิษด้านต่าง ๆ
- การนำผู้เชี่ยวชาญมาตัดสินคดีหรือไม่ก็ใช้ระบบการซักถามจากประชาชนในพื้นที่
- ไม่มีผู้ใดมาแทรกแซงอำนาจศาล
- มีบทลงโทษที่เหมาะสมกับผู้ที่เป็นต้นเหตุ

<u>ความจำเป็นและประโยชน์ของการจัดตั้งศาลพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม</u>

จำเป็น (193 คน หรือร้อยละ 96.5) **เพราะ**	**ไม่จำเป็น (7 คน หรือร้อยละ 3.5)** **เพราะ**
• มีผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมเป็นผู้พิจารณาคดี เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย	• ใช้การฟ้องคดีที่ศาลอื่นได้ โดยให้มีผู้พิพากษาสมทบ
• เป็นศาลชำนัญพิเศษ มีความชำนาญเฉพาะด้านมากกว่าศาลปกติ	• มีศาลยุติธรรมให้ความเป็นธรรมอยู่แล้ว หากได้รับความเสียหาย
• จะได้ช่วยดูแลบุคคลต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบและขาดโอกาสในการร้องเรียน	• ไม่มั่นใจเกี่ยวกับการทุจริตในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
• จะได้มีการคำนวณค่าเสียหายในเชิงลงโทษ	• ศาลที่มีปัจจุบันก็ยังไม่สามารถพิจารณาคดีได้
• จะได้พิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ	

3. <u>ความเห็นประชาชนทั่วไป</u>

จากการสำรวจความคิดเห็นประชาชนทั่วไป ทั้งในกรุงเทพมหานครและในภูมิภาค จำนวน 200 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เป็นชาย 89 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 หญิง 111 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 อายุต่ำสุด 18 ปี สูงสุด 64 ปี อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30.8 ปี ระดับการศึกษา สูงสุดระดับปริญญาตรี 141 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 รองลงมา สูงกว่าปริญญาตรี 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 และต่ำกว่าปริญญาตรี 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท 87 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมาคือ รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 33 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ประกอบอาชีพส่วนตัว 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 รับจ้างทั่วไป 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ค้าขาย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 นอกเหนือจากนี้ยังเป็นนิสิต นักศึกษา ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และระดับเนติศึกษา 27 คน คิด

เป็นร้อยละ 13.5 ส่วนใหญ่ 78 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เดือนละ ต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมา 70 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 มีรายได้เดือนละ 10,001 - 20,000 บาท 24 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 มีรายได้เดือนละ 20,001 – 30,000 บาท 18 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 มีรายได้เดือนละ 30,001 – 50,000 บาท ที่เหลืออีก 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 มีรายได้เดือนละ 50,001 บาทขึ้นไป ปัจจุบันมากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 119 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5 อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง รองลงมา 44 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับน้อย และอีก 37 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 ที่ปัจจุบันอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับมาก

<u>ความเห็นเกี่ยวกับการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม</u>

① การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ 111 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 ที่ปกติรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง รองลงมา 69 คน คิดเป็นร้อยละ 34.5 รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับน้อย มีเพียง 20 คน หรือร้อยละ 10.0 เท่านั้น ที่ปกติได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวสิ่งแวดล้อมมาก

② การให้คะแนนแทนความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม

เมื่อตั้งคำถามว่า หากมีคะแนนอยู่ 1 - 10 คะแนน กลุ่มตัวอย่างจะให้คะแนนเท่าไร พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างให้คะแนนต่ำสุด 1 คะแนน สูงสุด 10 คะแนนเต็ม โดยเฉลี่ยให้คะแนน 8.19 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10.00 คะแนน

③ ปัญหาที่เห็นว่าสำคัญที่สุดของปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดจากฝีมือมนุษย์

พบว่าปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากฝีมือมนุษย์ที่สำคัญที่สุด 3 อันดับแรก คือ

อันดับ 1 ปัญหาขยะ
อันดับ 2 ปัญหามลพิษทางเสียง
อันดับ 3 ปัญหาน้ำเน่าเสีย

④ ใน 1 - 5 ปีข้างหน้า ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะกลายเป็นคดีความทางกฎหมายในชั้นศาล มาก-น้อยเพียงใด

พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 104 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 เห็นว่าจะยิ่งทวีปริมาณและทวีความรุนแรงมากขึ้น รองลงมา 60 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ตอบว่าไม่สามารถเดาได้

⑤ ภาพรวมที่ผ่านมา ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายจากปัญหาสิ่งแวดล้อมมักไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการฟ้องร้องในชั้นศาล น่าจะมาจากสาเหตุใด

พบว่าส่วนใหญ่ของประชาชนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 166 คน คิดเป็นร้อยละ 83.0 เห็นว่าน่าจะมาจากสาเหตุ ประชาชนยังมีความรู้เรื่องข้อกฎหมายสิ่งแวดล้อมและการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมน้อย

อีก 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 เห็นว่าน่าจะมาจากสาเหตุ การขาดทุนทรัพย์ในการดำเนินคดีฟ้องร้อง และที่เหลือ 36 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 เห็นว่าน่าจะมาจากสาเหตุอื่นๆ ได้แก่

- กลัวการปองร้ายจากผู้มีอิทธิพล/นักการเมือง
- กลัวเสียเวลาและเงิน
- การช่วยกันปกปิดของข้าราชการที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับประโยชน์จากผู้ก่อให้เกิดปัญหา
- การที่นายทุนมีอิทธิพลทำให้ประชาชนทั่วไปไม่สามารถเอาผิดได้
- การศึกษาน้อยและโดยส่วนมากจะมีปัญหากับกลุ่มผู้มีอิทธิพลจึงต้องทำให้เลยตามเลย
- เกรงกลัวผู้มีอิทธิพล และเจ้าหน้าที่มีการคอรัปชั่นอย่างมากมาย
- ข้อกฎหมายสิ่งแวดล้อมยังไม่ชัดเจน
- ขาดทุนทรัพย์ในการรณรงค์เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม (ในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา)
- ขาดผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมที่สามารถให้คำแนะนำและว่าคดีแทน
- ขาดองค์กรกลางที่จะช่วยดำเนินการเกี่ยวกับคดีเป็นพิเศษ
- ความจริงจังของรัฐบาลในการออกกฎหมายให้คุ้มครองผู้บริโภคและประชาชน
- ความชัดเจนและความเด็ดขาดของภาครัฐในการดำเนินการ
- คิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่มีความรู้ในความเสียหายที่ตนได้รับดีพอ
- เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบเข้าข้างนายทุนเพราะการคอรัปชั่น
- ชาวบ้านไม่รู้ข้อกฎหมาย เกรงกลัวผู้มีอิทธิพล และไม่มีศาลชำนาญการพิเศษ
- ได้ไม่คุ้มเสีย
- ทุกเรื่องคือ ขาดทุนทรัพย์ ความรู้กฎหมายน้อย กลัวอิทธิพล กลัวเสียเวลา ไม่กล้าฟ้องร้อง
- บางครั้งพนักงานในชั้นศาลไม่สนใจประชาชน
- ประชาชนเกรงกลัวอิทธิพล
- ประชาชนขาดความรู้ ไม่มีกฎหมายสิ่งแวดล้อมชัดเจนที่เข้มงวดสำหรับเมืองไทย ไม่มีศาลชำนาญพิเศษสำหรับพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเฉพาะ
- ประชาชนไม่กล้าดำเนินคดีทางกฎหมายเพราะเกรงกลัวผู้มีอิทธิพล
- ผลของการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาช้าทำให้ประชาชนไม่คำนึงถึงผลเสีย
- ผู้ได้รับความเสียหายมักเป็นชาวบ้าน แต่ผู้ทำความเสียหายมักมีอิทธิพล
- ภาระหน้าที่ในการพิสูจน์ความเสียหายหรือเทคโนโลยีต่างๆ และกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิ
- ไม่กล้าดำเนินการในทางคดีกับผู้กระทำผิด
- ไม่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
- ไม่มีเวลาไปดำเนินการ เพราะต้องใช้เวลานานในการดำเนินเรื่อง
- ยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นที่ปรึกษาได้อย่างดี
- รัฐไม่ใส่ใจกับการแก้ปัญหาและคอรัปชั่น
- ราชการติดสินบน

- ศาลขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในการวินิจฉัยสิ่งแวดล้อม นำกฎหมายแพ่งมาใช้ไม่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม

- องค์กรของรัฐขาดมาตรการเชิงรุก

⑥ แนวทางหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกัน ดังนี้.-

1.158 คน คิดเป็นร้อยละ 79.0

ควรเพิ่มโทษเอาผิดกับผู้เป็นต้นเหตุ หรือผู้สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่ชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนให้มากขึ้น

2.122 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0

ควรแก้ไขข้อกฎหมายให้ทันกับสภาพการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อม

3.109 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5

ควรจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม

4.30 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0

เห็นว่าน่าจะใช้แนวทางหรือมาตรการอื่น ได้แก่

- การดำเนินคดีแบบกลุ่มมาใช้อย่างรวดเร็วมากที่สุด โดยเทียบเคียงกับ Federal Laws of C. Procedure ของ U.S.A. มาใช้ให้เร็ว ๆ มาก
- การสร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชน
- ใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อมโดยเร่งด่วน เพราะตอนนี้โลกจะอยู่ในภาวะวิกฤต
- ตรากฎหมายเกี่ยวกับการดูแลรักษา-อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแต่ละชนิด ประเภท เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่เดิม
- ต้องนำผู้ที่เป็นต้นเหตุทำงานชดเชยสังคมประกอบกับบทลงโทษที่เฉียบขาด
- ต้องมีความชัดเจนมากกว่านี้
- ตั้งโทษให้สูงขึ้นสำหรับผู้กระทำผิด
- บรรจุเป็นวิชาสอนตั้งแต่เด็ก ๆ
- ปลูกฝังจิตสำนึกให้กับคนใน generation ใหม่
- ผลักภาษีสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ที่ทำให้เกิดมลพิษ
- พวกตัดไม้ทำลายป่า ควรออกกฎหมายอย่างเด็ดขาดและเข้มงวดให้มากขึ้น
- เพิ่มโทษกับผู้มีหน้าที่จัดการปัญหาที่ไม่สุจริต
- เพิ่มโทษไม่พอต้องพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้สามารถเอาผิดและติดตามตัวได้ง่ายขึ้น
- มีกฎหมายที่ชัดเจนในการรับรองสิทธิในการอยู่ในสังคมที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี
- รณรงค์ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม
- รณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมให้มีรูปธรรมมากกว่าในปัจจุบัน
- รณรงค์ให้มีการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

- ร่วมกันรณรงค์ให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม
- รัฐต้องมีมาตรการเด็ดขาดและความจริงจังมากกว่านี้ อย่าให้กฎหมายเป็นเพียงเสือกระดาษ
- ศาลควรจะใช้หลักการไต่สวนเอาจากประชาชนผู้เสียหาย
- ส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญถึงประโยชน์ของสิ่งแวดล้อม
- สร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนให้เข้าใจปัญหาสภาพแวดล้อมมากขึ้น
- ให้ความรู้แก่ประชาชนทางด้านกฎหมาย
- ออกกฎหมายควบคุมโรงงานให้เข้มงวดมากกว่าเดิม
- เอาจริงเอาจังกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ลดการคอรัปชั่น

⑦ ความเห็นอื่น ๆ

นอกเหนือไปจากความเห็นดังกล่าวใน ① - ⑦ ข้างต้น ประชาชนกลุ่มตัวอย่างยังมีความเห็นต่อการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ดังนี้.-

- การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมไม่จริงจัง
- การให้ความรู้เรื่องข้อกฎหมายสิ่งแวดล้อมกับประชาชนมากขึ้น
- คดีความควรมีผู้ชำนาญการเฉพาะเรื่องร่วมการพิจารณาคดีด้วย ซึ่งการพิจารณาน่าจะใช้ระบบไต่สวนมากกว่าการกล่าวหา เพราะจะได้รับทราบปัญหา รวมถึงต้นตอปัญหาอย่างแท้จริง
- ควรจะต้องมีการตั้งศาลเฉพาะเพื่อพิจารณาคดีอย่างจริงจัง เนื่องจากเน้นปัญหาสำคัญที่จะต้องรีบแก้ไข
- ควรจะมีการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมให้เร็วที่สุดเพื่อจะได้มีการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมกับผู้ที่เสียหายและทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- ควรจัดข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้มากกว่านี้ให้กับประชาชนในเขตชุมชนหรือชนบท
- ควรจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้เยียวยาปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ตรงตามหลักการในการจัดการสิ่งแวดล้อม
- ควรจัดให้มีการตั้งศาลสิ่งแวดล้อม และจัดหาผู้พิพากษาที่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ควรให้มีกฎหมายวิธีพิจารณาความของสิ่งแวดล้อม
- ควรช่วยกันดูแลปัญหาด้านมลภาวะเป็นพิษเพราะโลกร้อนขึ้นทุกวัน
- ควรช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะน้ำ ซึ่งสามารถนำน้ำมาใช้บริโภคและอุปโภคได้ตลอด
- ควรช่วยกันรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากกว่านี้
- ควรดำเนินธุรกิจควบคู่กับการดูแลสิ่งแวดล้อม
- ควรปลูกจิตสำนึกให้คนไทยรู้จักรักบ้านเมืองให้มากกว่านี้
- ควรปลูกฝังให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมให้มาก อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการไปดูแลสิ่งแวดล้อมว่าจะมีผลกระทบอะไรตามมา
- ควรปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกในการที่จะร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
- ควรเผยแพร่ให้ประชาชนทราบถึงข้อดีข้อเสียที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการเผยแพร่นั้นจะต้องถึงคนทุกกลุ่ม ทุกชนชั้น พร้อมทั้งแนะนำแนวทางอันเป็นประโยชน์

- ควรเพิ่มมาตรการในการเอาผิดให้มากกว่านี้
- ควรมีการพิจารณาคดีโดยมีผู้ชำนาญการสิ่งแวดล้อมอยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมด้วย ต้องมีบทการลงโทษอย่างเหมาะสม
- ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการที่สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย และผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- ความเสียหายจากปัญหาสิ่งแวดล้อมควรได้รับการชดเชยจากผู้ก่อปัญหา โดยการชดเชยนี้รวมไปถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษและค่าทนทุกข์ต่อสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ นอกจากนี้ยังอาจที่ต้องชดใช้ค่ารักษาสภาวะแวดล้อมให้กลับคืนดังเดิมให้แก่คนในสังคม หน่วยงานที่จะได้รับค่าชดเชยต่าง ๆ ตามข้างต้นนั้นต้องเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รักษาสภาพแวดล้อมให้กลับคืนมา โดยมีอยู่ในทุกชุมชน/สังคม หากความเสียหายเกิดจากคนในสังคมเป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น รัฐสามารถดำเนินการกับคนในสังคมนี้ได้ โดยการบังคับให้คนในสังคมแก้ไขโดยร่วมมือกัน แก้ไขโดยการสละทรัพย์สินบางส่วน
- ช่วยกันดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมจะได้สวยงามน่าอยู่กว่าปัจจุบัน
- ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบทั่วถึงกัน
- ต้องมีการเพิ่มข่าวสารให้กับประชาชนให้มากกว่านี้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม
- ต้องใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพิ่มบทลงโทษแก่ผู้กระทำผิด และหน่วยงานราชการติดสินบนเมินเฉยต่อหน้าที่
- เผยแพร่กฎหมายสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนทราบ
- เพิ่มจิตสำนึกของประชาชนให้ตระหนักถึงสังคมโลกที่ฝัน ระบบปิด และมีความสามารถในการซับครองเสียได้จำกัด
- รณรงค์และให้ความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ออก พรบ. หรือกำหนดให้มีกฎหมายให้เกิดพฤติกรรมการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีภายในครอบครัวและชุมชนให้มากขึ้น ในขณะเดียวกันมีบทลงโทษกับผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และลงโทษอย่างจริงจัง
- ศาลควรซักถามจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงอย่างทั่วถึงก่อนจะมีคำตัดสิน
- ส่งเสริมให้มีการบรรจุความสำคัญของสิ่งแวดล้อมกับคนทุกชนชั้น เช่น สอนให้นักเรียนนักศึกษาให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
- สร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ยังเด็ก
- ส่วนใหญ่ผู้ที่ประกอบการและมีผลต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมักเป็นคนที่มีอิทธิพลสูงในท้องที่นั้น ๆ และมีบุคคลในหน่วยงานราชการเป็นพวกพ้องคอยอำนวยความสะดวกให้
- ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีอำนาจต่อรอง
- ให้ผู้มีอำนาจในท้องถิ่นมีการกวดขันเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบพื้นที่ของตัวเอง และให้มีผู้อำนาจเอาใจใส่กับสิ่งแวดล้อมของชุมชนตัวเองอย่างเคร่งครัด
- จริงจังกับการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
- อยากให้บ้านเมืองสะอาดเหมือนต่างประเทศ ต้องมีมาตรการที่เข้มงวดกว่านี้

4. <u>ความคิดเห็นนักพัฒนาเอกชน</u>

จากการสำรวจความคิดเห็นของนักพัฒนาเอกชน หรือ NGO จำนวน 25 คน พบว่า เป็นชาย 15 คน หญิง 10 คน อายุสูงสุด 62 ปี อายุต่ำสุด 25 ปี อายุเฉลี่ย 36.6 ปี 4 คน มีตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน คือ ทีมงานวิจัยรวมรวบข้อเท็จจริง อีก 21 คน ไม่ตอบ

สำหรับความคิดเห็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น 4 เรื่องสำคัญ ดังต่อไปนี้.-

4.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เห็นว่าเข้าขั้นวิกฤต

พบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เข้าขั้นวิกฤตมี 4 อันดับ ได้แก่
อันดับ 1 คือ ปัญหามลพิษทางดิน น้ำ อากาศ เสียง ฝุ่น และควัน
อันดับ 2 คือ ปัญหาขยะล้นเมือง ขยะปนเปื้อนสารพิษ และขยะย่อยสลายยาก
อันดับ 3 คือ สภาวะอากาศแปรปรวน โลกร้อน และปฏิกิริยาเรือนกระจก
อันดับ 4 คือ ป่าไม้ถูกทำลาย ซึ่งเกิดจากการตัดไม้

4.2 ความรวดเร็วในเรื่องความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานต้นเหตุหลังเหตุการณ์วิกฤตสิ่งแวดล้อม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นว่า ประชาชนมักได้รับความช่วยเหลือทั้งจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต้นเหตุไม่ทันท่วงที

4.3 ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากมนุษย์ เมื่อขยายผลเป็นคดีความในชั้นศาล พบว่า **ผู้เสียหายมักได้รับความเป็นธรรม**น้อย (ผู้ตอบ 22 คน) และปานกลาง (ผู้ตอบ 3 คน)

4.4 แนวทางหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

พบว่า นักพัฒนาเอกชนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 25 คน เห็นด้วยกับประเด็นหลักที่น่าจะเป็นแนวทางหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยมีความเห็นสนับสนุนคล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้.-

4.4.1 การปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

- ควรบรรจุไว้ในบทเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาขึ้นไป
- รณรงค์กลุ่มนักการเมือง นักธุรกิจ และข้าราชการเป็นพิเศษ
- รณรงค์กลุ่มประชาชนให้ถือเป็นหน้าที่ของทุกคน

- ควรทำทุกอย่างต่อเนื่อง อย่างจริงจัง และครอบคลุมทุกพื้นที่ ครอบคลุมประชาชนทุกระดับชั้น

4.4.2 การให้ความรู้เรื่องสิทธิตามกฎหมายแก่ประชาชน

- ควรจัดอบรมผ่านผู้นำชุมชนในระดับรากหญ้า เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน
- ปัจจุบันยังทำในระดับน้อย และไม่ทั่วถึง

4.4.3 การแก้ไขข้อกฎหมายรองรับ การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

- ควรเร่งดำเนินการให้ทันกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น
- ต้องทำควบคู่ไปกับการให้ความรู้ถึงข้อกฎหมายแก่ชาวบ้าน โดยขั้นตอนการดำเนินการไม่ควรให้ยุ่งยาก ควรรวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ผู้กำลังได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม
- มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายต้องมีประสิทธิภาพด้วย

4.4.4 การเปิดเผยสาเหตุหรือต้นตอของปัญหาสิ่งแวดล้อม

- ควรเปิดเผยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้
- ควรดำเนินการอย่างเฉียบขาด
- หลังจากเปิดเผย ควรวิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงสาเหตุเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอยเดิม

4.4.5 การเพิ่มโทษเอาผิดแก่ผู้เป็นต้นตอของปัญหา

- ต้องเพิ่มโทษให้หนัก และเอาผิดให้ได้จริง ๆ
- การเพิ่มโทษเอาผิดต้องทำให้จริงจัง เด็ดขาด และรวดเร็ว
- เป็นสิ่งที่ดีเพื่อที่ผู้กระทำความผิดจะได้ไม่ปฏิบัติอีก และเมื่อผู้อื่นเห็นโทษร้ายแรงจะได้ไม่ปฏิบัติ
- ต้องเพิ่มโทษทั้งอาญาและแพ่ง
- นอกจากเพิ่มโทษแล้ว ยังต้องมีมาตรการในการเอาตัวผู้เป็นต้นตอของปัญหามาลงโทษให้ได้ด้วย ถ้าเพิ่มแต่โทษ แต่เอาตัวมาลงโทษไม่ได้ ก็ไม่มีประโยชน์
- โทษจะเพิ่มหรือไม่ ก็ไม่ได้ทำให้ปัญหาลดลง

4.4.6 การเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานราชการและ/หรือภาคเอกชนในการจัดการบรรเทาความเสียหาย

- เป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้ ต้องเพิ่มพลังภาคประชาชน
- แก้ได้ยาก ต้องมีสิ่งจูงใจให้ปฏิบัติ
- ทำได้ยาก เพราะมีประโยชน์ทับซ้อนกันในหน่วยราชการ
- ควรจะจัดการเรื่องคอรัปชั่นในหน่วยงานเป็นอย่างแรก แล้วปลุกระดมให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม
- ต้องแก้ไขไม่ให้เจ้าหน้าที่รับผลประโยชน์
- ควรเพิ่มทั้งประสิทธิภาพในการทำงานและคุณธรรมของคนทำงานให้โปร่งใสกว่านี้

- หน่วยงานราชการต้องปฏิบัติอย่างขาวสะอาด ปราศจากมลทินและคอรัปชั่น

4.4.7 การเร่งฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

- ควรทำโดยเร็วก่อนที่จะสายเกินไป
- ต้องเร่งทำเนื่องจากปัจจุบันสิ่งแวดล้อมอยู่ในขั้นวิกฤตแล้ว
- ควรทำแบบมีส่วนร่วม โดยภาคราชการเป็นผู้ริเริ่ม
- ควรปลูกฝังความคิดนี้ตั้งแต่เด็ก
- ประชาชนทุกคนต้องร่วมมือ และหน่วยงานราชการต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง
- ต้องทำไปพร้อมๆ กับการปลูกจิตสำนึกในครอบครัว
- ต้องทำควบคู่ไปกับการปราบปราม

4.4.8 การวางระบบการติดตามประเมินผลพื้นที่เสี่ยงเพื่อเตือนภัยก่อนเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

- ควรทำโดยประชาชนระดับท้องถิ่น
- ควรทำให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ
- ในเบื้องต้นต้องจัดทำในพื้นที่เสีย จากนั้นก็กระจายไปให้ทั่วทุกพื้นที่
- ต้องมีการประเมินผลเป็นระยะๆ ประกอบกับมีการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการช่วยเหลือ
- ควรทำเท่าที่จำเป็น แต่จริงจัง

4.4.9 การคุมเข้มการปฏิบัติตามข้อกฎหมายของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- ต้องทำอย่างเข้มงวดและเป็นธรรม จะได้ไม่กล้าทำผิดอีก
- ต้องทำอย่างเสมอภาคกันและไม่มีอคติในการดำเนินการ
- ผู้ประกอบการต้องร่วมมือกันทำเพื่อสังคม
- ต้องเพิ่มโทษทั้งอาญาและแพ่ง
- ยังไม่สายเกินไปที่จะเริ่มดำเนินการอย่างเข้มงวด
- ควรเปลี่ยนแปลงการทำงานให้ทันต่อเหตุการณ์

4.4.10 การจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม

- ต้องปรับกระบวนการยุติธรรมใหม่ทั้งกระบวนการ วิธีการไต่สวนใช้คณะลูกขุน
- ทำให้คดีสิ่งแวดล้อมได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
- ควรทำเหมือนต่างประเทศและใช้ระบบลูกขุนไต่สวน
- ให้เป็นศาลชำนัญพิเศษเพื่อคดีจะได้รวดเร็วทันสถานการณ์
- ถ้ายังไม่จัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม ต้องมีผู้เชี่ยวชาญมาช่วยศาล และต้องให้พิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว เพื่อบรรเทาความเสียหาย
- น่าจะใช้ระบบลูกขุนเหมือนประเทศสหรัฐอเมริกา

- ควรจัดตั้งโดยเร็ว เพราะศาลยุติธรรมที่มีอยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอและล่าช้า
- จำเป็นต้องมี เพราะผู้เชี่ยวชาญน่าจะทำงานได้ดีกว่าศาลธรรมดา
- จะได้แก้ปัญหาได้ตรงจุด

4.4.11 แนวทางหรือมาตรการอื่น

- กระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมไปยังประชาชน
- ควรปรับปรุงข้อกฎหมายให้ทันต่อเหตุการณ์
- ควรจะมีการไต่สวนจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงก่อน จากนั้นจึงค่อยพิจารณาตัดสินคดีความ
- ความเสียหายจากปัญหาสิ่งแวดล้อมควรได้รับการชดเชยจากผู้ก่อปัญหา โดยการชดเชยต้องรวมไปถึงค่าเสียหายเชิงลงโทษ และค่าทนทุกข์ทรมานต่อสภาวะแวดล้อมเป็นโทษนอกเหนือจากนี้ต้องมีการชดใช้และเยียวยาสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สังคม

5. ผลการสำรวจความคิดเห็นผู้แทนสื่อมวลชน

ผู้แทนสื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่าง รวม 25 คน ประกอบด้วย ชาย 14 คน หญิง 11 คน อายุสูงสุด 59 ปี ต่ำสุด 27 ปี อายุเฉลี่ย 37.12 ปี ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นผู้แทนสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ ระดับผู้สื่อข่าว 18 คน ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว 1 คน หัวหน้าข่าว 3 คน และผู้ช่วยบรรณาธิการข่าว 3 คน มีประสบการณ์ด้านการรายงานข่าว ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม 2-18 ปี ประสบการณ์เฉลี่ย 4.52 ปี

ผู้แทนสื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมและการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมใน 2 ประเด็นสำคัญ ดังนี้.-

5.1 ความคิดเห็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม

1) ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เข้าขั้นวิกฤตในปัจจุบัน

พบว่า ผู้แทนสื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เข้าขั้นวิกฤตในปัจจุบัน 3 อันดับแรก ได้แก่

1. ปัญหาน้ำเสีย รวมถึงอุทกภัย
2. ปัญหามลภาวะทางอากาศ รวมถึงฝุ่นและควัน
3. ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า รวมถึงที่ดินที่เป็นผืนป่า

ส่วนปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เข้าขั้นวิกฤตรองลงมาได้แก่

4. ภาวะโลกร้อน
5. ขยะล้นเมือง
6. ภาวะเรือนกระจก

7. ขยะอิเล็กทรอนิกส์
8. มลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรม
9. มลภาวะเสียง
10. การจราจรติดขัด

2) ความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานต้นเหตุของปัญหาหลังเหตุการณ์วิกฤตสิ่งแวดล้อม

พบว่า ผู้แทนสื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นตรงกันว่า ประชาชนมักได้รับความช่วยเหลือไม่ทันท่วงที

3) เมื่อขยายผลเป็นคดีความในชั้นศาล

พบว่า ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ เมื่อขยายผลเป็นคดีความในชั้นศาล ผู้ได้รับความเสียหายมักได้รับความเป็นธรรมน้อย (ผู้ตอบ 21 ราย) และปานกลาง (ผู้ตอบ 4 ราย)

5.2 ความคิดเห็นเรื่อง มาตรการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

พบว่า ผู้แทนสื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นด้วยกับทั้ง 10 แนวทางหรือมาตรการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่แนวทางการปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม การให้ความรู้เรื่องสิทธิตามกฎหมายแก่ประชาชน การแก้ไขข้อกฎหมายรองรับการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม การเปิดเผยสาเหตุ/ต้นตอของปัญหาสิ่งแวดล้อม การเพิ่มโทษเอาผิดแก่ผู้เป็นต้นตอของปัญหา การเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานทั้งภาคราชการและเอกชนในการจัดการบรรเทาความเสียหาย การเร่งฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การวางระบบการติดตามประเมินผลพื้นที่เสี่ยงภัยเพื่อเตือนภัยก่อนเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม การคุมเข้มการปฏิบัติตามข้อกฎหมายของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไปจนถึงการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละแนวทางผู้แทนสื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นในแต่ละแนวทาง/มาตรการไว้ ดังนี้.-

<u>แนวทาง/มาตรการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม</u>

1. การปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความเห็น :

- เป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด
- ควรปลูกฝังแต่เด็กและพ่อแม่ต้องเป็นตัวอย่างให้ลูกปฏิบัติตาม
- ต้องทำกับชาวบ้านอย่างรอบด้าน ทุกชนชั้น ทุกอาชีพ
- ควรทำอย่างต่อเนื่อง อย่างจริงจัง
- ต้องสร้างแรงจูงใจให้คนทำ
- ถ้าคนมีจิตสำนึก ปัญหาก็จะได้รับการแก้ไข จัดการได้ง่าย

2. การให้ความรู้เรื่องสิทธิตามกฎหมายแก่ประชาชน

ความเห็น :

- จะทำให้ประชาชนใช้ช่องทางนี้ในการรักษาสิทธิประโยชน์ของตัวเอง
- ประชาชนในระดับรากหญ้ายังไม่ค่อยรู้ในสิทธิของตน
- มีความสำคัญรองจากการปลูกฝังจิตสำนึก เพราะกฎ กติกา เป็นกรอบสังคมในการสร้างจิตสำนึก
- ต้องเข้าถึงชาวบ้านอย่างจริงจัง
- ขณะนี้การให้ความรู้เรื่องสิทธิตามกฎหมายแก่ประชาชนยังน้อย เพราะรัฐยังไม่มีความจริงใจในการทำงานด้านนี้
- ควรต้องเผยแพร่หรือสื่อสิทธิของชาวบ้านกับประเด็นกฎหมาย เช่น พรบ.ป่าชุมชน การจัดการน้ำและทรัพยากรอื่น ๆ
- ปัจจุบันประชาชนไม่เข้าใจว่าเขามีสิทธิที่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและไม่ควรก้าวก่ายสิทธิซึ่งกันและกัน
- ต้องทำให้ครอบคลุมทั่วประเทศในทุก ๆ สื่อ

3. การแก้ไขข้อกฎหมายรองรับการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

ความเห็น :

- ควรทำให้ชัดเจน รวดเร็ว และเป็นธรรม
- ยังจัดการได้ไม่ทันช่วงนี้ รัฐเคลื่อนตัวและออกนโยบายช้า
- ควรแก้ไขให้ครอบคลุมปัญหาทุกเรื่อง
- แก้แล้ว ต้องบังคับตามกฎหมายอย่างเด็ดขาดด่วน
- ต้องมีนักกฎหมายที่ชำนาญในเรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะปัญหาข้อเท็จจริงในปัจจุบันศาลมักไม่ค่อยรับฟังหรือรับฟังไม่มีน้ำหนัก จึงทำให้ผู้เสียหายถูกยกฟ้อง
- ควรทำอย่างเร่งด่วนและขั้นตอนที่ทำต้องสามารถปฏิบัติได้จริง
- ยังล่าช้า ไม่ทันใจ ถ้าไม่ถูกสื่อกระตุ้นก็ไม่ขยับเขยื้อน
- ที่ผ่านมามีปัญหาขั้นตอนการพิจารณา เช่น คดีโคบอลต์ 60 คดีท่าเรือคลองเตย
- ควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- กฎหมายปัจจุบันล้าสมัย ไม่ทันเหตุการณ์
- ถ้าเป็นไปได้ ควรมีการปรับปรุงทุกๆ 2 ปี เพราะสถานการณ์เปลี่ยนแปลงเร็วมาก กฎหมายตามไม่ทัน
- ควรให้ทุก ๆ ฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขข้อกฎหมาย

4. การเปิดเผยสาเหตุ/ต้นตอของปัญหาสิ่งแวดล้อม

ความเห็น :

- มีน้อย ส่วนใหญ่จะปิดบังความจริงต้นตอปัญหา เกิดจากความมักง่ายและผลประโยชน์
- แต่ไม่รู้ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ
- ควรนำผู้กระทำผิดมาเปิดเผยข้อมูล
- สามารถทำได้ ถ้าปราศจากอิทธิพล
- ยังมีปัญหา โดยเฉพาะความแม่นยำของข้อมูลที่เป็นต้นเหตุ หรือหลายครั้งมีปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน ปัญหาการเมืองระดับชาติ/ท้องถิ่นแทรกแซง
- ควรเปิดเผยให้ประชาชน/สาธารณชนทราบ และมีการจำกัดสิทธิบางประการของต้นตอปัญหาด้วย ปัจจุบันมักไม่ค่อยได้รับการเปิดเผยด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการ
- เปิดเผยแล้วต้องแก้ไขข้อบกพร่องที่ผู้กระทำผิดทำ
- มีกระบวนการที่ใช้เวลานานและให้ข้อมูลไม่หมด
- ควรเปิดเผยผู้ที่ก่อปัญหาเพื่อเป็นมาตรการลงโทษทางสังคมเหมือนกับการขึ้นบัญชีดำให้สังคมทราบ
- หน่วยงานราชการควรเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนรับทราบถึงผู้เป็นต้นตอของปัญหาสิ่งแวดล้อม และควรขึ้นบัญชีดำด้วย
- ต้องทำอย่างจริงจัง แล้วให้เข้าถึงปัญหาที่แท้จริงแล้วจะได้ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป
- หน่วยงานราชการควรให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย และให้ผู้เสียหายได้รับรู้ถึงข้อมูลได้อย่างเปิดเผย

5. การเพิ่มโทษเอาผิดแก่ผู้เป็นต้นตอของปัญหา

ความเห็น :

- ที่ผ่านมาแทบไม่มีการบังคับใช้เลย
- ควรเพิ่มโทษให้หนัก จะได้หลาบจำกัน
- เมื่อคดีขึ้นสู่ศาล บทลงโทษเบาไม่ค่อยเหมาะสม
- ขณะนี้ โทษต่ำเกินไป
- ต้องเป็นมาตรการที่ไม่ย่อหย่อน ไม่ต้องประนีประนอม ใครสร้างปัญหาต้องจัดการแก้ไขจนกว่ากระบวนการจัดการปัญหาดีขึ้น
- ต้องลงโทษทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และสังคม (ขึ้นบัญชีดำ)
- ต้องเพิ่มโทษ เพราะคนที่สร้างปัญหาส่วนใหญ่มีศักยภาพพอที่จะรับผิดหากบทลงโทษน้อยเกินไป
- ควรเพิ่มโทษทางแพ่งให้รับผิด เสียค่าใช้จ่ายให้เต็มที่

6. การเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานราชการ/หรือภาคเอกชนในการจัดการบรรเทาความเสียหาย

ความเห็น :

- ควรมีมาตรกรทั้งบังคับและมาตรการจูงใจด้วย เพราะมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ
- เจ้าหน้าที่ต้องโปร่งใส ไม่รับสินบน
- รัฐต้องมุ่งมั่น ใส่ใจในบทบาทภาระหน้าที่มากกว่านี้ เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม/ชุมชน/สังคมมากกว่าที่เป็นอยู่
- ควรมีหน่วยงานราชการคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำในการบรรเทาความเสียหายแก่ประชาชน
- ควรเร่งดำเนินการ/ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไข
- อาจมีการให้สินบนนำจับผู้กระทำผิดด้วยจำนวนที่น่าสนใจ
- ปฏิบัติจริงยาก
- ขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่น
- ควรเพิ่มอำนาจให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ เช่น กรมควบคุมมลพิษ ตรวจสอบที่มาของปัญหาน้ำเสีย มลพิษ โรงงาน แต่สั่งปิดไม่ได้
- ควรทำในทุกระดับชั้น
- หน่วยราชการต้องลดขั้นตอนการดำเนินการเพื่อจะได้ทันต่อเหตุการณ์
- ปัจจุบันพบว่า ประสิทธิภาพน้อยถึงน้อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชนหรือภาคราชการ
- ควรเพิ่มงบประมาณ บุคลากรที่มีคุณภาพให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและวางเป็นนโยบายหลัก
- หน่วยงานราชการน่าจะมีประสิทธิภาพและเด็ดขาดกว่านี้
- ต้องสร้างแรงจูงใจในการจัดการกับผู้กระทำผิด

7. การเร่งฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

ความเห็น :

- ควรเร่งฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ปลูกต้นไม้ทดแทนเพื่อรักษาสมดุลธรรมชาติ
- นำค่าปรับจากบทลงโทษมาคืนกำไรสู่สิ่งแวดล้อม
- ควรทำควบคู่ไปกับการปราบปราม
- ควรมีกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้ในการเยียวยาสิ่งแวดล้อมที่เกิดความเสียหาย
- ต้องเร่งดำเนินการและต้องทำอย่างต่อเนื่อง แม้จะไม่ดีเท่าการรักษาและคงไว้
- ควรทำควบคู่ไปกับการ “สร้าง” สภาพแวดล้อมที่ดีตามความพึงพอใจของชุมชนในพื้นที่

8. วางระบบการติดตามและประเมินผลในพื้นที่เสี่ยง เพื่อเตือนภัยก่อนเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

ความเห็น :

- ไทยยังมีปัญหาทั้งการติดตามและประเมินผล ที่มักอ้างอิงปัจจัยต่างๆ ว่าไปสร้างผลกระทบกับเศรษฐกิจ สังคม จนทำให้ผลประเมินบิดเบือน/คลาดเคลื่อน
- ควรมีระบบเตือนภัยให้ทั่วถึงในพื้นที่เสี่ยง
- ทุกฝ่ายต้องช่วยกันทั้งภาครัฐและเอกชน
- ต้องทำอย่างเร่งด่วน
- ควรมีเมื่อเกิดปัญหาจะได้แก้ไขหรือเตรียมการได้ทันท่วงที
- ที่ผ่านมามักเป็นลักษณะ “วัวหายค่อยล้อมคอก”
- ควรทำประกอบกับอธิบายให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจด้วย

9. คุมเข้มการปฏิบัติตามข้อกฎหมายของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ความเห็น :

- ปัจจุบันยังมีผู้ประกอบการเห็นแก่ตัว เลี่ยงการปฏิบัติตามข้อกฎหมาย
- ต้องมีมาตรการเด็ดขาดเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบการละเลย
- ควรทำตาม EIA
- ควรทำให้จริงจัง
- ต้องใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่หละหลวม
- เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดและรวดเร็ว
- การบังคับใช้กฎหมายต้องดีกว่านี้
- ควรให้เข้มข้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะข้าราชการที่ปฏิบัติงาน
- กฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมายต้องปฏิบัติอย่างเข้มงวด

10. การจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม

ความเห็น :

- เห็นด้วยที่จะให้มีผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านนี้เข้ามาดูแลคดีโดยเฉพาะ
- ควรจะจัดตั้งมานานแล้ว
- ควรเป็นศาลชำนัญพิเศษแยกจากศาลยุติธรรม
- ในต่างประเทศมีศาลสิ่งแวดล้อมมานานแล้ว
- ศาลชำนัญพิเศษน่าจะอำนวยความยุติธรรมให้ประชาชนได้ดีกว่า
- มีข่าวมานาน แต่ใช้เวลา ยังไม่เป็นรูปร่างในการดำเนินงาน ควรจัดตั้งให้เสร็จภายใน 1 ปี
- ต้องมีระบบผู้พิพากษาที่ดี เข้าใจปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างดีในการตัดสินคดีความ

- ในต่างประเทศมีบทลงโทษที่เฉียบขาดมากกว่าประเทศไทย จึงควรดูคดีตัวอย่างจากต่างประเทศ
- ไม่จำเป็น เพราะกฎระเบียบมีอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องเคารพอย่างจริงจัง

นอกเหนือไปจาก 10 แนวทาง/มาตรการดังกล่าวข้างต้น ผู้แทนสื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างยังได้เสนอความคิดเห็นเป็นแนวทาง/มาตรการอื่นเพิ่มเติม รวม 5 แนวทาง/มาตรการ คือ

1. บรรจุความรู้และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมไว้ในหลักสูตรการเรียน-การสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา
2. เน้นการให้การศึกษา โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อครอบครัวแล้วขยายไปยังชุมชน สังคม และประเทศชาติ
3. เพิ่มการให้ข้อมูล ข่าวสาร ผ่านสื่อมวลชน เพื่อให้สามารถนำเสนอข่าวด้านสิ่งแวดล้อมเป็นประจำทุกวัน
4. เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง
5. เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามาร่วมเป็นคณะลูกขุนนั่งพิจารณาคดี อย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาและข้อขัดข้องในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยที่ได้ศึกษามาในบทที่ 3 เปรียบเทียบกับการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศในบทที่ 2 และแบบสอบถามจากบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาข้อพิพาทหรือคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย สามารถสรุปเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมได้ ดังนี้

1. อำนาจฟ้องของประชาชน ปัจจุบันสิทธิการฟ้องคดีของบุคคลทั่วไปในฐานะผู้เสียหายยังถูกจำกัดโดยผลของการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง และหลักกฎหมายว่าด้วยผู้เสียหายโดยตรง ซึ่งในคดีสิ่งแวดล้อมหลักกฎหมายดังกล่าวได้จำกัดสิทธิในการฟ้องคดีของประชาชนไปโดยปริยาย หลักการดังกล่าวเป็นปัญหาในทุกระบบกฎหมายทุกประเทศ เพราะหลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิในการฟ้องคดีมีรากฐานมาจากคดีแพ่งทั่วไป ซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างบุคคล หลักกฎหมายดังกล่าวพัฒนาขึ้นมาเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใช้ศาลเป็นเครื่องมือในการฟ้องบุคคล โดย ไม่มีเหตุสมควรหรือกลั่นแกล้งบุคคลอื่น อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าในคดีสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องแปลความกฎหมายวิธีพิจารณาให้มีความยืดหยุ่น ไม่เคร่งครัด หรืออย่างจำกัด เพราะการฟ้องคดีเป็นวิธีการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสมบัติสาธารณะ ด้วยเหตุนี้ประเทศต่างๆ จึงพัฒนาหลักกฎหมายเพื่อขยายขอบเขตสิทธิการฟ้องคดีของประชาชน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกามีการฟ้องคดีโดยประชาชนที่เรียกว่า Citizen Suit เป็นต้น

2. ลักษณะการดำเนินคดีแบบไต่สวนหรือกล่าวหา การดำเนินคดีในศาลไทยปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบ คือ ระบบกล่าวหาซึ่งเป็นหลักการดั้งเดิมและใช้อยู่ในศาลยุติธรรม และระบบไต่สวนเป็นวิธีการที่ใช้อยู่ในศาลปกครอง อย่างไรก็ตาม คดีต่าง ๆ ในปัจจุบันมีการกระทำหรือมูลเหตุแห่งคดีที่ซับซ้อนมากขึ้น วิธีพิจารณาความในศาลยุติธรรมสำหรับคดีในศาลชำนาญพิเศษทั้งหลายจึงพัฒนาไปสู่ระบบไต่ส่วนมากยิ่งขึ้นทุกขณะ คดีสิ่งแวดล้อมก็เช่นกัน ลักษณะของคดีต้องการให้ศาลมีบทบาทในการสืบหาความจริงมากยิ่งขึ้น วิธีพิจารณาในคดีสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นต้องพัฒนาไปสู่ระบบไต่สวนมากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะคดีที่ต้องการให้ทุกฝ่ายช่วยกันสืบหาต้นเหตุที่แท้จริงของการก่อให้เกิดมลภาวะและต้นตอของการทำลายสิ่งแวดล้อม

3. มาตรการบังคับในคดีแพ่งและคดีอาญา ควรมีมาตรการที่หลากหลายมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดิม ทั้งนี้เพราะลักษณะของการแก้ไขเยียวยาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเภทย่อมแตกต่างกัน ลำพังแต่การพิจารณาเรื่องค่าเสียหายแต่เพียงประการเดียวย่อมไม่เพียงพอ

4. แนวทางการกำหนดค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในคดีสิ่งแวดล้อม เพราะเป้าหมายของคดีสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง คือ การรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมิให้เสียหายหรือต้องพยายามฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้คืนสูสภาพเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งควรให้ศาลมีอำนาจในการค้นหาวิธีการคำนวณค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

5. อายุความน่าจะมีการกำหนดอายุความในคดีสิ่งแวดล้อมให้ยาวขึ้น เพราะลักษณะของความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมอาจไม่เห็นผลในทันทีที่มีการก่อเหตุ

6. ค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดี โดยเฉพาะค่าขึ้นศาล ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากคดีสิ่งแวดล้อมมักเป็นผู้ด้อยโอกาส และไม่มีความสามารถทางเศรษฐกิจที่จะดำเนินคดีเพื่อต่อสู้กับฝ่ายผู้กระทำผิด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่มีทุนทรัพย์จำนวนมาก ดังนั้น หากต้องการส่งเสริม ให้บุคคลผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมมีสิทธิดำเนินคดีมากขึ้น ควรลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้น้อยลง

7. จำนวนของคู่ความที่มีจำนวนมากตลอดจนพยานบุคคลจำนวนมาก กรณีนี้เป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของคดีสิ่งแวดล้อม คือ เหตุที่เกิดขึ้นมักส่งผลให้มีผู้เสียหายจำนวนมากและพยานหลักฐานจำนวนมากในคดี ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีในศาล เช่น ระยะเวลาการดำเนินคดี การติดตามตัวพยาน การนำสืบพยานจำนวนมาก เป็นต้น ในต่างประเทศมีวิธีพิจารณาที่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาเหล่านี้ได้ เช่น การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา

8. การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หลักฐานในคดีสิ่งแวดล้อมมักเกี่ยวข้องกับวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เพราะอาจเป็นกรณีที่เกิดจากสารเคมีหรือวัตถุมีพิษ หรือวัตถุอันตรายที่บุคคลธรรมดาอาจไม่มีความรู้หรือไม่มีวิธีการนำสืบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของจำเลยในคดีกับผลร้ายที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องหาผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ เข้ามาช่วย ศาลจึงควรมีอำนาจในการช่วยเหลือเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงให้มากที่สุดด้วยการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาพิสูจน์พยานหลักฐานต่างๆ ในคดี

ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จึงควรปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมนอกจากประเด็นปลีกย่อยเรื่องอื่นๆ

คณะผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจุบันมีเสียงเรียกร้องให้จัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมเช่นในต่างประเทศบางประเทศ ซึ่งในผลของการตอบแบบสอบถามในบทที่ 4 ก็แสดงให้เห็นว่าประชาชนบางกลุ่มต้องการให้มีศาลสิ่งแวดล้อมขึ้นในประเทศไทย แต่คณะผู้วิจัยเห็นว่าการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษขึ้นในประเทศไทยอาจยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ที่มีศาลยุติธรรมและศาลปกครอง เพราะมาตรการในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมมีทั้ง 3 ประการ คือ คดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง หากจะจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมขึ้นควรต้องให้อำนาจแก่ศาลนั้น ในการพิจารณาคดีทั้งปวง ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ต้องขบคิดกันว่าจะให้ศาลสิ่งแวดล้อมนี้ขึ้นอยู่กับระบบศาลใด ซึ่งแต่ละศาลก็จะมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าการมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมกว่าสำหรับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เพราะทุกศาลสามารถนำวิธีพิจารณาไปใช้ได้ คณะผู้วิจัยขอเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในมิติของศาลยุติธรรมดังที่ปรากฏท้ายนี้ ซึ่งศาลปกครองสามารถนำไปใช้ได้ เพราะปัจจุบันกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ก็มีบทบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความแพ่งไปใช้โดยอนุโลม

ร่าง

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ....

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

.....

.....

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ....”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“คดีสิ่งแวดล้อม” หมายความว่า

(1) คดีแพ่งที่การกระทำตามคำฟ้องเป็นการทำลายหรือมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงและส่งผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของโจทก์และประชาชนทั่วไปอย่างมากและในวงกว้าง

(2) คดีอาญาที่มีคำขอให้ชำระค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

(3) คดีอื่นนอกจาก (1) และ (2) ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

“คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ” หมายความว่า คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

“คณะกรรมการควบคุมมลพิษ” หมายความว่า คณะกรรมการควบคุมมลพิษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

“ผู้เชี่ยวชาญ” หมายความว่า บุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิทยาการสาขาใดสาขาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น วิทยาศาสตร์ เคมีวิทยา สารพิษ เป็นต้น

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบกิจการที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อธุรกิจการค้าหรือไม่ก็ตาม

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับผลกระทบจากการกระทำของผู้ประกอบการทั้งทางตรงและทางอ้อม

“ชุมชนท้องถิ่น” หมายความว่า บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนในท้องถิ่นเดียวกันและมีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน

มาตรา 4 ให้จัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นในศาลจังหวัดและศาลแขวง เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมในศาลนั้น

มาตรา 5 เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม ให้มีผู้เชี่ยวชาญประจำแผนกคดีสิ่งแวดล้อม เพื่อทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย ช่วยเหลือศาลในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน การบันทึกคำพยาน การคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและให้มีอำนาจมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการตลอดจนค่าตอบแทนของผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

มาตรา 6 ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์

(2) เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญพิเศษโดยมีประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพของตนไม่น้อยกว่า 5 ปี

(3) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

(4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(5) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(6) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(7) กรณีเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่มีองค์กรควบคุมวิชาชีพ ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตหรือประพฤติผิดจรรยาบรรณในวิชาชีพ

มาตรา 7 ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกระเบียบว่าด้วยการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 8 ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนด เพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1
บททั่วไป

มาตรา 9 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาบังคับแก่คดีสิ่งแวดล้อม

ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาไม่ได้กล่าวถึง ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 10 ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย และคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาเป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงกระบวนพิจารณาใดๆ ที่ได้กระทำไปก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยนั้น

การขอให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยปัญหาตามวรรคหนึ่งไม่ว่าโดยคู่ความเป็นผู้ขอ หรือโดยศาลเห็นสมควร ต้องกระทำอย่างช้าในวันนัดชี้สองสถานหรือวันสืบพยานในกรณีที่ไม่มีการชี้สองสถาน หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ห้ามมิให้มีการขอให้วินิจฉัยปัญหาดังกล่าวอีก เว้นแต่กรณีที่ศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

เมื่อได้รับคำขอจากศาลชั้นต้น ให้ประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัยและแจ้งผลไปยังศาลชั้นต้นโดยเร็ว

เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว การดำเนินการใดๆ ระหว่างศาลชั้นต้นกับศาลฎีกาตามมาตรานี้ จะดำเนินการโดยทางโทรสาร หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นก็ได้

มาตรา 11 การดำเนินกระบวนพิจารณาในคดีสิ่งแวดล้อม ให้คำนึงถึงการที่จะทำให้ประเด็นข้อพิพาทในเนื้อหาแห่งคดีนั้นได้รับการวินิจฉัยโดยเที่ยงธรรม แม้จะปรากฏข้อผิดระเบียบหรือผิดหลงในการดำเนินกระบวนพิจารณาของคู่ความฝ่ายใดก็ไม่พึงเป็นเหตุให้คู่ความฝ่ายนั้นแพ้คดี แต่ให้ศาลสั่งให้คู่ความที่ดำเนินกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบหรือผิดหลงนั้นแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เว้นแต่ข้อผิดระเบียบหรือผิดหลงดังกล่าวเกิดจากความไม่สุจริตหรือเกิดจากความจงใจหรือละเลยเพิกเฉยของคู่ความฝ่ายนั้น อันเป็นการเอาเปรียบคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา 12 ในกรณีที่ผู้เสียหายจะฟ้องผู้ประกอบการรายหนึ่งหรือหลายรายเป็นคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งเขตอำนาจศาลตามที่กฎหมายกำหนด โจทก์มีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือศาลอื่นได้ด้วย ให้โจทก์เสนอคำฟ้องต่อศาลที่ตนมีภูมิลำเนาได้

มาตรา 13 ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้นำมาใช้บังคับ หรือระยะเวลาตามที่ศาลกำหนดไว้ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความร้องขอ ศาลมีอำนาจย่นหรือขยายระยะเวลาได้ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

มาตรา 14 การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใด หรือการแจ้งวันนัด คำสั่งของศาลหรือข้อความอย่างอื่นไปยังคู่ความหรือบุคคลอื่นใดในคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งปกติจะต้องดำเนินการโดยทางเจ้าพนักงานศาลนั้น ศาลอาจสั่งให้ดำเนินการโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ โทรศัพท์ โทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นและให้มีผลโดยทันทีก็ได้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน ความสะดวกรวดเร็ว ความเหมาะสมตามสภาพแห่งเนื้อหาของเรื่องที่ ทำการติดต่อ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

หมวด 2
วิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น
ส่วนที่ 1
การฟ้องคดี

มาตรา 15 การยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนพิจารณาใดๆ ในคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งดำเนินการโดยผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนผู้เสียหาย ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการฟ้องคดีหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยไม่สุจริต ศาลอาจกำหนดให้รับผิดในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุดได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 16 บุคคลใดที่มิใช่ผู้เสียหายและมิได้อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งพบเห็นการกระทำใดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมอาจแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการใดตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หากหน่วยงานที่ได้รับแจ้งไม่ดำเนินการที่เป็นผลให้ระงับความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมภายในเก้าสิบวัน ให้บุคคลดังกล่าวฟ้องผู้ประกอบการเป็นคดีต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาได้ แต่จะเรียกค่าเสียหายใดๆ เพื่อตนเองหรือบุคคลอื่นมิได้ ทั้งนี้ ให้ศาลเรียกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาในคดีด้วย

มาตรา 17 ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือคณะกรรมการควบคุมมลพิษ หรือองค์กรเอกชนที่จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือชุมชนท้องถิ่นมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม เพื่อเรียกค่าเสียหายในการแก้ไขฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากผู้ประกอบการได้

การฟ้องคดีตามวรรคหนึ่งให้ระบุการกระทำที่อ้างว่าก่อให้เกิดความเสียหายหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จำนวนเงินที่จะใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และหากเป็นกรณีที่การกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้เสียหายและจำนวนเงินค่าเสียหายให้ชัดแจ้ง

การถอนฟ้องและการประนีประนอมยอมความในคดีตามวรรคหนึ่ง จะต้องได้รับอนุญาตจากศาล และศาลจะมีคำสั่งอนุญาตได้ต่อเมื่อเห็นว่าการถอนฟ้องหรือการประนีประนอมยอมความนั้นเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมโดยรวม

มาตรา 18 ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องแทนผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์อาจยื่นคำร้องต่อศาลพร้อมคำฟ้องเพื่อขอดำเนินคดีแบบกลุ่มแทนสมาชิกกลุ่มที่มิได้เป็นโจทก์ก็ได้ ถ้าสมาชิกกลุ่มมีจำนวนตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปและมีสิทธิเรียกร้องต่อจำเลยรายเดียวกัน

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 19 การฟ้องคดีสิ่งแวดล้อม โจทก์ต้องทำเป็นหนังสือ โดยคำฟ้องต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีรวมทั้งคำขอบังคับที่ชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ หากคำฟ้องใดอ่านไม่เข้าใจหรือไม่ชัดเจนเพียงพอไม่ให้ถือว่าฟ้องเคลือบคลุม แต่ให้ศาลสั่งให้โจทก์ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนสมบูรณ์ขึ้น

มาตรา 20 ภายหลังที่ได้ฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมแล้ว หากมีการเสนอคำฟ้องเข้ามาในคดีดังกล่าวไม่ว่าโดยวิธีฟ้องเพิ่มเติม ฟ้องแย้ง หรือสอดเข้ามาในคดี หรือซึ่งศาลมีคำสั่งให้รวมพิจารณาคดีแพ่งอื่นเข้ามาในคดีสิ่งแวดล้อม ให้ถือว่าคดีในส่วนที่เกี่ยวกับคำฟ้องซึ่งได้ยื่นภายหลังและคดีที่ศาลสั่งให้รวมพิจารณาเหล่านั้นเป็นคดีสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

ส่วนที่ 2
การพิจารณาคดี

มาตรา 21 ถ้าบุคคลใดเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาเมื่อมีคดีสิ่งแวดล้อมขึ้น หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนจำนงจะอ้างอิงจะสูญหายก่อนที่จะนำมาสืบหรือเป็นการยากที่จะนำมาสืบในภายหลัง บุคคลนั้นหรือคู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานนั้นไว้ทันทีหรือขอให้ศาลออกเดินเผชิญสืบสถานที่ใดเพื่อตรวจสอบสภาพสิ่งแวดล้อมในขณะใดขณะหนึ่งก็ได้

เมื่อศาลได้รับคำขอเช่นว่านั้น ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมาศาล และเมื่อได้ฟังบุคคลเหล่านั้นแล้ว ให้ศาลสั่งคำขอตามที่เห็นสมควร ถ้าศาลสั่งอนุญาต ก็ให้สืบพยานหลักฐานนั้นหรือออกเดินเผชิญสืบโดยเร็ว ทั้งนี้ ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการดังกล่าวแทนก็ได้ โดยให้ศาลเก็บรักษาบันทึกคำพยาน รายงาน หรือเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการนั้นไว้

มาตรา 22 ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน เมื่อมีการยื่นคำขอตามมาตรา 19 ผู้ยื่นคำขอจะยื่นคำร้องรวมไปด้วยเพื่อให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอโดยไม่ชักช้า และถ้าจำเป็นจะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไว้ก่อนโดยมีเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

ให้นำมาตรา 261 ถึงมาตรา 263 และมาตรา 267 ถึงมาตรา 269 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่กรณีตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

มาตรา 23 เมื่อศาลสั่งรับคำฟ้องแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาโดยเร็วและออกหมายเรียกให้จำเลยมาศาลตามกำหนดนัดในหมายนั้น ต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและคำขอบังคับให้จำเลยทราบ และข้อความว่าให้จำเลยมาศาลเพื่อการไกล่เกลี่ย ให้การและสืบพยาน ในวันเดียวกัน และให้ศาลสั่งให้โจทก์มาศาลในวันนัดพิจารณานั้นด้วย

จำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือก่อนวันนัดพิจารณาตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา 24 ในวันนัดพิจารณา เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลที่ศาลกำหนดทำการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันก่อน ในการไกล่เกลี่ย ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอหรือผู้ไกล่เกลี่ยเห็นสมควร ผู้ไกล่เกลี่ยจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความเท่านั้นก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาในการไกล่เกลี่ย ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

มาตรา 25 ถ้าคู่ความไม่อาจตกลงกันหรือไม่อาจประนีประนอมยอมความกันได้ และจำเลยยังไม่ได้ยื่นคำให้การ ให้ศาลสอบถามคำให้การจำเลยโดยจำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือ หรือจะให้การด้วยวาจาก็ได้ ในกรณีที่ยื่นคำให้การเป็นหนังสือ หากคำให้การนั้นอ่านไม่เข้าใจหรือไม่ชัดเจนให้แนะนำจำเลยให้แก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้อง ในกรณีให้การด้วยวาจา ให้ศาลบันทำคำให้การนั้นและให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าจำเลยไม่ให้การตามวรรคแรก ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจมีคำสั่งไม่ยอมเลื่อนเวลาให้จำเลยยื่นคำให้การโดยให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

มาตรา 26 ในการพิจารณาคดี ให้ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาโดยคำนึงถึงการไต่สวนหาข้อเท็จจริงแห่งคดีเป็นสำคัญ ในการนี้ศาลอาจเรียกบุคคลใดหรือหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ข้อเท็จจริงใดก็ได้ และในกรณีที่ศาลเห็นสมควรอาจแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญให้ตรวจสอบหรือเสนอรายงานทางวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีเพื่อประกอบการพิจารณาได้

หลักเกณฑ์ วิธีการแต่งตั้ง และการโต้แย้งผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

มาตรา 27 เมื่อโจทก์ได้ทราบคำสั่งให้มาศาลตามมาตรา 21 แล้วไม่มาในวันนัดพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ให้ถือว่าโจทก์ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกเสียจากสารบบความ เว้นแต่ศาลพิจารณาแล้วเห็นสมควรให้ดำเนินคดีต่อไป เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม

เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้มาศาล ตามมาตรา 21 แล้วไม่มาในวันนัดพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ถ้าจำเลยไม่ได้ยื่นคำให้การไว้ ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การแต่เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าจำเลยได้ยื่นคำให้การไว้ก่อนหรือในวันนัดดังกล่าว ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา แล้วให้ศาลดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป

มาตรา 28 ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มาศาลในวันนัดอื่นที่มิใช่วันนัดพิจารณาตามมาตรา 21 ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นสละสิทธิการดำเนินกระบวนพิจารณาของตนในนัดนั้น และทราบกระบวนพิจารณาที่ศาลได้ดำเนินไปในนัดนั้นด้วยแล้ว

มาตรา 29 ประเด็นข้อพิพาทข้อใดจำเป็นต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตหรือส่วนผสม ตลอดจนวัสดุส่วนประกอบของสินค้าหรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการโดยเฉพาะหรือเป็นส่วนใหญ่ ให้ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการนั้น

ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงที่ปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วน สำหรับแนวทางในการกำหนดข้อสันนิษฐานตามความเป็นจริงนั้น ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

มาตรา 30 ถ้าภายหลังที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีสิ่งแวดล้อมแล้ว ปรากฏว่ามีการฟ้องผู้ประกอบการรายเดียวกันเป็นคดีสิ่งแวดล้อมอีก โดยข้อเท็จจริงที่พิพาทเป็นอย่างเดียวกับคดีก่อน และศาลในคดีก่อนได้วินิจฉัยไว้แล้ว ศาลในคดีหลังอาจมีคำสั่งให้ถือว่าข้อเท็จจริงในประเด็นนั้นเป็นอันยุติเช่นเดียวกับคดีก่อนโดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐาน เว้นแต่ศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีก่อนนั้น ยังไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยชี้ขาดคดี หรือเพื่อให้โอกาสแก่คู่ความที่เสียเปรียบต่อสู้คดี ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองหรืออนุญาตให้คู่ความนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา 31 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้สืบพยาน ให้ศาลสอบถามคู่ความฝ่ายที่จะต้องนำพยานเข้าสืบว่าประสงค์จะอ้างอิงพยานหลักฐานใดแล้วบันทึกไว้หรือสั่งให้คู่ความจัดทำบัญชีระบุพยานยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา 32 ก่อนเริ่มต้นสืบพยาน ให้ศาลแจ้งประเด็นข้อพิพาทให้คู่ความทราบ และจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายใดนำพยานมาสืบก่อนหรือหลังก็ได้

มาตรา 33 ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน คู่ความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

ให้ศาลมีอำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดี แม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างก็ตาม

ในการบันทึกคำเบิกความของพยาน ศาลจะบันทึกข้อความแต่โดยย่อและให้พยานลงลายมือชื่อไว้หรือจะบันทึกคำเบิกความของพยานโดยวิธีการอื่นใด ซึ่งคู่ความและพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึกคำเบิกความนั้นก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

มาตรา 34 ในกรณีมีเหตุสมควร ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดให้มีการนั่งพิจารณาคดีในวันหยุดงานหรือในเวลาหรือในสถานที่ใดๆ ก็ได้

การนั่งพิจารณาสืบพยาน ให้ศาลนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ ศาลจะมีคำสั่งเลื่อนได้ครั้งละไม่เกินเจ็ดวัน

มาตรา 35 ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันเกี่ยวกับคดี ศาลอาจเดินเผชิญสืบหรือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญไปตรวจสอบสถานที่ใดในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ในการนี้ให้ศาลหรือผู้เชี่ยวชาญจดรายงานและสภาพเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้โดยละเอียด แล้วรวมไว้ในสำนวน

มาตรา 36 เมื่อได้สืบพยานหลักฐานตามที่จำเป็นและคู่ความได้แถลงการณ์ ถ้าหากมีเสร็จแล้ว ให้ถือว่าการพิจารณาเป็นอันสิ้นสุดและให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว แต่ตราบใดที่ยังมิได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หากศาลเห็นสมควรและจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไปได้ ซึ่งอาจรวมทั้งการเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ

ส่วนที่ 3
คำพิพากษาและคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี

มาตรา 37 คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีต้องแสดงข้อเท็จจริงที่ฟังได้โดยสรุปและคำวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีพร้อมด้วยเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยนั้น และในกรณีจำเป็นศาลอาจสั่งให้มีแผนการแก้ไขฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้ โดยมอบหมายให้บุคคลใดหรือหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องดำเนินการแล้วรายงานให้ศาลทราบตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดภายใต้การช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ

มาตรา 38 ในคดีที่ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนผู้เสียหายเป็นโจทก์ ถ้าความปรากฏแก่ศาล ว่าจำนวนค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องไม่ถูกต้องหรือคำขอของโจทก์ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขเยียวยาความเสียหายตามฟ้อง ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยให้ถูกต้องหรือกำหนดวิธีการบังคับให้เหมาะสมได้แม้จะเกินกว่าที่ปรากฏในคำขอบังคับของโจทก์ ทั้งนี้ ศาลอาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วยก็ได้ ในการนี้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับค่าเสียหายดังกล่าวไปดำเนินการ แล้วรายงานให้ศาลทราบ

มาตรา 39 ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องเพื่อเรียกค่าเสียหายของตนเองและเป็นการพ้นวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ว่าความเสียหายตามมาตรา 38นั้น แท้จริงมีเพียงใด ศาลจะกล่าวในคำพิพากษาหรือคำสั่งว่ายังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไข คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอีกภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีก็ได้
หากความเสียหายตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหลังจากพ้นระยะเวลาสองปีแล้ว ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์มีสิทธิยื่นคำร้องขอค่าเสียหายเพิ่มเติมอีกได้ หากคู่ความอีกฝ่ายคัดค้าน ให้ศาลไต่สวนแล้วพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

มาตรา 40 ในกรณีที่บุคคลซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายฟ้องคดีตามมาตรา 16 หรือกรณีที่ฟ้องคดีโดยคำขอบังคับส่วนหนึ่งเป็นการเรียกค่าใช้จ่ายในการขจัดมลพิษหรือค่าเสียหายเพื่อแก้ไขฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติ ให้ศาลเรียกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นข้อมูล หรือจัดทำแผนฟื้นฟูสภาพแวดล้อมมาเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดค่าใช้จ่ายหรือค่าเสียหายดังกล่าว

ในกรณีที่เป็นการพ้นวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ว่าค่าใช้จ่ายหรือค่าเสียหายตามวรรคหนึ่งนั้นแท้จริงมีเพียงใด ศาลจะกล่าวในคำพิพากษาหรือคำสั่งว่ายังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไข คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอีกภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีก็ได้

มาตรา 41 ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่จำเลยกระทำโดยคาดหมายหรืออาจคาดหมายได้ว่าการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมหรือบุคคลจำนวนมาก หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจนถึงขนาดไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่สิ่งแวดล้อมหรือบุคคลอื่น เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์หรือค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่โจทก์ได้รับความเสียหายและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับ สถานะทางการเงินของจำเลย การที่จำเลยได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่บุคคลอื่นได้มีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง หากค่าเสียหายที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินสิบเท่าของค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายที่แท้จริง

มาตรา 42 ในคดีที่ผู้ประกอบการซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่านิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงบุคคลอื่นหรือมีการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอันเป็นการหลีกเลี่ยงหน้าที่หรือความรับผิดตามที่กฎหมายกำหนด หรือมีการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควรให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น ผู้มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้ได้รับทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วมและให้มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดในหนี้ของนิติบุคคลได้ด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำดังกล่าว

ผู้ได้รับทรัพย์สินจากนิติบุคคลตามวรรคหนึ่งให้ร่วมรับผิดไม่เกินทรัพย์สินที่ผู้นั้นได้รับจากนิติบุคคลนั้น เว้นแต่ ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน

เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจเรียกคณะกรรมการควบคุมมลพิษหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งเอกสาร เพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

หมวด 3

อุทธรณ์

มาตรา 43 ให้จัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค โดยให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีสิ่งแวดล้อม

มาตรา 44 การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในคดีสิ่งแวดล้อม ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อม ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

มาตรา 45 ในคดีสิ่งแวดล้อมที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ไม่เกินสามแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

มาตรา 46 ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์เห็นว่าคดีต้องห้ามอุทธรณ์ตามมาตรา 43 ผู้อุทธรณ์อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องเพื่อขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกับอุทธรณ์ก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ เมื่อศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์แล้วเห็นว่าเป็นอุทธรณ์ที่ต้องห้ามก็ให้ส่งอุทธรณ์และคำขอดังกล่าวไปยังศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมเพื่อพิจารณา แต่ถ้าศาลชั้นต้นเห็นว่าอุทธรณ์ดังกล่าวไม่ต้องห้าม ก็ให้มีคำสั่งรับอุทธรณ์นั้นไว้ดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์เพราะเหตุต้องห้ามอุทธรณ์ตา มาตรา 45 ผู้อุทธรณ์อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องเพื่อขออนุญาตอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งก็ได้ ถ้าคู่ความยื่นคำขอดังกล่าวแล้ว จะอุทธรณ์คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ไม่ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอและการพิจารณาคำขอของศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

มาตรา 47 การพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมในศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อม ต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาหกเดือน นับแต่วันที่ศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อม ได้รับสำนวนที่อุทธรณ์ขึ้นมา เว้นแต่กรณีมีเหตุขัดข้องให้ศาลมีอำนาจขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปได้ครั้งละไม่เกินหนึ่งเดือน

ภายใต้บังคับมาตรา 50 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมและศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่สุด

มาตรา 48 ให้นำบทบัญญัติในหมวด 2 วิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้นมาใช้บังคับแก่การอุทธรณ์และการพิจารณาพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดีของศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมและศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมโดยอนุโลม

หมวด 4
ฎีกา

มาตรา 49 คดีที่ศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา เพื่อขอให้พิจารณารับฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายไว้วินิจฉัยภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อม
การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้คู่ความยื่นฎีกาไปพร้อมกับคำร้องนั้นด้วย โดยยื่นต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้น แล้วให้ศาลชั้นต้นรีบส่งคำร้องพร้อมฎีกาดังกล่าวไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาโดยเร็ว

มาตรา 50 ศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้วินิจฉัยก็ได้ เมื่อเห็นว่าปัญหาข้อกฎหมายตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญซึ่งยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐาน หรือเคยมีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาแล้ว แต่คำพิพากษาในชั้นอุทธรณ์ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานที่ได้วางไว้ หรือเป็นปัญหาซึ่งเกี่ยวพันกับประโยชน์สาธารณะหรือเป็นปัญหาสำคัญอื่นที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย
ในการพิจารณาวินิจฉัยของศาลฎีกา หากศาลฎีกาเห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมไม่ถูกต้องไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ศาลฎีกาจะมีคำวินิจฉัยแต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายและยกคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อมหรือศาลชั้นต้น แล้วมีคำสั่งให้ศาลอุทธรณ์แผนกคดีสิ่งแวดล้อม ศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีสิ่งแวดล้อม หรือศาลชั้นต้นแล้วแต่กรณี ทำคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ภายใต้กรอบคำวินิจฉัยของศาลฎีกาก็ได้

มาตรา 51 หลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำร้องตามมาตรา 49 การพิจารณาคำร้อง การตรวจรับฎีกา การแก้ฎีกา ตลอดจนการพิจารณาและวินิจฉัยของศาลฎีกาตามมาตรา 50 ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

มาตรา 52 ให้นำบทบัญญัติในหมวด 2 วิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้นมาใช้บังคับแก่การฎีกาและการพิจารณาพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดีของศาลฎีกาโดยอนุโลม

หมวด 5
วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา 53 ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรการหรือวิธีการใดๆ เพื่อบรรเทาความเสียหายหรือป้องกันเหตุที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความหรือสิ่งแวดล้อมเป็นการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความร้องขอหรือปรากฏจากรายงานของผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการนั้นได้เท่าที่จำเป็นและพอสมควร

แก่กรณี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่ง ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องแจ้งข้อมูลหรือออกหมายเรียกบุคคลนั้นมาไต่สวนเกี่ยวกับความเสียหาย เหตุที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย รวมทั้งกิจการและทรัพย์สินของจำเลยได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 54 ในกรณีที่มีเหตุเช่นเดียวกับที่จะทำให้โจทก์มีสิทธิยื่นคำขอให้ศาลมีคำสั่งจัดให้มีวิธีคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาตามประมวลกฎมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 254 (2) เกิดขึ้นก่อนยื่นฟ้อง ผู้ที่จะเป็นโจทก์อาจยื่นคำร้องขอใช้วิธีการชั่วคราวดังกล่าวก่อนฟ้องได้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงที่แสดงว่ามีเหตุที่จะฟ้องบุคคลอื่นเป็นจำเลย และมีเหตุเพียงพอที่จะทำให้เชื่อว่าสมควรที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้น รวมทั้งจะต้องมีบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของผู้รู้เห็นเหตุแห่งการขอนั้นเพื่อสนับสนุนข้ออ้างดังกล่าว

มาตรา 55 ในการพิจารณาคำร้องขอตามมาตรา 54 ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอหากพิจารณาแล้วเห็นว่า

(1) คำขอที่ยื่นและในโอกาสที่ยื่นคำขอนั้นมีเหตุสมควร และมีเหตุเพียงพอที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องขอนั้นได้ และ

(2) สภาพแห่งความเสียหายของผู้ขอไม่สามารถที่จะได้รับชดใช้เป็นตัวเงินหรือทดแทนด้วยสิ่งอื่นใดได้ หรือหากปล่อยเนิ่นช้าไปอาจเกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมจนยากที่จะแก้ไขฟื้นฟูได้ หรือผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้หรือทดแทนความเสียหาย หรือกรณีเป็นการยากที่จะบังคับคดีเอาแก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้นได้ภายหลัง

ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่ากันเพียงใดตลอดจนความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่สาธารณชนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

ถ้าศาลมีคำสั่งให้ยกคำร้องขอนั้น คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา 56 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 55 ให้ศาลแจ้งคำสั่งนั้นให้ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยทราบโดยไม่ชักช้า

คำสั่งศาลตามวรรคหนึ่งนั้นให้มีผลบังคับแก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ทันที ถึงแม้ว่าผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยจะยังมิได้รับแจ้งคำสั่งเช่นว่านั้นก็ตาม

มาตรา 57 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 55 หากศาลพิเคราะห์ถึงประโยชน์สาธารณชนและความสุจริตของผู้ขอแล้ว อาจสั่งให้ผู้ขอวางเงินหรือหาประกันมาให้ตามจำนวนภายในระยะเวลาและกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร สำหรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยดังกล่าว

มาตรา 58 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 55 ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยอาจยื่นคำร้องขอให้ศาลยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าวได้ ถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมดังกล่าว คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยอาจมีคำขอรวมไปกับคำขอให้ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นหรือยื่นคำขอต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมดังกล่าว ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ และเมื่อศาลทำการไต่สวนแล้วเห็นว่าคำสั่งเดิมที่ถูกยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการสั่งโดยศาลมีความเห็นหลงไปว่ามีเหตุที่จะฟ้องผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้น หรือมีเหตุเพียงพอที่จะสั่งอนุญาตโดยความผิดหรือเลินเล่อของผู้ขอ ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร และถ้าผู้ขอไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจบังคับผู้ขอเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา 59 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 55 ถ้าผู้ขอมิได้ฟ้องคดีเกี่ยวกับคำขอที่มีคำสั่งอนุญาตนั้นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นอันยกเลิกเมื่อครบกำหนดดังกล่าว

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยอาจยื่นคำขอต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นอันยกเลิก ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ และเมื่อศาลพิจารณาถึงประโยชน์สาธารณะและความสุจริตของผู้ขอแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร และถ้าผู้ขอไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจบังคับผู้ขอเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา 60 ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 55 ถ้าผู้ขอฟ้องคดีเกี่ยวกับคำขอที่มีคำสั่งอนุญาตนั้นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้คำสั่งอนุญาตนั้นหรือคำสั่งอนุญาตที่ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงตามมาตรา 58 วรรคหนึ่งมีผลใช้บังคับต่อไป เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งตามคำขอของจำเลยให้ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น และให้นำมาตรา 260 มาตรา 261 และมาตรา 263 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 61 ในกรณีที่ศาลเห็นว่าหากมีการออกคำบังคับไปยังลูกหนี้ ตามคำพิพากษาจะทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับความเสียหายไม่อาจบังคับคดี เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งให้ออกหมายบังคับคดีไปทันที โดยไม่จำต้องออกคำบังคับก่อนก็ได้

มาตรา 62 ในการบังคับคดีหากปรากฏข้อเท็จจริงว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นนิติบุคคลถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงบุคคลอื่น หรือมีการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอันเป็นการหลีกเลี่ยงหน้าที่หรือความรับผิดตามที่กฎหมายกำหนด หรือมีการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งและทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามีไม่เพียงพอชำระหนี้ตามคำพิพากษา ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 40 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 63 ภายหลังที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีสิ่งแวดล้อมแล้ว หากความปรากฏแก่ศาลว่ามีข้อขัดข้องทำให้ไม่อาจดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาได้หรือมีความจำเป็นต้องกำหนด

วิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งใดๆ เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

บทเฉพาะกาล

มาตรา 64 บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

.....

.....

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

น้ำแท้ มีบุญสล้าง, การดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2547

สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, ตัวอย่างว่าด้วยศาลสิ่งแวดล้อมในสหรัฐอเมริกา : เอกสารโครงการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม, (สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม: 2550)

เอกสารภาษาต่างประเทศ

Dan B. Dobbs, Law of Remedies: Damages-Equity-Restitution (2nd ed., West Publishing, 1993) (1973).

Daniel A. Farber, Jody Freeman, Ann E. Carlson and Rodger W. Findley, Cases and materials on Environmental Law (7th ed. Thomson/West 2006) (1981).

Gerald W. Boston & M. Stuart Madden, Law of Environmental and Toxic Torts: Cases, Materials and Problems (2nd ed., West Group, 2001) (1994).

John L. Diamond, Lawrence C. Levine and M. Stuart Madden, Understanding Tort (2nd ed., Lexis Publishing, 2000) (1996).

Mallor & Robert, Punitive Damages: Toward a Principled Approach, 31 Hastings L.J. (1980).

Nancy K. Kubasek and Gary S. Silverman, Environmental Law (4th Ed., Prentice Hall, 2002).

Philip Weinberg and Kevin A. Reilly, Understanding Environmental Law (Matthew Bendar& Co., Inc., 1998).

Roger W. Findley and Daniel A. Farber, Environmental Law in a nutshell (6th Ed. Thomson West, 2004)(1983).

Robert H. Klonoff, Class Actions and Other Multi-Party Litigation in a Nutshell, (West Group, 1999).

การศึกษาวิจัย

เรื่อง

“สำรวจ รวบรวมและสังเคราะห์สถิติ จำนวนและผลของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลยุติธรรม”

โดย

นายพงษ์เดช วานิชกิตติกูล
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา

นางจิระฉวี ฤทธิ์รักษา
ผู้พิพากษาศาลภาษีอากรกลาง

นายคมวัชร เอี้ยงอ่อง
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักงานศาลยุติธรรม

คำนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อมนุษย์เพิ่มมากขึ้นทุกขณะ ซึ่งทุกคนควรมีส่วนในการป้องกัน แก้ไขและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพที่สมดุลและดีขึ้น สำหรับประเทศที่มีการปกครองโดยกฎหมายเช่นประเทศไทย ย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กระบวนการยุติธรรมจะได้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันมิให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ งานศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ต่อเนื่องมาจากการที่คณะผู้วิจัยได้ทำงานเกี่ยวกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม ซึ่งในงานศึกษาวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมกับคดีสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะคดีเป็นพิเศษแตกต่างจากคดีทั่วไปอย่างชัดเจน

ในการศึกษาวิจัยใช้วิธีการตอบแบบสอบถามจากบุคคลในกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อมตลอดจนประชาชนทั่วไป เพื่อให้ได้ปัญหาและความคิดจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อจะได้แสวงหาแนวทางที่ตรงต่อความต้องการของกลุ่มคนที่ประสบปัญหาในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม โดยนำไปเปรียบเทียบกับวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสนับสนุนงานศึกษาวิจัยนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ประโยชน์และคุณความดีทั้งหลายจากงานวิจัยนี้ขอมอบให้แก่ศาลยุติธรรมและบุคคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหลายในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย หากมีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องใดๆ คณะผู้จัดทำขอน้อมรับไว้และจะได้นำไปปรับปรุงในโอกาสต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สารบาญ

หน้า

บทที่

1. บทนำ 1

    1. หัวข้อของการศึกษา 6
    2. หลักการและเหตุผล 6
    3. วัตถุประสงค์ 6
    4. ขอบเขตการศึกษา 7
    5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ 7

2 วิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศ 8

    1. การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกา 8
        1.1 ระบบศาลของสหรัฐอเมริกา 8
            1.1.1 ระบบศาลของรัฐบาลกลาง 8
            1.1.2 ระบบศาลมลรัฐ 9
        1.2 การฟ้องคดีและเขตอำนาจศาล 9
            1.2.1 เขตอำนาจศาลมลรัฐ 10
            1.2.2 เขตอำนาจของศาลรัฐบาลกลาง 10
        1.3 การทับซ้อนของเขตอำนาจศาล 10
        1.4 เขตศาล 12
        1.5 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาพิพากษา 12
            1.5.1 ทนายความ 12
            1.5.2 ลูกขุน 12
            1.5.3 ผู้พิพากษา 13
        1.6 ขั้นตอนในการพิจารณาคดีแพ่ง 14
        1.7 การระงับข้อพิพาททางเลือก 17
            1.7.1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 17
            1.7.2 การอนุญาโตตุลาการ 19
        1.8 ประเภทคดีสิ่งแวดล้อม 20
        1.9 การดำเนินคดีโดยประชาชนและอำนาจฟ้อง 20

1.10 ค่าเสียหาย 27
1.11 การดำเนินคดีกลุ่ม 28
1.12 ศาลคดีสิ่งแวดล้อมของมลรัฐเวอร์มอนท์ 33

2. การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศญี่ปุ่น 34
2.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการออกมาตรการท้องถิ่น 34
2.2 การออกกฎหมายควบคุมมลพิษ 36
2.3 การพัฒนากฎหมายสิ่งแวดล้อมครั้งใหม่ 37
2.4 บทบาทของศาลยุติธรรมในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม 38
2.4.1 คดีปกครอง 38
2.4.2 การฟ้องคดีแพ่ง 40
2.5 การระงับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมโดยทางอื่น 42

3 ลักษณะและการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมของไทย 43
1. เหตุแห่งการฟ้องคดี 51
2. หลักกฎหมาย 52
3. ภาระการพิสูจน์ 52
4. การเยียวยาความเสียหาย 54
5. จำนวนผู้เสียหาย 55
6. การคุ้มครองชั่วคราว 55
7. อำนาจศาล 56
8. ประเด็นพิจารณา 56

4 แบบสอบถามเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม 57
1. ความคิดเห็นของผู้แทนหน่วยราชการ 57
2. ความคิดเห็นผู้เคย/กำลังได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม 62
3. ความคิดเห็นประชาชนทั่วไป 64
4. ความคิดเห็นนักพัฒนาเอกชน 70
5. ความคิดเห็นผู้แทนสื่อมวลชน 73

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ 80
ภาคผนวก
ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 82
บรรณานุกรม 96

บทนำ

มนุษย์ดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ในโลกใบนี้ก็แต่โดยอาศัยและใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบๆ ตัวเสมอมาตั้งแต่ในอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน และประชากรมนุษย์ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ประการหนึ่งก็คือ มนุษย์ทุกคนต้องบริโภคทรัพยากรทั้งการกินและการใช้ ถือได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อมนุษย์ โดยเริ่มแรกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นก็เพียงเพื่อที่จะทำให้มนุษย์เองดำรงชีวิตประจำวันอยู่ได้ ซึ่งมนุษย์เริ่มต้นในการพัฒนาสังคมมนุษย์โดยการศึกษาในศาสตร์แขนงต่างๆ ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจในสิ่งที่เป็นอยู่เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพเท่านั้น ปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มแรกก็เป็นเพียงภาวะของเสีย (Waste) ที่ถูกปล่อยทิ้งจากกระบวนการผลิตซึ่งก็มีไม่มากนักและมักอยู่ในรูปของสารอินทรีย์สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ แต่เมื่อมนุษย์เริ่มเข้าใจธรรมชาติมากขึ้นซึ่งก็เกิดจากการศึกษาวิชาการทางด้านศาสตร์แขนงต่างๆ ทำให้สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อสร้างสถานะ อำนาจ และการยอมรับด้านการสะสมความมั่งคั่ง และแสวงหาความร่ำรวยจากทรัพยากรธรรมชาติ มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาทางด้านภาคอุตสาหกรรมของเสียที่ถูกปล่อยออกมาก็เป็นจำพวกโลหะหนัก ส่วนการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรมมีการใช้วัตถุดิบซึ่งเป็นสารเคมีนานาชนิดเข้าสู่กระบวนการผลิตมลสาร (Pollutant) หรือของเสียอันตราย (Hazardous Waste) ถูกปล่อยออกมาเป็นจำนวนมากจากโรงงานหลายๆ แห่งที่ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยของชีวิตอนามัย และทรัพย์สินของประชาชนผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณนั้นจากการที่สิ่งปฏิกูลและสิ่งที่มีพิษถูกปล่อยออกมาดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดภยันตรายและทำความเดือดร้อนรำคาญให้กับมนุษย์ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเพราะธรรมชาติไม่สามารถที่จะปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลของธรรมชาติได้ เนื่องจากการกระทำของมนุษย์ที่จะพยายามเอาชนะธรรมชาติโดยการคิดค้นวิทยาการแปลกๆ ใหม่ๆ มาใช้ เพื่อสนองความสุขและความสะดวกสบายของมนุษย์เอง โดยในบางครั้งอาจจะเกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรืออาจจะเกิดความตั้งใจก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันผลที่ได้รับนอกเหนือไปจากความสะดวกสบาย ก็คือธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ถูกทำลายมากขึ้นทุกวัน เห็นได้ว่าเป็นการพัฒนาที่มองแต่ในด้านความเจริญ ความมั่งคั่งร่ำรวยเพียงด้านเดียว แต่ไม่ได้สนใจในเรื่องของพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการคุ้มครอง

สิทธิในสิ่งแวดล้อมของประชาชนแต่อย่างใด อีกทั้ง ยังส่งผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษและได้ขยายตัวกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศ[1]

ตลอดระยะเวลายาวนานที่ผ่านมา ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตตลอดจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ผูกพันเชื่อมโยงกับภาวะเศรษฐกิจของประชากรหลายล้านครอบครัวในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในภาคชนบท ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรณีประเภทแร่ธาตุต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างมากและรวดเร็ว ทั้งในแง่การผลิตเพื่อส่งออก และการเสริมฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวในรูปแบบต่างๆ ของชาวชนบท เช่น ตัดไม้ทำฟืน เผาถ่าน จักสาน แกะสลัก ฯลฯ นอกจากนี้ ไม้ในป่ายังถูกโค่นเพื่อขยายพื้นที่ทำกินทางการเกษตร ถนน อ่างเก็บน้ำ และได้มีการนำไม้มาสร้างเป็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนถูกแปรสภาพเป็นวัสดุประเภทต่างๆ สำหรับใช้ในการดำรงชีวิตและการสร้างรายได้

ทรัพยากรธรรมชาติได้ลดน้อยลงและมีความเสื่อมโทรมลงไปเป็นอันมาก ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปเป็นจำนวนมาก โดยที่ทรัพยากรเหล่านั้นมีจำนวนจำกัดและไม่อาจขยายตัวได้ในเวลาอันสั้น ดังนั้นความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติสำคัญๆ จึงเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดขึ้นทุกที อย่างไรก็ดี มิได้หมายความว่ารัฐบาลได้ละเลยต่อปัญหานี้ โดยข้อเท็จจริงแล้ว ได้มีความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะปกป้องคุ้มครอง และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะในส่วนของรัฐ แต่ผลการดำเนินงานที่ผ่านมายังไม่ให้ผลเป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควร

ปัจจุบันข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับผู้ประกอบการ หรือกับกลุ่มทุน ที่มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล ทั้งศาลปกครองและศาลยุติธรรมต้องประสบปัญหาในการแก้ไขเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายและได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก เนื่องจากข้อจำกัดของระบบกฎหมายวิธีพิจารณาคดีที่กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียและได้รับผลกระทบต่อตนเองโดยตรงเท่านั้นที่มีสิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดี ในอดีตที่ผ่านมา ก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ประเทศไทยใช้ศาลยุติธรรมเป็นองค์วินิจฉัยชี้ขาดคดีปกครอง และศาลยุติธรรมก็ได้นำวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเป็นระบบกล่าวหามาใช้กับการพิจารณาคดีปกครอง จึงเป็นผลให้เกิดปัญหาทั้งต่อระบบการพิจารณาของศาลและความเป็นธรรมที่เอกชนจะพึงได้รับอยู่ไม่น้อย เพราะคดีปกครองนั้นแตกต่างจากคดีแพ่งโดยสิ้นเชิง โดยคดีแพ่งนั้นเป็นการพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน คู่ความจะอยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน การดำเนินกระบวนพิจารณาคดีจึง

---

[1] วรากร ชวาลา, “พยานหลักฐานคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 1-2.

ต้องใช้ระบบกล่าวหาที่คู่ความมีบทบาทสำคัญในการแสดงพยานหลักฐานหักล้างข้ออ้างข้อเถียงของคู่ความฝ่ายตรงกันข้ามในลักษณะ “ฝ่ายใดกล่าวอ้าง ฝ่ายนั้นต้องนำสืบ” หากฝ่ายใดกล่าวอ้างแล้วไม่นำสืบหรือนำสืบตามที่ตนกล่าวอ้างไม่ได้ ฝ่ายนั้นจะตกเป็นฝ่ายแพ้คดีโดยที่ผู้พิพากษาจะทำหน้าที่เป็นเพียงคนกลางคอยกำกับดูแลการดำเนินกระบวนพิจารณาเท่านั้น ส่วนในคดีปกครองพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนซึ่งคู่ความอยู่ในฐานะที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งทางราชการย่อมอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าเอกชน และในการฟ้องคดีปกครองมักจะเป็นการที่เอกชนฟ้องทางราชการ การใช้ระบบการดำเนินกระบวนพิจารณาแบบกล่าวหาโดยฝ่ายใดกล่าวอ้างฝ่ายนั้นต้องมีหน้าที่นำสืบนั้น จึงเป็นทางให้เอกชนที่เป็นโจทก์ต้องเสียเปรียบ เพราะเอกสารหลักฐานต่างๆ ในคดีปกครองมักจะอยู่ในความครอบครองของทางราชการ ดังนั้น ประเทศไทยจึงพยายามที่จะนำระบบการพิจารณาคดีปกครองโดยใช้ระบบไต่สวนเข้ามาใช้ในประเทศไทย เนื่องจากในระบบไต่สวนนั้น ศาลจะมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความอย่างแท้จริง โดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เริ่มวางพื้นฐานของพัฒนาระบบวิธีพิจารณาคดีปกครองในประเทศไทยโดยการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522 และระเบียบว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2522 ขึ้นใช้ไปพลางก่อน ซึ่งถือเป็นการแก้ไขปัญหาในระดับหนึ่งเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามการฟ้องคดีปกครองก็ไม่ถึงขนาดให้บุคคลทั่วๆ ไปยื่นขอให้ศาลปกครองตรวจสอบการกระทำได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในคดีปกครองนั้นจะเห็นได้ว่าต้องเป็นไปตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และต้องเป็นคดีที่ศาลปกครองมีอำนาจกำหนดคำบังคับได้ ตามมาตรา 72 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน เมื่อผู้ฟ้องคดียื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้วไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์เนื่องจากในระบบวิธีพิจารณาคดีปกครองศาลปกครองใช้ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ศาลจะมีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริง แต่สำหรับการเรียกค่าสินไหมทดแทนคดีสิ่งแวดล้อมในทางแพ่งนั้น ศาลยุติธรรมจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 มาใช้บังคับ ซึ่งหมายความว่าผู้จะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลได้จะต้องเป็นผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิในคดีสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลยุติธรรม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความแตกต่างดังกล่าวนี้เองส่งผลทำให้ประชาชนทั่วไปในคดีสิ่งแวดล้อมสามารถใช้สิทธิเรียกร้องการฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนในศาลปกครองได้กว้างขวางกว่าในศาลยุติธรรม อย่างไรก็ตามคดีสิ่งแวดล้อมจะมีลักษณะคดีที่ค่อนข้างจะแตกต่างไปจากคดีแพ่งธรรมดา โดยมีลักษณะกระทบต่อสาธารณชนหรือต่อประโยชน์สาธารณะเป็นส่วนรวมหรือมีลักษณะเป็นคดีปกครองซึ่งข้อเท็จจริงเรื่องทรัพยากรธรรมชาติเป็นเรื่องสาธารณประโยชน์ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องดูแลรักษามิใช่เป็นสิทธิ นอกจากนี้การกำหนดให้ผู้กล่าวหามีหน้าที่นำสืบซึ่งเป็นการยากที่จะสืบให้สม เพราะแม้ศาลปกครองจะใช้

ระบบไต่สวนแต่การนำสืบถึงความเสียหายจะเห็นชัดเจนเพราะกรณีที่เกิดความเสียหายโดยตรงต่อผู้ฟ้องคดีและเป็นความเสียหายในปัจจุบันเท่านั้น

ในคดีสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากคดีแพ่งทั่วไป กล่าวคือ ในเรื่องของการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลเพื่อกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ ทางการแพทย์ หรือทางวิศวกรรมสิ่งแวดล้อมที่มีความซับซ้อนยากที่ประชาชนทั่วไปจะทำความเข้าใจ ปัญหาที่ตามมาก็คือ ศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองจะตัดสินคดีอย่างไร หากพยานผู้เชี่ยวชาญไม่อาจให้การยืนยันได้ในขณะที่กฎหมายบัญญัติกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว แม้ว่าตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 จะได้บัญญัติให้ผู้เสียหายไม่ต้องรับภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม แต่ปัญหาข้อขัดข้องทางด้านภาระการพิสูจน์ในบางกรณีก็ยังคงมีอยู่ เพราะโดยปกติแล้วการที่ศาลจะตัดสินให้จำเลยรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ผู้ได้รับความเสียหายได้นั้น โจทก์จะต้องมีหน้าที่พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าความเสียหายที่ตนเองได้รับนั้นเกิดจากการกระทำของจำเลย และต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าการกระทำของจำเลยมีความสัมพันธ์กับผล คือ ความเสียหายที่โจทก์ได้รับ

นอกจากนี้ ปัญหาเขตอำนาจศาลในคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการกำหนดให้ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาใช้ดุลพินิจว่าจะรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญหรือไม่ก็ได้ และข้อจำกัดในเรื่องขอบเขตในการตรวจสอบของศาล กล่าวคือ ศาลปกครองจะมีอำนาจตรวจสอบปัญหาทางเทคนิควิทยาศาสตร์ที่เป็นเรื่องที่หน่วยงานทางปกครองมีความรู้เชี่ยวชาญอย่างดีได้มากน้อยเพียงใด และถ้ามีความขัดแย้งของข้อเท็จจริงด้านเทคนิควิทยาศาสตร์ดังกล่าวของหน่วยงานทางปกครอง ศาลปกครองจะมีอำนาจประเมินข้อเท็จจริงได้แค่ไหนเพียงใด เช่น การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) กรณีโรงไฟฟ้าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของตุลาการศาลปกครองในการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีตามกฎหมายแล้ว เห็นได้ว่าคุณสมบัติของตุลาการศาลปกครอง รวมทั้งความรู้ความเข้าใจในหลักการหรือแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของกฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญโดยเฉพาะคดีปกครองเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้ ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดคุณสมบัติของตุลาการศาลปกครองไว้ในมาตรา 18 โดยเฉพาะ ซึ่งในการพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานหรือแนวคิดด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังต้องมีความรู้ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ฯลฯ และกฎหมายที่เป็นบทบัญญัติทั่วไปหรือมีลักษณะเป็นกฎหมาย

กลาง ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อันเป็นพื้นฐานในการกำหนดคำบังคับในคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดต่อไป

สำหรับวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลปกครอง จะกระทำโดยวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงจากเอกสาร ซึ่งเป็นการได้ข้อเท็จจริงในคดีจากการพิจารณาคดีทุกประเภท คือ พิจารณาจากคำคู่ความที่คู่กรณีกล่าวอ้างและโต้แย้งกัน โดยหลักของวิธีพิจารณาคดีต้องให้ความเคารพต่อหลัก Contradiction คือ การให้ทุกฝ่ายมีสิทธิในการต่อสู้หรือโต้แย้งได้ เพราะในระบบวิธีพิจารณาคดีปกครองจะแสวงหาข้อเท็จจริงจากเอกสารเกือบทั้งหมดตั้งแต่คำฟ้อง คำให้การคำคัดค้านคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม รายงานกระบวนพิจารณาคำแถลงของคู่กรณี นอกจากนี้หากศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวยังไม่เพียงพอหรือยังไม่เป็นที่ยุติ ตุลาการเจ้าของสำนวนยังอาจใช้อำนาจที่มีอยู่ตามระบบวิธีพิจารณาแบบไต่สวนออกคำสั่งเรียกคู่กรณี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ ส่งพยานหลักฐานให้ความเห็นในฐานะผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงตรวจสอบสถานที่ บุคคล หรือสิ่งอื่นใด เพื่อประกอบการพิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร สำหรับการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ กรณีศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อการศึกษา ตรวจสอบหรือวิเคราะห์ในเรื่องใดๆ เกี่ยวกับคดีอันมิใช่เป็นการวินิจฉัยข้อกฎหมาย แล้วให้ทำรายงานหรือให้ถ้อยคำ หรือทั้งสองประการต่อศาลได้ และศาลต้องส่งสำเนารายงานหรือบันทึกถ้อยคำของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องเพื่อทำข้อสังเกตเสนอต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด กรณีที่ผู้เชี่ยวชาญจะต้องให้ถ้อยคำต่อศาล ศาลจะต้องแจ้งให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้าเพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีคัดค้านและชี้แจงข้อเท็จจริงด้วย

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปในเรื่องการกำหนดความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมไว้โดยเฉพาะ ดังนี้ จะต้องนำหลักเกณฑ์ทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในการกำหนดความเสียหายมาพิจารณา

สำหรับการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่รัฐในกรณีที่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายสูญหายหรือเสียหาย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 97 ก็เป็นประเด็นปัญหาอีกประการหนึ่งว่าการคำนวณมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวจะรวมถึงกรณีใดบ้าง เช่น กรณีโรงงานปล่อยน้ำเสียลงไปในแม่น้ำเป็นจำนวนมาก ทำให้แม่น้ำเน่าเสีย ปลาตายเป็นจำนวนมาก จึงยากที่จะสามารถคำนวณได้ว่าปลาในแม่น้ำสายนั้นมีปริมาณทั้งหมดเท่าใด รวมทั้งสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ความเสียหายต่อระบบนิเวศวิทยา และการคำนวณความเสียหายที่เป็นลักษณะนามธรรม เช่น ความเสียหายต่อทัศนียภาพ ความสวยงามของธรรมชาติ จะมีหลักเกณฑ์ในการคำนวณได้อย่างไร จึงต้องดูจากแนวการวินิจฉัยของศาลศาลปกครองต่อไป

อีกทั้งเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังมีความซับซ้อนทั้งในส่วนปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาเทคนิค ปัญหาการแก้ไขเยียวยา ซึ่งส่วนใหญ่จะส่งผลกระทบในระยะยาว ดังนั้น หากจะดำเนินการยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาคดีทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ จึงมีความจำเป็นต้องสำรวจรวบรวมและสังเคราะห์ สถิติจำนวนและผลของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติในศาลปกครอง เพื่อนำไปกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 1
แนวความคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องของคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

จากการที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงจากเกษตรกรรมมาสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมอุตสาหกรรม ทำให้ประเทศไทยเริ่มประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหลายประการ เนื่องจากมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการทำเกษตรกรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควร ชาวชนบทซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงพากันอพยพเข้ามาหางานทำตามโรงงานในเมืองใหญ่และตั้งถิ่นฐานถาวร ทำให้ชุมชนเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็วเกิดปัญหาชุมชนแออัด การเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนเกิดการกระทบกระทั่งสิทธิของกันและกันเกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง มีปัญหาขยะมูลฝอย และปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น ปัญหาของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมถูกปล่อยออกสู่พื้นที่ภายนอกโรงงานโดยไม่มีการบำบัด น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะเน่าเสีย อากาศมีมลพิษ และฝุ่นละอองมากเกินไป การประกอบกิจการบางอย่างหรือสถานที่บางแห่งก่อให้เกิดเสียงดังจนเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และสุขภาพอนามัยของประชาชน หรืออาจก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ[1] ดังนั้น รัฐจึงได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นเพื่อควบคุมหรือกำกับดูแลการประกอบกิจการต่างๆ ไม่ให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย หรือก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน โดยบัญญัติกฎหมายกำหนดให้การประกอบกิจการต้องมีการขออนุญาตก่อนดำเนินการ ซึ่งถือเป็นมาตรการควบคุม โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มีโอกาสตรวจสอบให้ถูกต้องเสียก่อนว่ากิจการดังกล่าวจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและชุมชน หรืออาจบัญญัติว่าการประกอบ

---

[1] คำว่า “เหตุเดือดร้อนรำคาญ” หรือ “เหตุรำคาญ” ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “nuisance” มีที่มาจากแนวความคิดของนักกฎหมายในประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) หมายถึง การใช้ทรัพย์สินหรือการใช้สิทธิอย่างไม่มีเหตุผล ไม่ชอบธรรม ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เกิดความไม่สะดวก หรือทำให้เกิดความเสียหายหรือความรำคาญต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะต่อปัจเจกชนหรือต่อสาธารณชน เหตุรำคาญดังกล่าวอาจรวมถึงกลิ่นที่เป็นอันตราย เสียง การเผาไหม้ การระบายน้ำลงในที่ดินของผู้อื่น หรือการประกอบกิจการใดๆ ที่ทำให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่น ด้วยเหตุที่เหตุรำคาญเป็นความไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ก่อให้เกิดเหตุรำคาญจึงอาจมีความผิดอาญา ถ้าเหตุรำคาญทำให้เกิดการรบกวนความสงบสุขในการใช้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นก็อาจถูกบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเป็นมาตรการทางแพ่ง หรืออาจถูกสั่งห้ามไม่ให้กระทำการที่ทำให้เกิดเหตุรำคาญนั้นทั้งหมด หรือจำกัดการกระทำที่ทำให้เกิดความรำคาญนั้น อันเป็นมาตรการทางปกครอง เช่น สั่งให้ปิดกิจการในบางเวลา (ข้อมูลจาก www.law.com)

กิจการบางอย่างต้องมีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบก่อนดำเนินการแล้วแต่กรณี อันเป็นมาตรการกำกับดูแล เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทราบว่ามีการประกอบกิจการนั้นๆ อยู่ เพื่อจะได้ตรวจสอบการประกอบกิจการได้ตลอดเวลา นอกจากนั้นรัฐยังบัญญัติกฎหมายกำหนดมาตรการในการป้องกัน ระงับ หรือแก้ไขความเสียหาย หรือเหตุเดือดร้อนรำคาญที่อาจจะเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการด้วย ทั้งนี้ กฎหมายแต่ละฉบับได้กำหนดหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจบังคับการตามกฎหมายแต่ละเรื่องแต่ละกรณีไว้โดยเฉพาะตามความเหมาะสม[2]

1. การประกอบกิจการโรงงาน

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงาน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่สุขภาพอนามัยของคนงาน และเพื่อควบคุมดูแลป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้วยการควบคุมตั้งแต่ขั้นตอนการตั้งโรงงาน ตลอดไปจนถึงการประกอบกิจการ ทั้งนี้ กฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นรัฐมนตรีที่รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เกี่ยวกับการประกอบกิจการ และการกำกับดูแลการประกอบกิจการโรงงาน

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 สรุปได้ดังนี้

1.1 องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

1.1.1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

1.1.2 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมมอบหมายตามความเหมาะสมเป็น “ผู้อนุญาต”

1.1.3 พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

1.2 การประกอบกิจการโรงงาน

“โรงงาน”[3] หมายถึง อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม สำหรับทำ ผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง ทดสอบ ปรับปรุง

---

[2] สำนักพัฒนาระบบงานคดีปกครอง, **คดีปกครองเกี่ยวกับการประกอบกิจการและเหตุเดือดร้อนรำคาญ**, 2549.

[3] มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535.

แปรสภาพ ลำเลียง เก็บรักษา หรือทำลายสิ่งใดๆ ทั้งนี้ ตามประเภทหรือชนิดของโรงงานที่กำหนดในกฎกระทรวง

ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ไม่ได้บัญญัติควบคุมดูแลการจัดตั้งโรงงานทุกลักษณะ เนื่องจากตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าโรงงานต่างๆ มีลักษณะที่แตกต่างกัน โรงงานบางประเภทไม่จำเป็นต้องควบคุมดูแลการจัดตั้ง เพียงแต่ดูแลการดำเนินงานเท่านั้น คงมีแต่โรงงานบางประเภทที่อาจเกิดอันตรายจากการประกอบกิจการได้เท่านั้นที่ควรจะควบคุมการจัดตั้งอย่างเคร่งครัดให้สอดคล้องกับสภาพของกิจการด้วยการให้โรงงานบางลักษณะอาจประกอบกิจการได้ภายใต้ระบบการกำกับตามปกติ และโรงงานบางลักษณะจะต้องแจ้งให้ทราบก่อนจึงจะเริ่มประกอบกิจการได้ คงมีแต่โรงงานบางลักษณะที่จำเป็นเท่านั้นที่จะยังคงใช้ระบบการอนุญาต โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมออกกฎกระทรวงกำหนดให้โรงงานตามประเภท ชนิด หรือขนาดใดเป็นโรงงานจำพวกที่ 1 โรงงานจำพวกที่ 2 หรือโรงงานจำพวกที่ 3 แล้วแต่กรณี โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการควบคุมดูแล การป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญการป้องกันความเสียหาย และการป้องกันอันตราย ตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่มีต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม

1.3 การควบคุมการจัดตั้งโรงงาน

<u>ทำเลที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมของโรงงาน</u>

เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงาน กฎหมายได้ให้อำนาจรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้โรงงานจำพวกใดจำพวกหนึ่งหรือ ทุกพวกต้องปฏิบัติตามในเรื่องที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการจัดตั้งโรงงาน คือ (1) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับที่ตั้งโรงงาน สภาพแวดล้อมของโรงงาน ลักษณะของโรงงาน หรือลักษณะภายในของโรงงาน และรัฐมนตรีได้อาศัยอำนาจตามความในกฎหมายดังกล่าวออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับที่ตั้ง สภาพแวดล้อม ลักษณะอาคาร และลักษณะภายในโรงงาน โดยห้ามตั้งโรงงานจำพวกที่ 1 และโรงงานจำพวกที่ 2 ในบริเวณดังต่อไปนี้

1) บ้านจัดสรรเพื่อการพักอาศัย อาคารชุดพักอาศัย และบ้านแถวเพื่อการพักอาศัย

2) ภายในระยะห้าสิบเมตร จากเขตติดต่อสาธารณสถาน ได้แก่ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา วัดหรือศาสนสถาน โรงพยาบาล โบราณสถาน และสถานที่ทำการของหน่วยงานของรัฐ และให้หมายความรวมถึงแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

1.4 การควบคุมดูแลการประกอบกิจการโรงงาน

โดยที่การประกอบกิจการโรงงานก่อให้เกิดมลพิษต่างๆ เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย ฝุ่นควัน เสียงดัง รวมทั้งแรงสั่นสะเทือน ซึ่งมลพิษดังกล่าวไม่ได้กระทบต่อคนงานในโรงงานเท่านั้น แต่อาจมีผลกระทบต่อผู้คนที่อยู่อาศัยรอบๆ หรือใกล้เคียงโรงงาน หรือในบางกรณี

มลพิษดังกล่าวก็อาจส่งผลกระทบกว้างไกลออกไปเป็นปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เพื่อควบคุมปัญหาดังกล่าว รัฐจึงตราพระราชบัญญัติโรงงานฯ ให้มีบทบัญญัติเพื่อควบคุมการประกอบกิจการโรงงาน ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อความปลอดภัยในการทำงาน ในที่นี้จะขอกล่าวแต่เฉพาะเรื่องการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งใดๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงาน พระราชบัญญัติโรงงานฯ มาตรา 8 ได้บัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งใดๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน ทั้งนี้เพื่อให้โรงงานจำพวกใดจำพวกหนึ่งหรือทุกจำพวกต้องปฏิบัติตามซึ่งรัฐมนตรีได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษ หรือสิ่งใดๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เสียง รวมทั้งการกำจัดขยะ สิ่งปฏิกูล และวัสดุไม่ใช้แล้ว รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

(1) การกำจัดขยะ สิ่งปฏิกูล และวัสดุที่ไม่ใช้ กฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดว่าผู้ประกอบกิจการต้องรักษาโรงงานให้สะอาดปราศจากขยะและสิ่งปฏิกูลอยู่เสมอ และจัดให้มีที่รองรับ หรือที่กำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลตามความจำเป็นและเหมาะสม ต้องแยกเก็บสิ่งปฏิกูลและวัสดุไม่ใช้แล้ว ซึ่งมีวัตถุมีพิษปนอยู่ด้วย และต้องกำจัดสิ่งดังกล่าวด้วยวิธีการที่ปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ

นอกจากนั้น ยังกำหนดมาตรการให้ผู้ประกอบกิจการปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังนี้

(ก) ห้ามมิให้นำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกบริเวณโรงงาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมมอบหมายให้นำออกไปเพื่อการทำลายฤทธิ์ กำจัด ทิ้ง หรือฝังด้วยวิธีการและสถานที่ ตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(ข) ต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับชนิด ปริมาณ ลักษณะ คุณสมบัติ และสถานที่เก็บสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วนั้นๆ พร้อมทั้งวิธีการเก็บ ทำลายฤทธิ์ กำจัด ทิ้ง ฝังคลื่อนย้ายและการขนส่ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(2) การห้ามระบายน้ำทิ้งออกจากโรงงาน เว้นแต่ได้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างจนน้ำทิ้งนั้นมีลักษณะเป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ทั้งนี้ต้องไม่ใช้วิธีทำให้เจือจาง

(3) การบำบัดน้ำเสีย ในกรณีที่โรงงานมีระบบน้ำเสีย ผู้ประกอบกิจการต้องติดตั้งมาตรวัดไฟฟ้าสำหรับระบบบำบัดน้ำเสียโดยเฉพาะ โดยต้องติดตั้งไว้ในที่ที่ง่ายต่อการตรวจสอบและงมีการจดบันทึกเลขหน่วยและปริมาณการใช้ไฟฟ้าประจำวันด้วย ในกรณีที่มีการใช้สารเคมี

หรือสารชีวภาพในระบบบำบัดน้ำเสีย ต้องมีการบันทึกการใช้สารเคมีหรือสารชีวภาพในการบำบัดน้ำระประจำวัน และมีหลักฐานในการจัดหาสารเคมีหรือสารชีวภาพดังกล่าวด้วย

(4) การห้ามระบายอากาศเสียออกจากโรงงาน เว้นแต่จะได้ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างจนอากาศที่ระบายออกนั้นมีปริมาณของสารที่เจือปนไม่เกินค่าที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ทั้งนี้ต้องไม่ใช้วิธีทำให้เจือจาง

(5) การกำหนดให้เสียงที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงานดังไม่เกินมาตรฐานที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5 การระงับเหตุเดือดร้อนหรือความเสียหายที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน

กรณีผู้ประกอบกิจการโรงงานฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือการประกอบกิจการโรงงานมีสภาพที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหายหรือความเดือดร้อนแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ทั้งในหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนหรือแก้ไขหรือปรับปรุงหรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือเหมาะสมในระยะเวลาที่กำหนด และในกรณีที่เห็นสมควรเมื่อได้รับอนุมัติจากปลัดกระทรวง หรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมาย พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจผูกมัดประทับตราเครื่องจักรเพื่อมิให้เครื่องจักรทำงานได้ในระหว่างที่ถูกคำสั่งระงับการดำเนินงานหรือให้ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

ในกรณีที่ผู้ประกอบกิจการจงใจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือในกรณีที่ปรากฏว่าการประกอบกิจการของโรงงานอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน ปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายมีอำนาจดำเนินการ ดังนี้

(1) สั่งให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานนั้นหยุดประกอบกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว และปรับปรุงแก้ไขโรงงานนั้นเสียใหม่หรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด (มาตรา 39 วรรคหนึ่ง)

(2) สั่งปิดโรงงาน ในกรณีผู้ประกอบกิจการโรงงานไม่ปรับปรุงแก้ไขโรงงานหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่งภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งในกรณีที่เป็นโรงงานจำพวกที่ 3 คำสั่งปิดโรงงานดังกล่าวมีผลเป็นการเพิกถอนใบอนุญาตด้วย (มาตรา 39 วรรคสาม)

(3) สั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือมอบหมายให้บุคคลใด ๆ เข้าจัดการแก้ไขเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่ง ในกรณีที่เห็นว่ามีเหตุที่ทางราชการสมควรเข้าไปดำเนินการแทน โดยให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าจัดการตามจำนวนที่จ่ายจริงรวมกับเบี้ยปรับในอัตราร้อยละสามสิบต่อปีของเงินจำนวนดังกล่าว (มาตรา 42 วรรคหนึ่ง)

1.6 การออกคำสั่งและการคัดค้านคำสั่งของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

1.6.1 การแจ้งหรือการส่งคำสั่ง

การแจ้งหรือการส่งคำสั่งทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 38 ได้บัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำส่ง ณ ภูมิลำเนาหรือโรงงานของบุคคลซึ่งระบุไว้ในคำสั่ง ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของบุคคลนั้น หรือจะส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับก็ได้ ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่นำส่งแล้วแต่บุคคลที่ระบุไว้ในคำสั่งปฏิเสธไม่ยอมรับคำสั่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไปเป็นพยานเพื่อวางคำสั่งไว้ ณ ที่นั้น แต่ถ้าไม่พบบุคคลซึ่งระบุไว้ในคำสั่ง ณ ภูมิลำเนาหรือสถานที่ทำการของบุคคลนั้น จะส่งให้กับบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วซึ่งอยู่หรือทำงาน ณ ที่นั้นก็ได้ และถ้าไม่พบบุคคลใด หรือพบแต่ไม่มีบุคคลใดยอมรับไว้แทน ให้ปิดคำสั่งนั้นไว้ในที่ที่เห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือโรงงานนั้นต่อหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ไปเป็นพยาน เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าบุคคลซึ่งระบุในคำสั่งได้รับทราบคำสั่งแล้ว แต่ถ้าเป็นการส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือโดยการปิดคำสั่ง ให้ถือว่าได้รับคำสั่งนั้นเมื่อครบกำหนดห้าวันทำการนับแต่วันที่พนักงานไปรษณีย์ได้ส่งหรือวันที่ได้ปิดคำสั่งนั้น แล้วแต่กรณี

สำหรับคำสั่งให้หยุดประกอบกิจการหรือคำสั่งปิดโรงงานนั้น กฎหมายกำหนดว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องปิดประกาศไว้ในที่ที่เห็นได้ง่าย ณ โรงงานนั้นอย่างน้อย 3 แห่ง ทั้งนี้ ให้มีข้อความแจ้งให้ทราบด้วยว่าห้ามมิให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงงาน คนงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนทำงานในโรงงานภายหลังมีคำสั่งให้หยุดประกอบกิจการหรือคำสั่งปิดโรงงาน (มาตรา 40)

1.6.2 การอุทธรณ์คำสั่งตามพระราชบัญญัติโรงงาน

คำสั่งที่ออกโดยปลัดกระทรวงหรือผู้ที่ปลัดกระทรวงมอบหมาย หรือคำสั่งที่ออกโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่ผู้รับคำสั่งมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้แก่

(1) คำสั่งไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่ต่ออายุใบอนุญาต (มาตรา 16)

(2) คำสั่งไม่ให้ขยายโรงงาน (มาตรา 18 ประกอบมาตรา 16)

(3) คำสั่งยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเงื่อนไขที่กำหนดในใบอนุญาตตั้งโรงงานตามมาตรา 20

(4) คำสั่งไม่อนุญาตให้โรงงานจำพวกที่ 3 ประกอบกิจการ ในกรณีที่โรงงานดังกล่าวซึ่งหยุดดำเนินการติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งปีแจ้งความประสงค์ขอประกอบกิจการโรงงานต่อไป (มาตรา 33)

(5) คำสั่งให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน หรือแก้ไข หรือปรับปรุงการประกอบกิจการโรงงาน หรือปฏิบัติให้ถูกต้องหรือเหมาะสมตามมาตรา 37 หรือคำสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงาน หรือคำสั่งปิดโรงงานตามมาตรา 39

(6) คำสั่งให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 2 และโรงงานจำพวกที่ 3 หยุดการประกอบกิจการกรณีไม่เสียค่าธรรมเนียมรายปีและเงินเพิ่ม (มาตรา 43)

ผู้รับคำสั่งต้องอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งและคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

2. การสาธารณสุขและอนามัย

พระราชบัญญัติการสาธารณสุขเป็นกฎหมายที่มีหลักการในการคุ้มครองประชาชนในด้านสุขลักษณะและการอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทุกประเภท ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตลอดจนการประกอบกิจการต่างๆ เช่น หาบเร่ แผงลอย สถานที่จำหน่ายอาหาร สถานที่สะสมอาหาร ตลาดสด กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ รวมทั้งการควบคุมการเลี้ยงสัตว์ พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดท้องถิ่น และให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีอำนาจออกคำสั่งในเรื่องต่างๆ และในขณะเดียวกันกฎหมายก็ให้สิทธิแก่ประชาชนในการยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พอสรุปได้ ดังนี้

2.1 องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

2.1.1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

2.1.2 คณะกรรมการสาธารณสุข ประกอบด้วยปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อธิบดีกรมควบคุมโรค เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม อธิบดีกรมวิชาการเกษตร เลขาธิการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินห้าคนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการสาธารณสุข เป็นกรรมการ และอธิบดีกรมอนามัยเป็นกรรมการและเลขานุการ

2.1.3 อธิบดีกรมอนามัย

2.1.4 ราชการส่วนท้องถิ่น

2.1.5 เจ้าพนักงานท้องถิ่น หมายความถึง

1) นายกเทศมนตรีสำหรับในเขตเทศบาล

2) ประธานกรรมการสุขาภิบาลสำหรับในเขตสุขาภิบาล (เนื่องจากได้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 สุขาภิบาลทั้งหมดจึงเปลี่ยนฐานะเป็นเทศบาลตำบล ดังนั้น จึงส่งผลให้ตำแหน่งประธานกรรมการสุขาภิบาลไม่มีอีกต่อไป)

3) ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด

4) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร

5) ปลัดเมืองพัทยาสำหรับในเขตเมืองพัทยา (เนื่องจากได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 มาตรา 4 กำหนดว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ ประกาศ หรือคำสั่งใดที่ได้กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกเมืองพัทยาหรือปลัดเมืองพัทยาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ ประกาศหรือคำสั่งนั้น อ้างถึงประธานสภาเมืองพัทยาหรือนายกเมืองพัทยาตามพระราชบัญญัตินี้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้” ดังนั้น อำนาจหน้าที่ของปลัดเมืองพัทยาสำหรับในเขตเมืองพัทยาจึงเปลี่ยนเป็นนายกเมืองพัทยาสำหรับในเขตเมืองพัทยา)

6) หัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่นสำหรับในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น (ตำแหน่งหัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่นสำหรับในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นราชการส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537)

2.1.6 เจ้าพนักงานสาธารณสุข หมายความถึง เจ้าพนักงานซึ่งได้รับแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

2.2 กิจการ การดำเนินการ หรือการกระทำที่อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

2.2.1 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

สิ่งปฏิกูลและมูลฝอยเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความสกปรกและความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง นอกจากจะสร้างความเดือดร้อนรำคาญแล้ว ยังก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย รวมทั้งจิตใจของผู้คนที่อยู่ใกล้ชิดกับแหล่งกำเนิดดังกล่าวด้วย

2.2.2 สุขลักษณะของอาคาร

เนื่องจากสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยมีความสำคัญต่อชีวิต สุขภาพอนามัยของมนุษย์ ที่อยู่อาศัยที่สกปรกรกรุงรัง อาจเป็นที่อยู่ของสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคบางอย่างที่เป็นอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพ พระราชบัญญัติการสาธารณสุขฯ จึงมุ่งควบคุมสุขลักษณะของอาคารไม่ให้มีสภาพชำรุดทรุดโทรม รกรุงรังจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัย หรือ มีลักษณะไม่ถูกต้องด้วยสุขลักษณะของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย โดยให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนั้นจัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอนอาคารหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งต่อเนื่องกับอาคารทั้งหมดหรือบางส่วน หรือจัดการอย่างอื่นตามความจำเป็นเพื่อมิให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะภายในเวลาซึ่งกำหนดให้ตามสมควร และในกรณีที่ปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าอาคารใดมีสินค้า เครื่องเรือน หรือสัมภาระสะสมไว้มากเกินสมควร หรือจัดสิ่งของเหล่านั้นซับซ้อนกันเกินไป จนอาจเป็นเหตุให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้โทษใดๆ หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยหรือไม่ถูกต้องด้วยสุขลักษณะของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองย้ายสินค้า เครื่องเรือนหรือสัมภาระออกจากอาคารนั้น หรือให้จัดสิ่งของเหล่านั้นเสียใหม่ เพื่อมิให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะหรือให้กำจัดสัตว์ซึ่งเป็นพาหะของโรคภายในเวลาที่กำหนดให้ตามสมควร ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารได้รับ คำสั่งแล้ว แต่ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจดำเนินการแทนได้โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารดังกล่าวเป็น ผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการนั้น

2.2.3 เหตุรำคาญ

พระราชบัญญัติการสาธารณสุขฯ ได้กำหนดลักษณะต่างๆ ที่ถือว่าเป็นเหตุรำคาญ หากเหตุนั้นอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงหรือผู้ที่ต้องประสบกับเหตุนั้นซึ่งอยู่ในขอบเขตการควบคุมของพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 25) ดังต่อไปนี้

(1) แหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ ที่อาบน้ำ ส้วม หรือที่ใส่มูลเถ้า หรือสถานที่อื่นใดซึ่งอยู่ในทำเลไม่เหมาะสม สกปรก มีการสะสม หรือหมักหมมสิ่งของ มีการเททิ้งสิ่งใดเป็นเหตุให้มีกลิ่นเหม็นหรือละอองสารเป็นพิษ หรือเป็นสิ่งน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์พาหะนำโรคหรือก่อให้เกิดความเสื่อมหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(2) การเลี้ยงสัตว์ในที่หรือโดยวิธีใด หรือมีจำนวนเกินสมควรจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(3) อาคารอันเป็นที่อยู่อาศัยของคนหรือสัตว์ โรงงานหรือสถานที่ประกอบการใดไม่มีการระบายอากาศ การระบายน้ำ การกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือการควบคุมสารเป็นพิษ หรือมีแต่ไม่มีการควบคุมให้ปราศจากกลิ่นเหม็นหรือละอองสารเป็นพิษอย่างพอเพียงจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(4) การกระทำใดๆ อันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่น แสง รังสี เสียง ความร้อน สิ่งมีพิษ ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง เขม่า เถ้า หรือกรณีอื่นใด จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(5) เหตุอื่นใดที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการควบคุมเหตุรำคาญ ดังนี้

(1) ห้ามผู้หนึ่งผู้ใดก่อเหตุรำคาญ รวมทั้งการระงับเหตุรำคาญทั้งในที่หรือทางสาธารณะ หรือในที่เอกชน รวมทั้งระงับเหตุรำคาญด้วย นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ดูแล ปรับปรุง บำรุงรักษาถนน ทางบก ทางน้ำ รางระบายน้ำ คู คลอง และสถานที่ต่างๆ ในเขตของตน ให้ปราศจากเหตุรำคาญ ในการนี้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเพื่อระงับ กำจัด และควบคุมเหตุต่างๆ ได้ (มาตรา 26)

(2) ในกรณีที่เหตุรำคาญเกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจ ดังนี้ (มาตรา 27)

(2.1) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลที่เป็นต้นเหตุ หรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญ ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุในคำสั่ง และถ้าเห็นสมควรจะให้กระทำโดยวิธีใดเพื่อระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญนั้น หรือสมควรกำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีกในอนาคตก็ระบุในคำสั่งนั้นได้

(2.2) ถ้าผู้ที่ได้รับคำสั่งไม่ปฏิบัติตาม และเหตุรำคาญนั้นอาจเกิดอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจระงับเหตุรำคาญนั้น และอาจจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญนั้นขึ้นอีกโดยบุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการนั้น

(3) ในกรณีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่เอกชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นก็มีอำนาจดำเนินการในทำนองเดียวกับที่กล่าวในข้อ 2 (มาตรา 28)

2.2.5 กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 มีวัตถุประสงค์ควบคุมการประกอบกิจการ หรือการดำเนินการต่างๆ ไม่ให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของสาธารณชน หรือเกิดเหตุรำคาญ โดยได้กำหนดหลักการไว้ ดังนี้

(1) การกำหนดกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และกิจการที่ต้องควบคุม

(2) การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ (มาตรา 33)

2.2.6 การควบคุมการประกอบกิจการตลาดสถานที่จำหน่ายอาหาร และสถานที่สะสมอาหาร

(1) การควบคุมการประกอบกิจการตลาด

กรณีการควบคุมการประกอบกิจการตลาด พระราชบัญญัติการสาธารณสุขฯ ได้ให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่น ในการออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการตลาดไว้ 2 ลักษณะ คือ การควบคุมดูแลเกี่ยวกับตัวตลาด และการควบคุมดูแลการขายของในตลาดของผู้ประกอบการในตลาดและผู้ช่วยขายของในตลาด และนอกจากการควบคุมหรือการกำกับดูแลตลาดโดยการออกข้อกำหนดท้องถิ่นกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการที่จะต้องถือปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องแล้ว กฎหมายได้กำหนดวิธีการควบคุมการประกอบกิจการตลาดโดยการให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบกิจการดังกล่าวต้องขออนุญาตและต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นเสียก่อนด้วย ดังนี้

(1.1) การออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อการกำกับดูแลตลาด (มาตรา 35)

(1.2) การออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อการกำกับดูแลการขายของในตลาด (มาตรา 37)

(2) การควบคุมการประกอบกิจการสถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร

ในการควบคุมหรือกำกับดูแลสถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร กฎหมายได้กำหนดหลักการไว้เป็น 2 ส่วนเช่นเดียวกัน คือ การให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมหรือกำกับดูแล และการกำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบกิจการดังกล่าวต้องขออนุญาต หรือต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบก่อนเริ่มประกอบกิจการ

(2.1) การออกข้อกำหนดเพื่อการควบคุมหรือกำกับดูแลสถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร (มาตรา 40)

(2.2) การควบคุมหรือกำกับดูแลการจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหาร (มาตรา 38 ประกอบมาตรา 56)

2.2.6 การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ

(1) การอนุญาตให้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติข้อยกเว้นให้มีการนำสินค้ามาจำหน่ายในที่หรือทางสาธารณะได้ แต่จะต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น (มาตรา 41)

ในการนี้กฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นด้วยความเห็นชอบจากเจ้าพนักงานจราจรมีอำนาจออกประกาศกำหนดบริเวณที่หรือทางสาธารณะหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตห้ามจำหน่ายหรือซื้อสินค้าโดยเด็ดขาด หรือกำหนดบริเวณที่หรือทางสาธารณะหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตห้ามจำหน่ายสินค้า

บางชนิดหรือบางประเภท หรือเป็นเขตห้ามจำหน่ายสินค้าตามกำหนดเวลา หรือเป็นเขตห้ามจำหน่ายสินค้าโดยวิธีการจำหน่ายในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจำหน่ายสินค้าในบริเวณนั้น (มาตรา 42)

(3) การออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อควบคุมการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ (มาตรา 43)

2.4 การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุข

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 66 ได้บัญญัติวิธีการอุทธรณ์คำสั่งของฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะว่า ผู้ที่ได้รับคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขที่สั่งการในเรื่องดังต่อไปนี้ หากไม่พอใจคำสั่งดังกล่าว มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง คือ

คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น

1. คำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารซึ่งมีสภาพชำรุดทรุดโทรมรกรุงรัง จนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัย หรือมีลักษณะไม่ถูกต้องด้วยสุขลักษณะของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย จัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอนอาคาร หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งต่อเนื่องกับอาคารทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจัดการอย่างอื่นตามความจำเป็นเพื่อมิให้เป็นอันตราย ต่อสุขภาพหรือให้ถูกต้องด้วยลักษณะภายในเวลาที่กำหนดให้ตามสมควร

2. คำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารที่มีสินค้า เครื่องเรือน หรือสัมภาระสะสมไว้มากเกินสมควร หรือจัดสิ่งของเหล่านั้นซับซ้อนกันเกินไป จนอาจเป็นเหตุให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ให้โทษใดๆ หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัย หรือไม่ถูกต้องด้วยสุขลักษณะของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย ทำการย้ายสิ่งของเหล่านั้นออกจากอาคาร หรือให้จัดสิ่งของเหล่านั้นเสียใหม่ เพื่อมิให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะหรือให้กำจัดสัตว์ซึ่งเป็นพาหะของโรคภายในเวลาที่กำหนดให้ตามสมควร

3. คำสั่งให้ระงับ กำจัด และควบคุมเหตุรำคาญต่างๆ ไม่ว่าจะเกิดในที่หรือทางสาธารณะหรือสถานที่เอกชน

4.คำสั่งให้ผู้ที่ดำเนินกิจการใดๆ ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ กฎกระทรวง ข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการดำเนินกิจการนั้น ทำการแก้ไขหรือปรับปรุงการปฏิบัตินั้นให้ถูกต้อง

5. คำสั่งให้ผู้ดำเนินกิจการหยุดดำเนินกิจการ ในกรณีที่ผู้ดำเนินกิจการนั้นไม่ดำเนินการตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่สั่งตามข้อ 4 หรือเป็นกรณีที่การดำเนินกิจการนั้นจะก่อให้เกิดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชน

6. คำสั่งให้ผู้ดำเนินกิจการโดยมิได้แจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบก่อนตามที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนด ซึ่งเคยได้รับโทษเพราะเหตุฝ่าฝืนดำเนินกิจการโดยไม่แจ้งมาครั้งหนึ่งแล้ว ยังฝ่าฝืนดำเนินกิจการโดยมิได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นอีก หยุดดำเนินกิจการนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้ดำเนินการแจ้งให้ถูกต้อง

7. คำสั่งให้การแจ้งของผู้แจ้งเป็นอันสิ้นผล ในกรณีที่การแจ้งเพื่อขอจัดตั้งสถานที่จำหน่ายอาหารหรือสถานที่สะสมอาหารไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ แต่ผู้แจ้งไม่ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่

8. คำสั่งในเรื่องการไม่ออกใบอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

3. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองถูกตราขึ้นใช้บังคับครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2503 ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2503 โดยมีเหตุผลเพื่อจัดให้บ้านเมืองอยู่ในสภาพที่สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว และประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมหรือบ้านเมืองเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่ควบคุมดูแลด้านสาธารณสุขและอนามัยของประชาชน และแม้กฎหมายทั้งสองฉบับจะมีวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ และการบังคับใช้ที่แตกต่างกัน แต่หากพิจารณาในแง่การควบคุมสิ่งแวดล้อม เหตุเดือดร้อนรำคาญแล้วพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ก็จัดเป็นกฎหมายที่ควบคุมเรื่องดังกล่าวด้วยฉบับหนึ่ง

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

3.1 องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

3.2.1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 42)

3.2.2 เจ้าพนักงานท้องถิ่น

3.2.3 พนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 4) หมายถึง

(1) ปลัดเทศบาล และรองปลัดเทศบาล สำหรับในเขตเทศบาล

(2) ปลัดสุขาภิบาล สำหรับในเขตสุขาภิบาล (ปัจจุบันสุขาภิบาลได้เปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลแล้ว จึงไม่มีปลัดสุขาภิบาล)

(3) ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายอำเภอ สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(4) ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขต และผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร

(5) รองปลัดเมืองพัทยา สำหรับในเขตเมืองพัทยา

(6) ผู้ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามที่กล่าวในข้อ 3.2.2 (1)(3)(4)(6)(7)(9)(11) และ (13)

3.2 การกระทำที่อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

จากเนื้อความในมาตราต่างๆ ของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์หลักในการควบคุมความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของที่สาธารณะ สถานสาธารณะ ถนน ทางเท้า ทางน้ำ ตลาด ไม่ให้สกปรก รกรุงรัง ปราศจากสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 อาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ว่าด้วยการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ ประกอบด้วยหมวด 1 ว่าด้วยการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ หมวด 2 ว่าด้วยการดูแลรักษาสนามหญ้าและต้นไม้ในถนนและสถานสาธารณะ และหมวด 3 ว่าด้วยการห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะและสถานสาธารณะและส่วนที่ว่าด้วยการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย คือส่วนที่เป็นบทบัญญัติในหมวด 4 ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ดังนี้

3.3.1 การรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองมีลักษณะเป็นการกำหนดข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติ การผ่อนผันการบังคับตามกฎหมาย การกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกคำสั่งอนุญาต หรือคำสั่งอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) บทบัญญัติที่กำหนดข้อห้าม เช่น

(1.1) ห้ามมิให้ผู้ใดอาบน้ำหรือซักล้างสิ่งใด ๆ บนถนน หรือในสถานสาธารณะซึ่งมิได้จัดไว้เพื่อการนั้น หรือในบริเวณทางน้ำที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นได้ประกาศห้ามไว้ (มาตรา 9)

(1.2) ห้ามมิให้ผู้ใดล้างรถยนต์ รถจักรยานยนต์หรือล้อเลื่อนบนถนนหรือสถานสาธารณะและทำให้ถนนหรือสถานสาธารณะสกปรกเลอะเทอะ (มาตรา 15)

(1.3) มิให้ผู้ใดใช้ส่วนหนึ่งส่วนใดของถนนเป็นสถานที่ซ่อมเปลี่ยนแปลงต่อเติม หรือติดตั้งอุปกรณ์ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือล้อเลื่อน เว้นแต่เกิดเครื่องยนต์หรืออุปกรณ์ชำรุดหรือขัดข้องในขณะใช้ถนนเพื่อให้รถหรือล้อเลื่อนใช้การได้ต่อไป (มาตรา 16)

(1.4) ห้ามมิให้ผู้ใดทิ้ง วาง หรือกองซากยานยนต์บนถนนหรือสถานสาธารณะ (มาตรา 18)

(1.5) ห้ามมิให้ผู้ใดตั้ง วาง หรือ กองวัตถุใดๆ บนถนน เว้นแต่เป็นการกระทำในบริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศกำหนดด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร (มาตรา 19)

(1.6) ห้ามมิให้ผู้ใด

1) ปรุงอาหาร ขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนน หรือในสถานสาธารณะ

2) ใช้รถยนต์หรือล้อเลื่อนเป็นที่ปรุงอาหารเพื่อขายหรือเพื่อจำหน่ายให้แก่ประชาชนบนถนนหรือในสถานสาธารณะ

3) ขายหรือจำหน่ายสินค้าซึ่งบรรทุกบนรถยนต์ รถจักรยานยนต์หรือล้อเลื่อนบนถนนหรือในสถานสาธารณะ

ทั้งนี้ ความดังกล่าวข้างต้นมิให้ใช้บังคับแก่การปรุงอาหารหรือการขายสินค้าตาม 1) หรือ 2) ในถนนส่วนบุคคลหรือในบริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศผ่อนผันให้กระทำได้ในระหว่างวัน เวลาที่กำหนด ด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร (มาตรา 20 วรรคหนึ่ง)

(1.7) ห้ามมิให้ผู้ใดจูง ไล่ หรือต้อนสัตว์ลงไปในทางน้ำ ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ปิดประกาศห้ามไว้ในบริเวณดังกล่าว (มาตรา 22)

(1.8) ห้ามมิให้ผู้ใดเทหรือทิ้งกรวด หิน ดิน เลน ทราย หรือเศษวัตถุก่อสร้างลงในน้ำ หรือกองไว้ หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้วัตถุดังกล่าวไหลหรือตกลงในน้ำ (มาตรา 23 วรรคหนึ่ง)

(2) บทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่หรือข้อพึงปฏิบัติ เช่น

(2.1) เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร หรือบริเวณของอาคารที่อยู่ติดกับทางเท้า มีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดทางเท้าที่อยู่ติดกับอาคารหรือบริเวณของอาคาร

ในกรณีที่เป็นตลาดไม่ว่าจะเป็นตลาดที่ขายอาหารหรือสินค้าประจำทุกวันหรือเฉพาะคราว ให้เจ้าของตลาดมีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดทางเท้าที่อยู่ติดกับตลาดและให้ผู้ครอบครองส่วนหนึ่งส่วนใดของตลาดมีหน้าที่รักษาความสะอาดบริเวณตลาดที่ตนครอบครอง ซึ่งในการรักษาความสะอาดนี้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือบริเวณของอาคารเจ้าของตลาดหรือผู้ครอบครองส่วนหนึ่งส่วนใดของตลาดจะมอบหมายให้คนหนึ่งคนใดหรือหลายคนเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดแทนตนก็ได้ และให้ผู้ได้รับมอบหมายมีหน้าที่และความรับผิดแทนผู้มอบหมาย

ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม และพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่อาจหาตัวผู้รับมอบหมายได้ ให้ถือว่าไม่มีการมอบหมาย และให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือบริเวณของอาคารเจ้าของตลาดหรือผู้ครอบครองส่วนหนึ่งส่วนใดของตลาดเป็นผู้รับผิดในการฝ่าฝืนหรือการไม่ปฏิบัติตาม (มาตรา 6)

(2.2) เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือที่ดินมีหน้าที่ดูแลต้นไม้ที่ตนปลูกไว้ภายนอกอาคารของตน หรือภายในบริเวณอาคารแต่ประชาชนสามารถเห็นได้จากที่สาธารณะ ไม่ให้เหี่ยวแห้งหรือมีสภาพรกรุงรัง หรือปล่อยให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในกระถางต้นไม้ที่ตนนำไปตั้งไว้นอกอาคาร หรือในบริเวณที่ดินของตน (มาตรา 8)

(2.3) เจ้าของรถซึ่งใช้บรรทุกสัตว์ กรวด หิน ดิน เลน ทราย สิ่งปฏิกูล มูลฝอยหรือสิ่งอื่นใด ต้องจัดให้รถนั้นอยู่ในสภาพที่ป้องกันมิให้มูลสัตว์หรือสิ่งดังกล่าวตกหล่น รั่วไหล ปลิว ฟุ้งกระจายลงบนถนนในระหว่างที่ใช้รถนั้น รวมทั้งต้องป้องกันมิให้น้ำมันจากรถรั่วไหลลงบนถนน (มาตรา 13)

(2.4) เจ้าของร้านจำหน่ายอาหารและหรือเครื่องดื่มซึ่งจัดสถานที่ไว้สำหรับบริการลูกค้าได้ในขณะเดียวกันไม่ต่ำกว่ายี่สิบคน และเจ้าของสถานีบริการการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงหรือก๊าซสำหรับยานพาหนะ ต้องจัดให้มีส้วมที่ต้องด้วยสุขลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 13 วรรคหนึ่ง)

(3) บทบัญญัติที่กำหนดให้การกระทำบางอย่างต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น

(3.1) การโฆษณาด้วยการปิด ทิ้ง หรือโปรยแผ่นประกาศหรือใบปลิวในที่สาธารณะ และเมื่อได้รับอนุญาตแล้วก็ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดในหนังสืออนุญาตด้วย (มาตรา 10 วรรคหนึ่ง)

(3.2) การนำขบวนสัตว์หรือฝูงสัตว์ หรือจูงสัตว์ไปตามถนนหรือบริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศห้ามไว้ โดยเสียค่าธรรมเนียมรักษาความสะอาดตามข้อกำหนดของท้องถิ่น (มาตรา 14)

(4) บทบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

(4.1) มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้โฆษณาที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือได้รับอนุญาตแต่ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการอนุญาตทำการปลด รื้อ ขูด ลบ หรือล้างข้อความหรือภาพนั้นภายในเวลาที่กำหนด

ถ้าการโฆษณาดังกล่าวตามวรรคหนึ่งมีข้อความหรือภาพที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือลามกอนาจาร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจปลดรื้อ ถอน ขูด ลบ หรือล้างข้อความหรือภาพนั้นได้เองโดยคิดค่าใช้จ่ายจากผู้โฆษณาตามที่ได้จ่ายไปจริง (มาตรา 11)

(4.2) สั่งให้ผู้ขับขี่รถซึ่งใช้บรรทุกสัตว์ กรวด หิน ดิน เลน ทราย สิ่งปฏิกูล มูลฝอยหรือสิ่งอื่นใด ที่ทำมูลสัตว์หรือสิ่งดังกล่าว หรือน้ำมันจากรถตกหล่น รั่วไหล ปลิวฟุ้ง กระจายลงบนถนนในระหว่างที่ใช้รถนั้น นำรถดังกล่าวไปที่สถานีตำรวจ ที่ทำการขนส่งหรือสำนักงานขององค์การปกครองท้องถิ่นและยึดรถนั้นไว้จนกว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองรถจะชำระค่าปรับ (มาตรา 13)

(4.3) สั่งให้ผู้ที่เทหรือทิ้งกรวด หิน ดิน เลน ทราย หรือเศษวัสดุก่อสร้างลงในทางน้ำ หรือกองไว้ หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้วัตถุดังกล่าวไหลหรือตกลงในทางน้ำ จัดการขนย้ายวัตถุดังกล่าวออกไปให้ห่างจากทางน้ำภายในระยะเวลาที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด และถ้าการกระทำผิดดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำหรือทำให้ท่อระบายน้ำ คู คลอง ตื้นเขิน เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ยังมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นกระทำการแก้ไขให้ทางน้ำดังกล่าวคืนสู่สภาพเดิมได้อีกด้วย ถ้าบุคคลดังกล่าวยังละเลยเพิกเฉย นอกจากมีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีสำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป (มาตรา 23)

3.3.2 การดูแลรักษาสนามหญ้าและต้นไม้ในถนนและสถานสาธารณะ

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติเรื่องการดูแลรักษาสนามหญ้าและต้นไม้ในถนนและสถานสาธารณะไว้เพื่อความสะอาด สวยงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยห้ามผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

(1) ห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย หรือเท หรือกองกรวด หิน ดิน เลน ทราย หรือสิ่งอื่นใดในบริเวณที่ได้ปลูกหญ้าหรือต้นไม้ซึ่งราชการส่วนท้องถิ่น ราชการส่วนอื่น หรือรัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของ (มาตรา 26)

(2) ห้ามโค่นต้นไม้ ตัด เด็ด หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เกิดความเสียหายหรือน่าจะเป็นอันตรายแก่ต้นไม้ หรือใบ ดอก ผลหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของต้นไม้ที่ปลูกไว้หรือขึ้นเองตามธรรมชาติในที่สาธารณะหรือสถานสาธารณะ

เว้นแต่เป็นการกระทำของผู้ได้รับมอบหมายจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือให้โค่นหรือตัดต้นไม้จากเจ้าพนักงานท้องถิ่น (มาตรา 27)

(3) ห้ามปล่อยหรือจูงสัตว์เข้าไปในบริเวณที่ราชการส่วนท้องถิ่น ราชการส่วนอื่น หรือรัฐวิสาหกิจได้ปลูกหรืออนุญาตให้ผู้อื่นปลูกหญ้าหรือต้นไม้ไว้ และได้ปิดประกาศหรือปักป้ายห้ามไว้ (มาตรา 28)

3.3.3 การห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ

เพื่อให้บ้านเมืองเกิดความสะอาดปราศจากสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงบัญญัติห้ามถ่าย เท ทิ้ง ปล่อย ระบายอุจจาระ ปัสสาวะ สิ่งปฏิกูลและมูลฝอย น้ำโสโครก ลงในที่สาธารณะหรือสถานสาธารณะ เว้นแต่เป็นกรณีเจ้าของ หรือผู้ครอบครองเรือหรืออาคารประเภทเรือนแพ ซึ่งจอดหรืออยู่ในท้องที่ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นยังไม่ได้จัดส้วมสาธารณะ หรือภาชนะสำหรับทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย (มาตรา 29 มาตรา 30 มาตรา 33 และมาตรา 34)

นอกจากนี้ยังห้ามบ้วน หรือถ่มน้ำลาย เสมหะ บ้วนน้ำหมาก สั่งน้ำมูก เทหรือทิ้งสิ่งใดลงบนถนนหรือบนพื้นรถหรือพื้นเรือโดยสาร ห้ามปล่อยปละละเลยให้มีสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่ดินของตนในสภาพที่ประชาชนอาจเห็นได้จากที่สาธารณะ (มาตรา 32)

3.3.4 การรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติในเรื่องการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยไว้ในมาตรา 35 ถึงมาตรา 41 โดยมีทั้งข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ นอกจากนี้ยังกำหนดให้การกระทำบางอย่างต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ในการนี้ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกคำสั่งอนุญาต และคำสั่งอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งดำเนินคดีกับผู้ที่ฝ่าฝืนหรือขัดคำสั่งด้วย รายละเอียดปรากฏดังนี้

(1) บทบัญญัติที่กำหนดข้อห้าม เช่น

(1.1) ห้ามกระทำด้วยประการใดๆ ให้โคมไฟ ป้าย ศาลาที่พัก ม้านั่ง ส้วม หรือสิ่งอื่นใด ที่ราชการส่วนท้องถิ่น ราชการส่วนอื่นหรือรัฐวิสาหกิจได้จัดทำไว้เพื่อสาธารณชนเกิดความเสียหายหรือใช้ประโยชน์ไม่ได้ (มาตรา 35)

(1.2) ห้ามปีนป่าย นั่ง หรือขึ้นไปบนรั้ว กำแพง ต้นไม้หรือสิ่งค้ำยันต้นไม้ในที่สาธารณะ (มาตรา 36)

(1.3) ห้ามยืน นั่ง หรือนอนบนราวสะพานสาธารณะ หรือนอนในที่สาธารณะ (มาตรา 37)

(1.4) ห้ามเล่นว่าว ฟุตบอล ตะกร้อ หรือกีฬาใดๆ บนถนน หรือในสถานสาธารณะหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสถานสาธารณะที่มีประกาศของเจ้าพนักงานท้องถิ่นห้ามไว้ (มาตรา 38)

(1.5) ห้ามติดตั้ง ตาก วาง หรือแขวนสิ่งใด ๆ ในที่สาธารณะ (มาตรา 39)

(1.6) ห้ามติดตั้ง ตาก วางหรือแขวนสิ่งใดๆ ที่อาคารในลักษณะที่สกปรกรกรุงรังหรือไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีสภาพที่ประชาชนอาจเห็นได้จากที่สาธารณะ (มาตรา 40)

(2) บทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ข้อพึงปฏิบัติ เช่น

เจ้าของอาคารซึ่งตั้งอยู่ในระยะไม่เกินยี่สิบเมตรจากขอบทางเดินรถที่มีผิวจราจรกว้างไม่ต่ำกว่าแปดเมตร และที่ผู้สัญจรไปมาอาจเห็นอาคารหรือบริเวณของอาคารได้จากถนนนั้น ต้องดูแลรักษาอาคารนั้นมิให้สกปรกรกรุงรัง (มาตรา 41)

(3) บทบัญญัติที่กำหนดให้การกระทำบางอย่างต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

การติดตั้ง ตาก วาง หรือ แขวน สิ่งใดไว้ในที่สาธารณะต้องได้รับหนังสืออนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมิฉะนั้นต้องเป็นการกระทำของราชการส่วนท้องถิ่น ราชการส่วนอื่นหรือรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานที่มีอำนาจกระทำได้ หรือเป็นการวางไว้เพียงชั่วคราว

(4) บทบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

(4.1) ออกหนังสืออนุญาตให้ติดตั้ง ตาก วาง หรือแขวนสิ่งใดในที่สาธารณะได้ (มาตรา 39 วรรคหนึ่ง)

(4.2) ออกคำสั่งให้ผู้ที่ทำการติดตั้ง ตาก วาง หรือแขวนสิ่งใดๆ ในที่สาธารณะโดยมิได้รับหนังสืออนุญาต หรือได้รับอนุญาตแต่มิได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการอนุญาต ทำการปลด หรือรื้อถอนภายในเวลาที่กำหนด ถ้าผู้นั้นละเลย เพิกเฉย นอกจากมีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป (มาตรา 39 วรรคสอง)

(4.3) ออกหนังสือเตือนให้ผู้ติดตั้ง เจ้าของ หรือผู้ครอบครองอาคารที่มีการติดตั้ง ตาก วาง หรือ แขวนสิ่งใดๆ ในลักษณะที่สกปรกรกรุงรังหรือไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและ

มีสภาพที่ประชาชนอาจเห็นได้จากที่สาธารณะ เก็บหรือจัดทำให้เป็นที่เรียบร้อย ถ้าผู้ติดตั้งเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารละเลย เพิกเฉย นอกจากมีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป (มาตรา 40)

3.4 บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่กำหนดข้อห้าม และกำหนดบทลงโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนข้อห้ามไว้ในหมวด 6 ด้วย เช่น เจ้าของอาคารซึ่งตั้งอยู่ในระยะไม่เกินยี่สิบเมตรจากขอบทางเดินรถที่มีผิวจราจรกว้างไม่ต่ำกว่าแปดเมตร และผู้ที่สัญจรไปมาอาจเห็นอาคารหรือบริเวณอาคารได้จากถนนนั้น ไม่ดูแลอาคารนั้นปล่อยให้อาคารสกปรกรกรุงรัง มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท เป็นต้น

4. การผังเมือง

การผังเมืองเป็นคำกลางๆ ที่มีความหมายในลักษณะแผนพัฒนาเมืองในทางกายภาพที่สะท้อนให้เห็นความต้องการโดยเฉพาะกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบการคมนาคมและขนส่งในอนาคตของพื้นที่แห่งนั้น และได้กำหนดมาตรการต่างๆ สำหรับการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง

“การผังเมือง” หมายความว่า การวางจัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่หรือแทนเมืองหรือส่วนของการเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุขลักษณะ ความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่หรือวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีหรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ[4]

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้ให้ความสำคัญของการผังเมืองไปที่การวางผังเมืองรวม และการวางผังเมืองเฉพาะ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคำนิยามของผังเมืองทั้ง 2 ประเภทแล้ว จะเห็นได้ว่าได้กำหนดเอาไว้ ดังนี้

[4] มาตรา 4 พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518.

“ผังเมืองรวม” หมายความว่า แผนผัง นโยบายและโครงการรวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไปเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้อง หรือชยบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะและสภาพแวดล้อมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง

“ผังเมืองเฉพาะ” หมายความว่า แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่งหรือกิจการที่เกี่ยวข้องในเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง

4.1 องค์ประกอบของการผังเมือง

การจัดทำผังเมืองในพื้นที่ใด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในหลาย ๆ ด้านเพื่อให้ผลของการวางผังนั้นไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง และมีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาพื้นที่ในทุกระดับ องค์ประกอบของการผังเมืองจึงขึ้นอยู่กับประเภทของผังเมืองในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า การวางผังเมืองมีองค์ประกอบร่วมกันที่สำคัญ ๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า หากจะมีการวางผังเมืองแล้วจำเป็นที่จะต้องศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

4.1.1 หลักการและเหตุผลในการวางผังเมืองที่แสดงถึงความจำเป็นในการดำเนินการ

4.1.2 กลยุทธ์ในการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะทางด้านกายภาพ ซึ่งรวมถึง

1) การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ

2) การกำหนดนโยบายสาธารณะ ทั้งที่เป็นกิจการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

3) ข้อกำหนดและมาตรการที่จะกำหนดขึ้นแล้วให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังเมืองที่กำหนดไว้

4.1.3 การจัดระยะเวลาและลำดับความสำคัญของโครงการในการพัฒนาพื้นที่ ทั้งในระยะสั้น ระยะยาว รวมทั้งงบประมาณและหน่วยงานที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองที่กำหนดไว้

4.1.4 แนวทางในการติดตามประเมินผลผังเมืองที่ได้มีการดำเนินไว้แล้ว ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำมาพิจารณาปรับปรุงผังเมืองในอนาคต

4.2 ประเภทของผังเมือง

การวางผังเมืองเป็นเรื่องของการให้ความสำคัญกับพื้นที่หรือ “ที่ดิน” เป็นหลัก ดังนั้น การกำหนดชนิดของประเภทของผังเมืองที่ได้ใช้พื้นที่หรือที่ดินเป็นหลัก จึงได้นำเอาข้อมูลเกี่ยวกับเขตการบริหารการปกครองมาพิจารณาประกอบด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการ

วางผังและการบริหารจัดการมีความชัดเจนแน่นอนสำหรับการกำหนดเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ และควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการประกอบกิจการต่างๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ นอกจากพิจารราจากพื้นที่เป็นหลักแล้ว อาจแบ่งออกโดยใช้ผลของการวางผังเมืองในการบังคับใช้ต่อประชาชนเป็นหลักก็ได้ กล่าวคือ การวางผังเมืองบางประเภทอาจเป็นเพียงนโยบายในการใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ระดับต่างๆ แต่ในขณะเดียวกันการวางผังเมืองอีกประการหนึ่งก็มีผลใช้บังคับตามกฎหมาย ซึ่งได้กำหนดโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตามผังเมืองดังกล่าวด้วย

ดังนั้น ในการแบ่งประเภทของผังเมืองในที่นี้จึงขอแบ่งโดยใช้ “พื้นที่” และ “ผลการใช้บังคับ” เพื่อแยกให้เห็นชนิดและประเภทของผังเมืองได้ด้วย ดังนี้

4.2.1 การแบ่งโดยใช้พื้นที่เป็นหลัก

การแบ่งประเภทของผังเมืองโดยใช้พื้นที่เป็นหลัก ในที่นี้จะเป็นแนวทางการแบ่งพื้นที่ตามหลักการบริหารการปกครอง และการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก ทั้งนี้ เนื่องจากจะต้องแบ่งพื้นที่ออกเป็นระดับภาค อนุภาค จังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน หรืออีกแนวทางหนึ่งอาจกำหนดพื้นที่ตามการจัดองค์กรของราชการส่วนท้องถิ่นก็ได้ ดังเช่น กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อใช้พื้นที่เป็นหลักในการแบ่ง จึงอาจแบ่งการวางผังเมืองออกเป็น 5 ประเภทคือ

1) ผังภาค หมายถึง ผังที่แสดงถึงนโยบายกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่หลาย ๆ จังหวัดรวมกันเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ ระบบชุมชน การใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงการคมนาคมและขนส่ง และมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังภาคที่วางไว้

2) ผังอนุภาค หมายถึง ผังที่แสดงนโยบายกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มจังหวัดที่มีลักษณะทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกิดจากการแบ่งพื้นที่ภายในภาคนั้น ๆ เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ ระบบชุมชน การใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงการคมนาคมและขนส่ง และมาตรการต่าง ๆ แล้วให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังอนุภาคที่วางไว้

3) ผังจังหวัด หมายถึง ผังที่แสดงนโยบายกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับจังหวัด เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของชุมชน ระบบคมนาคมและขนส่ง รวมทั้งกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังจังหวัด

4) ผังอำเภอ หมายถึง ผังที่แสดงนโยบายกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับอำเภอ เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของชุมชน ระบบคมนาคมและขนส่ง รวมทั้งกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังอำเภอ

5) ผังตำบลและหมู่บ้าน หมายถึง ผังที่แสดงนโยบายกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับตำบลและหมู่บ้าน เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมทางตำบลนั้นๆ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังตำบลและหมู่บ้าน

4.2.2 การแบ่งโดยใช้ผลการบังคับใช้เป็นหลัก

การแบ่งประเภทของผังเมืองโดยใช้ผลการบังคับใช้เป็นหลัก เป็นการพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เนื่องจากผังเมืองในส่วนนี้จะเป็นเรื่องของผังเมืองที่มีผลบังคับตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการดำเนินการตามอำนาจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ผังเมืองรวม หมายถึง แผนผัง นโยบาย และโครงการ รวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไปเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง ซึ่งผังประเภทนี้ จะประกาศเป็นกฎกระทรวงใช้บังคับกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทุกแปลงที่ตั้งอยู่ภายในเขตผังเมืองรวม

2) ผังเมืองเฉพาะ หมายถึง แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนา หรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่ง หรือกิจการที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง ซึ่งผังประเภทนี้จะใช้บังคับโดยตราเป็นพระราชบัญญัติ และบังคับเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินทุกแปลงที่ตั้งอยู่ภายในเขตผังเมืองเฉพาะเช่นกัน

บทที่ 2

คดีปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การประกอบกิจการโรงงาน การผังเมือง และการสาธารณสุข

1. เขตอำนาจศาลปกครอง

คดีพิพาทที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลปกครอง จะต้องเป็นคดีปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด เนื่องมาจากการกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

ตัวอย่างคดีพิพาทลักษณะนี้ ได้แก่ คดีฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครองออกคำบังคับโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย[1] ฟ้องว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐออกคำสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการในทะเบียนบ้านโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย[2] ฟ้องว่าเจ้าหน้าที่ศุลกากรใช้กลอุบายข่มขู่ หลอกลวงให้ผู้ฟ้องคดียกเรือซึ่งเป็นพาหนะในการกระทำความผิดให้เป็นของแผ่นดินและยินยอมให้เปรียบเทียบปรับเพื่อให้คดีอาญาระงับโดยไม่ต้องดำเนินคดีทางศาล วินิจฉัยว่าเป็นการฟ้องว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยไม่สุจริต[3] ฟ้องว่าเจ้าพนักงานที่ดินกระทำการอันเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นในการพิจารณาการออกโฉนดที่ดิน[4]

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร

ตัวอย่างคดีพิพาทลักษณะนี้ ได้แก่ ฟ้องว่าเจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ระงับเหตุรำคาญหรือจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีก[5] ฟ้องว่าหน่วยงานทางปกครอง

---

[1] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 503/2546.

[2] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 298/2546.

[3] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 107/2544.

[4] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 179/2545.

[5] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 229/2545.

มีหน้าที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบ แต่ไม่ได้มีการดำเนินการหรือสั่งการใด[6] และฟ้องว่าเจ้าพนักงานที่ดินออกโฉนดที่ดินล่าช้าเกินสมควร[7] เป็นต้น อย่างไรก็ตามในเรื่องเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยไว้ว่า การที่เจ้าพนักงานที่ดินไม่สามารถออกโฉนดที่ดินได้ เนื่องจากมีการโต้แย้งสิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทที่เกิดจากการนำชี้รังวัดของผู้ฟ้องคดีเอง มิใช่กรณีพิพาทว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ[8]

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

คดีพิพาทลักษณะนี้มีข้อพิจารณาเป็นพิเศษในกรณีคดีพิพาทเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด กล่าวคือคดีเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลปกครองจะต้องเข้าเงื่อนไข 2 ประการ คือ

ประการแรก ต้องเป็นคดีที่เกี่ยวเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น ข้อพิพาทอันเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ผู้อื่นไปทำร้ายร่างกายผู้ฟ้องคดี เป็นเรื่องที่กระทำโดยอาศัยเหตุส่วนตัว ไม่ใช่ข้อพิพาท อันเกี่ยวเนื่องมาจากการกระทำที่ใช้อำนาจตามกฎหมาย จึงไม่เป็นเหตุที่จะนำมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อเรียกค่าเสียหายจากหน่วยงานทางปกครองได้[9]

ประการที่สอง การละเมิดนั้นต้องเป็นผลมาจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร เช่น การฟ้องว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยอำนาจของนายอำเภอทำการรื้อถอนรั้วของผู้ฟ้องคดีออกจากที่พิพาท ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์ วินิจฉัยว่าเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย[10] หรือการฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร[11] เป็นต้น ในเรื่องของการใช้อำนาจตามกฎหมายนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยไว้ว่า หมายความรวมถึงการกระทำซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยเฉพาะตามกฎหมาย เช่น กรณีฟ้องเรียกค่าเสียหาย

---

[6] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 608/2545.

[7] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 179/2545.

[8] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 17/2546.

[9] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 20/2545.

[10] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 407/2546.

[11] คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ 3/25458 และ 7/2545 .

อันเกิดจากงานก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินของกรมทางหลวง วินิจฉัยว่า เป็นการใช้อำนาจเฉพาะตามพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535[12]

ในคดีพิพาทเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดนี้ มีข้อพึงพิจารณาด้วยว่ากฎหมาย[13]ได้บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิดที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในกรณีนี้ ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า คดีความรับผิดทางละเมิดที่จะอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลปกครองนั้นจะมีได้เฉพาะกรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีเป็นหน่วยงานทางปกครองเท่านั้น ซึ่งก็จะได้แก่หน่วยงานทางปกครองต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดหรือกระทรวงการคลังในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใด[14]

สำหรับคดีพิพาทเกี่ยวกับความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น คดีพิพาทเกี่ยวกับการฟ้องโต้แย้งการกำหนดจำนวนเงินค่าทดแทนการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์[15] เป็นต้น

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

สัญญาใดจะเป็นสัญญาทางปกครองมีข้อพิจารณาดังนี้ ประการแรก คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งต้องเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้กระทำการแทนรัฐ ประการที่สอง สัญญานั้นมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะ หรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค หรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ หรือเป็นสัญญาที่หน่วยงานทางปกครองหรือบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐตกลงให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเข้าดำเนินการหรือเข้าร่วมดำเนินการบริการสาธารณะโดยตรง หรือเป็นสัญญาที่มีข้อกำหนดในสัญญาซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แสดงถึงเอกสิทธิ์ของรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้อำนาจทางปกครองหรือการดำเนินกิจการทางปกครอง ซึ่งก็คือบริการสาธารณะบรรลุผล ดังนั้น หากสัญญาใดเป็นสัญญาที่หน่วยงานทางปกครองหรือบุคคลผู้กระทำการแทนรัฐมุ่งผูกพันตนกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งด้วยใจสมัครบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค และมิได้มีลักษณะเช่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สัญญานั้นย่อมเป็นสัญญาทางแพ่ง[16] ไม่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลปกครอง เช่น สัญญาการใช้ไฟฟ้าระหว่างผู้ใช้ไฟฟ้ากับการไฟฟ้านครหลวง วินิจฉัยว่าเป็นสัญญาทางแพ่ง[17] เป็นต้น

---

[12] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 159/2546 (ประชุมใหญ่).

[13] พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง.

[14] พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคสอง.

[15] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 2502/2545 (ประชุมใหญ่).

[16] ดูนิยามของคำว่า “สัญญาทางปกครอง” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ประกอบกับคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 112/2544.

[17] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 292/2546.

สำหรับตัวอย่างของกรณีที่ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาทางปกครอง เช่น สัญญาสัมปทานทำป่าไม้ชายเลน[18] สัญญาจ้างก่อสร้างอาคารสำนักงานเขตราษฎร์บูรณะเป็นสัญญาเกี่ยวกับการจัดให้มีสาธารณูปโภค[19]สัญญาจ้างทำถนนเป็นสัญญาที่จัดให้มีสาธารณูปโภค[20] สัญญาการเป็นนักศึกษาเพื่อศึกษาวิชาทันตแพทย์ศาสตร์มีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษาทันตแพทย์ศาสตร์ต้องรับราชการหรือทำงานหลังจากสำเร็จการศึกษา อันเป็นการจัดให้ทำบริการสาธารณะ[21] สัญญาลาศึกษาต่อมีข้อกำหนดในสัญญาที่เป็นลักษณะพิเศษแสดงถึงเอกสิทธิ์ของรัฐ[22] เป็นต้น

(5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด

คดีพิพาทลักษณะนี้ เช่น คดีที่หน่วยงานทางปกครองร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งจับกุมและกักขังบุคคลผู้ซึ่งไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522[23]

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

กฎหมายที่มีบทบัญญัติลักษณะนี้ เช่น พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ซึ่งมีบทบัญญัติให้เจ้าของที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์หรือผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนที่ไม่พอใจในคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

2. เงื่อนไขการฟ้องคดีปกครอง

2.1 ความเป็นผู้สิทธิฟ้องคดี

กฎหมายได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีไว้ว่า[24] ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา 9 และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้น ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา 72 ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

---

[18] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 130/2546.

[19] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 497/2545.

[20] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 382/2545.

[21] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 477/2546.

[22] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 127/2544 และ 215/2546.

[23] คำวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ 16/2545.

[24] พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 42 วรรคหนึ่ง.

จากข้อกฎหมายดังกล่าว สามารถกล่าวได้ว่าในเรื่องของการเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีปกครอง มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

(1) ต้องเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ และ

หลักการในเรื่องการเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายนี้ เป็นหลักการที่กว้างกว่าการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม ซึ่งการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมผู้ที่จะมีสิทธิฟ้องคดีจะได้แก่บุคคลผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น[25] แต่สำหรับการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เพียงแต่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือ แม้เพียงสิทธิประโยชน์ หรือสถานภาพทางกฎหมายของตนถูกกระทบกระเทือนจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองแล้ว เช่น เจ้าของร้านค้าซึ่งอยู่ติดถนนย่อมเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่นำเครื่องหมายจราจรห้ามจอดรถมาติดตั้งในถนนบริเวณหน้าร้านค้าของตน เพราะทำให้ขายของได้น้อยลง เนื่องจากลูกค้าจอดรถบริเวณหน้าร้านค้าไม่ได้ แต่การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าวมิได้เป็นการโต้แย้งสิทธิของเจ้าของร้านค้า เพราะสิทธิในการค้าขายยังมีอยู่ตามปกติ เป็นต้น[26] อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีปกครองนี้ผู้ฟ้องคดีต้องมีส่วนได้เสียตามสมควรในเหตุที่นำมาฟ้องเป็นคดีต่อศาล การฟ้องคดีโดยอ้างว่าป่าสงวนแห่งชาติเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งประชาชนมีสิทธิหวงแหนมิให้ถูกทำลายการกระทำของผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แสดงให้เห็นว่าสมคบกันให้ผู้ได้รับอนุญาตเข้าไปทำประโยชน์อื่น นอกเหนือจากที่ได้รับอนุญาต ทำให้รัฐหรือประชาชนโดยส่วนรวมเสียหาย ผู้ฟ้องคดีจึงมีสิทธิฟ้องคดีนั้น ศาลเห็นว่ากรณีดังกล่าวรัฐเป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิดำเนินการสอบสวนลงโทษทางวินัยหรือเรียกร้องให้ชำระค่าเสียหาย ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้เสียหาย จึงไม่มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง[27]

สำหรับกรณีของการอาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้นั้น จะต้องเป็นกรณีที่มีความแน่นอนว่า ในอนาคตผลแห่งความเสียหายจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่แท้ กรณีที่ไม่มีความแน่นอนว่าในอนาคตความเสียหายดังกล่าวจะเกิดขึ้น เช่น กรณีฟ้องว่าได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้จากกฎ ก.พ.ว่าด้วยการเลื่อนขั้นเงินเดือน พ.ศ. 2544 จะทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับการเลื่อนขึ้นเงินเดือนตามปกติในวันที่ 1 ตุลาคม 2544 เพียง 0.5 ขั้น นั้น ศาลวินิจฉัยว่า เป็นเพียงความเห็น (การคาดเดา)

---

[25] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55.

[26] อำพล เจริญชีวินทร์, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการฟ้องและการดำเนินคดีในศาลปกครอง** (หจก. วี.เจ. พริ้นติ้ง : กรุงเทพมหานคร), พิมพ์ครั้งที่ 2, 2545, หน้า 138-139.

[27] คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 260/2545.

ของผู้ฟ้องคดี เพราะการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาที่จะพิจารณา ซึ่งผู้ฟ้องคดีอาจจะได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนมากกว่า 0.5 ขั้น ก็เป็นได้[28]

(2) คำขอบังคับท้ายคำฟ้องเป็นคำขอบังคับที่ศาลมีอำนาจกำหนดได้ตามมาตรา 72

ในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองนั้น นอกจากผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แล้วผู้ฟ้องคดียังจะต้องระบุในคำขอท้ายฟ้องมาให้ชัดเจนว่า มีความประสงค์ที่จะขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างไรบ้าง และคำขอให้ศาลกำหนดคำบังคับนั้นจะต้องเป็นกรณีที่ศาลมีอำนาจสั่งหรือออกคำบังคับให้ได้ตามที่มาตรา 72 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ด้วย เช่น กรณีที่ฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ผู้ฟ้องคดีจะต้องมีคำขอตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3) กล่าวคือต้องมีคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้เงินหรือให้ส่งมอบทรัพย์สิน หรือขอให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ โดยจะกำหนดระยะเวลาและเงื่อนอื่น ๆ ไว้ด้วยก็ได้ เป็นต้น

2.2 การดำเนินการตามขั้นตอน และวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ก่อนการฟ้องคดีปกครอง

ในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองนั้นได้กำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีไว้ประการหนึ่งว่า ผู้ฟ้องคดีจะต้องได้ดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องที่นำมาฟ้องคดีต่อศาลภายในฝ่ายปกครองเสียก่อนเสมอ ตามมาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ถ้าหากผู้ฟ้องคดีไม่ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการดังกล่าวแล้ว ศาลจะมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องนี้ไว้พิจารณาได้ทันที ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวแล้วสามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

1) กรณีที่มีกฎหมายเฉพาะได้กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้เป็นการเฉพาะ

ถ้าหากเรื่องที่นำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองเป็นเรื่องเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองและมีกฎหมายเฉพาะกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้เป็นการเฉพาะ ผู้ฟ้องคดีจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการที่กฎหมายนั้นกำหนดไว้เสียก่อน จึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เช่น ในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานแยกกากของเสียต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรม แต่ถูกปฏิเสธไม่ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ฟ้องคดีผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นอุทธรณ์คำสั่งปฏิเสธดังกล่าวต่อรัฐมนตรีว่าการ

---

[28] คดีหมายเลขแดงที่ ฟ.1/2544 (ฟ้องตรง) ; คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 73/2544 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน.

กระทรวงอุตสาหกรรมตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 หรือในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีได้ยื่นคำขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงสีข้าวด้วยเครื่องจักรต่อประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 แต่ถูกปฏิเสธไม่ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขตามมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายเฉพาะจะได้มีการกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้แล้วก็ตามแต่ถ้าหากในการแจ้งคำสั่งปฏิเสธของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น มิได้แจ้งสิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งดังกล่าว และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวไว้ด้วย จะมีผลทำให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งคำสั่งนั้นเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหลักเกณฑ์ดังกล่าว แต่ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาสั้นกว่า1 ปี ให้ขยายเป็น 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งทางปกครอง

2) กรณีที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะได้กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายไว้เป็นการเฉพาะ

ถ้าหากเรื่องที่นำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองเป็นเรื่องเกี่ยวกับคำสั่งทางปกครองที่ไม่ได้ออกโดยรัฐมนตรี และไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองเป็นการเฉพาะผู้ฟ้องคดีจะต้องอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้น โดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าวก่อน จึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ส่วนกรณีที่เป็นกฎ ผู้ฟ้องคดีสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ทันทีโดยไม่ตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

2.3 ระยะเวลาการฟ้องคดี

การฟ้องคดีปกครองนั้นจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยทั่วไปการฟ้องคดีปกครอง ผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองภายใน 90 วัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนด 90 วันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผลแล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ส่วนการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) และการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 นั้น ผู้ฟ้องคดีจะต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองภายใน 1 ปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่

ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี ในส่วนของการนับระยะเวลาการฟ้องคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ที่มีเหตุแห่งการฟ้องคดีเป็นเหตุเดียวกันกับคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) และ (2) นั้น มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้[29]

1) ในกรณีที่ยื่นฟ้องคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) พร้อมกับการฟ้องคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) และ (2) จะต้องยื่นฟ้องคดีภายใน 90 วัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนด 90 วัน นับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผล ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) หรือ (2) แล้วแต่กรณี

2) ในกรณีที่ยื่นฟ้องคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) หรือ (2) และมีคำขอให้ชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นการฟ้องคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) ด้วย จะต้องอยู่ภายในกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี

แต่อย่างไรก็ดี แม้ผู้ฟ้องคดีจะได้ยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีแล้วแต่ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่กรณีมีคำขอ และคดีที่ยื่นฟ้องนั้นเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่น ศาลจะรับคำฟ้องคดีนั้นไว้พิจารณาก็ได้[30] และคำสั่งนี้ให้เป็นที่สุด[31] ซึ่งในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษโดยส่วนใหญ่ศาลมักจะมีแนวคำวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องคดี โดยเห็นว่าคดีมีประโยชน์แก่ส่วนรวมและรับคำฟ้องไว้พิจารณา

3. มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา

มาตรา 66 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้ศาลมีอำนาจที่จะกำหนดมาตรการหรือวิธีการใดๆ เพื่อบรรเทาทุกข์แก่คู่กรณีไว้เป็นการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคดีเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเสียหายในระหว่างที่ศาลพิจารณาคดี โดยระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ได้แบ่งมาตรการหรือวิธีการใดๆ เพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง

---

[29] สุมณี ชัยยะศิริสุวรรณ, “คดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีคดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549, หน้า 66.

[30] มาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542.

[31] ข้อ 30 วรรคสอง แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543.

เป็นการชั่วคราวก่อนการพิพากษาคดีออกเป็น 2 ประเภท คือ การขอทุเลาการบังคับตามกฎหรือคำสั่งศาลปกครอง[32] และ การบรรเทาทุกข์ชั่วคราว[33]

4. แนวทางการรับฟังพยานหลักฐาน น้ำหนักในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนแนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง

ในการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีปกครองจะมีตุลาการเจ้าของสำนวนเป็นผู้พิจารณารับฟังพยานหลักฐานในคดี ซึ่งตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ได้วางหลักทั่วไปในเบื้องต้นคล้ายกับคดีแพ่ง กล่าวคือ คู่กรณีฝ่ายที่กล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดๆ เพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตนมีหน้าที่เสนอพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวในเบื้องต้น เว้นแต่ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไป หรือซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือซึ่งศาลเห็นว่าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รับแล้ว หรือพยานหลักฐานนั้นอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่น

ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายใด คู่กรณีฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว

ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานไว้ค่อนข้างยืดหยุ่นในลักษณะที่ให้อำนาจศาลปกครองที่จะค้นหาความจริงและอำนวยความเป็นธรรมให้แก่ผู้กรณีได้เป็นอย่างดี ดังนี้

1) การรับฟังพยานหลักฐานโดยไม่จำกัดเฉพาะที่เสนอโดยคูกรณี

ศาลมีดุลพินิจที่จะรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาตามกระบวนพิจารณาโดยไม่จำกัดเฉพาะที่เสนอโดยคู่กรณี แต่พยานหลักฐานนั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานที่คู่กรณีผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสขอตรวจดูหรือทราบ หรือมีโอกาสแสดงพยานหลักฐานเพื่อยืนยันหรือหักล้างได้

2) การรับฟังพยานเอกสาร

โดยหลักแล้วศาลจะรับฟังพยานเอกสารแต่เฉพาะต้นฉบับเอกสารเท่านั้น เว้นแต่ต้นฉบับเอกสารสูญหายหรือหนังสือราชการ ให้ใช้สำเนาเอกสารที่รับรองว่าถูกต้องหรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความแทนก็ได้

3) การรับฟังพยานหลักฐานที่บันทึกไว้ หรือได้มาจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

---

[32] ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 69 วรรคหนึ่ง.

[33] ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 75.

ศาลอาจรับฟังข้อมูลที่บันทึกสำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผล โดยเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในคดีได้แต่การบันทึกหรือการประมวลผลนั้นต้องเป็นไปโดยถูกต้องและต้องมีคำรับรองของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการนั้น และข้อมูลดังกล่าวรวมถึงข้อมูลที่บันทึกไว้หรือได้มาจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ๆ ด้วย

4) การรับฟังพยานบอกเล่า

ศาลอาจรับฟังพยานบอกเล่าเป็นพยานหลักฐานประกอบพยานหลักฐานอื่นได้เมื่อศาลเห็นว่า

(1) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อม การบอกเล่า หรือ พยานบอกเล่านั้นมีความน่าเชื่อถือ หรือ

(2) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาเบิกความเป็นพยานได้ และมีเหตุสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น

5) การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีมีคำขอ ศาลอาจมีคำสั่งแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษา ตรวจสอบ หรือวิเคราะห์ในเรื่องใดๆ เกี่ยวกับคดี อันมิใช่เป็นการวินิจฉัยข้อกฎหมายแล้วให้ทำรายงานหรือให้ถ้อยคำต่อศาลได้

รายงานหรือบันทึกการให้ถ้อยคำของพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ส่งสำเนาให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องเพื่อทำข้อสังเกตเสนอต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ศาลอาจมีคำสั่งให้พยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ถ้อยคำต่อศาลประกอบรายงานของตนได้

ศาลต้องแจ้งกำหนดการให้ถ้อยคำของพยานผู้เชี่ยวชาญให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้าเพื่อเปิดโอกาสให้คู่กรณีคัดค้านหรือชี้แจงข้อเท็จจริงได้

จะเห็นได้ว่า ในการรับฟังพยานหลักฐานในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 นั้น ศาลปกครองก็จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ประกอบกับระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 เช่นเดียวกับคดีปกครองทั่วไปดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเช่นกัน แต่จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดเกี่ยวกับการรับฟังพยานวัตถุไว้อย่างชัดเจน และยังไม่ปรากฏว่ามีการจัดทำทะเบียนหรือบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลปกครองไว้ ทั้งๆ ที่ในคดีดังกล่าวมีพยานหลักฐานส่วนใหญ่เป็นพยานวัตถุและพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลปกครองจำเป็นต้องอาศัยพยานหลักฐานเหล่านั้นมาใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาในรายละเอียด

ต่อไปว่า หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวนั้น เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่

5. การคำนวณค่าเสียหายในการละเมิด

เนื่องจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพ.ศ.2535 ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปในเรื่องการกำหนดความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องนำหลักเกณฑ์ทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในการกำหนดความเสียหายมาพิจารณาทั้งในคดีแพ่งและคดีปกครอง ดังนี้

5.1 หลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบแห่งการกระทำละเมิด

ในการเรียกร้องค่าเสียหายคดีมลพิษในสภาวะแวดล้อมโดยอาศัยหลักกฎหมายเรื่องละเมิดนั้น บทบัญญัติมาตราหลัก คือ มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ตามมาตรา 420 นี้ แยกพิจารณาหลักเกณฑ์หรือองค์ประกอบแห่งการกระทำละเมิดได้ 6 ข้อ ดังนี้

1) ความหมายของคำว่า “ผู้ใด”

คำว่า “ผู้ใด”ในมาตรา 420 หมายความถึงผู้ซึ่งลงมือกระทำละเมิดและผู้ซึ่งลงมือกระทำนี้ ก็ย่อมหมายถึงบุคคลทุกประเภท คือ ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

ในคดีมลพิษนั้น “ผู้ใด” นั้นอาจเป็นบุคคลธรรมดา เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งใช้ปุ๋ย ยาปราบวัชพืช ที่มีส่วนผสมทางเคมีที่อาจเป็นอันตรายต่อมนุษย์ หรืออาจเป็นประชาชนบุคคลธรรมดาทั่วไปที่อาศัยอยู่ตามบ้านเรือนริมฝั่งแม่น้ำ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในกรณีนี้ เช่น ประชาชนที่ทำส้วมตั้งอยู่ตามริมน้ำหรือแหล่งน้ำโดยได้สร้างส้วมแขวนซึ่งไม่มีหลุมหรือบ่อสำหรับเก็บกักอุจจาระ ทำให้อุจจาระเกิดการแพร่กระจายไปตามน้ำ ถ้าสมาชิกในครอบครัวได้รับเชื้อโรค เช่น เชื้ออหิวาตกโรค เชื้อบิด ฯลฯ เมื่อมีการขับถ่าย เชื้อโรคที่จะแพร่กระจายไปตามน้ำก่อให้เกิดโรคระบาดขึ้นในชุมชน หรือการปล่อยน้ำทิ้งของประชาชนลงสู่คูคลองและแม่น้ำ น้ำทิ้งเหล่านี้อาจมีสารเคมีที่ใช้ในบ้านเรือนในรูปผงซักฟอก น้ำยาซักผ้าในรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทางการค้า เป็นต้น นอกจากนี้ แหล่งที่ก่อให้เกิดภาวะมลพิษที่สำคัญได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปโรงงานเอกชนเล็กๆ ที่มีผู้ประกอบการหรือเจ้าของเพียงคนเดียว หรืออาจอยู่ในรูปของห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคล เช่น โรงงานทำสุรา เบียร์ โรงงานผลิตน้ำยาเคมีต่างๆ เป็นต้น

2) การกระทำ

คำว่า “การกระทำ” ในที่นี้นอกจากจะหมายถึงการเคลื่อนไหวอิริยาบถ การแสดงความรู้สึกนึกคิดภายในใจของตนให้บุคคลอื่นได้ทราบ โดยผู้นั้นรู้สำนึกในการเคลื่อนไหวของตนแล้ว ในบางกรณีการงดเว้นไม่กระทำก็เป็นละเมิดได้ ยกตัวอย่างเช่น ในคดีมลพิษนั้นอาจมีการงดเว้นไม่กระทำตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน หรืองดเว้นไม่กระทำตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2513) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 เรื่องหน้าที่ของผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ซึ่งใน ข้อ 21 ได้มีข้อบัญญัติว่าผู้รับใบอนุญาต ฯ ต้องดูแลรักษาระบบระบายน้ำทิ้งให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ และข้อ 22 มีข้อห้ามมิให้ระบายน้ำทิ้งออกจากโรงงาน เว้นแต่ได้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อควบคุมค่าของความเป็นกรด ด่าง ค่าของเปอร์มังกาเนต ควบคุมปริมาณสารที่ละลายได้ (Dissolved Solids) และสารพิษต่างๆ เช่น ไซยาไนด์ สังกะสี ปรอท เป็นต้น ให้อยู่ในระดับที่กระทรวงอุตสาหกรรมกำหนด

ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้น เจ้าของโรงงานอาจติดตั้งระบบระบายน้ำทิ้งตามมาตรฐาน แต่มิได้ใช้ระบบระบายน้ำทิ้งดังกล่าว เพราะจะทำให้สิ้นเปลืองเพิ่มต้นทุนการผลิต จึงได้เลี่ยงกฎหมาย เมื่อไม่มีเจ้าหน้าที่ไปตรวจตราก็คงปล่อยน้ำทิ้งตามสภาพธรรมชาติ โดยไม่ได้ผ่านระบบระบายน้ำทิ้งที่ได้ติดตั้งไว้ โจทก์ผู้เสียหายก็ยากจะพิสูจน์ได้ว่า จำเลย คือ ผู้ประกอบการได้งดเว้นหรือไม่อย่างไร

3) โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

“จงใจ” หมายถึง รู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน ถ้ารู้ว่าจะเกิดผลหรือความเสียหายแก่ผู้อื่นแล้วก็เป็นจงใจ การเข้าใจโดยสุจริต คือ การเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงไม่เป็นการจงใจ [34] การกระทำโดยผิดหลงพลั้งพลาดไม่เป็นการจงใจ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1275/2493, 1050/2495) ส่วนประมาทเลินเล่อหรือไม่ ย่อมแล้วแต่พฤติการณ์ ซึ่งอย่างไรจะเรียกว่าประมาทเลินเล่อต้องเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรค 4

สำหรับคดีมลพิษในสิ่งแวดล้อมนั้น หน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลยในแง่นี้กระทำได้ยากลำบาก เพราะการที่บุคคลใดปล่อยมลพิษสู่สภาวะแวดล้อมนั้น โดยสามัญสำนึกของบุคคลส่วนใหญ่ย่อมรู้สึกว่าผู้กระทำมิได้จงใจที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายใดแก่บุคคลอื่น เช่น คดีพิษจากสารปรอท ที่รู้จักกันในนามโรคมินามาตะซึ่งเกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นระหว่างปี พ.ศ. 2496 -2503 มีจำนวนผู้ป่วยถึง 111 ราย จำเลยคือเจ้าของโรงงานย่อมกระทำไปโดยมิได้รู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตนและย่อม

---

[34]ไพจิตร ปุญญพันธุ์, **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด**, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,พิมพ์ครั้งที่ 3, พ.ศ. 2520, หน้า 9 – 10.

ไม่ประสงค์ที่จะให้เกิดผลที่รุนแรงเช่นว่านี้ เพราะผลที่เกิดขึ้นย่อมกระทบกระเทือนถึงสถานะของโรงงาน ผลที่ปรากฏขึ้นเกิดจากการกระทำที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์มากกว่า นอกจากนี้ ผลคือความเสียหายที่เกิดจากภาวะมลพิษนั้นส่วนใหญ่เป็นการกระทำที่สะสมมาเป็นเวลานาน ไม่ใช่เกิดจากการกระทำครั้งเดียวคราวเดียวแล้วส่งผลทันทีทันใด แต่ส่วนใหญ่เป็นผลจากการกระทำซ้ำที่ผู้รับผลร้ายจะค่อย ๆ สะสมพิษซึมซาบเข้าสู่ร่างกายทีละเล็กละน้อยจนเกิดพิษภัยขึ้นในที่สุด ดังเช่นคดีดังกล่าวข้างต้น ปรากฏผู้ป่วยรายแรกในปี พ.ศ. 2496 และมีผู้ป่วยปรากฏเพิ่มขึ้นโดยลำดับ และในปี พ.ศ. 2499 มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้น 51 ราย จากนั้นอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยจึงเริ่มลดลง และในปี พ.ศ.2503 มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอีก 4 ราย รวมระยะเวลาของการเกิดโรคนี้นานถึง 8 ปี [35]

ส่วนปัญหาที่ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ก็เป็นการยากที่จะพิสูจน์ เพราะเป็นการยากที่จะทราบว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้อย่างใด จึงจะเหมาะสมที่สุดที่จะกำจัดของเสียจากโรงงานให้ปราศจากสารพิษโดยสิ้นเชิง

4) โดยผิดกฎหมาย[36]

ที่ว่า “โดยผิดกฎหมาย” ตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้หมายความแต่เพียงการทำผิดไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติโดยชัดแจ้งเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายด้วย ถ้าผู้กระทำมีสิทธิตามกฎหมายหรือมีข้อแก้ตัวตามกฎหมายแล้ว แม้มีความเสียหายเกิดขึ้นก็ไม่เป็นความผิดกฎหมาย แต่บางกรณีถ้ามีการใช้สิทธิภายในขอบเขตของกฎหมายก็จริง แต่ได้ใช้สิทธิเพื่อให้บุคคลอื่นเสียหาย กฎหมายก็ไม่อาจรับรองการใช้สิทธิดังกล่าวตามมาตรา 421 ซึ่งบัญญัติว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย” ดังนั้น การกระทำโดยผิดกฎหมายอันจะเป็นการกระทำละเมิด จึงหมายความรวมไปถึงการใช้สิทธิที่ผู้กระทำมีอยู่ตามกฎหมายทำให้บุคคลอื่นเสียหายด้วย

ในคดีสิ่งแวดล้อม ปัญหาว่าการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายหรือไม่ อาจมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นได้ กล่าวคือในบางกรณีเจ้าของโรงงานได้กระทำการผลิตสินค้าของตนโดยไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานที่ฝ่ายบริหารกำหนดโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมอาจออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม โดยอาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2512 เป็นต้น มาตรฐานที่ฝ่ายบริหารกำหนดไว้ล้าสมัย หรือตั้งขึ้นบนพื้นฐานของนโยบายที่ต้องการส่งเสริมการลงทุนเพื่อนำรายได้เข้าสู่ประเทศโดยมิได้คำนึงหรือตระหนักถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในสภาวะแวดล้อมของบ้านเมือง การกระทำของโรงงานดังกล่าวจะถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายก็กล่าวได้ไม่ถนัดนัก เพราะ

---

[35] Julian Gresser, Koichiro Fujikura and Akio Morisshima, op. Cit., p.88

[36] **กฎหมายสิ่งแวดล้อม,** เอกสารการสอน สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 11, 2543, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช), หน้า 341.

เจ้าของโรงงานก็ทำการผลิตสินค้าด้วยความบริสุทธิ์ใจและปฏิบัติตามมาตรฐานที่ฝ่ายบริหารกำหนดแล้ว

5) มีความเสียหายแก่ผู้อื่น

การกระทำโดยผิดกฎหมายไม่เป็นการละเมิดเสมอไป การกระทำผิดกฎหมายจะเป็นละเมิดก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นมีผลทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งความเสียหายนั้นต้องมีลักษณะ ดังนี้

(1) เป็นความเสียหายที่แน่นอน ไม่ไกลเกินกว่าเหตุซึ่งอาจเป็นความเสียหายตามกฎหมายหรือตามศีลธรรมก็ได้

(2) เป็นความเสียหายในปัจจุบันหรือจะเป็นความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้

(3) ความเสียหายนั้นต้องเป็นความเสียหายที่เกิดกับชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิ กล่าวคือ ความเสียหายนั้นอาจทำให้ร่างกายเจ็บปวด ได้รับทุกข์ทรมานหรือทำให้เสียสุขภาพจิต หรือทำให้ผู้อื่นต้องกระทำการหรือจำยอมอยู่ภายใต้ภาวะเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทำให้ทรัพย์สินบุบสลาย ถูกทำลายไป หรือทำให้สิทธิหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองคุ้มครองบังคับให้สูญเสียไป

องค์ประกอบส่วนนี้มีข้อพิจารณาว่า เนื่องจากกฎหมายของไทยเรายังมิได้มีการบัญญัติรับรองว่าสิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิหนึ่งที่ได้รับการคุ้มครอง ความเสียหายที่นำมาฟ้องร้องกันได้นั้น จึงมักเป็นเรื่องความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ซึ่งอาจเข้าลักษณะ “วัวหายแล้วล้อมคอก” เพราะเมื่อความเสียหายเช่นนี้เกิดขึ้นย่อมนำความสูญเสียและความโศกเศร้ามาให้ผู้เสียหายและญาติมิตร แต่ถ้ามีการรับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมแล้ว ประชาชนเจ้าของสิทธิย่อมจะมีสิทธินำคดีมาสู่ศาลก่อนที่จะมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้น กล่าวคืออาจมีการใช้สิทธิเพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของตน

6) มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

หลักเกณฑ์สุดท้าย คือ เมื่อเกิดความเสียหายเป็นละเมิดแล้ว ผู้ทำละเมิดจะต้องรับผิดแค่ไหน ถ้าความเสียหายมาจากเหตุเหตุเดียว ผลย่อมมีที่มาจากเหตุ หรือผลเกิดขึ้นได้ต้องมีเหตุ เหตุเดียวทำให้เกิดผลนั้น คนที่ก่อเหตุต้องรับผิด จึงเกิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ทฤษฎีแรก คือ ทฤษฎีเงื่อนไข หรือทฤษฎีผลโดยตรง หมายถึง ผลนี้ต้องเกิดจากเหตุนี้ เงื่อนไขต้องเป็นอย่างนี้ก่อน จึงจะต้องรับผิดเพราะการกระทำนี้ทำให้เกิดผล ถ้าไม่มีการกระทำนั้น ผลจะไม่เกิด ต้องถือว่าผลเกิดจากการกระทำอันนั้น

ทฤษฎีที่สอง คือ ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม หมายความว่าเหตุทั้งหลายในแง่ของความรับผิด เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลเช่นนั้นเท่านั้นที่จะต้องรับผิด มีเหตุ

หลายๆ เหตุขึ้นมาเฉพาะเหตุที่อาจจะเกิดผลอย่างนั้นเอง ผู้กระทำในเหตุนั้นจึงต้องรับผิดในผล แต่ถ้าเหตุของการกระทำไม่สามารถเกิดผลอย่างนั้นได้ เขาไม่ต้องรับผิด

5.2 หลักเกณฑ์ทั่วไปในการกำหนดความเสียหาย

ความเสียหายจากสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกระทำของบุคคลนั้นมีมูลเหตุมาจากการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การกำหนดความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมว่ามีเพียงใดจึงต้องนำหลักทั่วไป ตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสภาพใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย”[37]

มาตรานี้คือหลักทั่วไปในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยถือหลักให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิม เช่น เอาทรัพย์ไปก็ต้องเอาคืน หากคืนไม่ได้เพราะถูกทำลาย หรือสูญหายก็ต้องชดใช้ราคา แต่ถ้ามีกฎหมายบัญญัติวิธีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยเฉพาะตามมาตรา 439 เป็นต้น ต้องเป็นไปตามนั้น แต่ถ้าไม่เข้ากรณีนั้นก็ต้องพิจารณาตามมาตรา 438 ซึ่งเป็นบททั่วไป เช่น ค่าขาดกำไร ค่าขาดประโยชน์ ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษต้องถือว่าเป็นการชดใช้ตามมาตรา 438 หรือถ้ามีกฎหมายพิเศษกำหนดวิธีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนขึ้นมาต่างหาก ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายพิเศษนั้นๆ

วิธีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนทั่วๆ ไปตามมาตรา 438 นี้ แยกเป็น 4 กรณี คือ

1) ประเภทค่าสินไหมทดแทน

มีถ้อยคำตามบทบัญญัติของกฎหมายอยู่ 2 คำ คือ ค่าสินไหมทดแทนกับค่า เสียหาย คำว่า ค่าสินไหมทดแทนในความหมายอย่างกว้าง คือ การคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ และการใช้ค่าเสียหาย เพราะฉะนั้นคำว่าค่าเสียหายถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าสินไหมทดแทนนั่นเอง

การคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์ หมายถึง ทรัพย์สินที่ถูกทำละเมิดในลักษณะแย่งการครอบครองไปจากเจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครอง ถ้าไปทำทรัพย์สินเสียหายในทันทีทันใด ก็ไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ เช่น ทำแก้วน้ำของเขาแตก กรณีนี้ไม่สามารถคืนทรัพย์ได้ ไม่ใช่ลักษณะแย่งการครอบครองถือว่าเป็นการทำให้ทรัพย์สินเสียหายมีทางเดียว คือ ใช้ค่าเสียหาย ไม่ได้ใช้ราคาคำว่า ราคานี้เหมือนกับการกำหนดค่าเสียหายนั้นเอง ไม่ใช่ราคาตามความหมายที่ว่าให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์

---

[37]เพ็ง เพ็งนิติ, **คำบรรยายกฎหมายลักษณะละเมิด,** สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, สมัยที่ 54, การบรรยายครั้งที่ 13, หน้า 341.

กรณีให้ใช้ราคา หมายถึง ทรัพย์สินที่ถูกทำละเมิดในลักษณะแย่งการครอบครอง แล้วต่อมาทรัพย์นั้นถูกทำลายลงหรือสูญหายหลังจากการทำละเมิด อันนี้เรียกว่าเป็นการให้ใช้ราคากรณีที่ให้คืนทรัพย์ไม่ได้

การใช้ค่าเสียหาย หมายถึง ค่าเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ความเสียหายนี้เรียกว่าเป็นค่าเสียหายได้ เวลาโจทก์ฟ้องต้องดูให้ดีว่าโจทก์ฟ้องเรียกอะไร เรียกราคาหรือค่าเสียหาย ถ้าลักแก้วน้ำไปใบหนึ่ง ลักทรัพย์แย่งการครอบครอง ผู้เสียหายย่อมฟ้องเรียกแก้วน้ำนั้นคืนได้หรือใช้ราคา แต่ถ้าทำแก้วน้ำแตกมีทางเดียว คือ ใช้ค่าเสียหาย

2) วิธีกำหนดค่าสินไหมทดแทน

คำว่า “โดยสถานใด” หมายถึงว่า ให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนวิธีไหน จะให้คืนทรัพย์สินที่เอาไปหรือให้ใช้ราคาทรัพย์สินหรือจะให้ใช้ค่าเสียหาย หรือจะให้โฆษณาทางหนังสือพิมพ์ก็ได้

คำว่า “เพียงใด” หมายถึงว่า จะให้ใช้เท่าไร เช่น ให้คืนทรัพย์สิน คืนกี่ชิ้น ให้ใช้ราคาเป็นเงินเท่าไร ทรัพย์สินที่เอาไปมีราคาแค่ไหน หากคู่ความโต้เถียงกันศาลต้องพิพากษาว่าให้ใช้ราคาเป็นเงินเท่าไร หรือใช้ค่าเสียหายก็เหมือนกันกี่บาทกี่สตางค์ ค่าอุปการะเลี้ยงดูกี่เดือนกี่ปี หรือค่าโฆษณาทางหนังสือพิมพ์จะให้โฆษณาหนังสือพิมพ์กี่ฉบับกี่วัน เหล่านี้ถือว่าเพียงใด

คำว่า “พฤติการณ์แห่งละเมิด” หมายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยว่าประมาทเลินเล่อมากหรือน้อยเพียงใด ประมาทเลินเล่อเล็กน้อยเรียกว่าประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เรื่องประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือว่าประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะวินิจฉัยตอนผิดฐานละเมิดแล้วว่าเขาทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ เขาต้องรับผิดหรือไม่

คำว่า “ความร้ายแรงแห่งละเมิด” หมายถึง จำเลยทำละเมิดโดยอุกอาจ ทารุณโหดร้าย หรือว่าทำละเมิดซ้ำแล้วซ้ำอีก หรือว่าใช้อาวุธร้ายแรงแค่ไหน เพียงไร เหล่านี้ล้วนแล้วเป็นเรื่องความร้ายแรงแห่งละเมิดในการที่ศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนมากหรือน้อย

3) การใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหาย แบ่งเป็น 3 ข้อ

ก. การกำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษหรือการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ได้ หมายความว่า บางครั้งผู้ละเมิดมีพฤติการณ์ทำละเมิดอุกอาจ ห้ามแล้วยังไม่ฟัง เป็นนักเลงอันธพาลชอบข่มเหงรังแกผู้อื่นท้าทายอำนาจกฎหมายบ้านเมือง กรณีเหล่านี้ศาลอาจจะใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายมากกว่าความเป็นจริง หรือกำหนดให้สูงกว่าความเป็นจริงก็ได้เพื่อเป็นการลงโทษ

ข. การกำหนดค่าเสียหายน้อยกว่าความเป็นจริง เป็นไปตามหลักมาตรา 442 ประกอบมาตรา 223 แยกเป็น 2 ส่วน คือ

- ผู้เสียหายมีส่วนผิดในการก่อให้เกิดความเสียหาย
- ผู้เสียหายไม่บรรเทาความเสียหาย

ค. การกำหนดค่าเสียหายโดยประมาณ คือ ค่าเสียหายที่เป็นการฟ้องตามมาตรา 438 โจทก์นำสืบว่าเสียหายเป็นละเมิด โจทก์ต้องสืบให้เห็นว่าเสียหายกี่บาทถ้าสืบไม่ได้ศาลก็กำหนดให้ ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน ความเจ็บปวดทนทุกข์ทรมานเกิดอาการทุกข์เวทนา ความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพเอาตัวไปขังอย่างนี้ ต้องอาศัยวิธีประมาณค่า

4) ดอกเบี้ยในค่าเสียหาย

เมื่อศาลกำหนดค่าเสียหาย ถ้าศาลกำหนดเป็นจำนวนเท่าใดแล้วถือว่าเป็นหนี้เงิน จึงต้องเสียดอกเบี้ยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206[38] และมาตรา 224[39] คือ อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับตั้งแต่วันทำละเมิดซึ่งถือเป็นวันผิดนัด

แต่ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้น เพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้เสียหายประกอบด้วย กฎหมายให้นำบทบัญญัติตามมาตรา 223 ที่ว่า ความเสียหายนั้น ได้เกิดขึ้นเพราะฝ่ายใดเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงไรมาใช้บังคับโดยอนุโลม

สำหรับในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ในคดีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายด้านสิ่งแวดล้อม และมีจำเลยหลายคน ศาลของสหรัฐอเมริกาได้นำทฤษฎีหรือหลักการเฉลี่ยความรับผิด (Apportionment Principle) มาพิจารณาด้วย [40]

6. การพิสูจน์ความเสียหาย

ในคดีปกครอง ศาลใช้วิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงโดยใช้ระบบไต่สวน หลักการไต่สวนมาใช้ในคดีปกครองของศาลปกครอง มีดังนี้

“คดีปกครอง” เป็นคดีที่มีวิธีพิจารณาเป็นของตนเองโดยเฉพาะ “วิธีพิจารณาคดีปกครอง” แยกออกได้จากวิธีพิจารณาคดีอาญาและวิธีพิจารณาคดีแพ่ง วิธีพิจารณาคดีปกครองตามระบบ “สภาแห่งรัฐ” ของประเทศฝรั่งเศสเป็นระบบที่ให้ความเป็นอิสระ (ในการให้ความเห็น) แก่ “ตุลาการ

---

[38]มาตรา 206 บัญญัติว่า “ในกรณีหนี้อันเกิดแต่มูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำละเมิด”

[39]มาตรา 224 บัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น

ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด

การพิสูจน์ค่าเสียหายอย่างอื่นนอกกว่านั้น ท่านอนุญาตให้พิสูจน์ได้”

[40]Jelfrey Tranberman, “Statutory Reform of Toxic Torts : Relieving Legal, Scientific, and Economic Burdens on the Chemical Victim, “**the Harvard Environment Law Review 2** (November 1983), หน้า 232-233.

ผู้แถลงคดี” ควบคู่ไปกับความเป็นอิสระในการชี้ขาดขององค์คณะตุลาการ ดังนั้น ในการวินิจฉัยคดีปกครองแต่ละคดีจึงจะมีความเห็นชี้ขาด 2 ความเห็นควบคู่กันไปเสมอ

หลักเกณฑ์สำคัญอีกประการหนึ่งของวิธีพิจารณาคดีปกครอง คือการใช้ระบบไต่สวน (procedure inquistoriale) ซึ่งผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญในการสอบสวนและแสวงหาข้อเท็จจริง โดยผู้พิพากษามีอำนาจผลักภาระการพิสูจน์ได้ถ้าอ้างว่าข้อเท็จจริงของโจทก์มีมูล แม้โจทก์จะหาเอกสารหลักฐานมาสนับสนุนข้ออ้างของตนไม่ได้ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคกันระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่าย

ข้อ 5 แห่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2543 กำหนดว่า “วิธีพิจารณาคดีปกครองเป็นวิธีพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองและระเบียบนี้” เป็นการเน้นว่าศาลปกครองไทยได้นำหลักการไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีปกครอง ทั้งนี้ เนื่องจากศาลปกครองไม่เพียงแต่จะมีบทบาทในการให้ความคุ้มครองเอกชนจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของฝ่ายปกครองเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทในการพิทักษ์ประโยชน์สาธารณะ (Trustee of Public Interest) อีกด้วย ดังนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองของไทยจึงใช้ระบบไต่สวนเพื่อให้ศาลปกครองสามารถรวบรวมข้อเท็จจริงแห่งคดีและพยานหลักฐานที่จำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุดและอย่างรอบด้านมากที่สุด อันจะให้ศาลปกครองสามารถพิพากษาคดีปกครองได้อย่างยุติธรรม กล่าวคือ ก่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ส่วนตัวของเอกชน

หลักการไต่สวนในคดีปกครองจะนำมาใช้ในขั้นตอนการรวบรวมและตรวจสอบข้อเท็จจริงแห่งคดี ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกและเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากของการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลปกครอง ทั้งนี้เพราะว่าก่อนที่ศาลปกครองจะพิพากษาคดีใด ศาลจะต้องตรวจสอบให้ได้ความเป็นที่ยุติก่อนว่าข้อเท็จจริงแห่งคดีนั้นมีอยู่อย่างไร

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ระบบการรวบรวมและตรวจสอบข้อเท็จจริงแห่งคดีของศาลปกครองเป็นไปตามระบบไต่สวน โดยมาตรา 55 วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลปกครองอาจตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม ในการนี้ศาลปกครองจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานหลักฐานของคู่กรณีได้ตามที่เห็นสมควร” โดย “ต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีชี้แจงและแสดงพยานหลักฐานประกอบคำชี้แจงของตนตามสมควรแก่กรณี แต่การชี้แจงต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลอนุญาตให้ชี้แจงด้วยวาจาต่อหน้าศาล” (มาตรา 55 วรรคหนึ่ง) ในการนี้ “คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจดูพยานหลักฐานที่แต่ละฝ่ายยื่นไว้ในสำนวน เว้นแต่กรณีใดที่กฎหมายคุ้มครองให้ไม่ต้องเปิดเผยหรือศาลปกครองเห็นว่าจำเป็นต้องไม่เปิดเผย เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินงานของรัฐ แต่กรณีที่ไม่ต้องเปิดเผย

ดังกล่าว ศาลปกครองจะนำมาใช้รับฟังในการพิจารณาพิพากษาคดีไม่ได้” (มาตรา 55 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542)

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บทบาทในการรวบรวมและตรวจสอบข้อเท็จจริงแห่งคดีจะอยู่ที่ “ตุลาการเจ้าของสำนวน” กล่าวคือ เมื่อองค์คณะในศาลปกครองใดได้รับสำนวนคดีแล้ว ตุลาการหัวหน้าคณะศาลปกครองสูงสุดหรือตุลาการหัวหน้าคณะในศาลปกครองชั้นต้นในองค์คณะนั้น แล้วแต่กรณี ต้องแต่งตั้งตุลาการศาลปกครองในองค์คณะตนคนหนึ่งเป็นตุลาการเจ้าของสำนวนเพื่อเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงจากคำฟ้อง คำชี้แจงของคู่กรณี และรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ โดยมีพนักงานคดีปกครองเป็นผู้ช่วยดำเนินการตามที่ตุลาการเจ้าของสำนวนมอบหมาย (มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) ในการทำหน้าที่ดังกล่าวตุลาการเจ้าของสำนวนย่อมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) มีคำสั่งเรียกให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

(2) มีคำสั่งเรียกให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือให้ความเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานทางปกครองนั้นมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณา

(3) มีคำสั่งเรียกให้คู่กรณีมาให้ถ้อยคำหรือนำพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

(4) มีคำสั่งเรียกให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณา

ฯลฯ ฯลฯ

ในกรณีที่จำเป็น ตุลาการเจ้าของสำนวนหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากตุลาการเจ้าของสำนวนมีอำนาจไปตรวจสอบสถานที่ บุคคลหรือสิ่งอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไปได้

ในระหว่างการดำเนินการรวบรวมและตรวจสอบข้อเท็จจริงแห่งคดีตามอำนาจหน้าที่นั้น ตุลาการเจ้าของสำนวนต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ทราบถึงข้ออ้างหรือข้อแย้งของแต่ละฝ่ายและให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนเพื่อยืนยันหรือหักล้างข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายได้ (มาตรา 57 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) โดยตุลาการเจ้าของสำนวนมีอำนาจกำหนดให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนภายในเวลาที่กำหนด ถ้าคู่กรณีมิได้ปฏิบัติภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าคู่กรณีที่ไม่แสดงพยานหลักฐานนั้นไม่มีพยานหลักฐานมาสนับสนุนหรือยอมรับข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วแต่กรณี และให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาต่อไปตามที่เห็นเป็นการยุติธรรม (มาตรา 57 วรรคสาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี

ปกครอง พ.ศ. 2542) อนึ่ง ในกรณีที่คู่กรณีเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าวหรือมีพฤติกรรมประวิงคดีให้ล่าช้า ศาลปกครองอาจรายงานผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล ผู้ควบคุม หรือนายกรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือสั่งการหรือลงโทษทางวินัยต่อไปก็ได้ ทั้งนี้ โดยไม่เป็นการตัดอำนาจที่ศาลจะมีคำสั่งลงโทษฐานอำนาจศาล (มาตรา 57 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) ในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้ฟ้องคดีได้รับคำสั่งให้มาให้ถ้อยคำหรือแสดงพยานหลักฐานแล้ว ไม่ดำเนินการตามคำสั่งภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ตุลาการเจ้าของสำนวนอาจเสนอความเห็นให้องค์คณะพิจารณาพิพากษามีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียก็ได้ แต่คดีที่ศาลปกครองได้จำหน่ายโดยเหตุดังกล่าว ถ้าภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ศาลปกครองให้จำหน่ายคดี ผู้ฟ้องคดีแสดงให้เป็นที่พอใจต่อศาลได้ว่าการที่ตนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งได้นั้น เป็นเพราะเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันควร ศาลปกครองจะอนุญาตให้พิจารณาใหม่หรือฟ้องคดีใหม่ก็ได้ (มาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) เมื่อตุลาการเจ้าของสำนวนเห็นว่าได้รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเพียงพอแล้วตุลาการเจ้าของสำนวนก็จะทำความเห็นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเสนอให้ องค์คณะพิจารณาพิพากษาเพื่อพิจารณาคดีต่อไป (มาตรา 57 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) อย่างไรก็ตาม แม้การพิจารณาคดีปกครองจะได้มีการนำเอาระบบไต่สวนมาใช้ ซึ่งให้อำนาจแก่ตุลาการเป็นอย่างมากในการแสวงหาข้อเท็จจริงแห่งคดีและมีอำนาจชี้ขาดว่าข้อเท็จจริงใดที่ศาลควรให้นำสืบ หรือรับฟังได้หรือไม่ หรือข้อเท็จจริงเพียงพอแก่คดีแล้วหรือไม่ก็ตาม

บทที่ 3

คดีพิพาทเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เหตุเดือดร้อนรำคาญ การประกอบกิจการโรงงาน การผังเมือง และการสาธารณสุขและอนามัยที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง

1. ประเภทของคดีตามลักษณะข้อพิพาท

คดีพิพาทเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองนั้น สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการประกอบกิจการและเหตุเดือดร้อนรำคาญ

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการสาธารณสุขและอนามัย

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับการผังเมือง

ในคดีแต่ละประเภทนั้น ที่จะอยู่ในอำนาจของศาลปกครองได้ต้องเป็นข้อพิพาทที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใด เนื่องมาจากการกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร

(3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

(5) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

2. สถิติ จำนวน และผลของคดีปกครองเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เหตุเดือดร้อนรำคาญ โรงงาน การผังเมือง และการสาธารณสุขที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง

สรุปคดีปกครองเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
แยกตามศาล

ศาลปกครอง	คำพิพากษา	คำสั่ง
ศาลปกครองสูงสุด	14	9
ศาลปกครองชั้นต้น	-	-
1. ศาลปกครองกลาง	57	-
2. ศาลปกครองขอนแก่น	10	-
3. ศาลปกครองเชียงใหม่	11	-
4. ศาลปกครองนครราชสีมา	9	-
5. ศาลปกครองนครศรีธรรมราช	12	-
6. ศาลปกครองพิษณุโลก	3	-
7. ศาลปกครองระยอง	13	-
8. ศาลปกครองสงขลา	17	-
รวม	**146**	**9**
รวมทั้งหมด	**155**	

สรุปคดีปกครองเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
แยกเป็นประเภทคำสั่งทุเลาการบังคับ และมาตรการชั่วคราวก่อนการพิพากษา

ประเภทคดี	จำนวนคดี
คำสั่งทุเลาการบังคับ	**3**
มาตรการชั่วคราวก่อนการพิพากษา	**8**

รวมทั้งหมด	**11**

สรุปคดีปกครองเกี่ยวกับการประกอบกิจการและเหตุเดือดร้อนรำคาญ
แยกตามศาล

ศาลปกครอง	คำพิพากษา	คำสั่ง
ศาลปกครองสูงสุด	8	24
ศาลปกครองชั้นต้น	-	-
1. ศาลปกครองกลาง	44	-
2. ศาลปกครองขอนแก่น	4	-
3. ศาลปกครองเชียงใหม่	3	-
4. ศาลปกครองนครราชสีมา	5	-
5. ศาลปกครองนครศรีธรรมราช	1	-
6. ศาลปกครองพิษณุโลก	1	-
7. ศาลปกครองระยอง	1	-
8. ศาลปกครองสงขลา	4	-
รวม	**71**	**24**
รวมทั้งหมด	**95**	

สรุปคดีปกครองเกี่ยวกับเหตุเดือดร้อนรำคาญ
แยกเป็นประเภทคำสั่งทุเลาการบังคับ และมาตรการชั่วคราวก่อนการพิพากษา

ประเภทคดี	จำนวนคดี
คำสั่งทุเลาการบังคับ	**6**
มาตรการชั่วคราวก่อนการพิพากษา	**18**
รวมทั้งหมด	**24**

สรุปคดีปกครองเกี่ยวกับการสาธารณสุขและอนามัย
แยกตามศาล

ศาลปกครอง	คำพิพากษา	คำสั่ง
ศาลปกครองสูงสุด	4	-
ศาลปกครองชั้นต้น	-	-
1. ศาลปกครองกลาง	18	-
2. ศาลปกครองขอนแก่น	3	-
3. ศาลปกครองเชียงใหม่	-	-
4. ศาลปกครองนครราชสีมา	1	-
5. ศาลปกครองนครศรีธรรมราช	-	-
6. ศาลปกครองพิษณุโลก	-	-
7. ศาลปกครองระยอง	2	-
8. ศาลปกครองสงขลา	1	-
รวม	**29**	**-**
รวมทั้งหมด	**29**	

สรุปคดีปกครองเกี่ยวกับการสาธารณสุขและอนามัย
แยกเป็นประเภทคำสั่งทุเลาการบังคับ และมาตรการชั่วคราวก่อนการพิพากษา

ประเภทคดี	จำนวนคดี
คำสั่งทุเลาการบังคับ	**10**
มาตรการชั่วคราวก่อนการพิพากษา	**15**
รวมทั้งหมด	**25**

สรุปคดีปกครองเกี่ยวกับการผังเมือง
แยกตามศาล

ศาลปกครอง	คำพิพากษา	คำสั่ง
ศาลปกครองสูงสุด	4	1
ศาลปกครองชั้นต้น	-	-
1. ศาลปกครองกลาง	-	-
2. ศาลปกครองขอนแก่น	-	-
3. ศาลปกครองเชียงใหม่	-	-
4. ศาลปกครองนครราชสีมา	-	-
5. ศาลปกครองนครศรีธรรมราช	-	-
6. ศาลปกครองพิษณุโลก	-	-
7. ศาลปกครองระยอง	-	-
8. ศาลปกครองสงขลา	-	-
รวม	**4**	**1**
รวมทั้งหมด	**5**	

สรุปคดีปกครองเกี่ยวกับการผังเมือง
แยกเป็นประเภทคำสั่งทุเลาการบังคับ และมาตรการชั่วคราวก่อนการพิพากษา

ประเภทคดี	จำนวนคดี
คำสั่งทุเลาการบังคับ	**-**
มาตรการชั่วคราวก่อนการพิพากษา	**-**
รวมทั้งหมด	**-**

บทที่ 4
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากผลของการศึกษาวิจัยถึงปัญหาการดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในศาลปกครอง พบว่า มีปัญหาหลายประการคือ ประการที่หนึ่ง ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมอาจเป็นคดีที่อยู่ได้ทั้งในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม หรือในเขตอำนาจของศาลปกครอง ดังนั้น จึงตกเป็นภาระแก่ผู้เสียหายที่จะต้องเลือกศาลที่จะฟ้องให้ถูกต้อง มิฉะนั้นอาจเป็นการฟ้องผิดศาลได้ ประการที่สอง การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีสิ่งแวดล้อมจะกำหนดอย่างไรเท่าไหร่ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากเหตุใดในกรณีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ยังจะต้องพิจารณาต่อไปว่าจะกำหนดและแบ่งค่าเสียหายอย่างไร ในกรณีที่ศาลพิจารณาให้ได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย และประการที่สาม หลักในเรื่องส่วนได้เสียของผู้มีสิทธิฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมในศาลปกครองนั้นควรมีความหมายเพียงใด นอกจากนั้นยังมีประเด็นที่สำคัญอื่นๆ เช่น ขอบเขตของศาลปกครองในการตรวจสอบคดีสิ่งแวดล้อม มาตรการชั่วคราวในคดีสิ่งแวดล้อม การเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายตามมาตรา 72 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 การรับฟังพยานวัตถุและการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้านี้

เนื่องจากปัญหาในเรื่องของเขตอำนาจของศาลและปัญหาในการดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังที่ได้กล่าวข้างต้น ทำให้มีความพยายามที่จะจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นศาลชำนัญพิเศษที่มีอำนาจดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมด แต่หากพิจารณาประเด็นพิพาทตามกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น จะเห็นได้ว่าประเด็นพิพาทส่วนใหญ่จะเกิดจากการใช้อำนาจหรือเกิดจากการละเลยการใช้อำนาจของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง มีเพียงกรณีที่ฟ้องให้เอกชนผู้ก่อมลพิษชดใช้ค่าเสียหายเท่านั้นที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม จึงอาจถือได้ว่าศาลปกครองเป็นศาลที่มีอำนาจวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเกือบทั้งหมด ดังนั้น หากเราสามารถแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เพื่อให้คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมดอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงกระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของศาลปกครองให้สามารถพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็คงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมอีกต่อไป ทั้งนี้ก็เพื่อลดภาระ

ค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม และเพื่อประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รับความยุติธรรมและความรวดเร็วในการฟ้องคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั่นเอง

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาการดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พบว่า เกิดจากกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ยังมีข้อจำกัด และควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ และเพื่อประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รับความยุติธรรมและความรวดเร็วในการฟ้องคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งควรจะได้มีการนำมาตรการที่เสนอแนะดังต่อไปนี้มาใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทย คือ

1. การฟ้องคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทุกกรณีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลปกครอง จึงควรแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในส่วนของหมวด 6 ความรับผิดทางแพ่ง โดยกำหนดให้การฟ้องเรียกให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนตามความในหมวดนี้ อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนทั้งในส่วนของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ และในส่วนของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไปในคราวเดียวกันได้

2. การพิจารณาความเป็นผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีควรมีการทบทวนหลักการพิจารณาความเป็นผู้เสียหายที่ยึดถือหลักการถูกโต้แย้งสิทธิเสียใหม่ เพราะในการพิจารณาความเป็นผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษในแง่ของปัจเจกบุคคล ศาลปกครองไม่ควรยึดหลักการถูกโต้แย้งสิทธิอย่างเคร่งครัดกับผู้ที่อยู่ในบริเวณที่เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษและได้รับสารพิษที่รั่วไหลหรือแพร่กระจายนั้นเข้าสู่ร่างกาย แต่ยังไม่ปรากฏความเสียหายออกมา เนื่องจากผู้นั้นได้การรับรองสิทธิตามหลักการในเรื่อง “สิทธิในสิ่งแวดล้อม” ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามมาตรา 56 และมาตรา 79 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในการที่จะดำรงชีพอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดีอย่างเป็นปกติสุข และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และสุขภาพอนามัย ฉะนั้น หากมีการกระทำใดที่เป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิดังกล่าวแล้ว สมควรที่จะให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้เสียหายในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษแล้ว โดยไม่จำต้องรอให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และสุขภาพอนามัยอย่างชัดเจนและแน่นอนก่อน

ในแง่ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ การบำรุง และการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิใน

สิ่งแวดล้อมและการใช้สิทธิทางศาลเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 42 วรรคหนึ่ง โดยกำหนดให้ประชาชน สมาคม มูลนิธิ หรือกลุ่มบุคคลใดที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสิทธิฟ้องคดีในฐานะเป็นผู้เสียหายในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เพราะถือว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีสิทธิใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ในฐานะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีสิทธิใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ในฐานะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังนั้น เมื่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายก็ถือว่าประชาชน สมาคม มูลนิธิ หรือกลุ่มบุคคล เป็นผู้เสียหายและเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่อศาลปกครองได้

นอกจากนั้น ควรกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถรับดำเนินคดีแพ่งให้แก่ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมได้เมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งพนักงานอัยการเห็นว่าการดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายเป็นส่วนรวม โดยเฉพาะประชาชนผู้ได้รับความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมที่มีฐานะยากจนและไม่มีความรู้กฎหมาย หรือหากมีการฟ้องคดีอาญาต่อผู้กระทำผิดโดยพนักงานอัยการ ก็ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตรา 43 โดยเพิ่มเติมฐานความผิดอาญาเกี่ยวกับความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาแล้ว ให้พนักงานอัยการสามารถขอให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปในคราวเดียวกัน โดยผู้เสียหายไม่จำต้องนำคดีไปฟ้องเรียกร้องในทางแพ่งอีก อันเป็นการลดขั้นตอนกระบวนการการใช้สิทธิเรียกร้อง โดยผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญาไปในคราวเดียวกัน ซึ่งจะเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย (Cost) ต่าง ๆ

3. การรับฟังพยานวัตถุและการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2534 โดยการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ การรับฟังพยานวัตถุและพยานผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม รวมทั้งมีการจัดทำทะเบียนหรือบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ของศาลปกครอง เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านรังสีวิทยา ด้านพิษวิทยา ด้านอาชีวะเวชศาสตร์ ด้านวิศวกรรมศาสตร์ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านนิเวศวิทยา เป็นต้น เนื่องจากในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ศาลจำเป็นจะต้องรับฟังความคิดเห็นจากพยานผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ประกอบการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดี เพื่อให้สามารถกำหนดค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษาในคดีได้อย่างเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมากที่สุด

4. ควรแก้ไขระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 ในส่วนของหมวด 5 วิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา โดยให้ผู้ได้รับความเสียหายจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษสามารถยื่นคำร้องต่อศาลให้กำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองชั่วคราวไว้ก่อนการฟ้องคดีได้ โดยให้ศาลมีคำสั่งให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการวินิจฉัยโรคทำการประเมินสุขภาพของผู้ได้รับความเสียหายไว้ในทันทีทันใดที่ได้รับความเสียหายจากมลพิษต่างๆ และนำมาเป็นพยานหลักฐานในชั้นฟ้องคดี ซึ่งจะทำให้การเยียวยาของผู้ได้รับความเสียหายได้รับความคุ้มครองมากยิ่งขึ้น

5. การดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ควรมีการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษโดยไม่ยึดติดกับขั้นตอนและกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีปกครองทั่วไป โดยอาจมีการกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาคดีดังกล่าว มีระยะเวลาไม่ยาวนานเกินไปและสามารถพิพากษาคดีได้อย่างรวดเร็ว ยังผลให้สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพของ รวดเร็ว และได้รับความยุติธรรมในการพิจารณาคดี

6. ควรมีการนำทฤษฎีเรื่องความน่าจะเป็น (Probability Theory) มาปรับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมโดยนำมาปรับเสริมควบคู่ไปกับหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) เพื่อปรับใช้แทนที่ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation) จะเป็นการลดภาระการพิสูจน์ของผู้ได้รับความเสียหายได้ยิ่งกว่าการใช้หลักความรับผิดเด็ดขาดเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ทฤษฎีความน่าจะเป็นจะผลักภาระการพิสูจน์ให้ตกแก่ผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยผู้เสียหายเพียงแต่พิสูจน์ในเบื้องต้นว่า ผู้เสียหายได้บริโภคหรือได้รับสารพิษที่แพร่กระจายอันเกิดจากการกระทำของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยพิสูจน์แต่เพียงว่าตนเป็นผู้ได้รับสารพิษที่แพร่กระจายนั้น และสารพิษนั้นน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยไม่จำต้องพิสูจน์ให้สิ้นสงสัยว่าสาเหตุแห่งความเสียหายที่มีต่อ ชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย ของผู้ได้รับความเสียหายเกิดจากสารพิษที่แพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น ซึ่งต้องใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษทางการแพทย์หรือทางวิทยาศาสตร์ และจะเป็นภาระอย่างมากแก่ผู้เสียหายซึ่งส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน และขาดความรู้ความสามารถในการแสวงหาพยานหลักฐานเพียงเท่านี้ภาระการพิสูจน์ก็ตกอยู่กับเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องมีภาระในการพิสูจน์หักล้างว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับนั้นเกิดจากสาเหตุอื่นที่น่าเชื่อถือมากกว่าเกิดจากการกระทำของบตนโดยมีภาระหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้สิ้นสงสัยโดยตกเป็นฝ่ายที่จะต้องใช้หลักฐาน ความรู้ ความเชี่ยวชาญทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์มายืนยัน หากพิสูจน์ไม่ได้ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษย่อมตกเป็นผู้ต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหาย

นอกจากนั้น จากที่ได้กล่าวแล้วว่า บุคคลที่ได้รับมลพิษเข้าสู่ร่างกายบางราย อาการป่วยอาจยังไม่แสดงออกมาให้สามารถพิสูจน์ความเสียหายได้ในขณะที่มีการฟ้องคดี ดังนั้น ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในกรณีของผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษหรือวัตถุอันตราย นั้น จึงควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในมาตรา 444 ให้มีการขยายเวลาของการสงวนเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาในกรณีดังกล่าวให้สอดคล้องกับการแสดงอาการเจ็บป่วยของผู้ที่ได้รับมลพิษต่างๆ ไว้ด้วย

7. ควรจัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อออกกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษไว้ให้ชัดเจน แยกออกมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่นเดียวกับประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน เพื่อให้ศาลปกครองสามารถนำกฎหมายดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษได้อย่างเป็นธรรมในทุกกรณี ทั้งยังเป็นหลักประกันได้ว่าผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองจากศาลปกครองอย่างชัดเจนและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

8. ควรจัดให้มีสถาบันผู้ตรวจการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Ombudsman) เพื่อเป็นทางเลือก และเป็นการเพิ่มช่องทางอีกทางหนึ่งในการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม โดยผ่านทางผู้ตรวจการด้านสิ่งแวดล้อม ทำนองเดียวกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ดังตัวอย่างเช่นในประเทศเยอรมันที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยผู้ตรวจการสิ่งแวดล้อมของเยอรมัน (Umweltauditgesetz หรือ UAG) ซึ่งมีการประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1995 ที่ผ่านมา

9. การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น เห็นควรที่จะให้มีการสร้างตุลาการศาลปกครองให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และควรกำหนดให้มีระบบผู้พิพากษาสมทบในศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมซึ่งควรมาจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจมาจากภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ได้ เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐหรือของเอกชน เป็นต้น และการคัดเลือกควรเป็นระบบเปิดเช่นเดียวกับกระบวนการคัดเลือกตุลาการในศาลปกครองโดยผู้พิพากษาสมทบดังกล่าวอาจมาจากสายนิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิศวกรรม หรือวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือเสียหายว่า การพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมจะมีความถูกต้องและเป็นความยุติธรรมมากที่สุด

นอกจากนี้ ควรมีการจัดสัมมนาและฝึกอบรมตุลาการศาลปกครองที่รับผิดชอบในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจถึงหลักการ แนวความคิด ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความรู้ทางเทคนิค

ด้านต่างๆ ในการตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วย โดยการจัดให้มีการนำคดีสิ่งแวดล้อมเป็นพิษที่เกิดขึ้นในต่างประเทศแต่ละประเภทคดีมาทำการศึกษา เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาวินิจฉัยคดีและพัฒนาหลักกฎหมายของประเทศไทยต่อไป และควรให้มีการจัดทำคู่มือการดำเนินคดีปกครองเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยการรวบรวมแนวความคิด หลักการ ทฤษฎี วัตถุประสงค์ และเจตนารมณ์ในการกำหนดบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่ละฉบับ ตลอดจนขั้นตอนและวิธีปฏิบัติของกฎหมายแต่ละฉบับ เพื่อสนับสนุนให้ตุลาการศาลปกครองสามารถพิพากษาคดีนั้นได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมที่สุด

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	อ.341/2549	นายสุนทร แสงทองสมานสิน กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 16 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1 กรมประมง ที่ 2 ผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ที่ 3	ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง ห้ามใช้เครื่องมืออวนรุนที่ใช้ประกอบเรือยนต์ทำการประมงในท้องที่บางแห่งออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อรัฐธรรมนูญ	ยืน/ยกฟ้อง
2.	333/2549	นายสมพิศ มีแสง	กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กรมทรัพยากรธรณี เดิม) ที่ 1 สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม) ที่ 2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 3	คำสั่งไม่อนุญาตประทานบัตรการทำเหมืองแร่ให้แก่ผู้ฟ้องคดี	ยืน/ยกฟ้อง
3.	อ.273/2549	บริษัท ทรัพย์ลำพูนอุตสาหกรรม จำกัด	อุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ที่ 1 เจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่จังหวัดลำพูน (กรมทรัพยากรธรณีประจำท้องที่จังหวัดลำพูน เดิม) ที่2 กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 3 กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กรมทรัพยากรธรณี เดิม) ที่ 4 กระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 5	การละเลยต่อหน้าที่ไม่ออกหนังสืออนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการประกอบโลหกรรมตามใบอนุญาต	ยืน/ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
4.	อ.236/2549	นายพงศ์สา สุวรรณมณี บริษัท ปตท.สผ.อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) ผู้ร้องสอด	เทศบาลตำบลสิงหนคร ที่ 1 จังหวัดสงขลา ที่ 2	การอนุญาตให้ก่อสร้างท่าเทียบเรือโดยไม่ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย	ยืน/ยกฟ้อง/ไม่ใช่ผู้มีสิทธิฟ้องคดีตามมาตรา 42 วรรคหนึ่ง
5.	อ.8/2549	บริษัทนครน่าน จำกัด	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เดิม) ที่ 1 อธิบดีกรมป่าไม่ ที่ 2 ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ที่ 3	ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ออกคำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้โดยใช้เครื่องจักรให้แก่ผู้ฟ้องคดีโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร	กลับ/มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
6.	อ.196/2548	ร.ต.ท.เชาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ	อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ที่ 1 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาแหลม ที่ 2 ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาแหลม ที่ 3	คำสั่งไม่อนุญาตให้ทำการขุดเจาะสำรวจถ้ำลิเจีย โดยอ้างว่าอาจทำให้ถ้ำพังทลายลงมา	ยืน/ยกฟ้อง
7.	อ.153/2548	บริษัท สหไทยน้ำมันพืช จำกัด	อธิบดีกรมป่าไม้ ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร ที่ 2	การแจ้งให้ผู้ฟ้องคดียื่นคำขอใบอนุญาตเก็บหาของป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติพร้อมทั้งให้ชำระค่าธรรมเนียม ฯลฯ โดยอ้างว่า ผลปาล์มน้ำมันที่ผู้ฟ้องคดีปลูกถือเป็น “ของป่า” ตามมาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2504	ยืน/ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
8.	อ.42/2548	นางฉ้วน สองมณี กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 7 ราย)	กรมทางหลวง	การก่อสร้างถนนสายเพชรเกษม (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41) โดยขยายเป็นสี่ช่องจราจร และไม่ได้วางท่อระบายน้ำตามแบบเดิมหรือวางท่อระบายน้ำไม่ได้ระดับ ทำให้น้ำที่ไหลมาจากด้านบนท่วมขังที่นาของผู้ฟ้องคดีจนที่นาใช้ประโยชน์ไม่ได้	แก้/ เป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีจากการละเลยต่อหน้าที่
9.	อ.79/2547	นายกมล ณ เอ้งย่อง กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 1 นายอำเภอบางพลี ที่ 2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลราชาเทวะ (ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลราชาเทวะเดิม) ที่ 3 สาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 4 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 5 ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไพโรจน์สมพงษ์พาณิชย์ ที่ 6	อบต.ราชาเทวะออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการกำจัดมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบโดยไม่ชอบและละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการกำจัดมูลฝอย ซึ่งก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง	แก้/มีคำบังคับตาม ม. 72 วรรคหนึ่ง(1),(2) และ (3)
10.	อ.51/2547	นายสุนทร ทองคำ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 23 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1 กรมประมง ที่ 2	ขอให้เพิกถอนประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่กำหนดห้ามใช้เครื่องมือทำการประมงบางชนิดในฤดูปลาวางไข่และเลี้ยงตัวในวัยอ่อน	ยืน/ยกฟ้อง

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด (ฟ้องตรง)
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คดีหมายเลขแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
ฟ.6/2549	นางเสริม ปิ่นแก้ว	อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	การฟ้องขอให้เพิกถอนพระราชกฤษฎีกาขยายเขตอุทยานแห่งชาติป่ายางน้ำกลัดเหนือและป่ายางน้ำกลัดใต้เฉพาะส่วนที่ทับที่ดินของผู้ฟ้องคดีซึ่งมีสิทธิครอบครองโดยชอบอยู่ก่อนตามหลักฐาน ส.ค.1	มาตรา 11 (2): ไม่รับ/ พ้นระยะเวลาการฟ้องคดีตามมาตรา 49 / วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีต้องเป็นวันที่สิทธิของผู้ฟ้องคดีถูกกระทบหรือได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย
ฟ.17/2548	นายบุญยิ่ง สายคำ ที่ 1 นายแก้วประเสริฐ สายธนู ที่ 2 นางบาล ขุนพินิจ ที่ 3	คณะรัฐมนตรี กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 4 ราย)	มติคณะรัฐมนตรีที่ให้อพยพราษฎรและก่อสร้างที่พักอาศัยให้ราษฎรซึ่งได้รับผลกระทบจากการดำเนินการขยายโรงไฟฟ้าแม่เมาะไปยังพื้นที่บริเวณเขตป่าสงวนแห่งชาติขัดต่อรัฐธรรมนูญ และอาจทำให้ผู้ฟ้องคดีและราษฎรที่อยู่บริเวณดังกล่าวได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย	มาตรา 11 (2) : ไม่รับ/ มติคณะรัฐมนตรีที่อพยพราษฎรฯ ไม่ใช่กฎที่ออกโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี/ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดตามมาตรา 11(2)
ฟ.3/2548	นายเผื่อ ศรีระอุดม กับผู้ฟ้องคดีร่วม (จำนวน 75 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เดิม) ที่ 1 กรมชลประทาน ที่ 2	การฟ้องขอให้เพิกถอนกฎกระทรวงฉบับที่ 607 (พ.ศ.2516) ออกตามความในพ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 เนื่องจากออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุให้ที่ดินของผู้ฟ้องคดีตกอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	ยกฟ้อง

คดีหมายเลขแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
ฟ.11/2545	นายนิตย์ สรสิทธิ์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 2 อธิบดีกรมป่าไม้ ที่ 3 กรมป่าไม้ ที่ 4	การฟ้องขอให้เพิกถอนกฎกระทรวง ฉบับที่ 366 (พ.ศ.2511) ออกตามความใน พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เนื่องจากออกทับที่ดินที่ผู้ฟ้องคดีครอบครองมาก่อนออกกฎกระทรวง	ยกฟ้อง

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
24/2547	นางมัทนี สร้อยสังวาลย์	นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่	เทศบาลนครเชียงใหม่ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่คลองแม่ข่าโดยไม่มีการบำบัดน้ำเสียก่อนตลอดแนว การติดตั้งเครื่องปรับอากาศริมคลองแม่ข่าทำให้ส่งเสียงดังรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง	**ยืน**/ ไม่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี/ ยังไม่มีการยื่นหนังสือร้องขอให้หน่วยงานทางปกครองปฏิบัติหน้าที่
275/2547	นายพิมล ณ นคร ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1 กรมป่าไม้ ที่ 2	ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากคำสั่งให้ระงับการทำสัมปทานป่าไม้ แม้คำสั่งดังกล่าวจะถูกยกเลิกไปแล้ว	ยืน/ไม่มีสิทธิขอให้พิจารณาใหม่ (คำสั่งศาลสูงที่ยืนตามศาลชั้นต้นที่ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา มิใช่เป็นคำสั่งชี้ขาดคดีปกครองเสร็จเด็ดขาด)
305/2547	นายสงกรานต์ ดวงบุบผา กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไปยังสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดระยอง ที่ 1 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่ 2	ขอให้ยกเลิกคำสั่งที่ให้ระงับการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไปยังสวนอุตสาหกรรมโรจนะ	**กลับ**/ยกคำขอบรรเทาทุกข์
401/2547	นายเฉลิมเกียรติ คล้ายสุวรรณ	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1 อธิบดีกรมป่าไม้ ที่ 2 กระทรวงการคลัง ที่ 3 อธิบดีกรมธนารักษ์ ที่ 4 ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ที่ 5	การพิจารณาคำขอเช่าที่ราชพัสดุ และคำขอใช้ที่ดินที่อยู่ในพื้นที่ป่าไม้ล่าช้าเกินสมควร แม้ว่าผู้ฟ้องคดีจะได้ติดตามทวงถามตลอดมา	**กลับ**/เป็นคดีตาม มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ล่าช้า/ ฟ้องคดีภายในระยะเวลาการฟ้องคดี (มาตรา 49) (ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายมาจนถึงวันฟ้องคดี)

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
98/2546	นางชนิดา ลิ่มสุขศรี	เทศบาลตำบลแม่ลาว	การมีมติคัดค้านการออกใบอนุญาตประกอบกิจการดูดทราย	ยืนในผล/ ไม่ใช่คดีพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1)
391/2546	นายเลิศ จรหม่าน กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ ที่ 2 ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภักดีแผ่นดินขอนแก่น ที่ 3	การออกใบอนุญาตประทานบัตรระเบิดและย่อยหินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ทำประชาพิจารณ์และไม่รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม	ยืน/ ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา เนื่องจากไม่ได้ดำเนินการยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องภายในระยะเวลาที่กำหนด (ข้อ 37)
628/2546	นายบวร วุฒิพรหม	นายอำเภอม่วงสามสิบ	การอนุมัติให้ดำเนินโครงการขุดลอกหนองน้ำสาธารณประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เกินพื้นที่จริงและใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ	ยืน/ ผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้เสียหาย/ ผู้เสียหายในกรณีนี้น่าจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลรักษาป่าสงวนแห่งชาติ
152/2545	นายมนูญ สุทธิจินดา	นายกรัฐมนตรี ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม ที่ 1	คำสั่งระงับการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำระบบความเค็มต่ำในพื้นที่น้ำจืดไม่ชอบด้วยกฎหมาย	**ยืน**/ฟ้องคดีต่อศาลอื่น (มาตรา 105)
99/2544	นางปริศนา เครือชัยพินิจ ที่ 1 นางพวงพิศ อินพรวิจิตร ที่ 2	กรมทรัพยากรธรณี ที่ 1 กรมป่าไม้ ที่ 2	การออกคำสั่งไม่อนุญาตคำขอประทานบัตรโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	**ยืน**/ระยะเวลาฟ้องคดี

สารบัญคำพิพากษาศาลปกครองกลาง
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	1977/2549	นางธนวรรณ พงษ์ปรีดาจิต โดยนายชาตรี พงษ์ปรีดาจิต ผู้เข้ามาแทนที่คู่กรณีผู้ถึงแก่ความตาย	ผู้อำนวยการเขตบางกอกใหญ่ ที่ 1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (ผู้ร้องสอด) ที่ 2 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ร้องสอด) ที่ 3 นายณัฐพล วรสิทธานุกูล คู่ความฝ่ายที่สาม	การปฏิบัติหน้าที่ในการระงับเหตุเดือดร้อนรำคาญจากเสียงดังและความสั่นสะเทือนอันเกิดจากการประกอบกิจการโรงงานของผู้ร้องสอดล่าช้าเกินสมควร	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
2.	1763-1766/2549 (รวมพิจารณา)	มูลนิธิป้องกันควันพิษและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 4 ราย)	องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ที่ 1 กรมควบคุมมลพิษ ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ กรณีผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ปล่อยให้รถโดยสารและรถร่วมบริการของเอกชนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลปล่อยมลพิษจากท่อไอเสียเกินมาตรฐาน และกรณีผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ละเลยต่อหน้าที่ในการควบคุมมลพิษทางอากาศ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) เฉพาะผู้ถูกฟ้องคดี ที่ 1 /ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2
3.	1533/2549	นายอำนาจ ฉายสุวรรณ์	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากการกำหนดประเภทและชนิดของโรงงานไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและละเลยต่อหน้าที่โดยปล่อยให้โรงงานผลิตน้ำประปาก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญจากเสียงทำงานของเครื่องสูบน้ำและเครื่องปรับคุณภาพน้ำดิบที่มีความดังเกินกว่ามาตรฐาน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) / ยกฟ้องในประเด็นที่ฟ้องว่าใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
4.	1360/2549	นายโวหาร เดชวิเศษ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 4 ราย)	กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 1 กรุงเทพมหานคร ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ โดยปล่อยให้มีการประกอบกิจการโรงงานสถานีไฟฟ้าย่อยคันนายาว โดยไม่ได้รับอนุญาต และก่อสร้างอาคารสถานี ฯ โดยเว้นที่ว่างห่างจากเขตที่ดินของผู้ฟ้องคดีและมีที่ว่างโดยรอบอาคารไม่ถูกต้องตามกฎหมายควบคุมอาคาร ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายควบคุมอาคาร/ ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1/ ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ตามคำขอให้ชดใช้ค่าเสียหาย
5.	1140/2549	นางจริยา ลิ่มอติบูลย์	ผวจ.ปราจีนบุรี กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 4 ราย)	การออกใบอนุญาตให้ดูดทรายในที่พิพาทไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ด้านสิ่งแวดล้อม อันอาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่ราษฎร รวมทั้งทรัพย์สินของทางราชการ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
6.	900/2549	นายจิรพงษ์ ตั้งไพบูลย์วณิช ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	หัวหน้าสำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ 6 สาขาระยอง (เจ้าท่าภูมิภาคที่ 6 สาขาระยอง เดิม)	ขอให้เพิกถอนคำสั่ง เรื่อง ให้รื้อถอนและห้ามใช้สิ่งปลูกสร้างที่รุกล้ำชายหาดของทะเล	ยกฟ้อง/ คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีชอบด้วยกฎหมายแล้ว
7.	897/2549	นายณรงค์พล จันทร	ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก	ขอให้เร่งพิจารณาและต่อใบอนุญาตเก็บหามูลค้างคาว	ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าในการต่อหรือไม่ต่อใบอนุญาต
8.	894/2549	นายธนวัฒน์ เจริญชัยสมบัติ	องค์การบริหารส่วนตำบลวังตะกู ที่ 1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะกู ที่ 2 นายอำเภอเมืองนครปฐม (ผู้ร้องสอด) ที่ 3	ได้รับความเสียหายจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติโดยปล่อยให้มีการระบายน้ำเสียจากฟาร์มเลี้ยงสุกร และเพาะเลี้ยงลูกไร ลงสู่ทางน้ำสาธารณะเป็นเหตุให้น้ำเสียเอ่อท่วมจนไม่สามารถทำการเกษตรได้	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) / ยกคำขออื่น

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
9.	541/2549	นายประจักษ์ ตะบูนพงศ์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 50 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	การออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฉบับลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2547 เป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหาย เนื่องจากไม่มีการศึกษาทางวิชาการเพื่อสนับสนุนว่าประกาศฉบับดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
10.	474/2549	พล.ต.เทอดชัย อภิชัยสิริ กับผู้ร่วมคดีร่วม (รวม 4 ราย)	อธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี (อธิบดีกรมเจ้าท่า เดิม) ที่ 1 การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ที่ 2	การนิคมอุตสาหกรรมดำเนินการถมทะเลตามโครงการก่อสร้างท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยทำให้ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเสียหายและอธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี ออกใบอนุญาตให้การนิคมอุตสาหกรรมทำสิ่งล่วงล้ำลำน้ำด้วยการถมทะเลตามโครงการดังกล่าวเป็นการไม่ชอบทั้งเป็นการละเลยต่อหน้าที่โดยไม่ดำเนินการตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่สั่งให้หยุดการถมทะเลไว้ก่อนชั่วคราวจนกว่าจะได้มีการอนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย	ยกฟ้อง
11.	444/2549	นายณัฐวุฒิ โอรักษ์ และผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดอุทัยธานี ที่ 2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูช้าง ที่ 3	ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติโดยปล่อยให้โรงงานมันเส้นปล่อยน้ำเสียและกากมันไหลลงสู่คลองสาธารณะเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีทั้งหกได้รับความเดือดร้อนเสียหาย	ยกฟ้อง
12.	237/2549	นางอรพิน ผลสุวรรณ์ สบายรูป	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 1 ผู้อำนวยการเขตพญาไท ที่ 2 บริษัท บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) ผู้ร้องสอด ที่ 3	ได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร ในการระงับเหตุเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นเหม็น ควันพิษ ฝุ่นละอองและเสียงดังรบกวน อันเกิดจากอาคารเก็บขยะมูลฝอยและทางเข้าออกสำหรับรถยนต์	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) เฉพาะผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และที่ 2 ในการออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ใช้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้ทางเข้าออก

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
					รถยนต์และอาคารเก็บขยะมูลฝอย
13.	1656/2548	นางสาวนฤมล อภิจิตต์	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 1 ผู้อำนวยการเขตดินแดง ที่ 2	เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยไม่ดำเนินการระงับเหตุรำคาญปล่อยให้มีการประกอบกิจการเย็บผ้าจนก่อให้เกิดเสียงดังและสร้างความเดือดร้อนรำคาญและปล่อยให้มีการก่อสร้างและใช้อาคารขัดต่อกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
14.	1419/2548	นายประหยัด ศิริยงค์	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2 อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 3 หัวหน้าฝ่ายโรงงานอุตสาหกรรม สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ (ผู้ร้องสอด) ที่ 4 นายกเทศมนตรี ตำบลสำโรงเหนือ (ผู้ร้องสอด) ที่ 5 บริษัท เอ. เอส. มหาราช จำกัด (ผู้ร้องสอด) ที่ 6	ขอให้เพิกถอนการอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานซึ่งไม่เป็นไปตามกฎหมายเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากมลภาวะ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรค (2)
15.	1220/2548	นายวันชัย มณีสุข กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	ผู้อำนวยการเขตปทุมวัน ที่ 1 กรุงเทพมหานคร ที่ 2	สำนักงานเขตปทุมวัน ออกประกาศห้ามจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะโดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ฟ้องคดีโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน / กรุงเทพมหานครดำเนินการตามโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณที่พิพาทโดยไม่มีอำนาจและใช้ดุลพินิจไม่ชอบ	ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
16.	1097/2548	นางวัฒนา ภูธนวิศิษฏ์	เทศบาลเมืองสิงห์บุรี	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีกลิ่นเหม็นจากการนำขยะไปทิ้งและมีการจุดไฟเผาขยะรวมทั้งปล่อยให้มีการหมักหมมของขยะจนมีน้ำไหลเข้าที่ดินของผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
17.	1025/2548	ร.ท. สิริ แสวงมงคล	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ที่ 1 อุทยานแห่งชาติ ที่ 2 นายพสิษฐ์ เอี่ยวพานิช ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่ 3 นางพรรณวิภา แสงศรี เจ้าหน้าที่ป่าไม้หน่วยพิทักษ์ ขญ.13 (นางรอง) ที่ 4 นายชาญชัย ชาประดิษฐ์ หน่วยพิทักษ์ ขญ.13 (นางรอง) ที่ 5 นางคำพอง ต่อวิเศษ หน่วยพิทักษ์ ขญ.13 (นางรอง) ที่ 6 นายธนกร ชัยณรงค์รัตน์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลสาริกา ที่ 7	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นำแผงปิดกั้นถนนทางเข้าน้ำตกสาลิกาอันเป็นทางสาธารณะและทางหลวงและเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในเขตทางหลวง โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวง	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
18.	890/2548	นายธเนศ สามบุญศรี	เทศบาลตำบลสามง่าม	มีการนำขยะมาทิ้งในที่พิพาทเป็นเหตุให้น้ำในลำธารสาธารณะเน่าเสียทำให้เป็ดและปลาของผู้ฟ้องคดีตาย และมีการรื้อถอนโรงเรือนเลี้ยงเป็ดและขุดตักดินในที่พิพาททำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย	<u>ประเด็นที่ 1</u> ไม่รับคำฟ้อง (อายุความ) <u>ประเด็นที่ 2</u> มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
19.	724/2548	นายวรวิทย์ โภคิน	ผู้อำนวยการเขตสัมพันธวงศ์ ที่ 1 ผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลจักรวรรดิ ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้ผู้ค้าขาย ตั้งแผงลอยขายสินค้าบนทางเท้าและบนถนนสาธารณะ ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถใช้ทางเท้าและถนนในการสัญจรได้อย่างสะดวก และได้รับความเดือดร้อนจากขยะ และมลภาวะอื่น ๆ	ยกฟ้อง
20.	723/2548	นางจันทนา อินทรศิริ ที่ 1 นายสุเทพ ปุณณะตระกูล ที่ 2	องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี	ก่อสร้างสะพานทางเดินเท้า ค.ส.ล. เลียบคลองบางใหญ่รุกล้ำที่ดินของผู้ฟ้องคดี ทำให้ได้รับความเสียหาย รวมทั้งบดบังทัศนียภาพของคลองบางใหญ่	ยกฟ้อง
21.	559/2548	อธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี (อธิบดีกรมเจ้าท่า เดิม)	นางลัดดา ทรงจิตรัตน์ ที่ 1 นายไพศาล ทรงจิตรัตน์ ที่ 2	การร้องขอเพื่อให้มีคำสั่งให้รื้อถอนอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่ล่วงล้ำลำน้ำเจ้าพระยาเนื่องจากปลูกสร้างโดยไม่ได้รับอนุญาต	ยกฟ้อง (ขั้นตอน)
22.	422/2548	นายธาดา จันทร์วัฒนพงษ์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 9 ราย)	นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี (ผู้ร้องสอด) ที่ 2 บริษัท เดอะมอลล์ กรุ๊ป จำกัด สาขางามวงศ์วาน (ผู้ร้องสอด) ที่ 3	ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขกำหนดให้ต้องปฏิบัติในการห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดก่อเหตุรำคาญ หรือระงับเหตุรำคาญในกรณีประกอบกิจการห้างสรรพสินค้า	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
23.	359/2548	บริษัท ควีน แอพพาเรล จำกัด	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 รองอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	คำสั่งกรมโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ให้แก่ผู้ฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากนำกฎหมายเกี่ยวกับผังเมืองมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน	ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
24.	311/2548	นายวรศักดิ์ คุนผลิน	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เดิม) ที่ 1 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (กรมป่าไม้ เดิม) ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรในการพิจารณาคำขอและการไม่อนุญาตให้เข้าดำเนินกิจการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ประทานบัตร ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย	ยกฟ้อง
25.	145/2548	นายสันติ จัตุรงค์ธาริณี	นายกเทศมนตรีตำบลบางศรีเมือง ที่ 1 นายธงชัย หวังกิจสุนทร (ผู้ร้องสอด) ที่ 2	นายกเทศมนตรีตำบลบางศรีเมืองละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้นาย ธ. เก็บสมุนไพรไว้ในอาคารเลขที่ 89/135 และ อาคารเลขที่ 89/944 โดยไม่ได้รับอนุญาต	<u>ประเด็นที่ 1</u> ยกฟ้อง (อาคารเลขที่ 89/135) <u>ประเด็นที่ 2</u> มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) (อาคารเลขที่ 89/944)
23.	22/2548	บริษัทสยามกัลฟ์ปิโตรเคมีคัล	สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ 1 คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านโครงการอุตสาหกรรม ที่ 2	มติให้ผู้ฟ้องคดีทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการสภาพคอนเดนเสทเรสิดิว และน้ำมันดิบเพิ่มเติมหลายครั้ง เป็นการใช้ดุลพินิจที่สร้างภาระแก่ผู้ฟ้องคดีเกินสมควรและปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณารายงาน ฯ ล่าช้าเกินสมควร ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย	ยกฟ้อง
24.	1642/2547	พันโท ส่งยศ เทียนทอง	เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ประกอบกิจการโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากเสียงและกลิ่น	ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
25.	1627-1628/2547 (รวมพิจารณา)	นายเด่นชัย แซ่เตียว กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 44 ราย)	เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาขาเสนา ที่ 1 นายกเทศมนตรีเมืองเสนา ที่ 2 นายอำเภอเสนา ที่ 3	เจ้าพนักงานที่ดินออกโฉนดที่ดินให้ผู้ฟ้องคดีไม่เต็มพื้นที่/นายกเทศมนตรีเมืองเสนาไม่ต่อใบอนุญาตเลี้ยงสัตว์ในเขตเทศบาล/นายกเทศมนตรีเมืองเสนาและนายอำเภอเสนาละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบอาชีพกัดกรดทำทองโดยผู้ประกอบการได้เจาะทางระบายน้ำเข้าไปในที่ดินของผู้ฟ้องคดีที่ 1 ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ	ประเด็นที่ 1 ไม่รับคำฟ้อง/ระยะเวลาการฟ้องคดี ประเด็นที่ 2 ไม่รับคำฟ้อง /ขั้นตอน ประเด็นที่ 3 มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
26.	1591/2547 1592/2547 (รวมพิจารณา)	นายวัลลภ ศิริชาติ นายพยุง ประสมโสม	อำเภอกบินทร์บุรี ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี ที่ 2 คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัดปราจีนบุรี ที่ 3	อำเภอกบินทร์บุรีและผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรีละเลยต่อหน้าที่ไม่ควบคุมดูแลผู้ประกอบการสัมปทานดูดทรายให้ดำเนินการดูดทรายให้ถูกต้องตามเงื่อนไขของการอนุญาต/มติคณะอนุกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายประจำจังหวัดปราจีนบุรีไม่อนุญาตให้ต่อใบอนุญาตดูดทรายไม่ถูกต้องตามกฎหมาย	ประเด็นที่ 1 ยกฟ้อง (เหตุแห่งการฟ้องคดีระงับ) ประเด็นที่ 2 มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
27.	1559/2547	พันเอกหญิง จิณพักตร์ (หรือยุวดี) พรพิบูลย์	สำนักงานเขตวัฒนา (สำนักงานเขตคลองเตย เดิม) ที่ 1 สำนักงานที่ดินรุงเทพมหานคร สาขาพระโขนง ที่ 2 กรุงเทพมหานคร ที่ 3	ละเลยล่าช้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีที่สั่งการตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ในการดำเนินการให้มีการแก้ไขอาคารพิพาทและเร่งรัดให้มีการแก้ไขอาคารพิพาทรวมทั้งการแก้ไขทะเบียนอาคารชุดให้ถูกต้องโดยเร็ว และละเลยต่อหน้าที่โดยไม่ระงับเหตุรำคาญจากเสียงดังของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและเครื่องปรับอากาศ และกลิ่นเหม็นจากขยะที่อยู่ในบริเวณอาคารพิพาท	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
28.	1510/2547	นายมานะ เกลี้ยงมะ	องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว ที่ 1 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว ที่ 2	ขอให้องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้วชดใช้ค่าเสียหายจากการฉีดพ่นสารกำจัดวัชพืชในหมู่บ้านอันก่อให้เกิดผลกระทบต่อสวนองุ่นของผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
29.	1356/2547	นางบัวเขียว ชอบธรรม กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 25 ราย)	จังหวัดน่าน	ออกประกาศกำหนดที่จับสัตว์น้ำประเภทที่รักษาพืชพันธุ์โดยปราศจากอำนาจ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
30.	1314/2547	นายประทีป หอมจรรยา กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 72 ราย)	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย	การก่อสร้างทางด่วนสายบางประอิน-ปากเกร็ด โดยไม่ควบคุมดูแลจนเกิดปัญหาด้านการจราจร สิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภคและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)
31.	1298/2547	นางสุรีย์ สหะเจริญ	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการทางปกครองกับโรงงานที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเพื่อแก้ไขเหตุเดือดร้อนรำคาญให้หมดสิ้นไปทำให้ผู้ฟ้องคดียังได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นเหม็นที่เกิดจากการระบายน้ำทิ้งของโรงงาน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
32.	1068/2547	บริษัท นิคมอุตสาหกรรมเอเชีย จำกัด	สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เดิม) ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 9 ราย)	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยนำมาตรการในรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีจัดสรรที่ดินให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเป็นการเลือกปฏิบัติและขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการกระทำดังกล่าว	ยกฟ้อง
33.	784/2547	นายทองสุก สุตบุญมา	องค์การบริหารส่วนตำบลตาดข่า	การก่อสร้างตลาดธรรมชาติทำให้น้ำท่วมขังและผู้ฟ้องคดีต้องปิดกิจการค้าขายจนขาดรายได้ และขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการขาดรายได้	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ ยกคำขอให้ชดใช้ค่าเสียหาย
34.	780/2547	นายศิษย์ เจริญอุ้มชู	ผู้อำนวยการเขตคลองสาน	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ประกอบกิจการร้านอาหารที่ส่งเสียงดัง ตั้งวางอุปกรณ์การค้ากีดขวางทางเท้าและต่อเติมดัดแปลงอาคารโดยผิดกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
35.	752/2547	บริษัท ทรัพย์ลำพูน อุตสาหกรรม จำกัด	อุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ออกหนังสืออนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการประกอบโลหะกรรม/ขอให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีหยุดประกอบกิจการโรงงานถลุงแร่บางส่วน	ประเด็นที่ 1 จำหน่ายคดี ประเด็นที่ 2 ยกฟ้อง
36.	642/2547	นางสุภัทรา หฤษฎี ที่ 1 นางสาววิระวัลย์ หฤษฎี ที่ 2	เทศบาลนครระยอง	การจัดระเบียบการตั้งวางจำหน่ายสินค้าเป็นเหตุให้มีผู้ตั้งวางสินค้าปิดบังด้านหน้าและทางเข้าออกอาคารของผู้ฟ้องคดีและละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการวางสัมภาระรุกล้ำและปิดกั้นทางเข้าออกอาคารของผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง
37.	601/2547	นายใจ บัวทั่ง	เทศบาลเมืองคูคต ที่ 1 จังหวัดปทุมธานี ที่ 2 คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ที่ 3	ก่อสร้างศูนย์จำกัดขยะมูลฝอยรวมฝั่งตะวันออก (คลองเก้า) จังหวัดปทุมธานี ขัดต่อกฎหมายและอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	ยกฟ้อง
38.	532/2547	นายสุเทพ พิมพ์ปรีชา กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 82 ราย)	ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี	ออกประกาศห้ามใช้เรือประกอบเครื่องยนต์ทุกชนิดทำการประมงในอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหาย	ยกฟ้อง
39.	479/2547	นางสาวอดิภา คชสิทธิ์ ที่ 1 นางมาลี คชสิทธิ์ ที่ 2	ผู้อำนวยการเขตบางกอกน้อย	ละเลยล่าช้าไม่ดำเนินการรื้อถอนอาคารที่ดัดแปลงโดยไม่ได้รับอนุญาตปล่อยให้เจ้าของอาคารพิพาทประกอบอาหารส่งกลิ่นรบกวนก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
40.	444/2547	นายศัลยวิทย์ หิรัญศุภโชติ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 10 ราย)	ผู้อำนวยการเขตลาดพร้าว ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานซ่อมและพ่นสีรถยนต์ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการดังกล่าวและดัดแปลงอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) /ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และที่ 2

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
41.	124/2547	นายอลงกรณ์ พัฒศร กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 8 ราย)	นายอำเภอนายายอาม ที่ 1 โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด จังหวัดจันทบุรี ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดปล่อยให้มีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำระบบความเค็มต่ำในพื้นที่น้ำจืดอันอาจเป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
42.	1783/2546	นางละเบียบ เสือทอง	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ที่ 1 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ที่ 2	การขอให้จ่ายค่าทดแทนการปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)
43.	1751/2546	บริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ไม่พิจารณาคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงไฟฟ้าบ่อนอก	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) /ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดี ที่ 1
44.	1738/2546	นางสมศรี ศรีสุคนธ์	ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบ ศัตรูพ่าย	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการซ่อมรถยนต์บนผิวจราจรและทางเท้าก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
45.	1206/2546	นายชุ่ม ไพบูลย์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก (ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบลบ้านพริก เดิม)	องค์การบริหารส่วนตำบลละเลยปล่อยให้ฟาร์มสุกรปล่อยน้ำเสียลงในที่นาและลำคลองสาธารณะ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
46.	1128/2546	นางศุภรา วงศ์สมบูรณ์	สำนักงานเขตธนบุรี ที่ 1 กรุงเทพมหานคร ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ไม่รื้อถอนอาคารที่ต่อเติมโดยได้รับอนุญาตและไม่ระงับเหตุรำคาญจากกลิ่นเหม็น	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
47.	904/2546	นายประทีป จันทน์เทศ	ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์	ขอให้เพิกถอนคำสั่งไม่อนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดูดทราย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
48.	665/2546	สหกรณ์การเกษตรศรีมงคล จำกัด	นายอำเภอไทรโยค ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	การคัดค้านมิให้ผู้ฟ้องคดีขอประทานบัตรเหมืองแร่ฟอสเฟต	ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
49.	629/2546	นายประเสริฐ ภู่ภิญญพงษ์	ผู้อำนวยการเขตหนองจอก	ไม่ดำเนินการให้ผู้ก่อสร้างจัดให้มีเครื่องป้องกันการสั่นสะเทือนในการก่อสร้าง/ออกใบอนุญาตในการก่อสร้างโดยมิชอบ	ประเด็นที่ 1 : มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) ประเด็นที่ 2 : จำหน่ายคำฟ้อง
50.	502/2546	ห้างหุ้นส่วนจำกัดกลุ่มเขาขาวหินใหญ่	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	การกำหนดหลักเกณฑ์การเรียกเก็บหรือเสนอให้ผลประโยชน์พิเศษฯจากผู้ยื่นขอประทานบัตรเพื่อทำเหมืองไม่ชอบด้วยกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
51.	252/2546	นายธเนศ สามบุญศรี	เทศบาลตำบลสามง่าม ที่ 1 นายกเทศมนตรีตำบลสามง่าม (ผู้ร้องสอด) ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการทิ้งขยะมูลฝอยโดยไม่ถูกต้อง	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
52.	2258/2545	นางสมศรี เฉลิมพงศ์	ผู้อำนวยการเขตบางซื่อ ที่ 1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ระงับเหตุรำคาญจากการประกอบอาหารทอดหมูกรอบของบ้านข้างเคียงซึ่งทำให้มีควันและกลิ่นเหม็นเข้ามาในบ้านผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง
53.	2010/2545	นายชาญชัย ฉัตรศิริเวช	ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน ที่ 1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่โดยปล่อยให้ร้าน เรือ เสบียง และร้านอ่าว กระเบนเปิดเครื่องขยายเสียงส่งเสียงดังรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง	ยกฟ้อง
54.	1820/2545	นางสาวสมใจ แก้วประดับ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 12 ราย)	สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ	ขอให้กำหนดค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมกรณีละเลยต่อหน้าที่ในการควบคุมดูแลการเก็บรักษาวัตถุกัมมันตภาพรังสี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)
55.	753/2545	เรือตรีอนุวัตร์ อินทรเสน	กรมโยธาธิการ	หน่วยงานทางปกครองละเลยต่อหน้าที่ในการระบายน้ำออกจากคลองเพื่อป้องกันน้ำท่วม	ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	ชื่อผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
56.	509/2545	บริษัท สหไทยน้ำมันพืช จำกัด	อธิบดีกรมป่าไม้ ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร ที่ 2	การให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่ประสงค์จะเก็บผลผลิตต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตเก็บหาของป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พร้อมชำระเงินค่าธรรมเนียม ค่าภาคหลวง และค่าบำรุงป่า เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่	ยกฟ้อง
57.	1761/2544	นางผาด แซ่โค้ว	นายกเทศมนตรีนครปากเกร็ด	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้สถานประกอบกิจการอู่เคาะพ่นสีรถยนต์ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ยกฟ้อง

สารบัญคำพิพากษาศาลปกครองขอนแก่น
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	354/2549	นายพิมล เสมอพิทักษ์	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดสกลนคร ที่ 1 กรมประมง ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ในการควบคุมระดับน้ำในหนองหารให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดทำให้น้ำท่วมพื้นที่ของผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง
2.	65/2549	นายนารายณ์ เฮ้งบริบูรณ์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 2 ราย)	องค์การบริหารส่วนตำบลสำราญ	การฟ้องขอให้รื้อถอนป้ายออกจากทางสาธารณะที่ขวางทางเข้าออกที่ดินที่ผู้ฟ้องคดีนำรถขนสิ่งปฏิกูลไปทิ้งในที่ดินของผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
3.	475/2548	นายเชียง ทินนิกร	เทศบาลตำบลชุมแพ	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีผู้มาตั้งเต็นท์ขายอาหารริมทางหลวงเทศบาล	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
4.	469/2548	นายยูรวฑัญญ อังคะฮาต ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 20 ราย)	เทศบาลเมืองมุกดาหาร	การฟ้องขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการป้องกันและจำกัดขยะมูลฝอยบริเวณบ่อขยะที่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงบ่อขยะดังกล่าว	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)
5.	488/2547	นายเลิศ จรหม่าน กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาย ที่ 2 ห้างหุ้นส่วน จำกัด ภักดีแผ่นดินขอนแก่น ที่ 3	การออกประทานบัตรทำเหมืองแร่หินปูนไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากไม่มีการปิดประกาศคำขอให้บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียได้โต้แย้งหรือคัดค้าน	ยกฟ้อง
6.	373/2547	วัดสว่างชัยศรี	นายอำเภอเมืองกาฬสินธุ์	การปฏิเสธการออกใบอนุญาตจัดตั้งสุสานและฌาปนสถานให้แก่ผู้ฟ้องคดีโดยอ้างว่าจะ	ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
				อนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการสร้างสุสานและณาปนสถานได้ต่อเมื่อผู้ฟ้องคดีกับราษฎรในหมู่บ้านที่คัดค้านการก่อสร้างจะทำความเข้าใจกันได้	
7.	325/2547	นายสมพงษ์ ชินแสง กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 393 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 นายดุสิต ตรีวัฒน์สุวรรณ ที่ 2	การเพิกถอนประทานบัตรการทำเหมืองหิน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำใช้ อุปโภค บริโภค และก่อให้เกิดมลภาวะ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
8.	319/2547	นายไพบูลย์ กองเกิด กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 211 ราย)	องค์การบริหารส่วนตำบลคำม่วง ที่ 1 เทศบาลตำบลน้ำพอง ที่ 2 เทศบาลตำบลเขาสวนกวาง ที่ 3	การดำเนินโครงการบ่อกำจัดขยะมูลฝอยของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นการละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี ขอให้มีการกลบที่ดินที่ขุดไปเพื่อให้กลับสู่สภาพเดิม	ยกฟ้อง
9.	283/2547	นายวิษณุ เทพเจริญ โดยนายวิชิต บุญศรี ผู้รับมอบอำนาจ	องค์การบริหารส่วนตำบลหมูม่น	การฟ้องขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการย้ายฟาร์มเลี้ยงสุกรที่เป็นต้นเหตุของความเดือดร้อนรำคาญออกจากบริเวณชุมชนหรือยุบเลิกหรือดำเนินการแก้ไขโดยมีกำหนดระยะเวลา	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
10.	219/2547	นายปรีชา ตันติศิริปรีชา	เทศบาลตำบลร่องคำ	การละเลยต่อหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญจากควันและกลิ่นที่เกิดจากการปิ้งหมูและไก่ ของผู้ประกอบการในตลาดสด	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)

สารบัญคำพิพากษาศาลปกครองเชียงใหม่
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	166/2549	นายเอกภาพ อู่โชตนานันท์	เทศบาลตำบลทุ่งโฮ้ง จังหวัดแพร่	การโต้แย้งคำสั่งห้ามผู้ฟ้องคดีใช้สถานที่ของโรงงานรับซื้อขายสินค้าพืชไร่ โดยอ้างว่าเป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
2.	151/2549	พลโทสรวง นิวาตานนท์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสารภี ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ ที่ 2	หน่วยงานละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้โรงงานทำพืชผักผลไม้แช่เย็นประกอบกิจการเกิดเสียงดัง ฝุ่นควัน และการสั่นสะเทือนของเครื่องจักร	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
3.	61/2549	นายสิงห์คำ อินตา กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 127 ราย)	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าป้อง	การฟ้องขอให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการฟาร์มเลี้ยงไก่ เนื่องจากกิจการดังกล่าวเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
4.	173/2548	นายวิชัย พิทักษ์ทรายทอง ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 2 ราย)	องค์การบริหารส่วนตำบลห้างฉัตร ที่ 1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้างฉัตร (ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลห้างฉัตร เดิม) ที่ 2	การฟ้องขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจากคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีหยุดการดำเนินกิจการรับซื้อและแปรรูปครั่งทำให้วัตถุดิบที่ผลิตค้างไว้ได้รับความเสียหาย	ยกฟ้อง
5.	159/2548	นายบุญศักดิ์ ปิงโสภา	นายอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	การออกประกาศห้ามราษฎรบุกรุกที่ดินป่าสงวนแห่งชาติและให้ราษฎรที่บุกรุกออกจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากผู้ฟ้องคดีได้ครอบครองที่ดินดังกล่าวมาเป็นเวลานาน	ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
6.	158/2548	นายไพฑูรย์ กิติรัตน์ตระการ	นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่	การฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งที่ห้ามมิให้เลี้ยงกบและห้ามปล่อยน้ำลงคลองสาธารณะ	ยกฟ้อง
7.	51/2548	นายยงยุทธ ตียาคม กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย) โดยนางจิรารัตน์ แจ้งชัยฤทธิ์ ผู้รับมอบอำนาจ	องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา ที่ 1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา ที่ 2 นายอำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่ 3	การละเลยต่อหน้าที่ในการระงับการก่อสร้างอาคารหอพัก 5 ชั้น ที่เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งอยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว ได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากควัน กลิ่นเหม็น ละอองน้ำและเสียงดังจากเครื่องจักร	ยกฟ้อง/
8.	139/2547	นายสุรพงศ์ เกตุวงศ์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 10 ราย)	เทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ 1 นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ ที่ 2 ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ที่ 3	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการนำขยะไปชั่งน้ำหนัก และพักขนถ่ายในสุสานซึ่งทางราชการได้สงวนหวงห้ามไว้ในเป็นที่ป่าช้าสาธารณะ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
9.	116/2547	นายสุรพงศ์ โตวิจักษ์ชัยกุล กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 39 ราย)	เทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ที่ 2 บริษัทร่วมค้า แอดวานซ์ เทค อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ที่ 3	การละเลยไม่ดำเนินการระงับความเดือดร้อนรำคาญจากการนำพื้นที่บริเวณใกล้แหล่งชุมชนซึ่งผู้ฟ้องคดีอาศัยอยู่มาใช้เป็นพื้นที่พักถ่ายขยะ เป็นเหตุให้บริเวณดังกล่าวเกิดมลภาวะเป็นพิษ และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคร้าย	ยกฟ้อง
10.	89/2547	นายอิ่นคำ แสนรินทร์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ที่ 1 เทศบาลเมืองเชียงราย ที่ 2	การดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยนอกเขตเทศบาลของเทศบาลเมืองเชียงราย ก่อให้เกิดมลพิษกับผู้อาศัยในบริเวณดังกล่าว	ยกฟ้อง
11.	51/2545	นางจงลักษณ์ วัฒนานุกร	เทศบาลนครเชียงใหม่	เจ้าพนักงานท้องถิ่นละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ปล่อยให้มีการสร้างส้วมห่างจากแนวเขตน้อยกว่าสองเมตร	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)

สารบัญคำพิพากษาศาลปกครองนครราชสีมา
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	214/2549	น.ส.สิริ อุ่นจิตต์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสุรนารี	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้ร้านอาหารเปิดเพลงเสียงดังในเวลากลางคืนรบกวนผู้อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว	ยกฟ้อง
2.	1๐9/2549	นายอาชวิน กุลธนนันท์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 9 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 3	การกำหนดเงื่อนไขท้ายใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานทำเกลือสินเธาว์ เช่น ช่วงฤดูกาลผลิต และกำหนดให้จำหน่ายน้ำเกลือให้เฉพาะลานตากหรือเตาต้ม ซึ่งได้รับอนุญาตจากทางราชการ เป็นต้น เป็นการสร้างภาระเกินสมควรและขัดต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพ	ยกฟ้อง
3.	58/2549	นางแต๋ว ดิสันเทียะ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (จำนวน 12 ราย)	นายอำเภอด่านขุนทด ที่ 1 กำนันตำบลหนองบัวตะเกียด ที่ 2 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวตะเกียด ที่ 3	การฟ้องขอให้เพิกถอนใบอนุญาตก่อสร้างอาคารเมรุเผาศพประเภทเผาถ่านธรรมดาเนื่องจากตะกอนจากการเผาศพเป็นอันตรายต่อสุขภาพของราษฎรในหมู่บ้าน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
4.	252/2548	นายระวี เหล่าภาบุญสุข	นายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานี ที่ 1 นางเสาวณิต ตรีคัดเค้า ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการตั้งป้ายโฆษณาบนทางเท้าสาธารณะ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
5.	179/2548	นายสุทธิมาศ แสงสว่าง กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 33 ราย)	เทศบาลตำบลกุดสิม	การก่อสร้างเมรุเผาศพในบริเวณที่สาธารณประโยชน์	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) โดยให้รื้อถอนเมรุ

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
6.	62/2548	นายณรงค์ บูรณะ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ที่ 2	การละเลยปล่อยให้โรงงานผลิตเยื่อกระดาษปล่อยน้ำเสียจากโรงงานลงในแม่น้ำ ทำให้ปลาที่เลี้ยงไว้ในกระชังตายเป็นจำนวนมาก	ยกฟ้อง
7.	273/2547	นางสุวิมล จักรสาย	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ 1 อธิบดีกรมการปกครอง ที่ 2 ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ ที่ 3 นายอำเภอราษีไศล ที่ 4	การไม่ต่ออายุใบอนุญาตให้ขายทอดตลาดและค้าของเก่า โดยอ้างว่าการประกอบกิจการดังกล่าวก่อให้เกิดมลภาวะด้านเสียงและฝุ่นละออง มีสภาพล่อแหลมต่อการเกิดอัคคีภัย อาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรที่อยู่ข้างเคียง เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย	ยกฟ้อง
8.	254/2547	นางพรพรรณ เมตตาพล	นายกเทศมนตรีตำบลพระทองคำ	การละเลยปล่อยให้อู่ซ่อมและเคาะพ่นสีรถยนต์ประกอบกิจการจนก่อให้เกิดมลพิษทางด้านกลิ่นและเสียง	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
9.	1/2547	นายวิภู ค้ำชู	นายกเทศมนตรีตำบลกังแอน	การละเลยปล่อยให้ฟาร์มเลี้ยงสุกร ประกอบกิจการจนเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)

สารบัญศาลปกครองนครศรีธรรมราช
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	186/2549	นายรักเกียรติ ร่วมรักษ์	เทศบาลตำบลทอนหงส์	ขอให้เพิกถอนคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีระงับการเลี้ยงไก่เพราะไม่มีการขออนุญาต และมีกลิ่นเหม็นรบกวนชาวบ้าน	ยกฟ้อง
2.	173/2549	ว่าที่ร้อยตรีเฉลิมศักดิ์ อิฐรัชฎ์	เทศบาลตำบลเขาวง ที่ 1 นายกเทศมนตรีตำบลเขาวง ที่ 2	การฝังกลบขยะมูลฝอยโดยไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ แนวทางที่กฎหมายกำหนด	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง(2)
3.	81/2549	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นายจำเริญ ข้อเพชร	การฟ้องขอให้ชำระเงินค่าเปิดป่าพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฟ้องคดี เนื่องจากกระทำผิดข้อสัญญาสัมปทานป่าไม้ชายเลน	ยกฟ้อง
4.	80/2549	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ 2	นายกิตติ ดลรื่เดช	การฟ้องขอให้ชำระเงินค่าเปิดป่าพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฟ้องคดี เนื่องจากกระทำผิดข้อสัญญาสัมปทานป่าไม้ชายเลน	ยกฟ้อง
5.	68/2549	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 2 ราย)	นายวิธาน ศรีสุคนธ์	การฟ้องขอให้ชดใช้เงินค่าใช้จ่ายในการปลูกและบำรุงป่า	ยกฟ้อง
6.	236/2548	นายชัยสิทธิ์ ชมจันทร์	องค์การบริหารส่วนตำบลบางริ้น ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดระนอง ที่ 2	ขอให้เพิกถอนคำสั่งไม่ต่อใบอนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดูดทราย	ยกฟ้อง
7.	24/2548	บริษัทไทยบุญทอง จำกัด	ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี	การโต้แย้งคำสั่งห้ามผู้ฟ้องคดีเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และขอให้เพิกถอน	ยกฟ้อง

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
				คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดหาผลประโยชน์จากสวนปาล์มในช่วงที่ไม่มีผู้มีสิทธิที่แท้จริงในพื้นที่สวนปาล์มของเอกชน	
8.	123/2547	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นายสำราญ วงศ์ชุมพิศ	การฟ้องขอให้ชำระเงินค่าเปิดป่าพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฟ้องคดี เนื่องจากกระทำผิดข้อสัญญาสัมปทานป่าไม้ชายเลน	ยกฟ้อง
9.	114/2547	นายเซ่งอุ๋ย แซ่หลี	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การโต้แย้งคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีระงับการทำไม้ป่าชายเลน โดยอ้างว่าเพื่อรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม	ยกฟ้อง
10.	109/2547	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นางหยุ้ง กิตติธรกุล	การฟ้องขอให้ชำระเงินค่าเปิดป่าพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามข้อสัญญาสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน	ยกฟ้อง
11.	90/2547	นายสมพร ธีระวัฒน์พงศ์	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การฟ้องขอให้ชำระเงินค่าเปิดป่าพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฟ้องคดี เนื่องจากกระทำผิดข้อสัญญากับสัมปทานป่าไม้ชายเลน	ยกฟ้อง
12.	33/2547	นายนเรศ เดชธราดล	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การฟ้องขอให้ชำระเงินค่าเปิดป่าพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฟ้องคดี เนื่องจากกระทำผิดข้อสัญญาสัมปทานป่าไม้ชายเลน	ยกฟ้อง

สารบัญศาลปกครองพิษณุโลก
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	399/2549	นางชิวเอง กำแพงจินดา	เทศบาลตำบลขาณุวรลักษบุรี	การกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีโดยการไม่ควบคุมดูแลที่ทิ้งขยะ เป็นเหตุให้มีไฟไหม้ลามติดอ้อยที่ผู้ฟ้องคดีปลูกได้รับความเสียหาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)
2.	206/2548	นายสำรวย ศรีสง่า ที่ 1 นางสังเวียน ช้ำวอน ที่ 2	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหมื่นราม	การละเลยปล่อยให้มีการก่อสร้างโรงเรือนและเลี้ยงสุกรทำให้เกิดกลิ่นเหม็น	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
3.	137/2548	นายพิเชษฐ ผู้ภักดี	นายกเทศมนตรีเมืองสุโขทัย ที่ 1 คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ในเขตเทศบาลหรือเขตราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดสุโขทัย ที่ 2	ขอให้เพิกถอนคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีแก้ไขอาคารส่วนท่อน้ำทิ้งจากที่เลี้ยงไก่ที่ออกจากกันสาดด้านหลังอาคารโดยอ้างว่าเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ และอาจเป็นอันตรายต่อผู้อยู่อาศัยในที่ข้างเคียง	ยกฟ้อง

สารบัญคำพิพากษาศาลปกครองระยอง
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	101/2549	นางสาวเทเรซา สิทธิผล	นายกเทศมนตรีตำบลบ้านโพธิ์ ที่ 1 นายไตรลาภ ขวัญใจพาณิชย์ ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ในการควบคุมดูแลการประกอบกิจการตลาด เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งอยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าวได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากเสียงและกลิ่นควันจากตลาดดังกล่าว อีกทั้งการออกใบอนุญาตให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ประกอบกิจการตลาดนัดในบริเวณโดยรอบอาคารของผู้ฟ้องคดี โดยไม่ได้รับความยินยอมจากประชาชนส่วนใหญ่	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) (2)
2.	80/2549	นายพงศ์ภัค จันทร์ดวง	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก้ง	การละเลยต่อหน้าที่โดยไม่ใช้มาตรการทางปกครองเพื่อแก้ไขความเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นมูลเป็ดในโรงเรือนเลี้ยงเป็ดซึ่งอยู่ใกล้กับบ้านผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
3.	44/2549	นางสมทรง ต้นอาจ	การประปาส่วนภูมิภาค ที่ 1 ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ซี สหะการ ที่ 2	ข้อพิพาทเกี่ยวกับการฟ้องขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการทรุดตัวและพังทลายของดินจากการก่อสร้างฝายน้ำล้นที่ไม่ได้มาตรฐานที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ว่าจ้างผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ก่อสร้าง	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
4.	24/2549	นายวิรัตน์ ซุ่นหลี กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแลง	เจ้าหน้าที่ก่อสร้างท่อระบายน้ำโดยให้ปลายท่อไหลลงสู่สระน้ำเอกชน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3)
5.	18/2549	นายสนอง การบุญ ที่ 1 นายถาวร แสวงการ ที่ 2	ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี ที่ 1 นายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ ที่ 2	ขอให้เพิกถอนคำสั่งให้ระงับการขุดดินตามที่ได้รับอนุญาต เนื่องจากก่อให้เกิดความเสียหาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72วรรคหนึ่ง (1)
๖.	194/2548	จ่าสิบเอก บรรหาร เรืองเกิด	นายกเทศมนตรีเมืองปราจีนบุรี ที่ 1 เทศบาลเมืองปราจีนบุรี ที่ 2	การละเลยไม่ดำเนินการกับผู้ปลูกสร้างอาคารรุกล้ำทางสาธารณประโยชน์	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
7.	184/2548	หัวหน้าสำนักงานขนส่งทางน้ำที่ ๖ สาขาระยอง	นายประยุทธ พานทอง กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม ๖ ราย)	การฟ้องขอให้เจ้าของอาคารรื้อถอนอาคารที่ปลูกสร้างล่วงล้ำลำน้ำบริเวณพลอยเสม็ด	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (5)
8.	130/2548	สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ ๖ สาขาระยอง	นายเอม เกียรติทัศ	การฟ้องขอให้เจ้าของอาคารที่ก่อสร้างรุกล้ำที่บริเวณชายหาดสาธารณประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต รื้อถอนอาคารพิพาทดังกล่าว	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (5)
9.	129/2548	สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ ๖ สาขาระยอง	นายบุญชัย รุ่งเรืองวัฒนา	การฟ้องขอให้เจ้าของอาคารที่ก่อสร้างรุกล้ำที่บริเวณชายหาดสาธารณประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต รื้อถอนอาคารพิพาทดังกล่าว	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (5)
10.	128/2548	สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ ๖ สาขาระยอง	นายประสิทธิ ฉิมแก้ว	การฟ้องขอให้เจ้าของอาคารที่ก่อสร้างรุกล้ำที่บริเวณชายหาดสาธารณประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต รื้อถอนอาคารพิพาทดังกล่าว	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (5)
11.	127/2548	สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ ๖สาขาระยอง	นายออย รักระเบียบ	การฟ้องขอให้เจ้าของอาคารที่ก่อสร้างรุกล้ำที่บริเวณชายหาดสาธารณประโยชน์โดยมิได้รับอนุญาต รื้อถอนอาคารพิพาทดังกล่าว	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (5)

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
12.	124/2548	นายสงกรานต์ ดวงบุปผา กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านโครงการพลังงาน ที่ 1 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่ 2 กิจการร่วมค้า โทรโรตารี่ และเคเอสเอส ที่ 3	การขอให้เพิกถอนการให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมฯ ที่ให้ความเห็นชอบรายงานฯ โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไปยังสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดระยอง	ยกฟ้อง
13.	28/2547	นายทศพล พุฒซ้อน กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 95 ราย)	ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง ที่ 1 ผู้ว่าการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่ 2 ธนารักษ์พื้นที่ระยอง ที่ 3 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าหมู่เกาะเสม็ด ที่ 4	กรณีพิพาทเกี่ยวกับการขอใช้ไฟฟ้าบนพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเสม็ด เนื่องจากมีการบุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย	ยกฟ้องบางข้อหา/มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) (2)

สารบัญคำพิพากษาศาลปกครองสงขลา
เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1.	105/2549	นายสมหมาย อินทเสโน ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 2 ราย)	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าโสม จังหวัดตรัง	การฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่งไม่อนุญาตให้ประกอบกิจการร้านค้าในเขตอุทยานแห่งชาติ	ยกฟ้อง
2.	105/2548	นางจุลทิพย์ เพชรรัตน์	กรมทรัพยากรน้ำ	การก่อสร้างฝายน้ำล้นเป็นเหตุให้น้ำท่วมขัง ผลไม้ได้รับความเสียหาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 (3)
3.	75/2548	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสี่พี่น้อง	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การฟ้องขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการผิดสัญญาสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 (3)
4.	68/2548	นางนุสรา เจียมกัลชาญ	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การฟ้องขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการผิดสัญญาสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 (3)
5.	67/2548	นายประสิทธิ์ ไทรงาม	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การฟ้องขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการผิดสัญญาสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 (3)
6.	60/2548	นายเกียรติชัย ปทุมรัตนโชติ	จังหวัดพังงา	ข้อพิพาทเกี่ยวกับการไม่อนุญาตให้ดูดทราย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 (1), (3)
7.	36/2548	นายประเดิม ใจเย็น	นายกเทศมนตรีนครหาดใหญ่	การละเลยต่อหน้าที่ในการควบคุมดูแลมิให้มีการขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือทางสาธารณะ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
8	15/2548	ห้างหุ้นส่วนจำกัด รังนกสูตร – ตรังฯ	กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช (กรมป่าไม้ เดิม) ที่ 1 อธิบดีกรมอุทยายานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช (อธิบดีกรมป่าไม้ เดิม) ที่ 2	กรมป่าไม้ออกประกาศกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมและค่าตอบแทนการอนุญาตเก็บรังนกอีแอ่นเป็นเหตุให้ต้องเสียค่าธรรมเนียมเพิ่ม	มีคำบังคับตามมาตรา 72 (1)
9.	193/2547	นายกอดาด มาศโอสถ	นายสมาน กลิ่นเกสร ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่	การขอให้เพิกถอนคำสั่งห้ามมิให้มีการประกอบการหาบเร่ขายของในเขตอุทยานแห่งชาติ	ยกฟ้อง
10.	57/2547	นายสายทิพย์ แก้วเจริญ	องค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี จังหวัดสุราษฎร์ธานี	การละเลยต่อหน้าที่ในการบำรุงรักษาทางระบายน้ำ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
11.	281/2546	นายบุญลือ อักษรภักดิ์	หัวหน้าฝ่ายทรัพยากรน้ำบาดาล สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสงขลา (หัวหน้าฝ่ายทรัพยากรธรณี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา เดิม)	การละเลยต่อหน้าที่ในการตรวจสอบการขุดเจาะน้ำบาดาล ตามพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520	ยกฟ้อง
12.	203/2546	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 2 ราย)	นายอุไรวรรณ ณ นคร	ผู้ได้รับสัมปทานทำไม้ป่าชายเลนไม่ชำระค่าเปิดป่า และค่าใช้จ่ายในการรังวัดเขตสัมปทานตามสัญญา	ไม่รับคำฟ้อง / ฟ้องคดีเมื่อพ้นระยะเวลา
13.	153/2546	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 2 ราย) โดยพนักงานอัยการ ผู้รับมอบอำนาจ	นายธนวัฒน์ แซ่โง้ว	การฟ้องเรียกเงินค้างชำระค่าเปิดป่ารายปี เพื่อทำสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน	จำหน่ายคดี / พ้นระยะเวลาการฟ้องคดี

ลำดับที่	คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
14.	113/2546	นายดหราด เตบสันต์	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง จังหวัดตรัง	การระงับการให้ทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เนื่องจากที่ดินที่ขอยื่นทำสวนยางดังกล่าวไม่มีเอกสารสิทธิ อีกทั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	ยกฟ้อง
15.	57/2546	นายขจร ตันพานิช	องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ที่ 1 เทศบาลตำบลควนโคน ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ในการดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบของผู้ค้าขายสินค้าในบริเวณตลาด ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนจากการค้าขายสินค้าบังหน้าที่ดินของตน และสร้างความเดือดร้อนในการใช้ถนนสาธารณประโยชน์	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
16.	50/2546	นางประดับ นวลละออง	องค์การบริหารส่วนตำบลสะแตงนอก จังหวัดยะลา	การละเลยไม่ดำเนินการกับผู้ที่ถมดินสูงกว่าระดับบ้านข้างเคียง	ยกฟ้อง
17.	338-346/2545	นายทวี วิวัฒนากันดัง ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 8 ราย)	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 1 อธิบดีกรมป่าไม้ ที่ 2	ข้อพิพาทเกี่ยวกับการยกเลิกสัมปทานทำไม้ป่าชายเลนชั่วคราว เนื่องจากพื้นที่สัมปทานดังกล่าวอยู่ในระหว่างการพิจารณายกเลิกสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน และเพื่อป้องกันการสับสนในการปฏิบัติ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)

ศาลปกครอง

ข้อมูล คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์

ประเภทคดี: คดีปกติ ประเภทคำสั่ง: ทุเลาการบังคับ เรื่อง: ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศาลปกครอง	คดีหมาย เลขแดงที่	คดีหมาย เลขดำที่	วันที่มีคำพิพากษา/ คำสั่ง	ผู้ฟ้องคดี ตามปกสำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปกสำนวน	คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองกลาง	๘๕๒/๒๕๔๘	๑๔๓๗/๒๕๔๖	๒๖/๐๙/๒๕๔๖	นายสุนทร แสงทองสมานสิน ที่ ๑ กับพวกรวม ๑๖ คน โดยนายสมเกียรติ สมรรถการ ผู้รับมอบอำนาจ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง	๘๕๒/๒๕๔๘	๑๔๓๗/๒๕๔๖	๑๐/๐๖/๒๕๔๗	นายสุนทร แสงทองสมานสิน ที่ ๑ กับพวกรวม ๑๖ คน โดยนายสมเกียรติ สมรรถการ ผู้รับมอบอำนาจ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง		๑๔๑๑/๒๕๔๙	๐๕/๑๐/๒๕๔๙	บริษัท โมนิโก้ จำกัด ที่ ๑ กับพวกรม ๒ คน	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ ๑ กับพวกรวม ๗ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองนครศรีธรรมราช		๖๗/๒๕๔๘	๒๒/๐๓/๒๕๔๘	นายสุรินทร์ เหล่าพัทรเกษม	ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร ที่กับพวก ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ

ศาลปกครอง	คดีหมาย เลขแดงที่	คดีหมาย เลขดำที่	วันที่มีคำพิพากษา/ คำสั่ง	ผู้ฟ้องคดี ตามปกสำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปกสำนวน	คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองนครศรีธรรมราช		๒๔๘/๒๕๔๙	๒๗/๑๐/๒๕๔๙	สมาคมดำน้ำทีดีเอ (ประเทศไทย) ที่ ๑ กับพวกรวม ๕๕ คน โดยนายพงษ์สวรรค์ สถาธรรม ผู้รับมอบอำนาจ	ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองนครศรีธรรมราช		๕๓/๒๕๕๐	๒๗/๐๔/๒๕๕๐	บริษัท โกลเด้นเสตท จำกัด โดยนายอชิตศักดิ์ บรรจงโพธิ์กลาง ผู้รับมอบอำนาจ	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองสูงสุด	ร.๖๕/๒๕๕๐	ร.๘๙๕/๒๕๔๙	๑๓/๐๒/๒๕๕๐	สมาคมดำน้ำทีดีเอ (ประเทศไทย) กับพวกรวม ๕๕ คน	ผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
รวม ๗ รายการ							

ศาลปกครอง

ข้อมูล คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์

ประเภทคดี: คดีปกติ ประเภทคำสั่ง: มาตราการชั่วคราว เรื่อง: ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศาลปกครอง	คดีหมาย เลขแดงที่	คดีหมาย เลขดำที่	วันที่มีคำพิพากษา/ คำสั่ง	ผู้ฟ้องคดี ตามปกสำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปกสำนวน	คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองกลาง	๖๖๕/๒๕๔๖	๙๑๙/๒๕๔๕	๑๘/๐๖/๒๕๔๕	สหกรณ์การเกษตรศรีมงคล โดยนายมนตรี พุทธา รองประธานกรรมการ	องค์การบริหารส่วนตำบลศรีมงคลที่ ๑ กับพวกรวม ๔ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๑๑๔๐/๒๕๔๙	๙๑๙/๒๕๔๘	๒๙/๐๙/๒๕๔๘	นางจริยา ลิ่มอติบูลย์ โดยนางสาวศิรินันท์ เอื้อลีพหะพันธ์ ผู้รับมอบอำนาจ	ผู้ว่าราชการจังหวัดปราจีนบุรี ที่ ๑ กับพวกรวม ๔ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๙๖๖/๒๕๔๗	๐๔/๐๑/๒๕๔๘	นายประมุท สูตะบุตร	สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ ๖ ที่๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๔๕๙/๒๕๔๘	๑๖/๐๖/๒๕๔๘	นายเฉลียว ทิสาระ ที่ ๑ กับพวกรวม ๑๘ คน โดย นายสุรชัย ตรงงาม ผู้รับมอบอำนาจ	คณะรัฐมนตรี ที่ ๑ กับพวกรวม ๔ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว

ศาลปกครองกลาง		๔๕๙/๒๕๔๘	๒๘/๐๙/๒๕๔๙	นายเฉลียว ทิสาระ ที่ ๑ กับพวกรวม ๑๘ คน โดย นายสุรชัย ตรงงาม ผู้รับมอบอำนาจ	คณะรัฐมนตรี ที่ ๑ กับพวกรวม ๔ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองขอนแก่น	๓๒๕/๒๕๔๗	๒๑๘/๒๕๔๕	๑๘/๑๒/๒๕๔๖	นายสมพงษ์ ชินแสง ที่ ๑ กับพวกรวม ๓๙๓ คน	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองนครศรีธรรมราช		๒๖๙/๒๕๔๙	๐๘/๐๓/๒๕๕๐	นายอนันต์ นุราช ที่ ๑ กับพวกรวม ๔ คน โดยนายกิตติ บุญนำ ผู้รับมอบอำนาจ	นายกเทศมนตรีตำบลไม้เรียง ที่ ๑ กับพวก รวม ๔ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองระยอง	๑๒๔/๒๕๔๘	๖/๒๕๔๗	๒๗/๐๒/๒๕๔๗	นายสงกรานต์ ดวงบุบผา ที่ ๑ กับพวกรวม ๕ คน	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านโครงการพลังงาน ที่ ๑ กับพวก รวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
รวม ๘ รายการ							

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	อุทธรณ์ คำพิพากษาที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
อ.6/2549	397/2546 (ศาลปกครองสงขลา)	นายถาวร ถาวรสุวรรณ	นายกเทศมนตรีเมืองสุราษฎร์ธานี	การละเลยต่อหน้าที่ไม่แก้ไขความเดือดร้อนเสียหายจากน้ำเสียที่ไหลจากบ่อเกรอะ บ่อซึมของอาคาร เสียงดังจากเครื่องปรับอากาศ และลมร้อนจากเครื่องปรับอากาศที่ถือว่าเป็นเหตุรำคาญ	ละเลยต่อหน้าที่ในการระงับเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข/ ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้ยื่นแก้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นว่าได้ดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนเสียหายที่ยื่นคำแถลงต่อศาล ถือได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดียอมรับข้ออ้างของผู้ฟ้องคดีตามข้อ 46 และข้อ 116
อ.26/2549	884/2547 (ศาลปกครองกลาง)	นายวิชัย หวังเจริญ (ผู้อุทธรณ์)	นายกเทศมนตรีตำบลบางประหันที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	นายกเทศมนตรีออกคำสั่งยกเลิกจุดผ่อนผันการขายอาหารทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย	ยืน/ คำสั่งยกเลิกจุดผ่อนผันชอบแล้ว ศาลชั้นต้น : ยกฟ้อง
อ.98/2549	444/2547 (ศาลปกครองกลาง)	นายศัลยวิทย์ หิรัญศุภโชติ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 10 ราย)	ผู้อำนวยการตลาดพร้าว ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2	การขอเพิกถอนใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานซ่อมและพ่นสีรถยนต์อันเป็นอันตรายต่อสุขภาพ	ยืน/มีคำบังคับตามมาตรา 72วรรคหนึ่ง (1) / การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ไม่ชอบด้วยกฎหมาย/เพิกถอนใบอนุญาตกิจการโรงงาน
อ.132/2549	49/2547 (ศาลปกครองกลาง)	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอี๊ยะ จื้อ เพียว	ผู้อำนวยการเขตสัมพันธวงศ์	เจ้าหน้าที่ละเลยไม่ดำเนินการจับกุมผู้นำสินค้ามาวางขายปิดบังหน้าร้านของผู้ฟ้องคดี ทำให้ลูกค้าที่จะมาซื้อสินค้ามองไม่เห็นร้านค้าของผู้ฟ้องคดี	ยืน/ ยกฟ้อง/ อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการตักเตือนหรือจับกุมผู้กระทำความผิดที่จำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะซึ่งไม่เชื่อฟังคำตักเตือนจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการฝ่าฝืนข้อห้ามตาม

คดีแดงที่	อุทธรณ์ คำพิพากษาที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
				และเป็นการกีดขวางทางเดินเข้าออกร้านค้าด้วย	มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่เฉพาะในแต่ละคดีหรือแต่ละความผิด และเมื่อมีการดำเนินการไปตามขั้นตอนและวิธีการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว ก็ถือว่าเจ้าพนักงานได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติแล้ว เมื่อผู้อำนวยการเขตได้ดำเนินการตามเปรียบเทียบปรับผู้ค้าแผงลอยไปแล้ว จึงไม่ถือว่าเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ
อ.75/2548	1579/2546 (ศาลปกครองกลาง)	นางรุ่งอรุณ รอดผ่องผุด (ผู้อุทธรณ์)	เทศบาลเมืองสิงห์บุรี	การฟ้องคดีขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีรื้อเพิงขายอาคารบริเวณบ้านของผู้ฟ้องคดี เนื่องจากไม่สามารถนำรถยนต์บรรทุกดินเข้าไปถมดินในบริเวณบ้าน และได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากความสกปรกและเสียงดังจากการขายอาหารในเพิงพักดังกล่าว	**ยืนในผล**/ ยกฟ้อง/ การที่ผู้ถูกฟ้องคดีได้ประกาศกำหนดให้บริเวณพิพาทเป็นเขตผ่อนผันให้จำหน่ายสินค้าได้ แม้จะได้มีการรื้อถอนเพิงที่ใช้ขายอาหาร ความเดือดร้อนรำคาญของผู้ฟ้องคดีจากการขายอาหารก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งถือว่าเหตุเดือดร้อนรำคาญมิได้เกิดจากเพิงพัก แต่เกิดจากการประกอบการค้าขาย ผู้ฟ้องคดีจึงไม่ใช่ผู้เสียหาย (มาตรา 42 วรรคหนึ่ง)

คดีแดงที่	อุทธรณ์ คำพิพากษาที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
30/2547	753/2545 (ศาลปกครองกลาง)	เรือตรีอนุวัตร์ อินทรเสน	กรมโยธาธิการ ที่ 1 เทศบาลนครสมุทรปราการ ที่ 2 จังหวัดสมุทรปราการ ที่ 3 อำเภอเมืองสมุทรปราการ ที่ 4 เทศบาลตำบลบางเมือง ที่ 5	ผู้ฟ้องคดีร้องเรียนกรณีได้รับความเสียหายจากการก่อสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วมทำให้น้ำเอ่อท่วมขังบ้าน	ยกฟ้อง/ จำหน่ายคดี/ เหตุเดือดร้อนได้รับการแก้ไข ศต. ยกฟ้อง/ ความเสียหายมิได้เกิดจากการก่อสร้างเขื่อน แต่เกิดจากระบบการระบายน้ำในคลอง ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีในการดูแลระบบการระบายน้ำ ศส./ 1. กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2-5 2.ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 5 ได้แก้ไขระบบระบายน้ำ และผู้ฟ้องคดีพอใจ และยุติการอุทธรณ์
อ.79/2547	296/2546 (ศาลปกครองกลาง)	นายกมล ณ เอ้งย่อง กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย) (ผู้อุทธรณ์)	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 1 นายอำเภอบางพลี ที่ 2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลราชาเทวะ ที่ 3 สาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 4 ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 5 หจก. ไพโรจน์สมพงษ์พาณิชย์ ที่ 6	อบต. ราชาเทวะออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการกำจัดมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบโดยไม่ชอบและละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการกำจัดมูลฝอย ซึ่งก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง	แก้/ 1. มีคำบังคับตาม มาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) และ (3) ให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการ 2. มีคำบังคับตาม มาตรา 72 วรรค 1 และ (2)/ ให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการโดยให้มีผลนับแต่วันที่พ้นกำหนด 90 วัน นับแต่วันที่คำพิพากษา/ ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 5 ควบคุมการปฏิบัติตามสัญญาของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 6 อย่างเคร่งครัด/ คำฟ้อง (มาตรา 45)/ การยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุด (มาตรา 47 วรรค 2)/ ข้อเท็จจริงที่มิได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น (ข้อ 101 วรรค 2)/ ปัญหาเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยฯ (ข้อ 101 วรรค 2 ประกอบข้อ 92/ การใช้ดุลพินิจฟังข้อเท็จจริงโดยไม่

คดีแดงที่	อุทธรณ์ คำพิพากษาที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
					มีเหตุผลอันสมควร/อำนาจกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 283 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร)/ การชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ของเอกชน
อ.11/2546	352/2545 (ศาลปกครองกลาง)	นางสมศรี เฉลิมพงษ์	สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่ 1 กรุงเทพมหานคร ที่ 2	การละเลยไม่ก่อสร้างบ่อพักน้ำทิ้งบริเวณหน้าบ้านผู้ฟ้องคดีและไม่ต่อท่อเชื่อมไปยังบ่อพักของท่อระบายน้ำทำให้น้ำท่วมขังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงและส่งกลิ่นเหม็น	ไม่ละเลยต่อหน้าที่/ ปัญหาน้ำท่วมขังในบริเวณบ้านของผู้ฟ้องคดีเกิดจากระบบน้ำภายในของผู้ฟ้องคดี ความเดือดร้อนมิได้เกิดจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ก่อสร้างบ่อพักท่อลอด/ การกำหนดจุดบ่อพักท่อระบายน้ำและบ่อพักท่อลอดเหมาะสมตามหลักวิชาการแล้ว

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
205/2549	นางยุวดี บำรุงบุตร ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	องค์การบริหารส่วนตำบล บางคูกัด ที่ 1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางคูกัด ที่ 2	เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบอนุญาตให้ทำการกำจัดขยะมูลฝอย โดยไม่มีกรรมวิธีที่เหมาะสมและไม่ได้มาตรฐานด้านการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นเหตุให้มรกลิ่นเหม็น ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลผู้มีที่อยู่อาศัยในละแวกใกล้เคียง	ยืน/ บรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษา
464/2549	นายสุพจน์ องค์คุณารักษ์	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 1 ผู้อำนวยการสำนักงานเขตประเวศ ที่ 2	เจ้าพนักงานท้องถิ่นละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการขับไล่ผู้บุกรุกลำรางสาธารณะที่ติดกับที่ดินของผู้ฟ้องคดี	ยืน/ เป็นคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ละเลย/ ไม่ใช่ผู้เสียหาย เนื่องจากยังไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณาเรื่องที่ร้องเรียน
47/2548 48/2548 (รวมพิจารณา) (ประชุมใหญ่)	นายยงยศ อดิเรกสาร กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 39 ราย) น.ส.ประวิทย์ บุญทับ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 87 ราย) บริษัท เบตเตอร์ เวิลด์ กรีน จำกัด (ผู้ร้องสอด)	อุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 3 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแห้ง ที่ 4	ขอให้ออกคำสั่งให้ผู้ร้องสอดระงับการนำกากอุตสาหกรรมทุกชนิดเข้ามาฝังกลบในพื้นที่	**ไม่รับคำร้องอุทธรณ์**/ ทำคำชี้แจง (ข้อ 71)/ ไต่สวนฉุกเฉิน/ มิใช่ผู้มีส่วนได้เสียที่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับวิธีการชั่วคราวก่อนการพิพากษา (ข้อ 76 วรรคสาม)

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
477/2548	นายสิทธิพงษ์ สุขพณิชนันท์	สำนักงานเขตตลิ่งชัน	เจ้าพนักงานละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้อู่ประกอบกิจการเคาะ พ่นสีรถยนต์ทำให้มีเสียงดังและมีกลิ่นสีรบกวน รวมทั้งการกระจายของละอองสีทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและระบบทางเดินหายใจ	**ยืน/** เหตุแห่งการฟ้องคดีระงับ เนื่องจากอู่เลิกประกอบกิจการไปแล้ว
24/2547	นางมัทนี สร้อยสังวาลย์	นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่	เทศบาลนครเชียงใหม่ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่คลองแม่ข่าโดยไม่มีการบำบัดน้ำเสียก่อนตลอดแนว การติดตั้งเครื่องปรับอากาศริมคลองแม่ข่าทำให้ส่งเสียงดังรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง	ยืน/ ไม่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี/ยังไม่มีการยื่นหนังสือร้องขอให้หน่วยงานทางปกครองปฏิบัติหน้าที่
65/2547	นายมนัส ศรีสมบัติ	นายอำเภอแก่งคอย	การไม่แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนรำคาญที่ได้รับจากร้านขายอาหารและไม่สั่งย้ายร้านอาหารออกจากบริเวณหน้าร้านของผู้ฟ้องคดี	ยืนในผล/เป็นคดีตาม มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ล่าช้า / พ้นระยะเวลาการฟ้องคดี (มาตรา 49)
81/2547	นายเกตุสุเดช กำแพงแก้ว	ผู้อำนวยการเขตยานนาวา ที่ 1 กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2 สถานีตำรวจนครบาลโพงพาง ที่ 3 กระทรวงสาธารณสุข ที่ 4 กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ 5	การละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับสถานประกอบการที่ก่อให้เกิดสิ่งปฏิกูลและมลภาวะทางเสียง	ยืน/ เป็นคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ละเลยล่าช้า/ เหตุแห่งการฟ้องคดีระงับ เนื่องจากผู้ฟ้องคดีไม่ติดใจเรียกร้องประกอบการนอกเวลาและมลภาวะทางเสียง
161/2547	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี แอนด์ เอส แม่ฮ่องสอนธุรกิจ	ผู้ว่าการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	การออกประกาศกำหนดให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ยื่นขออนุญาตในการกำจัดสิ่งปฏิกูล หรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกโรงงานทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียสิทธิ	ยืน/ไม่ใช่ผู้เสียหาย เนื่องจากผู้ฟ้องคดีเป็นเพียงผู้รับจ้างที่จะกระทำการแทนผู้ประกอบการ มิได้มีนิติสัมพันธ์โดยตรงกับผู้ถูกฟ้องคดี

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
			ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับใบอนุญาตดังกล่าวและการยกเลิกหนังสือที่อนุญาตให้บริษัทซึ่งเป็นคู่สัญญาของผู้ฟ้องคดีนำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วออกนอกโรงงาน ทำให้ผู้ฟ้องคดีเดือดร้อนเสียหาย	
285/2547	นางฐิตตะวัน เฟื่องฟู	กรมทางหลวง ที่ 1 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ 2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 3 กรุงเทพมหานคร ที่ 4 กรมการปกครอง ที่ 5	เจ้าหน้าที่ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้ควาญช้างนำช้างมาเดินเร่ร่อนตามถนนในกรุงเทพมหานคร	ยืน/ เป็นคดีตาม มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2)/ ไม่ใช่ผู้เสียหาย (ยังไม่ได้ร้องขอให้หน่วยงานทางปกครองปฏิบัติหน้าที่)
334/2547	นางอรพิน ผลสุวรรณ์ สบายรูป	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 1 ผู้อำนวยการเขตพญาไท ที่ 2 บริษัท บิ๊กซี ซุปเปอร์ จำกัด (มหาชน) ที่ 3	การขอให้ระงับการใช้ทางเข้าออกบริเวณด้านหลังห้างสรรพสินค้าตรงบริเวณผู้ฟ้องคดีและระงับการใช้อาคารเก็บขยะมูลฝอยไว้ชั่วคราวก่อนการพิพากษา	ยืน/ บรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนพิพากษา
440/2547	นายสมบุญ หรำเดช กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 33 ราย)	ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	ผู้ฟ้องคดีได้ความเดือดร้อนเสียหายจากการประกาศห้ามตั้งวางจำหน่ายสินค้าบริเวณหน้าโรงพยาบาล	ยืน/ ไม่ใช่ผู้เสียหาย/ เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่เคยอนุญาตให้ผู้ใดขายหรือจำหน่ายสินค้าในบริเวณที่พิพาท การขายหรือจำหน่ายสินค้าในบริเวณดังกล่าวจึงเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายชัดแจ้ง
691/2547	นายจิรศักดิ์ นิ่มไพโรจน์	เทศบาลตำบลเวียงพร้าว	การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีจัดให้มีห้องน้ำ ห้องส้วมในพื้นที่ตลาดก่อนที่จะ	ยืน/ ไม่ครบขั้นตอน/ หนังสือแจ้งของผู้ถูกฟ้องคดีมีลักษณะเป็นการปฏิเสธคำขอต่อใบอนุญาตเป็น

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
			พิจารณาต่ออายุใบอนุญาตใช้เป็นสถานที่เป็นตลาดเอกชนโดยไม่มีอำนาจ	คำสั่งทางปกครอง ซึ่งต้องอุทธรณ์ก่อนนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง
201/2546	นายนรชัย ควรฤาชัย	สำนักงานเขตบางกอกใหญ่	หน่วยงานของรัฐได้นำกระสอบทรายและไม้มาปิดกั้นทางน้ำช่วงที่ไหลผ่านถนนจรัญสนิทวงศ์ เป็นเหตุให้น้ำในคลองเน่าเสีย	**ยืน**/ การดำเนินกระบวนพิจารณาที่ผิดระเบียบ
325/2546	นางวารุณี พันธุ์เพ็ง	กรมทางหลวงชนบท (กรมโยธาธิการเดิม) ที่ 1 เทศบาลนครนครราชสีมา ที่ 2	การติดตั้งตู้วงจรไฟฟ้าขนาดใหญ่บริเวณทางเท้าหน้าบ้านของผู้ฟ้องคดีตรงกับประตูทางเข้าออกตัวบ้าน	มีคำสั่งให้ศาลปกครองชั้นต้นรับคำคัดค้านคำให้การไว้พิจารณา
391/2546	นายเลิศ จรหม่าน กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบลวังสวาบ ที่ 2 ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภักดีแผ่นดินขอนแก่น ที่ 3	การออกใบอนุญาตประทานบัตรให้ทำการระเบิดและย่อยหินโดยไม่ทำประชาพิจารณ์และไม่รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ฟ้องคดีและชาวบ้าน	สั่งไม่รับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีที่ 1 ถึงที่ 3 ไว้พิจารณา
451/2546	นางสาวรัตติกร คล่องเชิงสาน	กองบัญชาการตำรวจนครบาล	กองบัญชาการตำรวจนครบาลไม่ดำเนินคดีกับผู้ก่อเหตุรำคาญ	**ยืน**/ เป็นคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) : ละเลยล่าช้า/ พ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดี (มาตรา 49)
452/2546	นางสาวรัตติกร คล่องเชิงสาน	ผู้อำนวยการเขตดุสิต	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญจากการประกอบกิจการอู่ซ่อมรถยนต์และถูกก่อกวนจนต้องย้ายบ้าน	**ยืน**/เหตุแห่งคดีระงับ/ไม่ใช่ผู้เสียหาย (ผู้ฟ้องคดีย้ายออกจากบริเวณที่พิพาทไปแล้ว)
526/2546	นายธง แก้วอัมพร ที่ 1 นายปานชัย แก้วอัมพร ที่ 2	สำนักงานเขตคลองเตย	การเปิดให้บริการตู้เพลงคาราโอเกะเกินเวลาที่กฎหมายกำหนดและส่งเสียงดังทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนรำคาญ	**กลับ**/ ศาลไม่อาจกำหนดมาตรการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวก่อนการพิพากษาตามคำขอได้ เนื่องจากผู้ถูกฟ้องคดีได้สั่งระงับการประกอบกิจการ

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
				ดังกล่าวแล้ว หากมีการฝ่าฝืนประกอบกิจการก็เป็นความผิดต่อกฎหมาย ผู้เสียหายก็ต้องไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดี
591/2546	นายชาญชัย ฉัตรศิริเวช	ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน ที่ 1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้ผู้ประกอบการร้านอาหารริมถนนบางขุนเทียนชายทะเลประกอบกิจการก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญและปล่อยให้ก่อสร้างอาคารผิดประเภทไม่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร	**แก้/** พ้นระยะเวลาการฟ้องคดี (มาตรา 49) แต่เนื่องจากการเปิดเครื่องขยายเสียงดังในเวลากลางคืนย่อมเป็นผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชนเป็นจำนวนมากที่พักอาศัยในบริเวณนั้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม (มาตรา 52 วรรคสอง)
31/2545	นายสุชาติ พิทักษ์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 262 ราย)	เทศบาลตำบลช้างเผือก ที่ 1 นายกเทศมนตรีตำบลช้างเผือก ที่ 2 นายอำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่ 3	ขอให้ระงับการนำขยะมาพักและขนถ่ายในบริเวณสุสาน และให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นควบคุมดูแลมิให้นำขยะมากองไว้บริเวณสุสาน	ยืน/ บรรเทาทุกข์
229/2545	ศาสตราจารย์ บันลือ พฤกษะวัน	นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองพิษณุโลก	การละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการเพื่อระงับเหตุเดือดร้อนรำคาญจากการก่อสร้างอาคาร	กลับ/มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ละเลย/ ปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นน้ำที่ไหลตกลงในที่ดินและปัญหาเรื่องการเว้นระยะทางเดินหลังอาคารยังคงมีอยู่ และก่อให้เกิดเหตุแห่งการฟ้องคดีเกิดขึ้นตลอดเวลาจนกระทั่งถึงวันยื่นฟ้องคดี จึงเป็นการฟ้องคดีภายในกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดี (มาตรา 49)
452/2545 (ประชุมใหญ่)	พ.ต.ท. จำเนียร ทัศนบริสุทธิ์	ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม ที่ 1 ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมาบแค ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ไม่ระงับเหตุรำคาญจากการประกอบกิจการโรงสีข้าว	กลับ/มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ล่าช้า/พ้นระยะเวลาการฟ้องคดี แต่เนื่องจากการไม่แก้ไขปรับปรุงโรงงาน อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพและ

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
		อุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม ที่ 3 กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 4		อนามัยต่อคนจำนวนมาก จึงเป็นประโยชน์ส่วนรวม (มาตรา 52 วรรคสอง)
470/2545	นายวสันต์ โพธาประเสริฐ	นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ ที่ 1 เทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ไม่ระงับเหตุรำคาญจากน้ำท่วมขังถนนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง	ยื่น/ เหตุแห่งการฟ้องคดี (ผู้ฟ้องคดียังไม่มีหนังสือร้องขอให้แก้ไขความเดือดร้อนเสียหายก่อน จะถือว่าผู้ถูกฟ้องคดีละเลยต่อหน้าที่ยังไม่ได้)
503/2545	นายเกตุสุเดช กำแพงแก้ว	สำนักงานเขตยานนาวา ที่ 1 กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2 สถานีตำรวจนครบาลบางโพงพาง ที่ 3 กระทรวงสาธารณสุข ที่ 4 กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ 5	เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยไม่ดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้ประกอบกิจการโรงงานที่ก่อให้เกิดสิ่งปฏิกูลและมลภาวะทางเสียง	กลับ /มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ละเลย / ล่าช้า/ พ้นระยะเวลาการฟ้องคดี แต่โดยเหตุเดือดร้อนรำคาญซึ่งเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดียังคงมีอยู่จนถึงวันฟ้องคดี และการไม่ปรับปรุงโรงงานอาจมีผลต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชนจำนวนมาก จึงประโยชน์แก่ส่วนรวม (มาตรา 52 วรรคสอง)

คำพิพากษาศาลปกครองกลาง
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
145/2548	นายสันติ จัตุรงค์ธาริณี	นายกเทศมนตรีตำบลบางศรีเมือง ที่ 1 นายธงชัย หวังกิจสุนทร (ผู้ร้องสอด) ที่ 2	นายกเทศมนตรีตำบลบางศรีเมืองละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้นาย ธ. เก็บสมุนไพรไว้ในอาคารเลขที่ 89/135 โดยไม่ได้รับอนุญาต / นายกเทศมนตรีตำบลบางศรีเมืองในอาคารเลขที่ 89/944 โดยไม่ได้รับอนุญาต	ประเด็นที่ 1 ยกฟ้อง(อาคารเลขที่ 89/135 ประเด็นที่ 2 มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) (อาคารเลขที่ 89/944)
359/2548	บริษัท ควีน แอพพาเรล จำกัด	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 รองอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	คำสั่งกรมโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ให้แก่ผู้ฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากนำกฎหมายเกี่ยวกับผังเมืองมาเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน	ยกฟ้อง
385/2548	นางสาวทองพะเนียง สุขโต	นายกเทศมนตรีตำบลบางม่วง ที่ 1 กรมทางหลวง ที่ 2 เทศบาลตำบลบางม่วง ที่ 3	กรมทางหลวงละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการตั้งร้านค้าในที่สาธารณประโยชน์กีดขวางหน้าอาคารของผู้ฟ้องคดี ทำให้ได้รับความเสียหาย	ยกฟ้อง
422/2548	นายธาดา จันทร์วัฒนพงษ์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 9 ราย)	นายกเทศมนตรีนครนนทบุรี ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี (ผู้ร้องสอด)ที่ 2 บริษัท เดอะมอลล์ กรุ๊ป จำกัด สาขางามวงศ์วาน (ผู้ร้องสอด) ที่ 3	ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขกำหนดให้ต้องปฏิบัติในการห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดก่อเหตุรำคาญ หรือระงับเหตุรำคาญในกรณีประกอบกิจการห้างสรรพสินค้า	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) / ยกคำขออื่น
523/2548	นายพิชัย สุวรรณสุวิชากร	ผู้อำนวยการเขตทุ่งครุ	เจ้าพนักงานท้องถิ่นละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้เจ้าของแมวที่เลี้ยงไว้สร้างความเดือดร้อนรำคาญ และความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
724/2548	นายวรวิทย์ โภคิน	ผู้อำนวยการเขตสัมพันธวงศ์ ที่ 1 ผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาล จักรวรรดิ ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้ผู้ค้าขาย ตั้งแผงลอยขายสินค้าบนทางเท้าและบนถนนสาธารณะ ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถใช้ทางเท้าและถนนในการสัญจรได้อย่างสะดวก และได้รับความเดือดร้อนจากขยะ และมลภาวะอื่น ๆ	ยกฟ้อง
890/2548	นายธเนศ สามบุญศรี	เทศบาลตำบลสามง่าม	นำขยะมาทิ้งในที่พิพาทเป็นเหตุให้น้ำในลำธารสาธารณะเน่าเสียทำให้เป็ดและปลาของผู้ฟ้องคดีตาย/รื้อถอนโรงเรือนเลี้ยงเป็ดและขุดตักดินในที่พิพาททำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย	<u>ประเด็นที่ 1</u> ไม่รับคำฟ้อง(อายุความ) <u>ประเด็นที่ 2</u> มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3) / คืนค่าธรรมเนียมศาลบางส่วน / ยกคำขออื่น
1097/2548	นางวัฒนา ภูธนวิศิษฏ์	เทศบาลเมืองสิงห์บุรี	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีกลิ่นเหม็นจากการนำขยะไปทิ้งและมีการจุดไฟเผาขยะรวมทั้งปล่อยให้มีการหมักหมมของขยะจนมีน้ำไหลเข้าที่ดินของผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
1220/2548	นายวันชัย มณีสุข กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	ผู้อำนวยการเขตปทุมวัน ที่ 1 กรุงเทพมหานคร ที่ 2	สำนักงานเขตปทุมวัน ออกประกาศห้ามจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะโดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้ฟ้องคดีโต้แย้งแสดงพยาน หลักฐาน / กรุงเทพมหานครดำเนินการตามโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณที่พิพาทโดยไม่มีอำนาจและใช้ดุลพินิจไม่ชอบ	ยกฟ้อง
1248/2548	นางอุษณีย์ เสรีวัฒนพงษ์	เทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	รื้อถอนแผงลอยขายผลไม้และยึดวัสดุอุปกรณ์ในการทำการค้าของผู้ฟ้องคดีโดยไม่มีอำนาจ	ยกฟ้อง
1419/2548	นายประหยัด ศิริยงค์	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	ขอให้เพิกถอนการอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานซึ่งไม่เป็นไปตามกฎหมายเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากมลภาวะ	มีคำบังคับตาม มาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1656/2548	นางสาวนฤมล อภิจิตต์	ผู้วาราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 1 ผู้อำนวยการเขตดินแดง ที่ 2	เจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยไม่ดำเนินการระงับเหตุรำคาญปล่อยให้มีการประกอบกิจการเย็บผ้าจนก่อให้เกิดเสียงดังและสร้างความเดือดร้อนรำคาญและปล่อยให้มีการก่อสร้างและใช้อาคารขัดต่อกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
24/2547	นางมัทรี สร้อยสังวาลย์	นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่	ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตามที่กฎหมายกำหนดทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนรำคาญ	ยืน/ เหตุแห่งการฟ้องคดี/ ยังไม่ได้ยื่นหนังสือร้องขอต่อหน่วยงาน จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นข้อพิพาทที่เกิดจากการละเลย
49/2547	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอี๊ย จื๊อ เพียว	ผู้อำนวยการเขตสัมพันธวงศ์	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีผู้นำสินค้ามาวางจำหน่ายบนทางสาธารณะล้ำเข้าไปปิดบังอาคารร้านค้าของผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง
205/2547	นางเมธิศา พุกวิระ	เทศบาลตำบลอินทร์บุรี ที่ 1 นายกเทศมนตรี ตำบลอินทร์บุรี ที่ 2	ออกใบเสร็จรับเงินค่าธรรมเนียมและพิจารณาออกใบอนุญาตจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะให้แก่ผู้ฟ้องคดีล่าช้า	ยกฟ้อง
376/2547	นางสาวกนกพรรณ รัตนการุณย์ ที่ 1 นางสาวสุมาลัย รัตนการุณย์ ที่ 2	กรมบังคับคดี กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 12 ราย)	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ค้าแผงลอยที่สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ยกคำขออื่น
416/2547	นางนพพร กนกเวชยันต์	อบต. โคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร	คำสั่งที่ออกใบอนุญาตให้ใช้สถานที่ประกอบการค้าซึ่งเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพและการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมผู้ฟ้องคดีไม่ถูกต้องตามกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) และ (3)
444/2547	นายศัลยวิทย์ หิรัญศุภโชติ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 10 ราย)	ผู้อำนวยการเขตลาดพร้าว ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานซ่อมและพ่นสีรถยนต์ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการดังกล่าวและดัดแปลงอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)/ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดี ที่ 1 และที่ 2 ในประเด็นละเลยต่อหน้าที่

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
				ตามที่ พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 กำหนดให้ต้องปฏิบัติ
479/2547	นางสาวอดิภา คชสิทธิ์ ที่ 1 นางมาลี คชสิทธิ์ ที่ 2	ผู้อำนวยการเขตบางกอกน้อย	ละเลยล่าช้าไม่ดำเนินการรื้อถอนอาคารที่ดัดแปลงโดยไม่ได้รับอนุญาตปล่อยให้เจ้าของอาคารพิพาทประกอบอาหารส่งกลิ่นรบกวนก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ฟ้องคดี	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
642/2547	นางสุภัทรา หฤษฎี ที่ 1 นางสาววิระวัลย์ หฤษฎี ที่ 2	เทศบาลนครระยอง	จัดระเบียบการตั้งวางจำหน่ายสินค้าเป็นเหตุให้มีผู้ตั้งวางสินค้าปิดบังด้านหน้าและทางเข้าออกอาคารของผู้ฟ้องคดีและละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการวางสัมภาระรุกล้ำและปิดกั้นทางเข้าออกอาคารของผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง
666/2547	นายเอกพล พนาสุวรรณรัตน์	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลมาอำมฤต อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร	เรียกเก็บเงินค่าบำรุงในการรักษาพยาบาลบุตรของผู้ฟ้องคดีโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
752/2547	บริษัท ทรัพย์ลำพูน อุตสาหกรรม จำกัด	อุตสาหกรรมจังหวัด ลำพูน กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ออกหนังสืออนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการประกอบโลหะกรรม/ขอให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีหยุดประกอบกิจการโรงงานถลุงแร่บางส่วน	<u>ประเด็นที่ 1</u> จำหน่ายคดี <u>ประเด็นที่ 2</u> ยกฟ้อง
780/2547	นายศิษย์ เจริญอุ้มชู	ผู้อำนวยการเขตคลองสาน	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการกับผู้ประกอบกิจการร้านอาหารที่ส่งเสียงดัง ตั้งวางอุปกรณ์การค้ากีดขวางทางเท้าและต่อเติมดัดแปลงอาคารโดยผิดกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ยกคำขออื่น
823/2547	นายประเสริฐ เจียงไพศาลกุล กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 17 ราย)	ผู้อำนวยการเขตบางกะปิ ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเลยต่อหน้าที่ไม่ระงับเหตุรำคาญที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน	ยกฟ้อง/จำหน่ายคดีผู้ฟ้องคดีที่ 22, 3, 4, 5, 7, 122, 13, 14, 15, 16, 17 (มาตรา 622)

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
205/2547	นางเมธิศา พุกวิระ	เทศบาลตำบลอินทร์บุรี ที่ 1 นายกเทศมนตรี ตำบลอินทร์บุรี ที่ 2	ออกใบเสร็จรับเงินค่าธรรมเนียมและพิจารณาออกใบอนุญาตจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะให้แก่ผู้ฟ้องคดีล่าช้า	ยกฟ้อง
252/2546	นายธเนศ สามบุญศรี	เทศบาลตำบลสามง่าม ที่ 1 นายกเทศมนตรีสามง่าม(ผู้ร้องสอด) ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการทิ้งขยะมูลฝอยโดยไม่ถูกต้อง	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
296/2547	นายกมล ณ เอ้งย่อง ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	องค์การบริหารส่วนตำบลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินกิจการกำจัดมูลฝอยโดยไม่ชอบและละเลยปล่อยให้มีการประกอบกิจการกำจัดมูลฝอยโดยก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ประเด็นที่ 1 มีคำบังคับ ตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) ประเด็นที่ 2 จำหน่าย/ เหตุแห่งคดีระงับ ประเด็นที่ 3 ยกฟ้อง
549/2546	ว่าที่ร้อยตรี ชัยรัตน์ ศรีอร่ามมณี	ผู้อำนวยการเขตทวีวัฒนา ที่ 1 กรุงเทพมหานคร ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ในการดำเนินการกับผู้ก่อความเดือดร้อน	**ยกฟ้อง**
629/2546	นายประเสริฐ ภู่ภิญญาพงษ์	ผู้อำนวยการเขตหนองจอก	ไม่ดำเนินการให้ผู้ก่อสร้างจัดให้มีเครื่องป้องกันการสั่นสะเทือนในการก่อสร้าง/ ออกใบอนุญาตในการก่อสร้างโดยมิชอบ	ประเด็นที่ 1 มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) ประเด็นที่ 2 จำหน่ายคำฟ้อง
904/2546	นายประทีป จันทร์เทศ	ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์	ขอให้เพิกถอนคำสั่งไม่อนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดูดทราย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
1097/2546	นางสาวนภาภรณ์ ประเสริฐสุข	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ที่ 2	การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ไม่ชอบ	**ยกฟ้อง**/ ขั้นตอน/คู่กรณีในคำสั่งทางปกครอง
1128/2546	นางศุภรา วงศ์สมบูรณ์	สำนักงานเขตธนบุรี ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	ละเลยต่อหน้าที่ไม่รื้อถอนอาคารที่ต่อเติมโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ระงับเหตุรำคาญจากกลิ่นเหม็น	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1206/2546	นายชุ่ม ไพบูลย์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก (ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพริก เดิม)	องค์การบริหารส่วนตำบลละเลยปล่อยให้ฟาร์มสุกรปล่อยน้ำเสียลงในที่นาและลำคลองสาธารณะ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
1323/2546	นางสาวปราณี หิรัญอร	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลำลูกกา (ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลลำลูกกา เดิม)	การอนุญาตให้มีการดัดแปลงอาคารและประกอบกิจการอันเป็นอันตรายต่อสุขภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)
1336/2546	นางอุดมพร กรรเจียกพงษ์	สำนักงานเขตบางพลัด ที่ 1 กรุงเทพมหานคร ที่ 2	การไม่ดำเนินการตามคำร้องเรียนกรณีบ้านพักอาศัยได้รับความเสียหายจากรากของต้นไม้ซึ่งขึ้นอยู่ในที่สาธารณะ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
1579/2546	นางรุ่งอรุณ รอดผ่องผุด	เทศบาลเมืองสิงห์บุรี	เทศบาลไม่ดำเนินการตามคำร้องเรียนกรณีมีการปลูกสร้างเพิงขายอาคารทำให้เกิดสิ่งสกปรกและกีดขวางทางเข้าออกบ้านของผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง
1738/2546	นางสมศรี ศรีสุคนธ์	ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการซ่อมรถยนต์บนผิวจราจรและทางเท้าก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
1747/2546	นายขันชัย ทองหล่ำ	ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร	การละเลยต่อหน้าที่ในการตรวจสอบสภาพโรงแรมก่อนอนุญาตให้เปิดดำเนินกิจการโรงแรมประจำปี	ยกฟ้อง
1750/2546	นางสุนันท์ ยงยุทธ ที่ 1 นางสาววัชนีวรรณ สายแสงแจ่มสง่า	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	ละเลยต่อหน้าที่ออกคำสั่งไม่อนุญาตให้ประกอบกิจการค้าอันเป็นที่รังเกียจหรืออาจเป็นอันตรายและไม่แจ้งเหตุผลในการไม่อนุญาตที่แท้จริงทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย	ยกฟ้อง
1751/2546	บริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ไม่พิจารณาคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงไฟฟ้าบ่อนอก	มีคำบังคับตามมาตรา 72วรรคหนึ่ง (2)/ ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1
753/2545	ร.ต. อนุวัตร์ อินทรเสน	กรมโยธาธิการ	หน่วยงานทางปกครองละเลยต่อหน้าที่ในการระบายน้ำออกจากคลองเพื่อป้องกันน้ำท่วม	ยกฟ้อง

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
2021/2545	นายชาญชัย ฉัตรศิริเวช	ผู้อำนวยการเขตบางขุนเทียน ที่ 1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่โดยปล่อยให้ร้านเรือ เสบียง และร้านอ่าวกระเบนเปิดเครื่องขยายเสียงส่งเสียงดังรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง	ยกฟ้อง
2258/2545	นางสมศรี เฉลิมพงศ์	ผู้อำนวยการเขตบางซื่อ ที่ 1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ระงับเหตุรำคาญจากการประกอบอาหารทอดหมูกรอบของบ้านข้างเคียงซึ่งทำให้มีควันและกลิ่นเหม็นเข้ามาในบ้านผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง
1761/2544	นางผาด แซ่โค้ว	นายกเทศมนตรีนครปากเกร็ด	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้สถานประกอบกิจการอู่เคาะพ่นสีรถยนต์ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ยกฟ้อง

คำพิพากษาศาลปกครองขอนแก่น
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
31/2547	นายประมูล จันทะคาม ที่ 1 นายสุพล ดำคำ ที่ 2	นายกองค์การบริหารตำบลหนองไผ่	การละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการดำเนินกิจการโรงสีข้าว มีเสียงดังและฝุ่นละอองจากการสีข้าวรบกวนผู้ฟ้องคดี ซึ่งมีบ้านอยู่ใกล้เคียง	เหตุแห่งคดีระงับ
219/2547	นายปรีชา ตันติศิริปรีชา	เทศบาลตำบลร่องคำ	ได้รับความเดือดร้อนจากกลุ่มควันและกลิ่นอันเกิดจากการปิ้งหมูและไก่	ผู้ถูกฟ้องคดีละเลยต่อหน้าที่
283/2547	บริษัท กฤษณา วี ไอ พี จำกัด โดยนายวิชัย บุญศรี ผู้รับมอบอำนาจ	องค์การบริหารส่วนตำบลหมูม่น โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหมูม่น	บุคคลผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากเสียงร้องและกลิ่นเหม็นของมูลสุกรจากโรงเลี้ยงสุกรที่อยู่ติดกัน	ผู้ถูกฟ้องคดีปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนรำคาญจากฟาร์มเลี้ยงสุกร
475/2548	นายเชียง ทินนิกร	เทศบาลตำบลชุมแพ	การตั้งร้านขายอาหารบนทางสาธารณะในลักษณะกึ่งถาวร ทำให้ส่งกลิ่นเหม็น น่าสกปรกเป็นที่น่ารำคาญแก่บุคคลทั่วไป	ผู้ถูกฟ้องคดีเมื่อมีหน้าที่ดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายไม่ดูแล จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่

คำพิพากษาศาลปกครองเชียงใหม่
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
89/2547	นายอิ่นคำ แสนรินทร์ ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ที่ 1 เทศบาลเมืองเชียงราย ที่ 2 โดยนายไพศาล วรดิษฐ์ ผู้รับมอบอำนาจ	การสร้างบ่อกำจัดขยะโดยก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนรำคาญและปัญหาแก่ชาวบ้าน	การกำจัดขยะมูลฝอยได้รับความยินยอมจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 แล้ว และเมื่อเสนอเรื่องต่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เพื่อขออนุมัติขอทำกิจการนอกเขตโดยสภาตำบลได้ให้ความยินยอมแล้ว จึงเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย
116/2547	นายสุรพงษ์ โตวิจักษณ์ชัยกุล ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 45 ราย)	เทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ที่ 2 บริษัทร่วมค้า แอดวานซ์ เทค อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (ผู้ถูกฟ้องคดีร่วม)	การละเลยต่อหน้าที่ในการควบคุมดูแลการเก็บและขนถ่ายขยะและละเลยต่อหน้าที่ในการแก้ไขหรือระงับเหตุเดือดร้อนรำคาญ	เหตุเดือดร้อนจากการพักขนถ่ายขยะมูลฝอยได้มีการแก้ไขแล้ว การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมิได้เรียกค่าปรับหรือบอกเลิกสัญญาจ้างจึงมิได้เป็นการละเลยต่อหน้าที่
222/2547	นายรุ่งเรือง บุญโญรส ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 15 ราย) โดยนายรุ่งเรือง บุญโญรส (ผู้แทน)	องค์การบริหารส่วนตำบลสันกลาง	ละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการใช้อาคารมัสยิดเกิดปัญหาเสียงดังเนื่องมาจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม	เสียงไม่ดังจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอันเกิดความเดือดร้อนรำคาญได้

คำพิพากษาศาลปกครองนครศรีธรรมราช
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
195/2548	นายสนั่น ทองเจือ ที่ 1 นายสนอง ทองเจือ ที่ 2	กรมทางหลวง	กรมทางหลวงถมดินเพื่อทำถนนสูง เมื่อฝนตกน้ำชะดินโคลนไหลงมาทับถมหน้าบ้านของผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง/ ไม่เป็นการละเมิด

คำพิพากษาศาลปกครองนครราชสีมา
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1/2547	นายวิภู ค้ำชู	นายกเทศมนตรีตำบลกังแอน	ได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นมูลสุกรจากสถานที่ประกอบการเลี้ยงสุกร	ผู้ถูกฟ้องคดีละเลยต่อหน้าที่ในการห้ามมิให้ผู้ใดก่อเหตุรำคาญหรือป้องกันเหตุรำคาญ
254/2547	นางพรพรรณ เมตตาพล	นายกเทศมนตรีตำบลพระทองคำ	การประกอบกิจการอู่ซ่อมรถยนต์และพ่นสีรถยนต์ส่งเสียงดัง ส่งกลิ่นรบกวนทำให้ผู้ฟ้องคดีเจ็บป่วยทางเดินหายใจ	ผู้ถูกฟ้องคดีละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้อู่ประกอบกิจการโดยไม่ได้ขอรับใบอนุญาตตามกฎหมายเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ
273/2547	นางสุวิมล จักรสาย	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 4 ราย)	สถานรับซ่อมของเก่าของผู้ฟ้องคดีก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรข้างเคียง ทั้งการเกิดอัคคีภัย เสียงดังจากการขนถ่ายสินค้าต่างๆ และฝุ่นละออง	**ยกฟ้อง**/ คำสั่งอนุญาตให้มีการต่อใบอนุญาตค้าของเก่าชอบด้วยกฎหมายแล้ว
252/2548	นายระวี เหล่าภาบุญสุข	นายกเทศบาลนครอุบลราชธานี ที่ 1 นางเสาวณิต ศรีขัดเค้า ที่ 2	การนำป้ายโฆษณาขายโลงศพมาวางบนทางเท้าชิดติดกับร้านอาคารของผู้ฟ้องคดี อันมีข้อความอัปมงคล ทัศนวิสัยเสื่อมโทรม เกิดความรู้สึกไม่ดีและเกะกะทางเท้า	ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ละเลยจ่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ พิพากษาให้นำป้ายโฆษณาออกจากทางเท้า
109/2549	นายอาชวิน กุลธนนันท์ ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 3	การกำหนดเงื่อนไขท้ายใบอนุญาตประกิจกิจการโรงงานทำเกลือสินเธาว์ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่	ไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ หรือเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

คำพิพากษาศาลปกครองระยอง
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
140/2549	นางมาลินี พนมวรรณเวช	เจ้าพนักงานท้องถิ่นเทศบาลตำบลเมืองแกลง ที่ 1 นายรังสรรค์ ชุตินันท์วโรดม ที่ 2	โรงงานน้ำแข็งโม่และตัดน้ำแข็งส่งเสียงดังรบกวนชาวบ้านตลอดเวลา	ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ระงับเหตุรำคาญให้หมดสิ้นไป

คำพิพากษาศาลปกครองพิษณุโลก
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
206/2548	นายสำรวย ศรีสง่า ที่ 1 นางสังเวียน ช้ำวอน ที่ 2	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหมื่นราม	การเลี้ยงสุกรส่งกลิ่นเหม็นจากมูลสุกร	ให้ดำเนินการระงับเหตุรำคาญ หรือกำจัดและควบคุมเหตุรำคาญอันเกิดจากการเลี้ยงสุกร

คำพิพากษาศาลปกครองสงขลา
เรื่อง เหตุเดือดร้อนรำคาญ

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
50/2546	นายประกอบ นวลละออง	องค์การบริหารส่วนตำบลสะเตงนอก ที่ 1 นายอำเภอเมืองยะลา ที่ 2	ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ได้มีการก่อสร้างบ้านข้างเคียงที่ติดกับบ้านของผู้ฟ้องคดีโดยที่มีการถมดินสูงกว่าระดับบ้านของผู้ฟ้องคดี	**ยกฟ้อง**/ ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ละเลยต่อหน้าที่ในการสั่งการให้เจ้าของบ้านข้างเคียงกับบ้านของผู้ฟ้องคดีลดระดับพื้นที่บริเวณที่ก่อสร้าง
57/2546	นายขจร ตันพานิช	องค์การบริหารส่วนตำบลสตูล ที่ 1 เทศบาลตำบลควนโต ที่ 2	เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่จัดการดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของผู้มาค้าขายปล่อยให้ผู้ที่มาขายสินค้าวางสินค้าบังหน้าที่ดินของผู้ฟ้องคดีและขายของบนทางเท้าและถนนสาธารณะ	**ยกฟ้อง**/ ไม่มีหน้าที่จัดระเบียบการออกยานยนต์บนสาธารณะสายนี้ เรื่องจากยังไม่ได้ตราเทศบัญญัติจัดระเบียบการจอดยานยนต์บนถนนสาธารณะ
397/2546	นายถาวร ถาวรสุวรรณ	นายกเทศมนตรีเมืองสุราษฎร์ธานี	ได้รับความเดือดร้อนจากน้ำเสียของอาคารและจากบ่อเกรอะ บ่อซึมของส้วมท่วมขังส่งกลิ่นเหม็นตลอดเวลา	ผู้ถูกฟ้องคดีละเลยต่อหน้าที่ แต่ได้ดำเนินการแก้ไขเหตุแห่งการฟ้องคดีแล้ว จึงไม่อาจกำหนดคำบังคับได้
92/2547	นายพงศ์สา สุวรรณมณี	เทศบาลตำบลสิงหนคร ที่ 1 จังหวัดสงขลา ที่ 2	เจ้าพนักงานกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในการออกใบอนุญาตให้ก่อสร้างอาคาร	เพิกถอนใบอนุญาตก่อสร้างอาคาร ดัดแปลงอาคาร หรือรื้อถอนอาคาร

ศาลปกครอง

ข้อมูล คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์

ประเภทคดี: คดีปกติ ประเภทคำสั่ง: ทุเลาการบังคับ เรื่อง: การประกอบกิจการและเหตุเดือดร้อนรำคาญ

ศาลปกครอง	คดีหมายเลขแดงที่	คดีหมาย เลขดำที่	วันที่มีคำพิพากษา/	ผู้ฟ้องคดี ตามปกสำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปกสำนวน	คำสั่ง/คำพิพากษา/ คำ	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองกลาง	๒๙/๒๕๔๘	๑๑๒๕/๒๕๔๖	๑๓/๑๐/๒๕๔๗	บริษัท อะโกรโทซิด จำกัด โดยนาย มนต์ชัย ชาวเวียง ผู้รับมอบอำนาจ	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่ ๑ กับพวก รวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง	๓๕๙/๒๕๔๘	๑๕๓๕/๒๕๔๖	๒๔/๑๑/๒๕๔๖	บริษัท ควีน แอ พพาแรล จำกัด โดยนายมนัส เปรื่องชีว ผู้รับมอบอำนาจ	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหรรม ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง	๓๙๒/๒๕๔๙	๓๓๒๘/๒๕๔๔	๐๒/๐๑/๒๕๔๕	นางสาวพรรณฉวี สุภัทรพงศ์	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง	๔๒๔/๒๕๔๙	๖๕/๒๕๔๗	๑๗/๐๕/๒๕๔๗	นางณัฐดาร์ แก้วสากล	ผู้อำนวยการเขตหลักสี่ ที่๑ กับพวก รวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง	๖๖๘/๒๕๔๙	๖๙๑/๒๕๔๗	๐๕/๐๗/๒๕๔๗	นางอำไพ ศรีสมบัติ ที่๑ กับพวกรวม ๑๒ คน	ผู้อำนวยการเขตทวีวัฒนา ที่๑ กับพวกรวม ๓ คน (ที่ ๓ ผู้ร้องสอด)	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ

ศาลปกครองกลาง		๓๗/๒๕๕๐	๒๗/๐๔/๒๕๕๐	บริษัท มั่งมี พลาสติก จำกัด โดยนายทิตย์กิจชัย เลิศแสนพร กรรมการผู้จัดการ	เจ้าหน้าที่ตรวจโรงงาน(นายพีระ ยิ่งยวด) ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
รวม ๖ รายการ							

ศาลปกครอง

ข้อมูล คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์

ประเภทคดี: คดีปกติ ประเภทคำสั่ง: มาตราการชั่วคราว เรื่อง: การประกอบกิจการและเหตุเดือดร้อนรำคาญ

ศาลปกครอง	คดีหมาย เลขแดงที่	คดีหมาย เลข ดำที่	วันที่มีคำ พิพากษา/	ผู้ฟ้องคดี ตามปก สำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปก สำนวน	คำสั่ง/คำ พิพากษา/ คำ	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองกลาง	๑๔๑๔/ ๒๕๔๔	๓๙๕๗/๒๕๔๔	๒๕/๐๒/๒๕๔๖	พันตำรวจโทจำเนียร ทัศนบริสุทธิ์	ผู้ว่าราชการจังหวัด นครปฐม ที่ ๑ กับ พวกรวม ๔ คน	คำสั่งระหว่าง พิจารณา	มาตราการ ชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๕๒๓/๒๕๔๘	๑๖๕๖/๒๕๔๖	๑๒/๑๑/๒๕๔๖	นายพิชัย สุวรรณ วิชากร	ผู้อำนวยการเขต ทุ่งครุ	คำสั่งระหว่าง พิจารณา	มาตราการ ชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๒๐๕/๒๕๔๙	๑๐๖๔/๒๕๔๗	๑๓/๐๙/๒๕๔๘	นางสาวไกล้รุ่ง เพิ่ม สิน ที่๑ กับพวกรวม ๑๑ คน	นายกองค์การ บริหารส่วนตำบล บางแก้ว ที่ ๑ กับ พวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่าง พิจารณา	มาตราการ ชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๒๐๖/๒๕๔๙	๑๐๕๙/๒๕๔๘	๑๓/๐๙/๒๕๔๘	นายดำรงค์ อุดมแตง ที่ ๑ กับพวกรวม ๑๑ คน	อธิบดีกรมโรงงาน อุตสาหกรรม ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่าง พิจารณา	มาตราการ ชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๑๕๓๓/๒๕๔๙	๓๑๘/๒๕๔๔	๒๘/๐๕/๒๕๔๕	นายอำนาจ ฉายสุว รรณ์	กรมโรงงาน อุตสาหกรรม	คำสั่งระหว่าง พิจารณา	มาตราการ ชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๓๙๙/๒๕๕๐	๑๗๗๕/๒๕๔๖	๑๖/๐๔/๒๕๔๗	นายยงยศหรือพศ อดิเรกสาร ที่ ๑ กับพวกรวม ๓๙ คน	อุตสาหกรรม จังหวัดสระบุรี ที่ ๑ กับพวกรวม ๔ คน	คำสั่งระหว่าง พิจารณา	มาตราการ ชั่วคราว

ศาลปกครอง	คดีหมายเลขแดงที่	คดีหมาย เลขดำที่	วันที่มีคำพิพากษา/	ผู้ฟ้องคดี ตามปกสำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปกสำนวน	คำสั่ง/คำพิพากษา/ คำ	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองกลาง	๔๐๐/๒๕๕๐	๑๘๓๐/๒๕๔๖	๑๖/๐๔/๒๕๔๗	นางสาวประวิทย์ บุญทัพ ที่ ๑ กับพวกรวม ๘๗ คน โดยนายธีระศักดิ์ ชีขุนทด ผู้รับมอบอำนาจ	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๔๘๔/๒๕๕๐	๒๓๕/๒๕๔๘	๒๕/๐๓/๒๕๔๘	นางมะลิวัลย์ ดวงวงศ์ ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	ผู้อำนวยการเขตคลองเตย ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๑๑๓/๒๕๔๘	๒๐/๐๑/๒๕๔๙	นายบุ้นหยู แซ่เซียว	ผู้อำนวยการเขตดอนเมือง ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๓๑/๒๕๔๙	๒๓/๐๒/๒๕๔๙	นายประพันธ์ กลัดสมตน	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน (ที่ ๒,๓ ร้องสอดตามคำสั่งศาล)	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๓๒/๒๕๔๙	๒๓/๐๒/๒๕๔๙	นายประพันธ์ กลัดสมตน	นายกเทศมนตรีนครสมุทรสาคร ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน (ร้องสอดในฐานะคู่กรณีฝ่ายที่ ๓ ตามคำสั่งศาล)	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว

ศาลปกครอง	คดีหมาย เลขแดงที่	คดีหมาย เลขดำที่	วันที่มีคำพิพากษา/	ผู้ฟ้องคดี ตามปกสำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปกสำนวน	คำสั่ง/คำพิพากษา/ คำ	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองกลาง		๑๑๒๗/๒๕๔๙	๐๗/๐๒/๒๕๕๐	พันโท กิติพงษ์ ศรีนันทลักษณ์	เทศบาลเมืองอโยธยา ที่ ๑ กับพวก รวม ๒ คน (มีคู่กรณีฝ่ายที่ ๓ ในฐานะผู้ร้องสอดตามคำสั่งศาล)	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองขอนแก่น	๑๐๙/๒๕๔๕	๑๕๘/๒๕๔๕	๑๐/๐๘/๒๕๔๕	นายสมคิด อนุรักษ์แดนไทย	เทศบาลตำบลจุมพล ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองขอนแก่น		๙๓/๒๕๔๙	๑๗/๐๕/๒๕๔๙	นายไชยรัตน์ นุชนวลรัตน์	จังหวัดขอนแก่น	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองนครราชสีมา	๒๕๔/๒๕๔๗	๓๕๘/๒๕๔๕	๐๓/๐๖/๒๕๔๗	นางพรพรรณ เมตตาพล	นายกเทศมนตรีตำบลพระทองคำ	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองระยอง		๑๓๙/๒๕๔๙	๓๐/๐๓/๒๕๕๐	นายพรวน คำสวรรค์ ที่ ๑ กับรวม ๑๔๖ คน	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ ๑ กับพวกรวม ๕ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองสงขลา	๙๒/๒๕๔๗	๕๐/๒๕๔๔	๑๙/๑๑/๒๕๔๔	นางพงศ์สา สุวรรณมณี	เทศบาลตำบลสิงหนคร ที่ ๑ กับพวก รวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองสงขลา		๑๐/๒๕๔๘	๑๑/๐๓/๒๕๔๘	นายสุเมธ สุนทรัตน์ ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	เทศบาลนครสงขลา	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
รวม ๑๘ รายการ							

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด
เรื่อง การสาธารณสุขและอนามัย

คดีแดงที่	อุทธรณ์ คำพิพากษาที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
อ.80/2547	2074/2545 (ศาลปกครองกลาง)	นายเทพ เวชวิสิฐ	กระทรวงสาธารณสุข ที่ 1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ 2	การโต้แย้งเกี่ยวกับการแก้ไขทะเบียนตำรับยา ซึ่งตัดตัวยาฟีนิล-โปรปาโนลามีน (พีพีเอ) ออกจากสูตรตำรับยาโดยผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดและคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ใช้ยาตามมาตรา 86 ทวิ แห่ง พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 อีกทั้งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในเรื่องดังกล่าว	ยกฟ้อง/ ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดและไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
อ.124/2547	613/2546 (ศาลปกครองกลาง)	นายสวัสดิ์ ศรีแก้ว	โรงพยาบาลศรีษะเกษ	การใช้สิทธิตามบัตรสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล (บัตร สปร.) ในสถานพยาบาลนอกพื้นที่ของสถานพยาบาลตามบัตรดังกล่าว โดยปรากฏหลักฐานว่าสถานพยาบาลตามบัตรได้ยกเลิกสิทธิตามบัตรของผู้ฟ้องคดีแล้วไม่ปรากฏหลักฐานการยื่นคำขอทำบัตร สปร. ใหม่และไม่ปรากฏหลักฐานการขอแจ้งย้ายภูมิลำเนาไว้ในบัตร อีกทั้งลักษณะอาการของผู้ป่วยของผู้ขอใช้สิทธิดังกล่าวไม่เข้าลักษณะที่จะใช้สิทธิรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายนอกสถานพยาบาลที่ระบุไว้ตามบัตรได้ ต่อมาผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นผู้ขอใช้สิทธิดังกล่าวถึงแก่ความตาย	ยกฟ้อง/ สิทธิเฉพาะตัว

คดีแดงที่	อุทธรณ์ คำพิพากษาที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
อ.152/2547	55/2546 (ศาลปกครองระยอง)	สิบเอก ธัญญา รมยานนท์ ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 10 ราย) (ผู้อุทธรณ์)	เทศบาลตำบลแหลมงอบ	การโต้แย้งประกาศของเทศบาลเรื่องห้ามปรุงอาหาร ขาย หรือจำหน่ายสินค้าบนถนนและทางเท้าที่ผู้ฟ้องคดีเคยได้รับอนุญาตให้ขายสินค้าในพื้นที่ดังกล่าวมาก่อน	ยืน/ ยกฟ้อง/ บริเวณที่ผู้ฟ้องคดีได้รับใบอนุญาตให้จำหน่ายสินค้ามิใช่บริเวณที่มีการประกาศผ่อนผันให้จำหน่ายสินค้าได้ ประกาศของผู้ฟ้องคดีจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด (ฟ้องตรง)
เรื่อง การสาธารณสุขและอนามัย

คดีหมายเลขแดงที่	คดีหมายเลขดำที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
ฟ.6/2546	ฟ.1/2546	บริษัท มงกุฎวัฒนะ จำกัด (มหาชน) ที่ 1 พ.อ.นพ.เหรียญทอง แน่นหนา ที่ 2	กระทรวงสาธารณสุข ที่ 1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ 2	การออกกฎกระทรวงว่าด้วยการดำเนินการสถานพยาบาล โดยกำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการสถานพยาบาลที่ได้ปฏิบัติงานอื่นอยู่แล้วต้องมีเวลาปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และต้องไม่ซ้ำซ้อนกับเวลาทำงานหรือเวลาปฏิบัติราชการในสถานพยาบาลอื่น ทำให้ผู้ฟ้องคดีที่ 2 ไม่สามารถเป็นผู้รับใบอนุญาตได้ และผู้ฟ้องคดีที่ 1 ไม่สามารถหาบุคคลมาเป็นผู้ดำเนินการสถานพยาบาลได้	**ไม่รับ**/ ไม่ใช่ผู้เสียหาย (กฎกระทรวงมิได้ใช้บังคับกับผู้ฟ้องคดีที่ 1 ส่วนผู้ฟ้องคดีที่ 2 ซึ่งเป็นข้าราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ตามเวลาที่กำหนดไม่อาจใช้เวลาไปประกอบอาชีพอื่นได้อยู่แล้ว)

คำพิพากษาศาลปกครองกลาง
เรื่อง การสาธารณสุขและอนามัย

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
237/2549	นางอรพิน ผลสมบูรณ์ สบายรูป	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 1 ผู้อำนวยการเขตพญาไท ที่ 2 บริษัท บิ๊กซี ซุปเปอร์เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) ผู้ร้องสอด ที่ 3	ดำเนินการระงับเหตุเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นเหม็นของขยะมูลฝอย ควันพิษ เสียงดังและฝุ่นละอองจากการจราจร อันเกิดจากอาคารเก็บขยะมูลฝอยและทางเข้าออกสำหรับรถยนต์ ของผู้ร้องสอดล่าช้าเกินสมควรทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) / ยกคำขออื่น
239/2549	นางประนอม ศุขอเนก	ผู้อำนวยการเขตบางแค นายพรชัย พรทองคำ คู่กรณีฝ่าย ที่ 3 (ผู้ร้องสอด)	ละเลยไม่ดำเนินการกวดขันตรวจสอบเพื่อให้ผู้ร้องสอดหยุดการประกอบกิจการรับซื้อขายของเก่าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ฟ้องคดีโดยเด็ดขาด	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2) / ยกคำขออื่น
390/2549	นายประชิต ไทยสวัสดิ์	กรุงเทพมหานคร ที่ 1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 2 รมว.กระทรวงสาธารณสุข ที่ 3	คำสั่งไม่ต่อใบอนุญาตพ่นสีและซ่อมเครื่องจักรไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากไม่ได้พิจารณาข้อเท็จจริงตามสภาพปัจจุบัน / คำวินิจฉัยอุทธรณ์ ของ รมว. กระทรวงสาธารณสุขไม่ชอบด้วยกฎหมาย	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1) / ยกคำขออื่น
392/2549	นางสาวพรรณฉวี สุภัทรพงศ์	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 1 คณะกรรมการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยระดับเขต ที่ 2	มติเห็นควรกำหนดจุดผ่อนผันหน้าอาคารของผู้ฟ้องคดีไม่ชอบด้วยกฎหมาย	ยกฟ้อง

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
424/2549	นางณัฐดาร์ แก้วสากล	ผู้อำนวยการเขตหลักสี่ ที่ 1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ 2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ 3	คำสั่งที่ให้ผู้ฟ้องคดีแก้ไขและระงับเหตุรำคาญไม่ชอบด้วยกฎหมาย	ยกฟ้อง
444/2549	นายณัฐวุฒิ โอรักษ์ และผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 6 ราย)	ผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานี ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดอุทัยธานี ที่ 2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหูช้าง ที่ 3	ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติโดยปล่อยให้โรงงานมันเส้นปล่อยน้ำเสียและกากมันไหลลงสู่คลองสาธารณะเป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีทั้งหกได้รับความเดือดร้อนเสียหาย	ยกฟ้อง
614/2549	บริษัท ฟีเมด แอนด์ เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด	กองควบคุมเครื่องมือแพทย์สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ที่ 1 เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา ที่ 2	คำสั่งปฏิเสธการรับรองหนังสือรับรองการขายผลิตภัณฑ์เครื่องมือแพทย์ของผู้ฟ้องคดีเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ	ยกฟ้อง
668/2549	นางอำไพ ศรีสมบัติ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 12 ราย)	ผู้อำนวยการเขตทวีวัฒนา ที่ 1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ 2 กรุงเทพมหานคร ที่ 3	คำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีหยุดประกอบกิจการจำหน่ายอาหารโดยไม่ถูกต้องตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ และขอให้ชดใช้ที่ต้องขาดรายได้จากการจำหน่ายอาหาร	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (3) เฉพาะผู้ฟ้องคดีที่ 2 / จำหน่ายคดีประเด็นที่ 1 (เหตุแห่งคดีระงับ)/คืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดแก่ผู้ฟ้องคดีที่ 2
1085/2549	นางวรรณวิตา ปัณฑุวงศ์	ผอ.ตลาดนัดจตุจักร ที่ 1 กรุงเทพมหานคร ที่ 2	ได้รับความเสียหายจากการละเลยต่อหน้าที่ โดยไม่ดำเนินการออกคู่มือทะเบียนผู้ค้าให้แก่ผู้ฟ้องคดี	ยกฟ้อง

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1223/2549	นายวิชัย จิรฏฐิติกาล ที่ 1 บริษัท อิมมูนิเตอร์ แมนูเฟคเจอเรอร์ จำกัด ที่ 2	แพทยสภา ที่ 1 คณะกรรมการแพทยสภา ที่ 2 คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจศึกษา วิเคราะห์ผลิตภัณฑ์วี – 1 อิมมูนิเตอร์ ที่ 3	ได้รับความเสียหายจากการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เพื่อมิให้ประชาชนและผู้ป่วยโรคเอดส์ เชื่อว่าผลิตภัณฑ์ของผู้ฟ้องคดีสามารถรักษาโรคเอดส์ได้	ยกฟ้อง
1545- 1546/2549	พ.อ.นพ.เหรียญทอง แน่นหนา	ปลัดกระทรวงสาธารณสุข กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 4 ราย)	คำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีเปลี่ยนผู้ดำเนินการโรงพยาบาลมงกุฎวัฒนะและคำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตการเป็นผู้ดำเนินการ โรงพยาบาลดังกล่าวให้แก่ผู้ฟ้องคดี รวมทั้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ที่เห็นชอบกับคำสั่งดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย เนื่องจากการวินิจฉัยว่าผู้ฟ้องคดีขาดคุณสมบัติตามกฎหมายสถานพยาบาล เป็นการใช้เหตุผลกว้างๆ อันเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ ซึ่งตามข้อเท็จจริงผู้ฟ้องคดีสามารถควบคุมดูแลกิจการโรงพยาบาล ได้อย่างใกล้ชิด	ยกฟ้อง
1193/2548	บริษัท โรงพยาบาลยันฮี จำกัด	กรมสนับสนุนบริการสุขภาพที่ 1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ 2	คำสั่งกรมสนับสนุนบริการสุขภาพที่ให้ระงับข้อความโฆษณา “สวยด้วยแพทย์ สวยที่โรงพยาบาลยันฮี” เป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ	ยกฟ้อง

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
632/2547	นายสัญญาพงศ์ จิรารัตน์วัฒนา ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 16 ราย)	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 1 ผู้อำนวยการเขตดินแดง ที่ 2 บริษัท โอ. พี. ทวีวัฒน์ จำกัด (ผู้ร้องสอด) ที่ 3	ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขกำหนดให้ต้องปฏิบัติ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1
666/2547 (ไม่อุทธรณ์)	นายเอกพล พนาสุวรรณรัตน์	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลมาอำมฤต ที่ 1 อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ที่ 2	การที่ผู้ถูกฟ้องคดีเรียกเก็บเงินค่าบำรุงในการรักษาพยาบาลบุตรของผู้ฟ้องคดีจำนวน 20 บาท เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่	กรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีเรียกเก็บค่าบำรุงจากการรักษาพยาบาลบุตรของผู้ฟ้องคดีมีลักษณะเป็นการวางกฎเกณฑ์ตายตัว มิใช่การจ่ายโดยความสมัครใจ ทั้งที่บุตรของผู้ฟ้องคดีเป็นผู้มีสิทธิได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลตามบัตร สปร. ที่มีการรับรองสิทธิไว้ ดังนั้น การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย
1348/2547	นายอิทธิรักษ์ พึ่งประยูร	เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา	กรณีที่ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีฟ้องขอให้วัคซีนรีมูนได้รับการขึ้นทะเบียนตำรับยาและขอใช้วัคซีนดังกล่าวในการรักษาการติดเชื้อเอชไอวี	ผู้ที่จะเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีได้คือผู้ผลิตหรือผู้ยื่นคำขอให้วัคซีนรีมูนได้รับการขึ้นทะเบียนตำรับยา ผู้ฟ้องคดีเป็นเพียงผู้ที่ต้องการใช้วัคซีน

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
				ดังกล่าวในการรักษาเท่านั้น จึงมิใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการที่วัคซีนรีมูนไม่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยา จึงไม่มีสิทธิฟ้องคดี
613/2546	นายสวัสดิ์ ศรีแก้ว	โรงพยาบาลศรีษะเกษ	การปฏิเสธสิทธิของผู้ฟ้องคดีในการรับบริการรักษาพยาบาลโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากผู้ฟ้องคดีมิได้แจ้งย้ายภูมิลำเนาต่อผู้ออกบัตรสวัสดิการประชาชนด้านการรักษาพยาบาล (บัตร สปร.) ประกอบกับมิใช่การเจ็บป่วยฉุกเฉินที่จะรับบริการนอกเขตรับผิดชอบได้	**ยกฟ้อง**/ ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดแล้ว
971/2546	พ.ต.อ. สิริโรจน์ สิทธิชาญบัญชา	นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ที่ 1 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ที่ 2 และที่ 3	ผู้ถูกฟ้องคดีพิจารณาคำบอรับอนุญาตจัดตั้งสถานพยาบาลประเภทไม่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนของผู้ฟ้องคดีล่าช้า	คำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง(2)
2074/2545	นายแพทย์เทพ เวชวิสิฐ	กระทรวงสาธารณสุข ที่ 1 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ 2	การโต้แย้งคำสั่งให้ผู้รับอนุญาตผลิตยาและนำเข้าหรือสั่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรแก้ไขทะเบียนตำรับยา พี พี เอ (ยาฟีนิลโปรปาโนลามีน) ออกจากสูตรยาทุกตำรับ โดยผู้ถูกฟ้องคดีได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดก่อนออกคำสั่งดังกล่าว	**ยกฟ้อง**/ ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดแล้ว

คำพิพากษาศาลปกครองนครราชสีมา
เรื่อง การสาธารณสุขและอนามัย

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
254/2547	นางพรพรรณ เมตตาพล	นายกเทศมนตรีตำบลพระทองคำ	การประกอบกิจการอู่ซ่อมรถยนต์และพ่นสีรถยนต์ส่งเสียงดัง ส่งกลิ่นรบกวนทำให้ผู้ฟ้องคดีเจ็บป่วยทางเดินหายใจ	ผู้ถูกฟ้องคดีละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้อู่ประกอบกิจการโดยไม่ได้ขอรับใบอนุญาตตามกฎหมายเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ

คำพิพากษาศาลปกครองสงขลา
เรื่อง การสาธารณสุขและอนามัย

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
105/2549	นายวสมหมาย อินทเสโน ที่ 1 นางวิสัน เก้าเอี้ยน ที่ 2	หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	การไม่อนุญาตให้ประกอบกิจการร้านค้าขายอาหารและเครื่องดื่มในเขตอุทยานแห่งชาติ	เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1)

คำพิพากษาศาลปกครองระยอง
เรื่อง การสาธารณสุขและอนามัย

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
80/2547	นายพงศ์ภัค จันทร์ดวง	เจ้าพนักงานท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง	การก่อสร้างโรงเรือนเลี้ยงเป็ดทำให้เกิดกลิ่นเหม็นจากมูลสัตว์รบกวนผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้ดำเนินการใดๆ ตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้ผู้ประกอบการยื่นคำขออนุญาตจึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่
86/2547	นายนเรศน์ วงศ์วณิชย์รัตน์	นายกเทศมนตรีตำบลพนมสารคาม ที่ 1 หัวหน้าฝ่ายสาธารณสุขเทศบาลตำบลพนมสารคาม ที่ 2	การออกใบอนุญาตให้จำหน่ายเนื้อโคสดบริเวณหน้าอาคารของผู้ฟ้องคดีโดยไม่ได้รับอนุญาต	การออกใบอนุญาตกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายและไม่เป็นเหตุให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย

ศาลปกครอง

ข้อมูล คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์

ประเภทคดี: คดีปกติ ประเภทคำสั่ง: ทุเลาการบังคับ เรื่อง: การสาธารณสุขและอนามัย

ศาลปกครอง	คดีหมาย เลขแดงที่	คดีหมาย เลขดำที่	วันที่มีคำพิพากษา/ คำสั่ง	ผู้ฟ้องคดี ตามปกสำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปกสำนวน	คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองกลาง	๒๐๗๔/๒๕๔๕	๑๒๖๒/๒๕๔๔	๒๗/๐๖/๒๕๔๔	นายแพทย์เทพ เวชวิสิฐ	กระทรวงสาธารณสุขที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง	๘๘๔/๒๕๔๗	๙๗๒/๒๕๔๖	๒๔/๐๗/๒๕๔๖	นายวิชัย หวังเจริญ	นายกเทศมนตรีตำบลบางปะหัน ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง	๑๑๙๓/๒๕๔๘	๑๔๔๗/๒๕๔๖	๐๕/๐๒/๒๕๔๗	บริษัท โรงพยาบาลยันฮี จำกัด โดยนางสาวธนัชชา ขันทอง ผู้รับมอบอำนาจ	กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง	๔๖๐/๒๕๕๐	๑๖๘๘/๒๕๔๖	๑๑/๐๒/๒๕๔๗	บริษัท อิมมูนิเตอร์ แมนูแฟคเจอร์เรอร์ จำกัด โดยนายคงธัช ภาคพร	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ที่ ๑ กับพวกรวม ๗ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง		๑๓๒๓/๒๕๔๗	๓๑/๐๓/๒๕๔๘	นางวันเพ็ญ ทิศาปราโมทย์ โดยนายวิบูลยศักดิ์ ทิศาปราโมทย์ ผู้รับมอบอำนาจ	เทศบาลเมืองพระประแดง ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ

ศาลปกครองกลาง		๖๕๑/๒๕๔๙	๐๔/๐๘/๒๕๔๙	บริษัท เวสท์ แม เนจเม้นท์ สยาม จำกัด โดยนายชีพ ชัย อำนาจเถลิง ศักดิ์ ผู้รับมอบอำนาจ	สำนักงานเทศบาลตำบลเจ้าพระยาสุรศักดิ์ ที่ ๑ กับพวก รวม ๔ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองกลาง		๓๘๓/๒๕๕๐	๒๖/๐๓/๒๕๕๐	บริษัท ประณัยเดช จำกัด โดยนายสยาม ปรีดาวัฒนากูล หรือนายแพทย์วีวัชน์ เฮงสวัสดิ์	อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ที่ ๑ กับพวกรวม ๔ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองขอนแก่น		๔๕๖/๒๕๔๙	๒๘/๑๑/๒๕๔๙	นายจรัญ ศุภมาตร โดยนายอภิชัย อุดมวรรธน์ และ/หรือ นายคมสันต์ เจริญศรี ผู้รับมอบอำนาจ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทุ่ม	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองขอนแก่น		๔๕๖/๒๕๔๙	๐๘/๐๒/๒๕๕๐	นายจรัญ ศุภมาตร โดยนายอภิชัย อุดมวรรธน์ และ/หรือ นายคมสันต์ เจริญศรี ผู้รับมอบอำนาจ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทุ่ม	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
ศาลปกครองนครราชสีมา		๑๕/๒๕๔๙	๐๖/๐๖/๒๕๔๙	นายสามารถ หาญนอก	องค์การบริหารส่วนตำบลวังโพธิ์ ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ ราย	คำสั่งระหว่างพิจารณา	ทุเลาการบังคับ
รวม ๑๐ รายการ							

ศาลปกครอง

ข้อมูล คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์

ประเภทคดี: คดีปกติ ประเภทคำสั่ง: มาตราการชั่วคราว เรื่อง: การสาธารณสุขและอนามัย

ศาลปกครอง	คดีหมาย เลขแดงที่	คดีหมาย เลขดำที่	วันที่มีคำพิพากษา/ คำสั่ง	ผู้ฟ้องคดี ตามปกสำนวน	ผู้ถูกฟ้องคดี ตามปกสำนวน	คำสั่ง/คำพิพากษา/คำแถลงการณ์	ประเภทคำสั่ง
ศาลปกครองกลาง	๒๙๖/๒๕๔๖	๒๘๑๙/๒๕๔๔	๒๕/๐๙/๒๕๔๔	นายกมล ณ เอ้งย่อง ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ ที่ ๑ กับพวกรวม ๕ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๗๗/๒๕๔๘	๑๒๓๙/๒๕๔๗	๐๒/๑๑/๒๕๔๗	บริษัท เอ็ม ๑๐๐ ทรานสปอร์ตเทชั่น จำกัด โดยนายภาณุเมศ ภาณุรัชตะผานิช ผู้รับมอบอำนาจ	อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง	๒๓๙/๒๕๔๙	๒๐๖/๒๕๔๗	๐๖/๐๗/๒๕๔๗	นางประนอม ศุขเอนก	ผู้อำนวยการเขตบางแค	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๑๒๓๕/๒๕๔๗	๑๙/๐๗/๒๕๔๘	นางจู ศรัทธาสมบูรณ์ ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน โดยนายวิบูลยศักดิ์ ทิศาปราโมทย์ ผู้รับมอบอำนาจ	เทศบาลเมืองพระประแดง ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว

ศาลปกครองกลาง		๒๙๒/๒๕๔๘	๒๑/๐๓/๒๕๔๘	บริษัท เอ็ม ๑๐๐ ทรานสปอร์ตเทชั่น จำกัด โดยนายอัชวัฒน์ โตวิจิตร์ ผู้รับมอบอำนาจ	อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน (ผู้ถูกฟ้องที่ ๒ เป็นผู้ร้องสอด)	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๘๗๗/๒๕๔๘	๒๙/๐๗/๒๕๔๘	นายตั้งใจ ศาสตร์ศศิ ที่ ๑ กับพวกรวม ๘ คน โดยนายตั้งใจ ศาสตร์ศศิ หรือ นายสมชาย สุขเสริม	กรมที่ดิน ที่ ๑ กับพวกรวม ๗ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๖๕/๒๕๔๙	๑๗/๐๒/๒๕๔๙	นางยุวดี บำรุงบุตร ที่ ๑ กับพวกรวม ๕ คน โดยนายธีรยุทธ พืชมาก ผู้รับมอบอำนาจ	องค์การบริหารส่วนตำบลบางคูวัด ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๒๗๐/๒๕๔๙	๐๓/๐๓/๒๕๔๙	พลตำรวจตรีหญิงสุภาณี บุญทองคง	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองกลาง		๗๓๐/๒๕๔๙	๑๙/๐๕/๒๕๔๙	ร้อยโททองมี มีใจดี โดยนายเฉลิมเผ่า ชอบธรรม ผู้รับมอบอำนาจ	กรมปศุสัตว์ ที่ ๑ กับพวกรวม ๓ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองขอนแก่น	๔๖๐/๒๕๔๘	๖๓/๒๕๔๗	๑๑/๐๓/๒๕๔๗	นางสกุล แผ้วชำนาญ	ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว

ศาลปกครองพิษณุโลก	๖๗/๒๕๕๐	๓๙๕/๒๕๔๙	๑๘/๐๙/๒๕๔๙	นางไพริน นาคสุก เอี่ยม ที่ ๑ กับพวก รวม ๕๔ คน	นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองพิษณุโลก	๖๗/๒๕๕๐	๓๙๕/๒๕๔๙	๑๐/๑๑/๒๕๔๙	นางไพริน นาคสุก เอี่ยม ที่ ๑ กับพวก รวม ๕๔ คน	นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองพิษณุโลก	๖๗/๒๕๕๐	๓๙๕/๒๕๔๙	๐๖/๑๒/๒๕๔๙	นางไพริน นาคสุก เอี่ยม ที่ ๑ กับพวก รวม ๕๔ คน	นายกเทศมนตรีนครพิษณุโลก	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองระยอง	๕๕/๒๕๔๖	๔๗/๒๕๔๖	๑๘/๐๔/๒๕๔๖	สิบเอกธัญญา รมยานนท์ กับพวก รวม ๑๐ คน	เทศบาลตำบลแหลมงอบ	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
ศาลปกครองระยอง	๘๖/๒๕๔๗	๑๑๒/๒๕๔๖	๓๑/๐๕/๒๕๔๗	นายนเรศน์ วงศ์วณิชย์รัตน์	นายกเทศมนตรีตำบลพนมสารคามที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน	คำสั่งระหว่างพิจารณา	มาตราการชั่วคราว
รวม ๑๕ รายการ							

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด (ฟ้องตรง)
เรื่อง การผังเมือง

คดีหมายเลขแดงที่	คดีหมายเลขดำที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ประเภทคดีและผล
ฟ.13/2547	ฟ.19/2544	นายเฉลา ทิมทอง	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	การออกกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมสมุทรปราการ พ.ศ. 2544 ฯเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตตำบลคลองด่านจากเดิมที่กำหนดเป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (สีเหลือง) และที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (สีเขียว) ให้เป็นที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (สีม่วง) โดยไม่ถูกต้องตามขั้นตอนอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้ในกฎหมายแม่บท	มาตรา 11 (2)/ **คำพิพากษา**/ มีคำบังคับตาม มาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)/ ไม่ถูกต้องตามขั้นตอนอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้
ฟ.12/2545	ฟ.6/2545	นายอุทิศ มูลฟอง	กรมการผังเมือง ที่ 1 กรมโยธาธิการ ที่ 2	ความชอบ ด้วยกฎหมายของกฎกระทรวงที่ออกตามความระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวถนน	มาตรา 11(2)/ ไม่รับ/ คำขอ/ ผู้เสียหาย
ฟ.17/2545	ฟ.6/2544	นายวินิจ วงษ์ดนตรี	กรุงเทพมหานคร ที่ 1 กระทรวงมหาดไทย ที่ 2	การออกกฎกระทรวงผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (กฎระทรวง ฉบับที่ 414) ไม่เป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด	มาตรา 11 (2)/ยกฟ้อง/ กฎ/ ระยะเวลาการฟ้องคดี/ประโยชน์แก่ส่วนรวม/ดุลพินิจ
ฟ.18/2545	ฟ.7/2544	นายนิทัศน์ สุวรรณวัฒนา ที่ 1 นายส่งแก เลิศชนะวงศ์ ที่ 2	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	กฎกระทรวง ออกตามความใน พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 กำหนดเขตที่ดินออกโดยไม่ชอบ	มาตรา11 (2) / ยกฟ้อง /กฎ / ระยะเวลาการฟ้องคดี/ประโยชน์แก่ส่วนรวม/ดุลพินิจ

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีแดงที่	อุทธรณ์คำพิพากษาที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
อ.33/2549	1097/2546 (ศาลปกครองกลาง)	นางสาววราภรณ์ ประเสริฐสุข	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ที่ 2	การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมพิมพ์ผ้าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	**ยืน**/ ผู้ฟ้องคดีไม่เป็นคู่กรณีที่มีส่วนร่วมในชั้นพิจารณาการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน เนื่องจากไม่ได้อ้างว่าได้รับความเสียหายจากการประกอบกิจการโรงพิมพ์ผ้าของโรงงานแต่อย่างใด ดังนั้น การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจึงชอบด้วยพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 แล้ว

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด พ.ศ. 2547
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
5/2547	บริษัท กัลฟ์เพาเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด นางสาวกรณ์อุมา พงษ์น้อย (ผู้ร้อง)	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	การพิจารณาคำขออนุญาตประกอบกิจการโรงงานล่าช้าเกินสมควร	ยืนในผล/ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย/สิทธิขอตรวจดูหรือคัดถ่ายสำเนาเอกสาร (ข้อ 18)
6/2547	บริษัท กัลฟ์เพาเวอร์ เจนเนอเรชั่น จำกัด นายจารึก หอมจันทร์ (ผู้ร้อง)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ 1 ปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่ 2 อธิบดีกรมโยธาธิการ ที่ 3	การพิจารณาคำขอรับสัมปทานประกอบกิจการไฟฟ้าล่าช้าเกินสมควร	ยืนในผล/ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย/สิทธิขอตรวจดูหรือคัดถ่ายสำเนาเอกสาร (ข้อ 18)
241/2547	บริษัท อุตสาหกรรมอ่างเวียง จำกัด ที่ 1 บริษัท น้ำตาลราชสีมา จำกัด ที่ 2	คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 3	การมีมติให้ผู้ฟ้องคดีนำหนังสือค้ำประกันของธนาคารมาวางเป็นประกันหนี้ค่าปรับที่ต้องชำระต่อกองทุนฯ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย	ยืน/ ไม่ดำเนินการแจ้งภายในกำหนดระยะเวลาและไม่แจ้งเหตุขัดข้องกรณีอ้างว่าไม่ได้จงใจขัดคำสั่งศาลและหมายเรียกศาลโดยมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันสมควร
257/2547	นายสุรชัย โสวัฒนสกุล	กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 1 วิศวกรกรมโรงงานอุตสาหกรรม (นายปานเทพ นาคสวัสดิ์) ที่ 2 ผู้อำนวยการส่วนที่ 3 สำนักทะเบียนโรงงาน (นายอภิจิณ โชติกเสถียร) ที่ 3 ผู้อำนวยการสำนักทะเบียนโรงงาน (นายรณรงค์ รักษ์กุลชน) ที่ 4	การอนุญาตให้ขยายโรงงานของเอกชนทำให้ที่ดินของผู้ฟ้องคดีเสื่อมราคา	ยืน/ไม่ใช่ผู้เสียหายจากการอนุญาตให้ขยายอนุญาต

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด พ.ศ. 2545
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
452/2545	พ.ต.ท. จำเนียร ทัศนบริสุทธิ์	ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม ที่ 1 ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมาบแค ที่ 2 อุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม ที่ 3 กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 4	ได้รับความเดือดร้อนจากฝุ่นละอองโรงสีข้าว	**กลับ**/มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ล่าช้า/ระยะเวลาการฟ้องคดี (ประโยชน์ส่วนรวม มาตรา 52 วรรคสอง) การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ได้สั่งการให้ผู้ประกอบการโรงงาน สีข้าวแก้ไขปัญหาการฟุ้งกระจายของละอองข้าว โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 37 แห่ง พ.ร.บ. โรงงานฯ อันเป็นมาตรการบังคับทางปกครองในเบื้องต้นภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ผู้ประกอบการดังกล่าวไม่ดำเนินการ จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ที่จะต้องใช้มาตรการบังคับทางปกครองที่รุนแรงขึ้นอีกระดับหนึ่ง คือ สั่งให้ผู้ประกอบกิจการหยุดประกอบกิจการโรงงานทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว และให้ปรับปรุงแก้ไขโรงงานนั้นเสียใหม่หรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หากปรากฏว่ายังไม่ดำเนินการอีก มาตรการสูงสุด คือ การสั่งปิดโรงงาน เมื่อผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 และที่ 4 ไม่ดำเนินการดังกล่าวภายในเวลาอันสมควร จึงถือได้ว่าปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่กฎหมายกำหนดล่าช้าเกินสมควร อีกทั้งผู้ฟ้องคดีอ้างว่าได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากฝุ่นละอองของโรงสีข้าวดังกล่าวมาตั้งแต่ปี 2537 จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไขและได้ร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบแล้วตามลำดับจึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2544 ซึ่งพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีตามมาตรา 49 แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ แต่เนื่องจากการไม่ปรับปรุงแก้ไขโรงงานเพื่อควบคุมฝุ่นละออง อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนจำนวนมาก หากศาลปกครองรับไว้พิจารณาจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม จึงให้รับคำฟ้องไว้พิจารณาตามมาตรา 52 วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. ฉบับเดียวกัน

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
503/2545	นายเกตุสุเดช กำแพงแก้ว	สำนักงานเขตยานนาวา กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	ละเลยไม่ดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้ประกอบกิจการโรงงานที่ก่อให้เกิดสิ่งปฏิกูลและมลภาวะทางเสียง	**กลับ**/มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) : ละเลย/ล่าช้า/ ระยะเวลาการฟ้องคดี (มาตรา 52 วรรคสอง (ประโยชน์แก่ส่วนรวม))/ ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือหรือเสียหาย ฯ อันเนื่องมาจากการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควรตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ จะต้องฟ้องคดีต่อศาลปกครองภายใน 90 วัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือจะมีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด คือ แก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนก็ได้ และหากไม่ได้รับหนังสือชี้แจง หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ไม่มีเหตุผลจะต้องยื่นฟ้องภายใน 90 วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนด 90 วัน ที่ได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐข้างต้นตามมาตรา 42 ประกบมาตรา 49 แห่ง พ.ร.บ. ฉบับเดียวกัน อย่างไรก็ตาม หากเหตุเดือดร้อนรำคาญซึ่งเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดียังคงมีอยู่จนถึงวันฟ้องคดี โดยผู้ถูกฟ้องคดีมีหน้าที่ต้องตามกฎหมายที่จะต้องแก้ไขความเดือดร้อนรำคาญดังกล่าว อีกทั้งการไม่ปรับปรุงแก้ไขโรงงานอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยต่อประชาชนจำนวนมาก ย่อมถือเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมที่ศาลจะรับไว้พิจารณาได้ตามมาตรา 52 วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองฯ

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด พ.ศ. 2547
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
5/2547	บริษัท กัลฟ์เพาเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด นางสาวกรณ์อุมา พงษ์น้อย (ผู้ร้อง)	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	การพิจารณาคำขออนุญาตประกอบกิจการโรงงานล่าช้าเกินสมควร	ยืนในผล/ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย/สิทธิขอตรวจดูหรือคัดถ่ายสำเนาเอกสาร (ข้อ 18)
6/2547	บริษัท กัลฟ์เพาเวอร์ เจนเนอเรชั่น จำกัด นายจารึก หอมจันทร์ (ผู้ร้อง)	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่ 1 ปลัดกระทรวงมหาดไทย ที่ 2 อธิบดีกรมโยธาธิการ ที่ 3	การพิจารณาคำขอรับสัมปทานประกอบกิจการไฟฟ้าล่าช้าเกินสมควร	ยืนในผล/ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย/สิทธิขอตรวจดูหรือคัดถ่ายสำเนาเอกสาร (ข้อ 18)
241/2547	บริษัท อุตสาหกรรมอ่างเวียง จำกัด ที่ 1 บริษัท น้ำตาลราชสีมา จำกัด ที่ 2	คณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 3	การมีมติให้ผู้ฟ้องคดีนำหนังสือค้ำประกันของธนาคารมาวางเป็นประกันหนี้ค่าปรับที่ต้องชำระต่อกองทุนฯ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย	ยืน/ ไม่ดำเนินการแจ้งภายในกำหนดระยะเวลาและไม่แจ้งเหตุขัดข้องกรณีอ้างว่าไม่ได้จงใจขัดคำสั่งศาลและหมายเรียกศาลโดยมีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุอันสมควร
257/2547	นายสุรชัย โสวัฒนสกุล	กรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 1 วิศวกรกรมโรงงานอุตสาหกรรม (นายปานเทพ นาคสวัสดิ์) ที่ 2 ผู้อำนวยการส่วนที่ 3 สำนักทะเบียนโรงงาน (นายอภิจิณ โชติกเสถียร) ที่ 3 ผู้อำนวยการสำนักทะเบียนโรงงาน (นายรณรงค์ รักษ์กุลชน) ที่ 4	การอนุญาตให้ขยายโรงงานของเอกชนทำให้ที่ดินของผู้ฟ้องคดีเสื่อมราคา	ยืน/ไม่ใช่ผู้เสียหายจากการอนุญาตให้ขยายอนุญาต

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด พ.ศ. 2549
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีแดงที่	อุทธรณ์คำพิพากษาที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
อ.33/2549	1097/2546 (ศาลปกครองกลาง)	นางสาววราภรณ์ ประเสริฐสุข	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ที่ 2	การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมพิมพ์ผ้าโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	**ยืน**/ ผู้ฟ้องคดีไม่เป็นคู่กรณีที่มีส่วนร่วมในชั้นพิจารณาการออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน เนื่องจากไม่ได้อ้างว่าได้รับความเสียหายจากการประกอบกิจการโรงพิมพ์ผ้าของโรงงานแต่อย่างใด ดังนั้น การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจึงชอบด้วยพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 แล้ว

คำสั่งศาลปกครองกลาง พ.ศ. 2545
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีแดงที่	คดีดำที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	เรื่อง	ไม่รับ/ถอน/จำหน่าย
166/2545	4540/2544	นายประจิม สระสะรมย์ ที่ 1 ว่าที่ร้อยตรีหญิงลำภู เลิศเมือง ที่ 2	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ขั้นตอน
297/2545	3189/2544	นางสาวซีหว่า แซ่ตั้ง	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คำขอ
298/2545	4232/2544	นางสมศรี เฉลิมพงศ์	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ฟ้องซ้อน ข้อ 36 (1)
331/2545	3985/2544	ศรีนวล เอี่ยมละออ	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คำฟ้อง
339/2545	3413/2544	นายสวาท คูหาทอง	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	สัญญาทางแพ่ง
388/2545	983/2544	นายพิชัย สุวรรณสุวิชากร	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ถอนฟ้องเพราะได้รับการแก้ไขทุกข์แล้ว
1093/2545	127/2544	นายวินัย เจียรไนรุ่งโรจน์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 39 ราย)	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ทิ้งฟ้อง (มาตรา 62)

คดีแดงที่	คดีดำที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	เรื่อง	ไม่รับ/ถอน/จำหน่าย
1194/2545	955/2545	นายประโยชน์ วัชรศศิวิมล	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	อายุความ
1538/2545	352/2544	นายทะมินทร์ อาจละออ	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ทิ้งฟ้อง (มาตรา 62, ข้อ 47)
2232/2545	294/2545	นายชัยทัศน์ ปิติพรชัย	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ถอนฟ้องเพราะได้รับการแก้ไขทุกข์แล้ว
2258/2545	2298/2544	นางสมศรี เฉลิมพงศ์	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ยกฟ้อง

คำพิพากษาศาลปกครองกลาง พ.ศ. 2546
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1097/2546	นางสาวนภาภรณ์ ประเสริฐสุข	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ที่ 2	การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ไม่ชอบ	**ยกฟ้อง**/ ขั้นตอน/ คู่กรณีในคำสั่งทางปกครอง
1747/2546	นายขันชัย ทองหล่ำ	ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร	การละเลยต่อหน้าที่ในการตรวจสอบสภาพโรงแรมก่อนอนุญาตให้เปิดดำเนินกิจการโรงแรมประจำปี	**ยกฟ้อง**
1751/2546	บริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ไม่พิจารณาคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงไฟฟ้าบ่อนอก	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง(2)/ ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1

คำพิพากษาศาลปกครองกลาง พ.ศ. 2547
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
105/2557	นางยุพิน ปิยสัสพันธุ์	ผู้อำนวยการเขตบางเขน ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเลยล่าช้าปล่อยให้โรงงานผลิตน้ำแข็งหลอดประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)/ยกคำขออื่น
444/2547	นายศัลยวิทย์ หิรัญศุภโชติ ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 10 ราย)	ผู้อำนวยการเขตลาดพร้าว ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานซ่อมและพ่นสีรถยนต์ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการดังกล่าวและดัดแปลงอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ยกคำขออื่น
632/2547	นายสัญญพงศ์ จิรารัตน์วัฒนา ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 16 ราย)	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 1 ผอ.เขตดินแดง ที่ 2 บริษัท โอ.พี. ทวีวัฒน์ จำกัด (ผู้ร้องสอด) ที่ 3	<u>เนื้อหาการพิจารณา</u> <u>ประเด็นที่ 1</u> ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ประกอบกิจการซ่อมและเคาะพ่นสีรถยนต์ เป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยโรงงานและว่าด้วยการผังเมืองหรือไม่ <u>ประเด็นย่อยที่ 1.1</u> การผลิตสินค้าเกินกว่าที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตถือว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขใน	- การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานให้แก่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติโรงงานฯ ประกอบกับที่ดินบริเวณที่ตั้งโรงงานดังกล่าว ก็มิได้อยู่ในบริเวณเดียวกับหมู่บ้านซึ่งมิได้มีการขออนุญาตจัดสรรที่ดินตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 286 ดังนั้น การออกใบอนุญาตดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว - การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ไม่ปฏิบัติตามข้อความในใบอนุญาตประกอบกิจการซ่อมและเคาะพ่นสีรถยนต์

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
			ใบอนุญาตที่จะเป็นเหตุให้ เพิกถอนใบอนุญาตได้หรือไม่ <u>ประเด็นที่ 2</u> ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือไม่	ที่ระบุให้ประกอบกิจการดังกล่าวได้ประมาณปีละ 150 คัน กรณีดังกล่าวเป็นเพียงการระบุเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มิใช่การระบุเงื่อนไขเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติโรงงานฯ อีกทั้ง พระราชบัญญัติดังกล่าว ก็มิได้กำหนดให้ต้องควบคุมกิจการดังกล่าว ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ไม่ปฏิบัติตามข้อความในใบอนุญาต จึงไม่เป็นเหตุให้อาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตได้ - การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้ดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานเสียงและกลิ่นของกิจการซ่อม และเคาะพ่นสีรถยนต์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ก่อนออกใบอนุญาตดังกล่าวแล้ว และมิได้มีการตรวจสอบอีกเลย และมาตรฐานเสียงดังกล่าวในการตรวจสอบแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากันและมีมาตรฐานเสียงในบางครั้งที่ขัดต่อประกาศของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 17 (พ.ศ. 2543)ฯ จึงถือว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
752/2547	บริษัท ทรัพย์ลำพูน อุตสาหกรรม จำกัด	อุตสาหกรรมจังหวัด ลำพูน ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ออกหนังสืออนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการประกอบโลหะกรรมและขอให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีหยุดประกอบกิจการโรงงานถลุงแร่บางส่วน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1
823/2547	นายประเสริฐ เจียงไพศาลกุล กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 17 ราย)	ผู้อำนวยการเขตบางกะปิ ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเลยต่อหน้าที่ไม่ระงับเหตุรำคาญที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน	ยกฟ้อง
1097/2546	นางสาวนภาภรณ์ ประเสริฐสุข	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ที่ 2	การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ไม่ชอบ	**ยกฟ้อง**/ ขั้นตอน/ คู่กรณีในคำสั่งทางปกครอง
1298/2557	นางสุรีย์ สหะเจริญ	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการทางปกครองกับโรงงานที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเพื่อแก้ไขเหตุเดือดร้อนรำคาญให้หมดสิ้นไปทำให้ผู้ฟ้องคดียังได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นเหม็นที่เกิดจากการระบายน้ำทิ้งของโรงงาน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
1652/2557	พันโท ส่งยศ เทียนทอง	เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ประกอบกิจการโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากเสียงและกลิ่น	ยกฟ้อง

คำพิพากษาศาลปกครองกลาง
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
105/2557	นางยุพิน ปิยสัสพันธุ์	ผู้อำนวยการเขตบางเขน ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเลยล่าช้าปล่อยให้โรงงานผลิตน้ำแข็งหลอดประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)/ยกคำขออื่น
444/2547	นายศัลยวิทย์ หิรัญศุภโชติ ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 10 ราย)	ผู้อำนวยการเขตลาดพร้าว ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานซ่อมและพ่นสีรถยนต์ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการดังกล่าวและดัดแปลงอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ ยกคำขออื่น
632/2547	นายสัญญพงศ์ จิรารัตน์วัฒนา ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 16 ราย)	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 1 ผอ.เขตดินแดง ที่ 2 บริษัท โอ.พี. ทวีวัฒน์ จำกัด (ผู้ร้องสอด) ที่ 3	<u>เนื้อหาการพิจารณา</u> <u>ประเด็นที่ 1</u> ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ประกอบกิจการซ่อมและเคาะพ่นสีรถยนต์ เป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยโรงงานและว่าด้วยการผังเมืองหรือไม่ <u>ประเด็นย่อยที่ 1.1</u> การผลิตสินค้าเกินกว่าที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตถือว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขใน	- การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานให้แก่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติโรงงานฯ ประกอบกับที่ดินบริเวณที่ตั้งโรงงานดังกล่าว ก็มิได้อยู่ในบริเวณเดียวกับหมู่บ้านซึ่งมิได้มีการขออนุญาตจัดสรรที่ดินตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 286 ดังนั้น การออกใบอนุญาตดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว - การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ไม่ปฏิบัติตามข้อความในใบอนุญาตประกอบกิจการซ่อมและเคาะพ่นสีรถยนต์

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
			ใบอนุญาตที่จะเป็นเหตุให้ เพิกถอนใบอนุญาตได้หรือไม่ <u>ประเด็นที่ 2</u> ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือไม่	ที่ระบุให้ประกอบกิจการดังกล่าวได้ประมาณปีละ 150 คัน กรณีดังกล่าวเป็นเพียงการระบุเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มิใช่การระบุเงื่อนไขเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติโรงงานฯ อีกทั้ง พระราชบัญญัติดังกล่าว ก็มิได้กำหนดให้ต้องควบคุมกิจการดังกล่าว ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ไม่ปฏิบัติตามข้อความในใบอนุญาต จึงไม่เป็นเหตุให้อาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตได้ - การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้ดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานเสียงและกลิ่นของกิจการซ่อม และเคาะพ่นสีรถยนต์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ก่อนออกใบอนุญาตดังกล่าวแล้ว และมิได้มีการตรวจสอบอีกเลย และมาตรฐานเสียงดังกล่าวในการตรวจสอบแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากันและมีมาตรฐานเสียงในบางครั้งที่ขัดต่อประกาศของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 17 (พ.ศ. 2543)ฯ จึงถือว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
752/2547	บริษัท ทรัพย์ลำพูน อุตสาหกรรม จำกัด	อุตสาหกรรมจังหวัด ลำพูน ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ออกหนังสืออนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการประกอบโลหะกรรมและขอให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีหยุดประกอบกิจการโรงงานถลุงแร่บางส่วน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1
823/2547	นายประเสริฐ เจียงไพศาลกุล กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 17 ราย)	ผู้อำนวยการเขตบางกะปิ ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเลยต่อหน้าที่ไม่ระงับเหตุรำคาญที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน	ยกฟ้อง
1097/2546	นางสาวนภาภรณ์ ประเสริฐสุข	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ที่ 2	การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ไม่ชอบ	ยกฟ้อง/ ขั้นตอน/ คู่กรณีในคำสั่งทางปกครอง
1298/2557	นางสุรีย์ สหะเจริญ	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการทางปกครองกับโรงงานที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเพื่อแก้ไขเหตุเดือดร้อนรำคาญให้หมดสิ้นไปทำให้ผู้ฟ้องคดียังได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นเหม็นที่เกิดจากการระบายน้ำทิ้งของโรงงาน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
1652/2557	พันโท ส่งยศ เทียนทอง	เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ประกอบกิจการโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากเสียงและกลิ่น	ยกฟ้อง

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
1097/2546	นางสาวนภาภรณ์ ประเสริฐสุข	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ที่ 2	การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ไม่ชอบ	ยกฟ้อง/ ขั้นตอน/ คู่กรณีในคำสั่งทางปกครอง
1747/2546	นายขันชัย ทองหล่ำ	ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร	การละเลยต่อหน้าที่ในการตรวจสอบสภาพโรงแรมก่อนอนุญาตให้เปิดดำเนินกิจการโรงแรมประจำปี	ยกฟ้อง
1751/2546	บริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชั่น จำกัด	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	การละเลยต่อหน้าที่ไม่พิจารณาคำขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงไฟฟ้าบ่อนอก	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง(2)/ ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1

คำพิพากษาศาลปกครองกลาง พ.ศ. 2547
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
105/2557	นางยุพิน ปิยสัสพันธุ์	ผู้อำนวยการเขตบางเขน ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเลยล่าช้าปล่อยให้โรงงานผลิตน้ำแข็งหลอดประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (1)/ยกคำขออื่น
444/2547	นายศัลยวิทย์ หิรัญศุภโชติ ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 10 ราย)	ผู้อำนวยการเขตลาดพร้าว ที่ 1 ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานซ่อมและพ่นสีรถยนต์ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งละเลยต่อหน้าที่ปล่อยให้มีการประกอบกิจการดังกล่าวและดัดแปลงอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ยกคำขออื่น
632/2547	นายสัญญพงศ์ จิรารัตน์วัฒนา ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 16 ราย)	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 1 ผอ.เขตดินแดง ที่ 2 บริษัท โอ.พี. ทวีวัฒน์ จำกัด (ผู้ร้องสอด) ที่ 3	<u>เนื้อหาการพิจารณา</u> <u>ประเด็นที่ 1</u> ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ประกอบกิจการซ่อมและเคาะพ่นสีรถยนต์ เป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยโรงงานและว่าด้วยการผังเมืองหรือไม่ <u>ประเด็นย่อยที่ 1.1</u> การผลิตสินค้าเกินกว่าที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตถือว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขใน	- การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานให้แก่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติโรงงานฯ ประกอบกับที่ดินบริเวณที่ตั้งโรงงานดังกล่าว ก็มิได้อยู่ในบริเวณเดียวกับหมู่บ้านซึ่งมิได้มีการขออนุญาตจัดสรรที่ดินตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 286 ดังนั้น การออกใบอนุญาตดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว - การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ไม่ปฏิบัติตามข้อความในใบอนุญาตประกอบกิจการซ่อมและเคาะพ่นสีรถยนต์

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
			ใบอนุญาตที่จะเป็นเหตุให้ เพิกถอนใบอนุญาตได้หรือไม่ <u>ประเด็นที่ 2</u> ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือไม่	ที่ระบุให้ประกอบกิจการดังกล่าวได้ประมาณปีละ 150 คัน กรณีดังกล่าวเป็นเพียงการระบุเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มิใช่การระบุเงื่อนไขเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติโรงงานฯ อีกทั้ง พระราชบัญญัติดังกล่าว ก็มิได้กำหนดให้ต้องควบคุมกิจการดังกล่าว ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ไม่ปฏิบัติตามข้อความในใบอนุญาต จึงไม่เป็นเหตุให้อาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตได้ - การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้ดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานเสียงและกลิ่นของกิจการซ่อม และเคาะพ่นสีรถยนต์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ก่อนออกใบอนุญาตดังกล่าวแล้ว และมิได้มีการตรวจสอบอีกเลย และมาตรฐานเสียงดังกล่าวในการตรวจสอบแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากันและมีมาตรฐานเสียงในบางครั้งที่ขัดต่อประกาศของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 17 (พ.ศ. 2543)ฯ จึงถือว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

คดีแดงที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
752/2547	บริษัท ทรัพย์ลำพูน อุตสาหกรรม จำกัด	อุตสาหกรรมจังหวัด ลำพูน ที่ 1 กับผู้ถูกฟ้องคดีร่วม (รวม 5 ราย)	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ออกหนังสืออนุญาตให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการประกอบโลหะกรรมและขอให้ชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีหยุดประกอบกิจการโรงงานถลุงแร่บางส่วน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)/ ยกฟ้องผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1
823/2547	นายประเสริฐ เจียงไพศาลกุล กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 17 ราย)	ผู้อำนวยการเขตบางกะปิ ที่ 1 อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม ที่ 2	ออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคารและประกอบกิจการโรงงานโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายและละเลยต่อหน้าที่ไม่ระงับเหตุรำคาญที่เกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน	ยกฟ้อง
1097/2546	นางสาวนภาภรณ์ ประเสริฐสุข	ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี ที่ 2	การออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ไม่ชอบ	**ยกฟ้อง**/ ขั้นตอน/ คู่กรณีในคำสั่งทางปกครอง
1298/2557	นางสุรีย์ สหะเจริญ	อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการทางปกครองกับโรงงานที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเพื่อแก้ไขเหตุเดือดร้อนรำคาญให้หมดสิ้นไปทำให้ผู้ฟ้องคดียังได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากกลิ่นเหม็นที่เกิดจากการระบายน้ำทิ้งของโรงงาน	มีคำบังคับตามมาตรา 72 วรรคหนึ่ง (2)
1652/2557	พันโท ส่งยศ เทียนทอง	เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 1 อุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรปราการ ที่ 2	ละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ประกอบกิจการโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากเสียงและกลิ่น	ยกฟ้อง

คำสั่งศาลปกครองกลาง พ.ศ. 2544
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีหมายเลขแดงที่	คดีหมายเลขดำที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	เรื่อง	ไม่รับ/ถอน/จำหน่าย
76/2544	1531/2544	นางวัชรี อมรรัตนศิริ	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คดีแพ่งและบวนการยุติธรรมทางแพ่ง
139/2544	1577/2544	นายมงคล ผาสุริย์วงษ์	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ผู้เสียหาย
384/2544	1211/2544	นายสุรพล สวนอินทร์กับพวก	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คำฟ้อง (ข้อ 37)
446/2544(รายงานฯ)	878/2544	นายพนม พุทธหน่อแก้ว	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ถอนฟ้อง (ข้อ 82)
833/2544	974/2544	นางวัชรี อมรรัตนศิริ	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ฟ้องซ้ำ ข้อ 97
1268/2544	3360/2544	นายไพฑูรย์ นวลยนต์	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คำฟ้อง (ข้อ 37)

คดีหมายเลขแดงที่	คดีหมายเลขดำที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	เรื่อง	ไม่รับ/ถอน/จำหน่าย
1290/2544	3012/2544	นางคำเปลื้อง ทองดี ที่ 1 กับพวก รวม 6 คน	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คำขอ
1325/2544	3743/2544	นางศรีจันทร์ สืบบุญ	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คำขอ
1392/2544	3150/2544	บริษัท ช.สยามเอ็นไวรอนเมนท์ จำกัด	การประกอบกิจการโรงงานฯ	ขั้นตอน
1414/2544	3957/2544	พันตำรวจโท จำเนียร ทัศนบริสุทธิ์	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	อายุความ

คำสั่งศาลปกครองกลาง พ.ศ. 2545
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คดีแดงที่	คดีดำที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	เรื่อง	ไม่รับ/ถอน/จำหน่าย
166/2545	4540/2544	นายประจิม สระสะรมย์ ที่ 1 ว่าที่ร้อยตรีหญิงลำภู เลิศเมือง ที่ 2	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ขั้นตอน
297/2545	3189/2544	นางสาวซีหว่า แซ่ตั้ง	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คำขอ
298/2545	4232/2544	นางสมศรี เฉลิมพงศ์	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ฟ้องซ้อน ข้อ 36 (1)
331/2545	3985/2544	ศรีนวล เอี่ยมละออ	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	คำฟ้อง
339/2545	3413/2544	นายสวาท คูหาทอง	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	สัญญาทางแพ่ง
388/2545	983/2544	นายพิชัย สุวรรณสุวิชากร	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ถอนฟ้องเพราะได้รับการแก้ไขทุกข์แล้ว
1093/2545	127/2544	นายวินัย เจียรไนรุ่งโรจน์ กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 39 ราย)	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ทิ้งฟ้อง (มาตรา 62)

คดีแดงที่	คดีดำที่	ชื่อผู้ฟ้องคดี	เรื่อง	ไม่รับ/ถอน/จำหน่าย
1194/2545	955/2545	นายประโยชน์ วัชรศศิวิมล	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	อายุความ
1538/2545	352/2544	นายทะมินทร์ อาจละออ	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ทิ้งฟ้อง (มาตรา 62, ข้อ 47)
2232/2545	294/2545	นายชัยทัศน์ ปิติพรชัย	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ถอนฟ้องเพราะได้รับการแก้ไขทุกข์แล้ว
2258/2545	2298/2544	นางสมศรี เฉลิมพงศ์	การประกอบกิจการโรงงานและเหตุเดือดร้อนรำคาญ	ยกฟ้อง

คำสั่งศาลปกครองของแก่น พ.ศ. 2547
เรื่อง การประกอบกิจการโรงงาน

คำสั่งที่	ผู้ฟ้องคดี	ผู้ถูกฟ้องคดี	เรื่อง	ผลการพิจารณา
215/2547	นางจิราภรณ์ มาเธอร์ ที่ 1 กับผู้ฟ้องคดีร่วม (รวม 3 ราย)	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลยออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานให้แก่บริษัท เค.วี.เอ็ม 5555 จำกัด (โรงงานไม้ตะเกียบ) โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย	ไม่รับ/ไม่ครบขั้นตอน (ผู้ฟ้องคดีเป็นคู่กรณีในการพิจารณาออกคำสั่งทางปกครองออกใบอนุญาตในคดีนี้ (เป็นผู้คัดค้านในชั้นพิจารณา) แต่มิได้อุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 44 ก่อนยื่นฟ้องคดีนี้)